శ్రీ ర స్తు.

ప ం చ త ం త్ర ము

నా రా య ణ క వి ప్ర ణీ త ము.

చె న్న పు రీ:

వావిళ్ల. రామస్వామిశాస్త్రులు అండ్ సన్స్ వారిచేఁ

ప్ర క టి త ము.

1924.

PRINTED
AT THE 'VAVILLA' PRESS
MADRAS,–1924

పీఠిక.

దూబగుంట నారాయణకవి.

ఈయన యాజువేలనియోగి బ్రాహ్మణుఁడు. మైత్రావరుణసగోత్రుఁడు. తండ్రి బ్రహ్మయ. తల్లి నాగమ్మ. ఈకవి పంచతంత్రమును దెనిఁగించి బసవరాజున కంకితమొసర్చెను.

బసవరాజు పేరోలగంబున విద్వద్గోష్ఠినుండి

చ. "హరిహరభక్తు నార్యనుతు నంధ్రకవిత్వవిశారదున్ మహీ
శ్వరపరమానసేయుఁ గులవర్ధను శాంతుఁ బ్రబంధవాచకా
భరణము నాగమాంబకును బ్రహ్మయమంత్రికి నాత్మసంభవున్
సరసుని దూబగుంటపురశాసను నారయనామధేయునిన్."

అగు తనను బిలిపించి చిఱునగవు మోమునఁ జిందులాడుచుండఁగా

చ. "సురుచిరమైన నీకవిత సూరిసభాంతరయోగ్యతామనో
హరసరసార్థగుంభనల నందము గావున నారనార్య! సు
స్థిరగతిఁ గీర్తి నన్నొనరఁ జేసి సమస్తజగత్ప్రసిద్ధమై
పరఁగుచునుండ మాకొకప్రబంధ మొనర్పు ప్రియం బెలర్పఁగన్."

తత్ప్రబంధ మెయ్యదియంటేని

ఆ. "పంచతంత్ర మనఁగ నంచితగీర్వాణ, భాష మున్ను చెప్పఁబడిన యట్టి
కావ్య మంధ్రభాషఁ గర్ణామృతంబుగఁ, గూర్పవలయు నీదునేర్పు మెఱయ"

అని వినయమునఁ బలికినట్లు చెప్పుకొన్నాఁడు.

ఈయననివాసము నెల్లూరుమండలములోని దూబగుంటయనుట స్పష్టము. ఆమండలమున దూబగుంట యనుగ్రామములు రమారమి మూఁడున్నట్లు కన్పట్టు. అందీయననివాస మెందనునదియే యిటఁ బ్రశ్నము. ఉదయగిరికి సమీపమున నవఁగా పాముూరుచెంతనొకదూబగుంట యున్నది. ఆత్మకూరునకు సమీపమున నొకదూబగుంట

యున్నది. నెల్లూరుకు సమీపమున నొకటి యున్నట్లు గూడ విని యున్నవాఁడను. పామూరునకుఁ జెంతనున్న దూబగుంటలోఁ గవు లుండిరని ప్రతీతికలదు దానింబట్టి యీనారాయణకవి యాగ్రామ నివాసియే యని చెప్పవచ్చును. ఇట్టి ప్రతీతులు కొన్ని రిత్తవిగనున్నవి. కాన నిదమిత్థమని సిద్ధాంతముచేయ దీనిచేతనే వలనుపడదు ఇప్పటి కాకాశపంచాంగముగా నీదూబగుంటయే యనుకొందము. ఇదికాదని ప్రబలప్రమాణము దొరకినపుడు అదియే సిద్ధాంతమగును.

దూబగుంటవారను నింటిపేరు గ్రామాంతరమునకుఁ బోయి కాపురముండుటం గల్గును. మరలఁ గొంతకాలమునకుఁ దనగ్రామము చేరినను, ఆపేరే ప్రసిద్ధముగ నుండును. కాఁబట్టి వీరిపూర్వులు దూబ గుంటనుండి గ్రామాంతరమునకుం బోయి కొంతకాల ముండుండి మరల స్వగ్రామము చేరినట్లు తోఁచును. దూబగుంట పురశాసనుఁ డన్నందున నీతఁడు కరణమని యూహించుట సమంజసమే పూర్వము బ్రాహ్మణులు గ్రామాధికారు లనఁగా నుద్యోగవిషయమునఁ జర్చించి నచోఁ గరణములే యని యూహించుట పొరపాటు కానేకాదు.

ఈయనపద్యములందు "నారయనామధేయునిఁ" అనియు "నార నార్య" యనియుం జెప్పుకొన్నందునను, గద్యమున "నారాయణనామ ధేయప్రణీతమైన" అని చెప్పుకొన్నందునను నారయ్య, నారాయణ నామధేయములు రెండును గలవని స్పష్టమగును పద్యమునఁ బేరు నిమిడింపఁ జాలక నారయ్యయని చెప్పుకొనియె నని కొందఱందురు గాని యది విశ్వాసార్హము కానేకాదు. సాధారణముగాఁ బేరు తాఱు మాఱగుచుండుట సహజము.

ఈకవి తనగ్రంథమును బసవభూపాలున కంకితముచేసినందున నాభూధవుని కాలమునుబట్టి యీయనకాలము క్రీస్తుశకము ౧౫౭౦-౮౦ సంవత్సరములప్రాంతమున నున్నట్లు కవిచరిత్రమునను న్నది.

కృతిపతివంశాదుల వర్ణించుటయు, స్వచరిత్రము చెప్పుకొను టయు నాచారములై యున్నవి గాని శాలివాహనశకసంకీర్తనము నివాసాదులను బేర్కొను నాచారమున్నచో నింతటిచిక్కులు లేకుం డును. 'స్థితస్య గతిశ్చింతనీయా' యన్నట్లున్నదానిం బట్టి యెట్లో పెద్దలు నిర్ణయించిరి. ఈనిర్ణయములలోఁ గొన్నియిటు కొన్నియటు పడుచుం

మును. మొత్తముమీఁద నూహలు సిద్ధాంతములు కాఁజాలవు. ఘుణాక్షరన్యాయముగా నొకప్పు డవి సిద్ధాంతములుగూడ నగును. ఆవిషయమిప్పు డంతగా నిట ముఖ్యము కాదు.

ఈకవి పంచతంత్రమును జక్కఁగాఁ దెనిఁగించెను. ఆంధ్రీకరణమునఁ దనచమత్కృతిని జక్కఁగాఁ జూపెను. యతిప్రాసములకుఁ బడరానిపాట్లు పడక సహజగాంభీర్యధారతో గ్రంథమును రచించెను కొన్నికొన్నితావుల వలయుననియో, లేక యెట్లో మిగుల రసవంతములుగఁ బద్యముల నల్లి తన ప్రౌఢిమను సరసమనీషులహర్షమునకుఁ బాత్రముగాఁ జేసి కృతార్థుఁ డయ్యెను. ఉచితానుచితవివేకములేని కవులవలెఁ గాక పదప్రయోగశుద్ధిని వెల్లడించి నిర్మలయశశ్చంద్రికల నెల్లెడల నుల్లసిల్లఁ జేసి సత్కవుల కుల్లాసమును గల్పించెను. ఇట్టిసత్కవులఁ గన్న తల్లిదండ్రులభాగ్యమే భాగ్యము.

మిత్రభేదము సుహృల్లాభము సంధివిగ్రహము లబ్ధనాశము అసంప్రేక్ష్యకారిత్వ మను నీయైదుతంత్రము లిందుఁ గలవు. కాకి నక్క యెలుక మొదలగుజంతువులచరిత్రములే తఱచుగా నిందుండినను శాస్త్రమిదియే యని చెప్పఁదగినట్లు కథాచమత్కృతి యలవరింపఁబడినది. ఒక్కకథఁ జదివినను ఆనీతిని గ్రహించి ప్రవర్తించెనేని మనుజుఁడు జగత్పూజ్యుఁ డగును. "కథాచ్ఛలేన బాలానాం నీతి స్తదిహ కథ్యతే" అనుటయే గ్రంథకర్తయభిమతము ఇట్టిగ్రంథములే మనుష్యులదుష్ప్రవర్తనములఁ బాఱఁదోలి సత్ప్రవర్తన మలవలుచుటకు మూలకందములగును. ఇట్టి సద్గ్రంథమును దెనిఁగించి

శ్లో. "పవిత్ర మత్రాతనుతే జగద్యుగే స్మృతారసక్షాళన యేవ తత్కథా,
కథం న సా మద్గిర మానిలా మపి స్వసేవినీ మేవ పవిత్రయిష్యతి."

అని శ్రీహర్షకవిసార్వభౌముఁడు చెప్పినట్లు నారాయణకవియుఁ దన వాక్కును బవిత్రము నొనరించుకొనియెను.

ఈపంచతంత్రము వేంకటనాథునిపంచతంత్ర మంతటి రసపుష్టి కలది కాకపోయినను సలక్షణమైనదయి చక్కని లోకోక్తులతోను, మృదువులైన తెలుఁగుపదములతోను నిండి తేనెలొలుకునదిగా నున్నదని చరిత్రకారులు వ్రాసిరి. వేంకటనాథుని పంచతంత్ర మెట్లున్నదో

దానికి దీనికిఁ బోలికలెట్లున్నవో విమర్శించుట కా గ్రంథము మదీయ కరగతము కానందున వీలులేదయ్యెను.

ఇపుడది నాకు లభించినందున నిం దేదిరసపుష్టి కలదియో యను విషయమును గూర్చి నాలుగుమాటలు వ్రాసెదను. తొలుదొలుత నీకవిద్వయప్రోక్తములయి యేకార్థబోధకములగు రెండుపద్యములు వ్రాసి చూపి యావల నా భావమును వ్రాసెదను.

సుహృల్లాభము.

ఉ. భీకరశాత్రవస్ఫురదభేద్యభయంబును దీవ్రదుఃఖమున్
వే కడతేర్పఁ జాలుటకు నేర్చి ముదంబున కాఁవాలమై
చేకొని కాచు నాత్మసఖు సిద్ధము మిత్రసమాఖ్యరత్నమున్
శ్రీకరవర్ణయుగ్మము సృజించినయున్నతపుణ్యుఁ డెవ్వఁడో.

(నారాయణకవిది 77 పుట. 221-ప)

సీ. కర్మచేష్టితములు గాలాంతరావర్తితము లగు మేలుగీళ్ళు మరు నైనఁ
గముఁగొంటి మరిసమాగమవియోగములేల చెనఁటివిధాత సృజించె మొదలఁ
బ్రథులశోకారాతిభీతిఘాతిప్రమోదసంపాదిప్రీతివిస్రంభభాజ
నము మఱిరెండక్షరములఁ బూర్ణంబైనమిత్రశబ్దము మేర మెఱసి విడిసి
తే. యెట్లునిలువఁగాఁడు నెబ్బంగి రుచియించుఁ, గూడు కంటికెట్లు గూర్కు వచ్చు
నని హిరణ్యకుండు దనలోన దుఃఖించి, యపుడు పలికె వాయసాధిపతికి.

(వేంకటనాథకవిది 102 పు. 230 ప.)

సంధివిగ్రహము.

ఉ. ఆమహనీయభూరుహమునం దనిశంబు ననేకబాంధవ
స్తోమము దన్నుఁ గౌతుకముతోఁ గొలువంగను మేఘవర్ణుఁ డన్
నామము దాల్చి ప్రాభవమునం బెనుపొంద వసించు వాయస
స్వామి విపక్షపక్షికుల సంహరణప్రవణాంతరంగుఁడై.

(నారాయణకవిది 79 పు. 7 ప.)

చ. వటన ననేకకాకపృతనల్ప్రతివాసరము న్భజింప న
న్వటమున మేఘవర్ణుఁ డను వాయసవల్లభుఁ డుండు వాని కు
త్కటభయకంపనంబు లెసఁగ న్నికటప్రకటాటవీకుటీ
పటమున ఘూకసేన గొలువం బెనుగూబయనుండు చెప్పడున్.

(వేంకటనాథకవిది 104 పు. 7 ప.)

స్థాలీపులాకన్యాయానుసారము పై రెండుపద్యము లిరువురు చెప్పినవియు నుదాహరించితినిగదా. నారాయణకవి పద్యమందలి యర్థస్వారస్యముం జూడుఁడు. వేంకటనాథకవి పద్యమందలి యర్థచమత్కృతిం జూడుఁడు, మొదటిపద్యమందు రసపుష్టి కానవగు. రెండవ దానియందుఁ బదకాఠిన్యము కానవగు. రెండుతావులనుండు పద్యముల కిట్టి భేదము గానవగు.

భావమును సులలితపదములతో వెల్లడించుట రసముగాదన్నచో వారికి నమస్కారము. కఠినపదభూయిష్ఠమగు కావ్య మతిప్రౌఢ కావ్య మన్నవారికి ననేకవందనములు. రసపుష్టికిఁ గఠినపదములు బారెడుపొడుగు సమాసములు హేతువులుకావని నడుముకట్టుకొని నిలువంబడి చెప్పఁబూనుట తప్పుగాదు. సమాసభూయిష్ఠముగ నున్నంత మాత్రమున నది ప్రౌఢముగాదు. వేంకటనాథకవి కవిత్వమునఁ బెక్కు తప్పులున్నవి, పద్యములు చదువుటకుఁ బ్రౌఢముగా నుండును గాని యర్థస్వారస్యము చాలతక్కువ. నారాయణకవి కవిత్వమున రసపుష్టి యెక్కువ. కావున నీపంచతంత్రమును జూచినపుడు మనోహరముగా నున్నదనుట కేలాటి శంకలుండవు.

ఇందులకు దృష్టాంతములుగాఁ గొన్నిపద్యము లుదాహరింపఁ బడు.

సీ. "ధనవంతు గర్వంబు దాల్పక నేలుండు వ్యసని కాపద యేల పొసఁగకుండు
సతులఁ జూచిన మతి చలియింప కేలుండు నృపుఁ డన్నన లేల నిజములగును
గాలంబుచే రూపు కడచన కేలుండు గౌరవ మర్థి కేకరణిఁ గలుగు
దుర్జనవాగురఁ దొడర కెవ్వఁడు నిల్చుఁ జిరకాలసుఖము నేనరుఁడు పొందుఁ
తే. గానిగుణములు విడిచి పుణ్యానుకూల
వర్తనంబుల నిహపరవైభవములఁ
బొందువాఁ డొక్కఁ డొక్కఁడు పుణ్యపురుషుఁ
డతఁడు దేవాంశజనితమహాత్ముఁ డండ్రు. (మిత్రభేదము. 33ర.)

ఇంకొక్కపద్యము వ్రాయ మనసొప్పుచున్నది.

సీ. "కడఁగి మనోవాక్ప్రకారంబు లేకంబు గాక మిత్రునిఁ గూడఁ గడఁగునతఁడు
ప్రతిదినప్రఖ్యాతపాపవర్తనమునఁ దగిలి ధర్మము చేయఁ దలఁచునతఁడు

నేపార నెప్పుడుఁ బరాపకార మొనర్చి పృథుసంపదలఁ గూడఁ బెట్టునతఁడు
సమధికంబగు దేహసౌఖ్య మపేక్షించి చెలఁగి విద్యల నభ్యసించునతఁడుఁ
తే. బరుసఁదనమున నేప్రొద్దుఁ బద్మముఖులఁ
బొసఁగ వలపింతునని తలపోయునతఁడు
నెఱుకచాలని వారని యిద్ధరిత్రి
నెఱయ నూహింతు రనిశంబు నీతివిదులు ” (మిత్రభేదము. 497.)

చాపల్యమున నింకొకపద్యరత్నమును వ్రాసి లేఖినిని వేఱొక పనికిఁ ద్రిప్పెద.

మ. “ఖలసంసర్గము యౌవనాభ్యుదయముఁ గాంతాజనస్నేహముఁ
జలదచ్ఛాయయు ద్రవ్యసంపదయు నైజంబల్పకాలోపభో
గ్యలసత్సౌఖ్యకరంబు లంచు విని వేడ్కన్ మెచ్చ రార్యుల్ మదిన్
విలసద్ధ్యానసమాధినిత్యగుణావిర్భూతచేతస్కులై.” (సుహృల్లాభము. ౧౪౮.).

ఇట్టిపద్యచింతామణు లిందుఁ బూసగూర్చిన ట్లున్నవి. వాని నెల్ల నుదాహరించుట గ్రంథమంతయు వ్రాసినట్లే యగును. కాన నాపని మానితిని.

ఇట్టిమహాకవికృతియందుఁ గొన్నిస్ఖాలిత్యములు కనఁబడుచున్నవి. వానిలోఁ గొన్నిఁటిని జూపుచున్నాఁడను.

పుట.	పద్యసంఖ్య.	తప్పు.	ఒప్పు.
౧౦	౯౬	పొడుచుక	పొడుచుకొని
౧౨	౧౧౨	మోచుకపోవు	మోచుకొనిపోవు
౧౯	౧౯౧	కట్టించుక	కట్టించుకొని
౪౨	౪౮౬	ఎత్తుకపోయెను	ఎత్తుకొనిపోయెను
	౪౪౪	తోడుకవేపోయితివే	తోడుకొనివేపోయితివే
౪౭	౧౧	ప్రచ్చుక	ప్రచ్చుకొని
౮౧	౧౬౮	కూడుక	కూడుకొని
౮౩	౧౮౩	పుచ్చుక	పుచ్చుకొని
౮౭	౨౩౬	త్రెంచుక	త్రెంచుకొని
౭౩	౪౦	పట్టుక	పట్టుకొని
౯౭	౨౨౦	తీర్చుక	తీర్చుకొని

సంధులు శ్రుతికటువులుగా నున్నవి.

౧౨	౧౧౨	సన్నొటెఁగి	సన్నయొటెఁగి
౩౫	౩౭౩	దాఁగున్నవాఁడ	దాఁగియున్నవాఁడ
౪౩	౫౫౮	ఇంటూతని	ఇంటియాతని
౧౧౮	౮౭	మేఁతెల్ల	మేఁతయెల్ల

ఉకారాంతమునఁ గువర్ణకమునకు ముందు నగాగమము లేమి.

౭౯		గారవముకిమ్ము	గారవమునకిమ్ము

అపశబ్దము.

౨౮	౬౮౮	స్నేహితుండు	స్నిగ్ధుండు

ఆంధ్రభాషను సంస్కరించుచున్నవారము మేమే యనుకొను మహాత్ములుగూడ స్నేహితుఁడు అని ప్రయోగించుచున్నవారు. అనఁగా ఆంధ్రభాషను గూడిన సంస్కృతమున కీదుర్గతియే పట్టునట్లున్నది. కొందఱు ప్రయోగించినంత మాత్రమున నపశబ్దములు సుశబ్దములగుచో మహాకవికాళిదాసుప్రయోగించిన త్రియంబకశబ్దము మాత్రము సాధు వేల కాఁగూడదో. ఇట్టిసంస్కర్తలు ఆకాలమున లేక పోవుట దీనింబట్టి కనుఁగొనవచ్చు.

౫౩-వ పుట ౫౬౨-వ పద్యమున సభికులు అని ప్రయోగింపఁబడినది. ఈప్రయోగము భారతమున నున్నందున సుప్రయోగమే యగునని సమాధానము రాక మానదని తోఁచెడిని.

యతిభంగము.

రణమున వారిచేఁ జచ్చుటొండే. (౨౪. పు. ౨౪౨. ప.)

సమాసమున ద్విత్వాక్షరమునకు ముందువర్ణము గురువుగామికి

భాస్కరానిలస్వర్లోకపతులుదగిన (౧౦౨. పు. ౬౬౭. ప.)

అనియున్నది. రేఫశ్లిష్టము నంగీకరింపఁదగునని కొందఱు, కాదని కొందఱు వాదించుచున్నారు. ఇది దానికన్న వేఱుగ సంస్కరింపఁబడినది.

ప్రాసభంగము.

మ. ఒకయక్షౌహిణితోడఁ బాండవబలం బున్న న్నిశాముఖ్యవే
ళను ద్రోణాత్మజుఁ డొక్కఁడుం గదిసి లీలన్ సంహరింపంగ.

(౧౦౪. పు ౨౯౫. ప)

ఇట్లు మార్చిన నించుకమేలేమో.

వేళకు ద్రోణాత్మజుఁ డొక్కరుండు చని. అని. ఇదియునంత మంచిమార్పు కాదు కాని ప్రాసభంగమును దొలఁగింపఁగలదు. —

ఇట్టి కొలఁదిలోపము లున్నను సత్కవిప్రఖ్యాతికి యోగ్యతకుం గొఱంత లేదు. ఇవన్నియుఁ బ్రమాదో ధీమతామపి యన్నమాటతోఁ దొలఁగిపోవును. ఎట్టివారికైనను బ్రమాదము లుండకపోవు. సముద్రతీరమున నిరుపయోగపదార్థములు కొన్ని యున్నను దానిగాంభీర్యాదులకు రత్నాకరత్వమునకుఁ గొఱంత లేనియట్లీకొలఁదిపాటి లోపములచేఁ గవికీర్తిచంద్రునకు కేలాటికళంకము రాఁజాలదు.

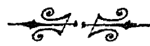
ఇందేమేని తప్పులుండినను అన్నియుఁ దప్పులేయైనను నాయందుఁ బుత్రవాత్సల్యముంచి సత్కవులు నన్ను మన్నింతురుగాక. ఆంధ్రభాష కుందు నొందఁగూడదని యెన్నువాఁడఁ గాన నివిలోపములని తెల్పితిని. వాంఛరీతి సంస్కరణము లొనరించువారి కీపీఠిక యాటంకము కాఁజాలదు. సంస్కర్తలు తమపట్టుదలనే నెగ్గింపఁ బూనక దేశభాషలలోఁ దెనుఁగు లెస్స యను కీర్తిని గాపాడుదురు గాక. గ్రామ్యభాషను జేర్చి వ్యాకరణమునకు ముందున్నట్లు చేయకుందురు గాక. మనదేహము స్థిరతనొందనిది. మనపని కొంతకాలము నిలుచునేమో. భాషకుఁ జేటుఁ గల్గింపనివార మగుట లెస్స. ఇట్లు వ్రాయుట కూడ నావంటియల్పమతికిఁదగిన పనికాదు. ఐనను జాపలమున వ్రాసితి. క్షమింతురని భాషాపోషకుల వేఁడుచున్నాఁడను.

ఇట్లు విన్నవించు సుజనపాదసేవకుఁడు,

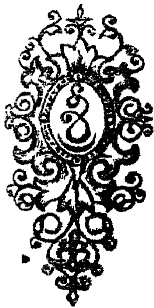
జనమంచి. శేషాద్రిశర్మ.

శ్రీ ర స్తు.

పంచతంత్రము

పీఠిక.

రామాస్తనకుంభకుంకుమరసార్ద్రీభూతవక్షస్స్థలో
దారుం డంజనశైలభర్త కరుణాధామాంతరంగుండు శృం
గారశ్రీనిధిఁ దమ్మరాజు బసవక్ష్మాకాంతుఁ గాంతాజన
స్మేరాలోకనపూర్ణచంద్రు జయలక్ష్మీనాయకుఁ జేయుతన్ 1

సీ. ఆకాశమండలం బరవిరిపూఁదోఁట సొమ్ముపెట్టె రసాతలమ్ము తనకుఁ
గందర్పుదేహంబు కమ్మగందపుమ్రాను కట్టువస్త్రంబులకాపు సురలు
వారువంబులఁ బట్టువారు బ్రహ్మాదులు శిఖిరవిచంద్రు లక్షిత్రయంబు
పవనాగ్నిరవిశశిపరమాత్మ గగనభూజలము లంగము లట్టి చారుమూర్తి
గీ. శంభుఁ డానందరసకళారంభుఁ డగుచు, సమధికైశ్వర్యముల నిచ్చు సంతతంబు
సల్లలితకీర్తిమల్లికావల్లభునకు, బాహుబలునకు బసవభూపాలునకును. 2

చ. పలుకులబోఁటి యాత్మసతి భావభవుండు సహోదరుండు గా
నలినదళాక్షు నాభినలినంబు నిజంబుగఁ గన్నతల్లిగాఁ
దలఁచినమాత్ర లోకములఁ దాను సృజింపఁగఁ గర్తయైనయ
న్నలువ చతుర్ముఖుండు కృతినాథున కిచ్చుఁ జిరాయురున్నతుల్. 3

ఉ. ఖండశశాంకశేఖరుఁడు కన్నకుమారుని కగ్రజుండు మా
ర్తండశశాంకవహ్నిముదితప్రభ నొప్పెడిదివ్యమూర్తి యా
ఖండలపద్మజాచ్యుతు లఖండితభక్తి భజించుచుండు వే
దండముఖుం డభీష్టఫలదాయకుఁడై బసవేంద్రుఁ బ్రోవుతన్. 4

చ. మెఱసిన వేల్పుటేనితలమీఁదివియున్నదికాంతి మించి యే
డ్తెఱఁ గనుపట్టుపూర్ణశశిదేహవిలాసము నేలఁ జాలి చూ
పఱకు మనోహరంబు లగుభాసురదీప్తుల వర్ణనీయయై
వఱలెడువాగ్వధూటి బసవక్షితిపాలునిఁ బ్రోచుఁ గావుతన్. 5

చ. కిసలయహస్త పీనకుచ కిన్నరకంఠి కరీంద్రయాన హే
మసమతనూవిలాస హరిమధ్య మనోభవు కన్నతల్లి యిం
పెసఁగ ముకుందుదేవి కడుఁ బ్రేమను సూనుని నేలునట్లుగా
బసవనృపాలుమందిరముఁ బాయక యెప్పుడు నేలుఁ గావుతన్. 6

వ. అని యిష్టదేవతా ప్రార్థనంబుఁ జేసి. 7

ఉ. కొండయమంత్రియొజ్ఝలకుఁ గూరిమినందనుఁ డైనమద్గురున్
ఖండశశాంకశేఖరుఁ ద్రికాలముఁ బూజ యొనర్చునాగనా
ర్యుం డనుపేరు గల్గినసరోజభవాన్వయవార్ధికైరవా
ప్తుం డగుపుణ్యమూర్తి సులభుం డగుటం గొనియాడి వేడుకన్. ౮

సీ. వల్మీకభవునకు వందనం బొనరించి సత్యవతీసూను సంస్తుతించి
బాణుని నుతియించి భవభూతిఁ గొనియాడి భారవిఁ బొగడి మయూరుఁ దలఁచి
శివభద్రుఁ గొనియాడి శ్రీహర్షుఁ బ్రార్థించి కాళిదాసుఁ బ్రసన్నుఁగాఁ దలంచి
నన్నయభట్టారకునకు మ్రొక్కి తిక్కనసోమయాజుల నతిస్తుతులఁ గొలిచి
గీ. శంభుదాసుని మదిలోన సంస్మరించి, మఱియు సుకవుల సత్కావ్యమహిమ వడసి
శారదాసత్ప్రితాపవిశారదుండ, నగుటఁ గృతిఁ జెప్పఁదలఁపు నా కమరి యుండె 9

ఉ. చెప్పినవాకవిత్వము రుచింపనివారలు చూచి చెప్పఁడీ
తప్పులు లేనిచోనవుఁ గదా యని తీర్పఁడు మాటిమాటికిన్
జెప్పకుఁ డొప్పుఁ దప్పనుచుఁ జెప్పఁగ నేర్చినవాని కొక్క చోఁ
దప్పులు లేక మాన వని తజ్జ్ఞు లెఱుంగుఁడు మీకు మ్రొక్కెదన్. 10

వ. అని మద్గురుకరుణాస్మరణంబును బురాతనసత్కవిసమారాధనంబునుం జేసి యొక్క
మహాప్రబంధంబుఁ జెప్ప నుద్యోగించుసమయంబున. 11

సీ. మండలాధిపమూర్ధమకుటమాణిక్యసంభావితాంచితపాదపంకజుండు
కల్పితహేమాద్రికల్పమహాదానధారణీదేవసంతర్పకుండు
పరిచరసహవాసభామామనఃప్రియభాసురకుసుమశరాసనుండు
మానితాంగకసర్వమంగళాలంకృతశేఖరీకృతరాజశేఖరుండు
గీ. వల్లభూపాలతిమ్మభూవల్లభేంద్ర, శుక్తిముక్తాఫలం బనఁ జూడ నమరి
మాన్యసామంతవిద్వదమాత్యనృపతు, లోలిఁ గొలువంగ బసవేంద్రుఁ డొక్కనాఁడు.

వ. విద్వత్సంభాషణసమయంబున. 13

చ. హరిహరభక్తు నార్యనుతు నంధ్రకవిత్వవిశారదు న్మహీ
శ్వరవరమాననీయుఁ గులవర్ధను శాంతుఁ బ్రబంధవాచకా
భరణము నాగమాంబకును బ్రహ్మయమంత్రికి నాత్మసంభవున్
సరసుని దూబగుంటిపురశాసను నారయనామధేయునిన్. 14

క. తలపించి హితులు చెప్పఁగఁ, బిలిపించి కవిత్వగోష్ఠిఁ బ్రియ మెసఁగంగాఁ
బలుకుచు నితాంతభక్తిం, దలుకొత్తఁగ నంకురించు దరహాసముతోన్. 15

క. తనముఖచంద్రమరీచులు, జననయనచకోరములకు సాంద్రానందం
బొనరింప వేడ్కనున్నం, గనుఁగొని యిట్లనియె వినయగౌరవ మెసఁగన్. 16

చ. సురుచిర మైననీకవిత సూరిసభాంతరయోగ్యతామనో
హరసరసార్థగుంభనల నందము గావున నారనార్య సు
స్థిరగతిఁ గీర్తి నన్నొనరఁ జేసి సమస్తజగత్ప్రసిద్ధ మై
పరఁగుచు నుండ మా కొకప్రబంధ మొనర్పు ప్రియం బెలర్పఁగన్. 17

వ. తత్ప్రబంధం బెయ్యది యంటేని. 18

ఆ. పంచతంత్ర మనఁగ నంచితగీర్వాణ, భాష మున్ను చెప్పఁబడినయట్టి
కావ్య మంధ్రభాషఁ గర్ణామృతంబుగాఁ, గూర్పవలయు నీదు నేర్పు మెఱయ. 19

వ. అని వినయంబునం దాంబూలనవాంబరాభరణంబు లొసంగి వీడుకొల్పినం
బ్రియం బంది మదాత్మగతంబున. 20

చ. పస గలనీతిశాస్త్ర మని ప్రాజ్ఞులు మెచ్చినపంచతంత్రికిన్
వసుమతిఁ దమ్మరాజుబసవక్షితినాథుఁడు నాథుఁ డౌటకుం
బొసఁగి యశోవిలాసినికిఁ బుట్టినయి ల్లని సన్నుతింపఁ బెం
పెసఁగె సముద్రముద్రితమహీస్థలిరాజసభాంతరంబులన్. 21

వ. కావున నేతత్కృతి కధీశ్వరుం డైనబసవక్షితీశ్వరువంశం బభివర్ణించెద. 22

చ. రవికులజేశుఁ డైనరఘురామునినందనుఁ డైన కుశావనీ
ధవుఁ డుదయించె నాయనకు ధర్మవిధిం బ్రభవించె శ్రీసదా
శివమహిమాఢ్యుఁ డై విజయసేనకుమారకుఁ డొప్ప నుర్వరన్
సవినయమూర్తి యవ్విభునిసంతతి నంతఁ గ్రమక్రమంబునన్. 23

చ. మును బెజవాడదుర్గఁ దనముగ్ధతనంబున మెచ్చఁ జేసి పెం
పున రథదంతివాజిభటభూరిబలంబులచేఁ గళింగభూ
జనపతిఁ ద్రుంచి చేవఁ దనసంతతికై మహిఁ బాడి నిల్పి క్ర
మ్మనఁ జిరకీర్తుఁ డం గనియె మాధవవర్మ తదన్వయంబునన్. 24

మ. ఉదయించెన్ గమలాప్తవంశకరుఁ డై యుద్యత్ప్రతాపోన్నతిన్
జదియించెన్ సకలార్థిదైన్యముల రాజత్కల్పభూజాత మై
కదియించెన్ నిజకీర్తిరాశి దిశలన్ గల్పాంతరస్థాయిగాఁ
గుదియించెన్ బ్రతివీరబాహుబలమున్ గొమ్మావనీశుం డిలన్. 25

క. ఆకొమ్మక్షితిపాల, శ్రీకాంతున కుదయ మయ్యెఁ జిరతరపుణ్య
శ్లోకుం డన్నలదేవమ, హీకాంతుం డతులధైర్యహేమాచలుఁ డై. 26

ఉ. ఆతనికి నుద్భవించె నభియాతిమహాంబుధికుంభసంభవ
ప్రతిముఁడు సింగభూవిభుఁ డభంగపరాక్రమశాలి శౌర్యవ
ర్ధితుఁడు వివేకశీలుఁ డతిధీరుఁడు నిర్మలకీర్తికామినీ
రతుఁడు సమగ్రదానగుణరమ్యుఁడు సౌమ్యుఁడు బుద్ధి నెంతయున్. 27

ఉ. బల్లిదుఁ డైనసింగనరపాలున కుద్భవ మైరి ధాత్రి శ్రీ
వల్లభమూర్తు లైనపెదవల్లభుఁడున్ జినవల్లభేంద్రుఁడున్
సల్లలిత ప్రతాపబలసాహసనీతివివేకసంపదన్
దొల్లిటిరామలక్ష్మణులఁబోలి యనంగ మహానుభావు లై. 28

వ. అం దగ్రజుండు. 29

చ. తిరుగనిమందరాద్రి కళ దీయనిపూర్ణశశాంకుఁ డాజులన్
సురుగనిపార్థుఁ డీశుకను సోఁకనిమన్మథుఁ డొక్కబొంకునుం
బొరయనిధర్మసూతి యుడి వోవనికల్పమహీరుహం బనన్
వరగుణధాముఁ డైనపెదవల్లభభూవరుఁ డొప్పు నెంతయున్. 30

క. అన్నరపతిపుణ్యాంగన, యన్నలదేవమ్మ గెలుచు నన్నులు దేవిన్
సన్నుతగుణసౌందర్యస, మున్నత విభవముల నన్ను నువిదలు సరియే. 31

వ. ఆదంపతులపురాకృతపుణ్యవిశేషంబున. 32

క. సుతు లుదయించిరి సింగ, క్షితిపతియును దమ్మవిభుఁడు శ్రీతిరుమలభూ
పతియుఁ గలికాలమున నొక, సతికిని రామత్రయంబు జనియించెనొ నాన్. 33

వ. అమ్మహీశ్వరులలోఁ దమ్మక్షితీశ్వరుండు. 34

సీ. త్రిభువనాలంకారదీపితధావళ్యవరకీర్తిమల్లికావల్లభుండు
నిజభుజాసికుఠారనిర్భిన్నదుర్వారపరనృపాలకమన్యభార్గవుండు
కింకిణీఘంటికాంకితసింధుఘోటకబహుసైన్యరణరంగభైరవుండు
బంధుసంరక్షణప్రకటమహాభాగ్యబంధురసహకారబాంధవుండు
గీ. నతమహీపాలమస్తకన్యస్తమృదువి, రాజమానపదాబ్జుండు రాజవరుఁడు
రాజమాత్రుండె విభవవిభ్రాజితుండు, వల్లభూపాలతమ్మభూవల్లభుండు. 35

మ. మనుమార్గుం డగుతమ్మభూపతికి వేమాంబకున్ బుత్త్రుఁ డై
జనియించెన్ బసవేంద్రుఁ డర్థిజనభాస్వత్కల్పభూజాత మై
వనితామన్మథుఁ డై వివేకనిధి యై వారాశిగంభీరుఁ డై
యనతారాతిమహాంధకారపటలీహంసప్రతాపాఢ్యుఁ డై. 36

వ. మఱియు నేకవిధగుణగణాలంకృతుం డైనబసవభూపాలుండు 37

సీ. రమణీయదానధారాప్రవాహంబులు పాథోధి కతివిజృంభణము గాఁగ
నిరుపమానప్రభావనిర్మలసితకీర్తి త్రిభువనసాంద్రచంద్రికలు గాఁగ
నతులవిక్రమబలోద్యత్ప్రతాపస్ఫూర్తి పరులకు నుగ్రాతపంబు గాఁగ
సమధికశృంగారసౌందర్యరేఖ దాఁ దరుణీలతావసంతంబు గాఁగ
గీ. రామరఘురంతిసగరధర్మజదిలీప, భోజసర్వజ్ఞసోమేశరాజసరణి
ధాత్రిఁ బాలించెఁ దమ్మభూధవసుతుండు, శాశ్వతంబుగ బసవభూమీశ్వరుండు 38
సీ. నరులకుఁ జేచాఁచినను ఫలం బందనిదివిజభూరుహమువితీర్ణి యెంత
యువయువశృంగార మంగనామణులకుఁ జూపనికందర్పురూప మెంత
కనుఁగొన నొకవేళ ఘనతిరోహితుఁ డైనతపనునిమహితప్రతాప మెంత
యురుశక్తిఁ జని మహావ్యూహంబు వెడలంగఁ జాలనిసౌభద్రుశౌర్య మెంత
గీ. వితరణంబున శృంగారవిలసనమున, దీపితాటోపసహజప్రతాపమహిమ
శౌర్యగుణమున నెవ్వారు సాటి యత్తు, రితని కన మీఱి బసవభూమీశ్వరుండు. 39
సీ. కుసుమకోదండంబు గుఱుతు చూడము గాని దర్పితరూపకందర్పుఁ డనియు
నిజమూర్తిలోపల నెర సెఱుంగము గాని సత్కళాసంపూర్ణచంద్రుఁ డనియు
నుష్ణాంశుజాలంబు లొదవఁ గానము గాని యతులితసత్ప్రతాపార్కుఁ డనియుఁ
బొసఁగ వేగన్నులపొడవు మించదు గాని సాంద్రవైభవనిర్జరేంద్రుఁ డనియు
గీ. ననుదినంబును దనుఁ జూచుననఖిలజనులు, సమధికానందమగ్నులై సన్నుతింప
సురుచిరాకారకాంతితేజోవిభవము, లమరుఁ దమ్మయబసవధరాధిపునకు. 40
క. అసమానమానధనునకు, రసికశిఖామణికి దానరాధేయునకుఁ
బ్రసవాంబకసమరూపున, కొసబిరుదరగండనికి మహోర్వీశునకున్. 41
క. వేమాజాంబాసుతునకు, భామాకంతునకు మన్యభార్గవునకు సం
గ్రామక్షోణీవిజయ, శ్రీమహనీయునకు రాజసింహంబునకున్. 42
క. రణరంగభైరవునకుఁ, బ్రణమితరాజన్యహృదయపద్మార్కునకుఁ
మణికనకవస్తువాహన, గణికాద్యఖిలప్రదానఖచరేంద్రునకున్. 43
క. సహకారబాంధవునకుఁ, సహజాలంకారదేహసౌందర్యునకుఁ
మహనీయకీర్తివాచా, మహితాత్మునకుఁ బ్రతాపమార్తాండునకున్. 44
క. తెల్లదలాటాంకునకుఁ, సల్లలితకృపాకటాక్షసౌజన్యునకుఁ
ఫుల్లారవిందనేత్రున, కుల్లసితపరాక్రమునకు నూర్జితమతికిన్. 45
క. కిమ్మీరాంతకబలునకు, ధమ్మిల్లనవప్రసూనధరునకుఁ దరుణీ
సమ్మోహపంచశరునకుఁ, దమ్మయబసవనికి నుభయదళమిండనికిన్. 46

మిత్త్రభేదము.

వ. అభ్యుదయపరంపరాభివృద్ధిగా నాచెప్పంబూనిన పంచతంత్రి యనుమహాప్రబంధంబునందుం గలకథలకు నలంకారంబుగా వర్ణింపం దగినపాటలీపురం బెట్టి దనిన. 47

సీ. వేదశాస్త్రపురాణవిద్యావిజృంభితకలితధాత్రీసురకలకలంబు
గజహయారోహణకౌశలసంచారమహితరాజకుమారమండలంబు
వజ్రముక్తాఫలవస్త్రసువర్ణాదిసకలవిక్రయవైశ్యసంకులంబు
నానాయుధాభ్యాసనైపుణశౌరేయవిశ్రుతసచ్ఛూద్రవిభ్రమంబు
గీ. కల్పితానల్పదేవతాగారభూమి, రత్నకీలితఘనసౌధరాజితంబు
నగుచు నమరేంద్రునగరంబు నగుచుధాత్రిఁ, బొలుచుఁ బాటలీపుత్రమనుపురవరంబు.

ఉ. ఆపుర మేలుచుండు నమరాధిపతిప్రతిమానవైభవో
ద్దీపితుఁ డార్యసమ్మతుఁడు ధీరుఁ డుదారుఁడు బాహువిక్రమా
టోపవిజృంభితుం డనఁ గడుఁ బొగ డొంది సుదర్శనుండు నా
భూపకులావతంసము ప్రభుత్వముఁ బేరును బెంపు నొప్పఁగన్. 49

క. ఆరాజు తనకుమారులు, ధారుణిఁ బాలించు నేర్పు దగిలెడుచదువుల్
నేరక యునికి మనోవ్యథఁ, గూరి నిజాత్మం దలంచెఁ గొలు వున్నయెడన్. 50

గీ. ఎఱుకయును ధార్మికత్వము నింత లేని, కొడుకు పుట్టిన నేటికిఁ గొఱ తలంపఁ
జూఁడిపాఁడివిధంబులు చూప లేని, గొడ్డుటా వైన వలవని జడ్డు గాదె. 51

క. పెక్కండ్రుసుతులు గల రని, లెక్కించిన ఫలము గలదె లేశంబును బెం
పెక్కినకులదీపకుఁ డగు, నొక్కఁడె తనయుండు చాలు నుర్వరమీఁదన్. 52

వ. అని మఱియుఁ దనమనంబున. 53

సీ. కలకంఠిగర్భంబు గ్రాఁగిపోయిన మేలు పుట్టినప్పుడ మృతిఁ బొంద మేలు
తగ ఋతుకాలంబు దప్పిపోయిన మేలు కన్య యైనను నంతకంటె మేలు
కాంతుఁడు పరదేశగమనుఁ డైనను మేలు మగువ గొడ్రా లైన మఱియు మేలు
పల్లవాధర పతి నొల్ల కుండిన మేలు పడఁతుక తెగులుచేఁ బడిన మేలు
గీ. గాక శాస్త్రపరిజ్ఞానఘనులు గాని, సుతులు గల్గినఁ దండ్రికి సొంపు గలదె
రూపబలవిక్రమాద్భుతాటోపు లైన, నధికధనవంతు లైన నయ్యర్థము లేల 54

చ. జనకునిపూర్వపుణ్యఫలసంపదఁ దత్తనయుం డుదారుఁడున్
మనునిభమూర్తియున్ బితృకమాతృహితుండును నైను బాపక
ర్మునకు జనించినట్టి యధముండు కులాంబుధిమంథనంబునన్
జనితహాలాహలం బనఁగఁ జాలి హరించుఁ గులంబు వ్రేల్మిడిన్. 55

సీ. కమనీయవిద్య దాఁ గామధేనువుభంగిఁ గామితార్థంబులు గలుగఁ జేయు
సజ్జనవిద్వాంససంఘంబులోపల మానుగాఁ దనుఁ బెద్దమాన్యుఁ జేయు
నెన్నిదేశంబుల కేఁగిన సాయమై తల్లిచందంబునఁ దన్నుఁ బ్రోచుఁ
బన్నుగాఁ దనపుణ్యపాపంబు లెఱిఁగించు సాధించు నిహపరసాధనంబు
గీ. నగ్నిఁ గాలదు రాజుల కలవి గాదు, నీళ్ల నానదు చోరులపాలు గాదు
సోదరులచేత నెప్డుఁ బంచుకొన రాక, చెలఁగు విద్యాధనమునకుఁ జేటు లేదు 56

వ. కావున. 57

గీ. సంతతోన్నారవర్తన సరవిఁ దిరుగు, సుతులఁ జదివించి సద్బుద్ధిహితులఁ జేసి
వెసను నీరీతిసంపద నొసఁగఁ జాలు, నట్టిపుణ్యుండు గలఁడొకో యరసి చూడ 58

ఉత్సాహ. అని సుదర్శనుండు పల్కినట్టి యనంతరంబునం
దనిమిషేంద్రగురుఁడపోలె నఖిలనీతిశాస్త్రసం
జనితబుద్ధియుతుఁడు విష్ణుశర్మనామధేయుఁ డి
ట్లనియెఁ దాఁ బ్రతిజ్ఞ గాఁగ నవనివిభునితోడుతన్. 59

గీ. అఖిలనీతిశాస్త్రంబులు నాఱునెలల, నీకుమారులఁ జదివింప లేక యున్న
సుతులపని యేమి నన్ను నాశ్రితులలోన, నడప కాప్రొద్దె గ్రామంబు వెడల నడపు.

సీ. అని విష్ణుశర్మ పల్కిన ప్రతిజ్ఞావచనంబుల కతఁడు ముదంబు నొంది
యనుపమభూషాంబరాదులఁ దనిపి సంభావించి సుతుల నప్పనము సేయ
సరవిఁ దొల్లిఁటినీతిశాస్త్రంబు లన్నియు సంక్షేపరూపవిస్పష్టముగను
దంత్రంబులైదింటి ధరఁ బ్రసిద్ధము గాఁగ నేర్పడఁగాఁ జేసె నెవ్వి యనిన
ఆ. మిత్రభేద మనఁగ మెఱయ సుహృల్లాభ, మనఁగ సంధివిగ్రహం బనంగ
లబ్ధనాశ మనఁగఁ లలి నసంప్రేక్ష్యకా, రిత్వ మనఁగఁ బరఁగురీతి మెఱయ. 61

చ. అమరిన యట్టితంత్రములు నైదిఁటియందును సర్వనీతిశా
స్త్రముల సుభాషితంబులను సారకథాబహుళంబు భూవరో
త్తమతనయానుబోధమును ధారణి లోకహితంబుగాఁ గ్రమ
క్రమమునఁ గావ్యరూప మెసకంబుగఁ జేసెను వానిలోపలన్. 62

వ. ప్రథమతంత్రంబగు మిత్రభేదం బెట్టి దనిన. 63

క. మృగపతియును వృషభంబును, మిగులఁగ సఖ్యంబు చేసి మెలఁగఁగ వనిలో
మృగధూర్తం బారెంటికి, విగత స్నేహంబు చేసి విఱియఁగఁ జేసెన్. 64

ఆ. అనిన నృపకుమారు లాకథ మాకెఱిం, గింపుఁ డనుచుఁ బలుక నింపు మిగుల
సావధానబుద్ధి సకలంబు వినుఁ డని, చెలఁగి విష్ణుశర్మ చెప్పఁ దొడఁగె. 65

గీ. కలదు దక్షిణాపథమునఁ గనకరత్న, రాజితం బయి మహిళాపురం బనంగ
వర్ధమానుం డనంగ సార్థవాహుఁ డొకఁడు, నధిక సంపత్సమృద్ధిచే నతిశయిల్లు. 66

వ. ఇట్లున్న సార్థవాహుం డొక్కనాఁడు తనధనంబు వృద్ధి నొందించుటకుఁ దలంపు పుట్టి యి ట్లనియె. 67

ఆ. అరసి లేనిచోట నర్థ మార్జింపంగఁ, దగినయది సురక్షితంబు గాఁగఁ
జేసి వృద్ధిఁ బొందఁ జేయుతెఱంగున, నట్టిధనము సద్వ్యయంబు సేయ. 68

క. నేరవలె నివ్విధంబున, నేరుపు లేకున్నవాని నిలయమున ధనం
జేరీతి నిలువ దది ని, ష్ప్రాణ మయి విఱియఁ బాఱఁ గానరు మూఢుల్. 69

వ. అవ్విధం బెట్టి దనిన. 70

సీ. సంరక్ష సేయనిస్వర్ణ మప్పుడె చెడు వృద్ధిఁ బొందింపనివి త్త మెడయు
ననుభవతకు రానియర్థంబు గల్గియు లేనిఫలమె కాని లేదు సుఖము
తగ నుపార్జించియు ధనము పాత్ర మెఱింగి దక్షత నిడిన సంరక్ష యదియ
నిండినసరసికి నెరయ వాటము గాఁగ నలువులు దీర్చినయట్లు కాన

గీ. ధనము లార్జించి సంరక్ష తగ నొనర్చి, వృద్ధిఁ బొందించి యనువుగా వెచ్చపఱిచి
నడవ నేర్చినవానిజన్మంబుసఫల, మున్నవారలజీవన మెన్న నేల. 71

వ. అని వర్ధమానుండు వెండియుఁ దనమనంబున నిట్లు తలంచె 72

చ. తమయుదకంబు వాహినులు ద్రావనిభంగి ఫలించినట్టివృ
క్షములు ఫలంబులం దిననిచందమునన్ జలదంబు నీట స
స్యములకుఁ దృప్తిఁ జేసి యవి సమ్మతిఁ గోరక యున్నమాడ్కి ను
త్తములధనంబు సజ్జనులఁ దార్కొను బ్రత్యుపకారనిస్పృహన్. 73

సీ. అని వర్ధమానుండు తనమదిఁ జింతించి శకటంబునను బెక్కు సరకు లెత్తి
యందు సంజీవకనందకాఖ్యము లగు వృషభయుగ్మముఁ గట్టి విపినభూమి
తోఁచిన రాజ్యమునకుఁ బోవఁ గాఁ దెరువున నిమ్నోన్నతంబుల నీల్గి తివియ
జానుభగ్నం బైన సంజీవకుని గనుఁగొని వర్ధమానుఁ డాకులత నొంది

గీ. పరిజనుల నాతఁ డం దున్నసరకు లెల్ల, మోవఁ గట్టడ చేసి సంజీవకునకుఁ
గాపు కొందఱఁ బెట్టి యక్కడఁ దొలంగి, చింత నొందుచుఁ బోవ ననంతరంబ 74

ఉ. కావలి యున్నయాభటనికాయము నుగ్రవనంబులోపలన్
జావఁగ నేల పోద మని చయ్యన నేగి నిజేశ్వరుం గళా
కోవిదుఁ గాంచి యొక్కహరి కూడఁగ ముట్టిన నేము పాఱ సం
జీవకుఁ బట్టి చంపె నది చెప్పఁగ సిగ్గగుచున్న దెంతయున్. 75

క. అని యివ్విధమున వార్తలు, వినయం బెసఁగంగ వచ్చి వినిపింప నిజం
బని సంజీవకుఁ దలఁచుచు, మనికితపడుచుండె వర్ధమానుఁడు బుద్ధిన్. 76

వ. అట సంజీవకుండు. 77

చ. విఱిగినకాలు వచ్చి యటవీస్థలి నాయువుకల్మిఁ జేసి యే
డ్తెఱఁ జని పూరి మేసి కడుఁ దియ్యనిచల్లనినీరు ద్రాగి మై
యొఱుఁగక సత్యసంపద వహించి భయం బొకయింత లేక య
క్కఱ నొకనాఁడు దప్పి యొసఁగ న్నదికిన్ వడి నేఁగుచున్నెడన్. 78

గీ. ఆవనంబునఁ బింగళకాఖ్యుఁ డయిన, సింహ మధికజంతువుల శాసింప నధిపుఁ
డగుచు నిజభుజవిక్రమణాఢ్యమహిమ, ననుభవించుచు రాజ్యంబు నట్లు కాఁగ. 79

క. అభిషేకాదిక్రియలను, విభవము లేకయును ఘోరవిపినంబులలో
శుభగోన్నతవిక్రమమునఁ, బ్రభు వై సింహము మృగాధిపతియై వెలసెన్. 80

వ. ఇట్లు సకలవనజంతునియామకం బైన పింగళాఖ్యుం డగుహర్యక్షముఖ్యుండు వనంబున వెలుంగుచుండె. 81

శా. ఆసింహం బొకనాఁడు దప్పిగొని తోయం బానఁ గాంక్షించి పే
రాసం దా యమునాతరంగిణిని డాయం బోవుచో నవ్వలన్
భూసంత్రాసకరాంత్యకాలజలదప్రోద్భూతగర్జోపమ
వ్యాసంగంబుగ ఱంకె వైచె నొకచో నాఁబోతు కాల్ద్రివ్వుచున్. 82

క. బెడిదంబుగ నవ్విధమున, నడరినసంజీవకునిమహాధ్వని విని య
ప్పుడ మృగపతి తనయాత్మం, గడు శంకం బొంది యచటఁ గదలక యున్నన్. 83

ఆ. అతనిమంత్రితనయు లైనట్టికరటక, దమనకాఖ్యు లపుడు తద్విధంబుఁ
దెలిసి దమనకుండు తెఱఁ గొప్పఁ గరటకు, తోడఁ బలికె నగవు తోఁప నపుడు.

ఆ. ఇంతరాజు చూడు వింతశబ్దము విని, నదికి నీరు ద్రావఁ గదల వెఱచె
దీనికారణంబుఁ దెలియుదమే యన్నఁ, గరటకుండు పలికెఁ గడఁకతోడ. 85

క. మన కేమికారణం బీ, పనులు విచారింపఁ దగవిపనికిం జనినన్
మనుజుండు నొచ్చు మున్నొక, వనచర మొకతగనిపని నెపంబున నీల్గెన్. 86

వ. అనిన విని దమనకుం డవ్విధం బెట్లనినఁ గరటకుం డిట్లనియె. 87

చ. ఒకనగరంబుచేరువ మహోన్నతదేవగృహంబు జీర్ణ మై
వికలత నొంది యర్ధము భువిం బడి యుండఁగ దానిఁ జూచి యు
త్సుకమతి నొక్క వైశ్యుఁ డది తొల్లిటియందము నొందునట్లుగా
నకుటిలవృత్తిఁ జేయుఁ డని యర్థ మొసంగిన శిల్పకారులున్. 88

క. ఇయ్యకొని నగరు గట్టుచు, నయ్యెడ నొకచేవదూల మది పలకలుగా
వ్రయ్యుటకు నాడనాడను, జయ్యనఁ గీలములు గాఁడఁ జఱచినపిదపన్. 89

ఆ. ప్రొద్దు చేరఁబడినఁ బోయి రిండ్లకు వార, లాసమీపతరుల నాశ్రయించి
తిరుగుమర్కటములు దేవాలయంబున, కవల నివల మెలఁగునట్టియెడను. 90

సీ. గుడి యెక్కి తరులపైఁ గుప్పించునవియును దరువులపైనుండి దాఁటునవియు
నురుతరశాఖల నూఁగాడునవియును బ్రాకారములు ప్రాఁకి పాఱునవియు
గోపురంబులమీఁదఁ గూర్చుండునవియును గోళ్ళఁ బ్రక్కలుపీఁపు గోఁకునవియు
నిక్కుచు బొమ లెత్తి వెక్కిరించెడునవి యొండొంటితోఁ బోరి యాడునవియు
గీ. నిట్లు వానరయూథంబు లిట్టు నట్టు, సహజ మగుచాపలంబున సంభ్రమింప
వానిలోపల నొకవృద్ధవానరంబు, దూరముగఁ బాఱి తా విధిప్రేరణమున. 91

క. కీలాకీర్ణ స్తంభము, లోలతమై నెక్కి నెఱియలో నండంబుల్
వ్రేలంగ రెండుకరములఁ, జీలం బెకలించి లావుచేఁ దిగియంగన్. 92

క. బిగు వెడలి చీల యూడిన, నగచరు బీజంబు లిఱుక నానొప్పిఁ గడున్
వెగ డొంది మొఱలు వెట్టుచుఁ, దెగియెన్ మర్కటము దానిత్రిమ్మట వింటే. 93

వ. కావునఁ దమకుం గారణంబు లేనిపనికిం జొచ్చినమానవులు తెఱం గిప్పుడు చెప్పిన మర్కటవ్యాపారంబుచందంబుమన కిది విచారింప నేమిపని మనయేలికభక్షింపఁగా మిగిలిన మాంసం బున్నయది భక్షింతము రమ్మనిన విని దమనకుండు రాజులం గొలిచి తనకడుపుఁ బ్రోచుకొనుమాత్రం బైనఁ గొలువ నేల వినుమని యిట్లనియె.

క. మిత్రుల కుపకారంబును, శత్రుల కపకారమును నిజంబుగఁ జేయన్
క్షత్రియులఁ గొలుచుట యదగు, మాత్రముకొఱకైన సేవ మహిఁ గొఱయగునే.

క. ఒక్కరుని బ్రతుకువలనన్, బెక్కండ్రు మహాసమృద్ధిఁ బెరుగక యున్నన్
ముక్కునఁ బొడుచుక తినియెడి, కొక్కెర తనకడుపుఁ బ్రోచుకొనదే తలఁపన్.

సీ. స్వల్పవసాస్నాయుసంయుతకీకసాస్థిఁ గొఱుకు నాఁకలి మానుకొఱకుఁ గుక్క
సింహంబు తనయంకసీమ జంబుక మున్న దృష్టించి మఱి దానితెరువు వోక
శుంభదుజ్జృంభితకుంభికుంభంబుల మెదడు భక్షింపంగ మదిఁ దలంచు
హీనులు నధికులు నైనమానవులును దమతమకొలఁది సత్వములఁ దలఁతు
గీ. రఖిలకర్మంబులను గాన నాత్మశక్తి, కనుగుణం బైనఫలములె యానపిల్లు
నట్లు నీవును జాతిమర్యాదతోడి, తలఁపుఁ దలఁచితి విది దొడ్డతనము గాదు. 97

వ. అదియునుంగాక. 98

సీ. వాలంబు నులిచియుఁ నేలఁ గాళ్ళడఁచియు ధాత్రిపైఁ బొరలియుఁ దాల్మి విడిచి
వదనంబుఁ దెఱచియు నుదరంబుఁ జూపియుఁ బెక్కుపాట్లను బడ్డ కుక్క కొక్క
కడియొఁ దన్నమె కాని కడుపార నిడఁబోరు నాగంబునకుఁ బ్రార్థనంబుతోడఁ
గబళశతంబులు కరమున కందియ్య నాఁకలి దీఱంగ నది భుజించు
గీ. నెంత కార్పణ్యపడినను హీనజాతి, కెవ్వరును నీరు కడు నల్ప మిచ్చి రని
ఘనున కూరక యుండంగఁ గాంక్ష దీఱ, గురుతరార్థంబు లిత్తురు ధరణిపతులు. 99

క. ఘనవిద్యావిక్రమములు, మనుజేంద్రులు చూచి మెచ్చ మఱి బ్రతికినఁ గా
కనయంబుఁ దోఁక నులిచిన, శునకమునకుఁ గఱకుకూడ చూడక యిడరే. 100

గీ. శౌర్యప్రజ్ఞానకీర్తులఁ బరఁగె నేని, వానిసంపద యొకపూఁట యైనఁ జాలు
నుదరపోషణమాత్రకై యుర్విమీఁదఁ, గాకి చిరకాల మున్న నేకార్య మగును.

గీ. అల్పజలముల మొరపవా గడరి పాఱు, నల్పధాన్య మొదవు మూషకాంజలికిని
స్వల్పఫల మబ్బె నేనియు స్వల్ప మనక, యల్పుఁ డానందమును బొందు నల్పలీల.

క. సరవి హితాహితగుణముల, వెర వెఱుఁగక చవికిఁ జనుచు నింతగ నాత్మో
దరభరణకేవలేచ్ఛం, బరఁగెడు నరపశువు పశుప్రతి యన వినవే. 103

వ. అనినఁ గరటకుం డిట్లనియె. 104

క. మనము ప్రధానులమే యే, పనులకుఁ గర్తలము గాము బహునీతులకుం
బని యేమి యనిన నతనికి, విను మని దమనకుఁడు పల్కె వివరం బెసఁగన్. 105

గీ. భాగ్యవశమున బుద్ధిసంపన్నుఁ డగును, బుద్ధిబలమున నృపులకుఁ బ్రాజ్యుఁ డగును [ను.
నృపులు మన్నింప నయకళానిపుణుఁ డగుచుఁ, బూని రాజ్యంబు నడుపు ప్రధానుఁ డగు

వ. కావునఁ బ్రధానపదవికిం బ్రాప్తంబు గలిగినం గలుగుఁగాక దాన నేమిచోద్యంబు
వినుమని యిట్లనియె. 107

చ. నడవడి మంచి దైనను జనంబులు పెద్దఁగఁ జూతు రాతనిన్
నడవడి చక్కఁగా నినరు నచ్చిన చుట్టము లైనఁ జేరనీ
కెడ గలుగంగఁ దోలుదు రహీనతయున్ లఘువృత్తియు న్మహిన్
నడవడిచేత వచ్చు టది నైజము దీని నెఱుంగ వింతయున్ 108

చ. ఒడికముతోఁ బ్రయత్నమున నొక్కమహాశిలఁ గొండమీఁదికిన్
గడపఁగ భార మచ్చటిది గ్రక్కున భూమికి డిగ్గఁ ద్రోవఁగాఁ
గడు సులభంబ యట్లు గుణగణ్యుఁ డనం బొగ డొందు టద్భుతం
బుడుగక దుర్జనుం డనఁగ నుండుట దా సుకరంబు ధాత్రిలోన్. 109

క. అని దమనకుండు సెప్పిన, విని కరటకుఁ డతనితోడ వివరించితి వీ
ఏను వైననీతివాక్యము, లెనయఁగ నీతలఁచుకార్య మెయ్యది సెపుమా. 110

మ. అనినన్ వానికి నిట్లనున్ దమనకుం డత్యంతభీతస్థితిన్
మనరా జేటికిఁ బోవఁగా వెఱచియున్నాఁ డిప్డు కంటే యనన్
విని యేభంగి నెఱింగి తీవనిన భావింపంగ నేకార్యమై
నను భావజ్ఞులయంతరంగములఁ గానన్వచ్చు భావింపుమా 111

చ. పలికిన సన్నెఱింగి పశుపంక్తులు సెప్పినయట్ల చేయు శి
క్షిత హయకుంజరంబులు వశంబయి మోచుక పోవునట్లు పు
రుష్యులు తమబుద్ధిచే కెదిరియుక్తిఁ జరించిన వార లేటికిన్
వెలయఁ బరేంగితం బెఱుఁగ నేర్చుట గాక వివేక మిష్టహీన్. 112

ఉ. కావున నిప్పు డివ్విభునిఁ గన్గొని చిత్తము వచ్చునట్లుగా
సేవ యొనర్చి మన్ననలఁ జెందెద నన్న నతండు మున్ను ధా
త్రీవిభులన్ భజింపవు తదీయచరిత్ర లెఱుంగుదే యనన్
గోవిదవృత్తి భూపతులఁ గొల్వఁగ నేర్తు నటంచు నిట్లనున్. 113

గీ. అతిసమర్థుల కిల నసాధ్యంబు లేదు, పోల నుద్యోగికిని దూర భూమి లేదు
విద్య గలవాని కెందును వింత లేదు, పలుకు ప్రియవాదికిని శాత్రవంబు లేదు. 114

వ. అనినం గరటకుం డతని కిట్లనియె మనస్వామిచిత్తవృత్తి యెఱుఁగనినీకుం గదియ నెట్ల
గు ననిన నతం డిట్లనియె రాజు మన్నించుసేవకులపొందునం బోయి నన్నెఱింగించు
కొని యాసన్నవర్తనుండ నయ్యెద విను మని యిట్లనియె. 115

ఉ. వీనికి విద్య లే దనరు వీఁడు కులస్థుఁడు గాఁ డనారు మే
ధానిధి వీఁడు గాఁ డనరు తమ్ము భజించినఁ జాలు నెప్పుడున్
మానవనాథులున్ సతులు మవ్వ మెలర్చినపువ్వుఁదీఁగెలున్
మానకపార్శ్వసంశ్రితసమాజముఁ బూని గ్రహించు నిచ్చలున్. 116

క. కోపప్రసాదచిహ్నము, లేపార్థివునందు భృత్యుఁ డెఱిఁగి చరించున్
దీపించి వాఁడు నృపుచే, నేపారఁగ మంతుకెక్కు నెక్కుడుకరుణన్. 117

వ. అనినం గరటకుండు నేఁడు నీవు రాజుసమ్ముఖంబునకుం బోయి యేమని పలుకంగల
వాఁడ వనినం దమనకుం డిట్లనియె. 118

క. ఉత్తరమునఁ బొడమెడుఁ బ్ర, త్యుత్తర ముత్తరము లేక యుత్తర మగునే
హా త్తినసువృష్టివలనన్, విత్తులకుం బొడమునట్టివిత్తులు పోలెన్. 119

వ అని మఱియును. 120

చ. నరుల కపాయదర్శనమునం బ్రభవించిన యాపత్తియుఁ
బరువి నుపాయదర్శనవశంబున నిచ్చిన కార్యసిద్ధియుఁ
బెరవున బుద్ధిమంతులు వివేకమునఁ దగునీతిసంపదఁ
దిరముగ నున్న కాంతురు మదిం దలపోయుచు నిష్కళంబుగన్. 121

వ. కావున నమ్మహీపతికి సంప్రాప్తకాలం బైనవిన్నపంబు చేయుదు నెట్లనిన నప్రాప్త కాలవచనంబు లుపన్యసించి బృహస్పతి యైన నవమానితుం డగు దేశకాలపరిజ్ఞానం బెఱుంగక గుణహీనులు ప్రయోగించినసుభాషితంబులు వ్యంగ్యంబు లగు నని మఱియు నిట్లనియె. 122

క. తనకడవడి సత్పురుషులు, కొనియాడఁగ నుబ్బ కదియు గుణముగఁ దద్వ
ర్తనము న్వదలక యుండిన, మనుజుఁడు పూజ్యుండు జనసమాజములోనన్. 123

వ. అని మఱియు నిట్లనియె సేవకులు రాజులం గొలువ నెట్లు వచ్చువారు పర్వతంబులుం బోలెఁ బ్రకృతివిషములు జలగ్రాహులు నని పలుకవలదు. 124

గీ. ఎవ్వరెవ్వరియాత్మల కెద్ది హితము, వారివారికి ననుగుణవర్తనమున
బుద్ధిమంతుఁడు శీఘ్రంబ పొసఁగ మెలఁగి, యతని వశ్యునిఁ గాఁ జేయు నాత్మగుణంబ

ఆ. చటులసింహశరభశార్దూలగజముల, వశ్యములుగఁ జేయ వచ్చు ననఁగ
నరయ మిగులఁ దద్జ్ఞు లగువారలను నల్ల, యవనిపతులు వశ్యు లగుట యెంత 126

వ. అనినం గరటకుండు దమనకా నీకుఁ గార్యసిద్ధి యయ్యెడు మరుగు మనిన దమనకుండు పింగళకుసమ్ముఖంబునకుఁ బోయి మ్రొక్కిన నాసీనుం గా నియమించి కృపాకటాక్షంబు లొలయఁ బింగళకుండు నిన్నుఁ జిరకాలంబునకుఁ బొడగంటిమి భవదాగమనంబునకు నిమిత్తం బేమని యడిగిన దమనకుండు భవత్పాదపద్మంబులకు నావలనం బ్రయోజనంబు గలుగుటం జేసి పనివింటి నమాత్యుం డైనవాఁడు దనయేలికకు నవసరంబు గలయప్పుడు కార్యాకార్యంబు లెఱింగింపఁ బిలువకున్నను గదియవలయు నేనకా దెట్టివానవుం డైనను బార్థివేంద్రునకు నొక్కొక్కవేళం బ్రయోజనపడు నని యిట్లనియె. 127

గీ. కర్ణములతీఁట దంతనిర్ఘర్షణంబు, వేఱుతృణకాష్ఠ
ఖంగవాక్పాణిపదముల నమరునట్లి, నరుఁడు గొఱ

ఉ. ఒప్పమి సజ్జనోత్తమున కొక్కయెడఁ బ్రభవిం
దప్పుడు ధైర్యవృత్తి సతతంబును బూర్వపథంబు నగ్నిఁ దా
నొప్పర వేల్మిఁ బట్టునెడ నూర్ధ్వముఖంబులు గాక తచ్ఛిఖల్
దప్పి యధోముఖంబు లయి తార్కొన నెప్పుడె యున్నఁ జేనియున్. 129

వ. అని మఱియు విశేషజ్ఞుం డైనమహీవల్లభునకు సర్వంబును మున్న గానంబడు
నెట్లంటేని. 130

మ. హాలికుం డోపి సమస్తబీజముల నర్థ్యోర్వివేళలం జల్లుచో
నెలమిం బుట్టినకోమలాంకురముల వీక్షించి మున్మున్న తాఁ
దెలియుం జా సస్యఫలంబు లాకరణి నర్థిం బుద్ధిమంతుండు మ
ర్త్యులయాకారము సూచి నిశ్చయము సేయుం దన్మనోవృత్తులన్. 131

క. నరపతి భృత్యులఁ దొడవుల, నారసి తగిన నెలవులందు నునుపక యున్నం
జరణంబునఁ జూడామణి, శిరమున నందియయుఁ బెట్టుచెలువము గాదే. 132

గీ. కుందనము గూర్ప నర్హమై యందపడిన, పృథులరత్నంబు వెండిలోఁ బెట్టెనేని
రత్నమున కేమికొఱయగు రాజు బంటుఁ, దగినపనిఁ బెట్టకుండినఁ దగవు గాక

ఉ. ఈతఁడు బుద్ధిమంతుఁ డగు నీతఁడు నాకనురక్తుఁ డేలఁగా
నీతఁడు తాజనుం డని మహీశ్వరుఁ డాత్మ నెఱింగి వారి నా
రీతుల నేర్పడ న్మనుపఁ బ్రీతి దలిర్పఁగ నట్టివారల లా
భూతలనాథునిం విడిచిపోవక కొల్తుర యెల్లయప్పుడున్. 134

క. తురగంబులు నాయుధములు, నరయుగ శాస్త్రములు వీణ యావాణియు నే
ర్పరి యగు నరుండు నారియుఁ, బురుషవిశేషంబు నొంది పొరినతి కెక్కున్. 135

క. అని పలికి దమనకుం డి, ట్లను నన్ను సృగాలమాత్ర మని నీచిత్తం
బునఁ దలఁపక నావిన్నప, మనఘాత్మ వినంగఁ దగుఁ బ్రయత్నముతోడన్ 136

సీ. సూకరరూపంబు భీకరంబుగఁ దాల్చి పుండరీకాక్షుండు పొగడు వడఁడె
మృగరూపమునఁ బుట్టి జగతిఁ బ్రసిద్ధుఁడై ముని సురేంద్రునిచేత మ్రొక్కుగొనఁడె
ఛాగస్వరూపంబు షణ్ముఖుండు ధరించి సురసమూహమునఁ బ్రస్తుతి గనండె
యింద్రాగ్ను లిరువురు నెసగంగఁ బక్షులై బృథులసత్కీర్తులఁ బెంపు గనరె

గీ. యల్పజంతువు లని వారి నాదరింప, కుండెనే తొల్లి సురమునిమండలంబు
గాన నీవును ననుఁ జుల్కఁగాఁ దలఁపక, చిత్తమునఁ జేర్చి నామాట చిత్తగింపు.

వ. అని మఱియును. 138

క. అసమర్థుఁ డైనహితుఁడును, నసమానసమర్థుఁ డైనయహితుండును న
వ్వసుధాధిపునకుఁ గొఱగా, రెసఁగఁగ నాశక్తిభక్తు లెఱుఁగఁగవలయున్ 139

వ. అని పల్కి వెండియు. 140

సీ. అవివేకి యగురాజు నంటినప్రజలందు నెట్టివారును మతిహీను లగుదు
రట్టివా రాసన్ను లై మహీశ్వరుఁ గొల్వ రెడపక పెద్దలు విడుతు రపుడ

పెద్దలు విడిచినఁ బెరిఁగి యన్యాయంబు ప్రబలంబు గాఁగ ధర్మంబు తొలఁగు
ధర్మంబు తొలఁగిన ధాత్రీతలం బెల్లఁ జీకాకు పడి రూపుచెడి యడంగు
గీ. రాజు పరిసరవర్తులు రాష్ట్రజనము, మున్న నశియించి చనుటకు మోస లేదు
గాన సర్వజ్ఞుఁ డనఁగ లోకంబుచేత, వినుతిఁ బొందినరాజు వివేక మమరు. 141
ఆ. అనుచు నిట్లు దమనకాఖ్యుండు పలికిన, నర్థిఁ బింగళుండు నతని కనియెఁ
బొసఁగ మాకు మంత్రిపుత్త్రుండ వగుటను, జెప్పఁ దగినబుద్ధి సెప్పఁ దగదె 142
క. అన నతఁడు విన్నవించెద, ననఘా! యుదకార్థి వగుచు యమునానదికిం
జనుచుండి వెఱఁగుపడి నిల్చినకారణ మేర్పడంగఁ జెప్పుము నాకున్. 143
వ. అనిన నాతం డిట్లనియె 144
సీ. ఈయున్నవన మెల్ల నాయధీనం బిది సర్వసత్త్వవ్రాతసంకులంబు
కడిమి నిన్నాళ్లును గదల కుండితిమి యీవిపినంబు నేఁ డింక వెడలవలసె
నెట్లన్న నొకశబ్ద మేమని చెప్పుదు నశనినిర్ఘోషంబు ననుకరించి
నాకర్ణముల సోఁకినను భయం బొదవిన విన్నచోటనె నిల్చి యున్నవాఁడ
గీ. శబ్ద మూహింప నుత్కృష్టజంతువునకుఁ, గాని యల్పజంతువునకుఁ గలదె యట్టి
దేమిసేయుదు ననినమృగేంద్రునకును, దమనకాఖ్యుండు నల్కొ నందంద మ్రొక్కి.
వ. దేవా శబ్దమాత్రంబునకు శంకింపం బని లే దవధరింపు మని యిట్లనియె 146
గీ. బహుజలంబుల సేతువు బగిలిపోవు, విను మరక్షితమంత్రంబు విఱిసిపోవుఁ
గొండెంబున సఖ్యంబు గ్రుంగిపోవుఁ, గఠినభాషలఁ బడిపోవుఁ గాతరుండు.
వ. అని మఱియును. 148
క. నీ విన్నశబ్ద మిప్పుడ, యే విని తెలిసితిని బుద్ధి నెంతయు మును దా
భావించి నక్క తెలియదె, దేవా ఘనదారుచర్మతీవ్రధ్వనులన్. 149
వ. అనినం బింగళకుం డవ్విధంబు తెలియం జెప్పు మనిన నతం డిట్లనియె. 150
గీ. ఎసఁగునాఁకటిపెల్లున నిందు నందు, నడవిఁ జరియించి యాహార మబ్బకునికి
నలసి యొకజంబుకంబు భాగ్యమునఁ గాంచెఁ, గలహ మొనరించిపోయినకదనభూమి.
సీ. అతిమఱి నంతంతఁ దఱుచుప్రోవులు గట్టి యాఱడులై యున్నయరదములును
దొండముల్ గొమ్ములుఁ దొడలు మస్తకములు ఖండంబులైన వేదండతతులుఁ
జరణంబు లూరులు బరులుఁ గంధరములుఁ దునకలై పడియున్నతురగములును
కంకణాంగదములఁ గడు నొప్పి విఱిగిన బాహుదండంబులభటకులంబుఁ
గీ. గలిగి భీభత్సరౌద్రశృంగారములకు, నాస్పదంబుగఁ గనుపట్టునట్టి నేలఁ
గౌతుకంబునఁ బొడగాంచి కదియునంత, నవల నొకమహాధ్వని గుండెలవియనిగుడ.

సీ. అమ్మహాధ్వని విని యత్యంతభయముతో మృగధూర్త మట్టిట్టు మెదల వెఱచి
కను మూసి తెఱవ కెక్కడఁ బోత్తు నని బుద్ధి శోకించి కను విచ్చి చూచునంత
ధారణిఁ బడి యున్న భేరీముఖంబునఁ దరుశాఖ గాలిచేఁ దాఁకుచుండఁ
బొడగని తనలోనఁ బొడమినభయము మెల్లఁ బోయిన నాభేరి డాయ వచ్చి
గీ. యప్పు డిది గాన నేరక యధికభీతిఁ, బాఱిపోవఁగఁ జూచితిఁ బట్టు విడిచి
సొలవ కిది భాగ్యదేవత చూపె నాకు, ననుచు నానక్క యాత్మ నిట్లని తలంచె.
గీ. ఇది మహాభోజ్య మిచ్చట నొదవె నాకు, నిప్పుడిది వ్రచ్చి లోనిచొచ్చి హితమెలర్ప
వలయుమాంసంబు భక్షింపవచ్చు ననుచు, సొలవ కాభేరి వ్రచ్చి తాఁ జొచ్చిచూచి.
వ. ఆమృగధూర్తం బందు నేమియుం గానక వ్యర్థాస్థూలం బని పోయెం గాన శబ్దమాత్రంబునకు శంకింపం బనిలే దెచ్చట శబ్దంబు వినంబడెనచ్చటికిం బోయి తెలిసికొని వచ్చెదం బనుపు మని యతండునను సంజీవకుం డున్న యెడకుం బోయి యిట్లనియె.
సీ. ఎఱుఁగు మృగేంద్రునిహితభృత్యుఁగా నన్ను నతఁడు నీయున్నెడ కరుగు మనిన
వచ్చితి నాతఁ డివ్వనజంతుకోటికి నధిపతి గావున ననఘ నీవు
నాయనపంపు చేయక యొంటిఁ దిరుగుట తగవు గా దతనిపాదములు గనుము
మంత్రి వై తత్కార్యతంత్రంబు తిర్పుము వెఱవక రమ్మన్న విని యతండు
గీ. సమ్మతించిన మృగపతిసమ్ముఖమునఁ, దాను మును నిల్చి మృగనాథ యేను బోయి
మున్ను నీవిన్నశబ్ద మిమ్ముగ నెఱింగి, తెలిసి వచ్చితి నీపాదములు భజింప. 156
వ. అది కావించినయతండు దేవర మన్నింప నర్హుం డని చెప్పి మఱియు నిట్లనియె.
సీ. అసురి మహాబలుం డధికసత్త్వంబున నురుతరువ్రజముల నురులఁ గొట్టి
నీచంబు మృదువునై నెరయు నానతి మైనకసవుఁ బెల్లగిలంగ విసరఁ నొల్లఁ
డబ్బంగి నధికుండు నల్పులదెసఁ బోక ఘనతరారాతుల గండడంచు
నట్లు నీవును మహాహంకారమృగములఁ దగిలి సాధింపంగఁ దగుదు గాని
గీ. సాధుజంతుమాత్రంబుల బాధపఱచి, యుదరపోషణ మొనరించుచున్న హరులు
సాటి సేయంగఁ దగునె యీజగతి నీకు, శౌర్యగుణధామ మృగకులసార్వభౌమ.
క. అని కీర్తించుచుఁ దనునకుఁ, దనఘా నీ వపుడు వినఁగ నాగ్భట నుటఁ జే
సినయాతఁడు సంజీవకుఁ, డనఁ జనువృషరాజు సౌమ్యుఁ డనఘుఁడు బుద్ధిన్. 159
తరల. అతఁడు నీకును మంత్రి గాఁదగు నాయనం గొనివత్తు నే
నతులవిక్రమ పోయి వచ్చెద నన్న నాతఁడు పొమ్మనన్
వితతవాక్యవివేకసంపద వింతభానము మాన్చి తాఁ
జతురతన్ వృషభేంద్రు సింహముసమ్ముఖంబునఁ బెట్టినన్. 160

క. అదిమొదలుగ సంజీవకు, వదలక మృగనాథుఁ డధికవాత్సల్యం బిం
పొదవఁగఁ దనయొద్ద సచివ, పదవికిఁ దగు విభవ మిచ్చి పనిగొనునంతన్. 161

మాలిని. కరటదమనకాఖ్యుల్ గాఢచింతాంతరంగ
స్ఫురితబహువిధోక్తుల్ శోకమూలంబు గాఁగన్
బరఁగఁగఁ దమలోనన్ బల్కుచున్నట్టివేళం
గరటకుఁ డనె వానిం గర్ణశూలంబు గాఁగన్. 162

గీ. సరవి నిన్నాళ్ళునీమహేశ్వరుఁడు మనలఁ, బ్రజల నొక్కరు లేకుండ భక్తిఁ బ్రోచె
వెనుక సంజీవకుండు వచ్చినదిమొదలు, విడిచె నిది భవత్కృతదోషవిధిన కాదె.

వ. అనిన వానికి దమనకుం డిట్లనియె. 164

ఉ. వావిరి రాజు ప్రాఁతపరివారము నెల్లఁ బరిత్యజించి సం
జీవకుఁ బట్టి సేవకులు చెచ్చెర గ్రాసము లేక చిక్కి రేఁ
జూవె విచారదూరమతి చొప్పడ నిద్దఱఁ బొందు చేసితిన్
దైవము కర్త గాక మఱి తక్కినవారివశంబె చెప్పుమా. 165

వ. అని దమనకుం డస్మత్కృతదోషంబునకు వగవం బని లేదు విను మని యిట్లనియె.

గీ. మేషయుద్ధమధ్యంబున మెలఁగి యొక్క, శివము నాషాఢభూతిచే సిద్ధమునియుఁ
దొడరి సాలీనిసతిచేత దూతికయును, నాత్మకృతదోషమునఁ గాదె హానిఁ బడిరి.

వ. అనినం గరటకుం డవ్విధం బెఱింగింపు మనిన దమనకుం డిట్లనియె. 168

చ. కలఁ డిల దేవశర్మ యనఁగా నొకయోగి యతండు పెక్కు ది
క్కులఁ జరియించి నేర్పెసఁగఁ గూర్చిన యర్థము కంథలోపలం
బొలుపుగఁ బోసి పైచుకొని పోవఁగ నత్తెఱఁ గెల్లఁ గాంచి ము
చ్చిలుటకు శిష్యభావమునఁ జేరి యొకానొకదుర్జనుం డొగిన్. 169

గీ. నాము మాషాఢభూతి నా నటన మెఱసి, కదిసి భయభక్తు లతనికిఁ గానఁబడఁగఁ
బరమవిశ్వాస మెసఁగంగఁ బనులు చేసి, మెలఁగునంతటఁ దపసియు మిగుల నమ్మి.

క. ఈకంథ నాకు వ్రేఁగని, చేకొన నాషాఢభూతిచే నిచ్చి యతం
డాకందువ వనమధ్యత, టాకముఁ బొలుపారఁ జూచి డాసి కడంకన్. 171

క. ఆచమనం బొనరింపఁగ, నాచేరువ మేషయుగళ మత్యుగ్రముగాఁ
ద్రోచియును మస్తకంబులఁ, దాచియుఁ దమలోనఁ బోరఁ దా నవ్వేళన్. 172

ఆ. తగరుదోయితలలు దాఁకంగఁ దాఁకంగఁ, బగిలి రక్త మొలికి పడుచు గట్టి
కరడు కట్ట మాంసఖండంబుగాఁ జూచి, ఫేరవంబు మిగులఁ జేర వచ్చి. 173

వ. ఆరక్తం బాస్వాదింపఁ గోరి మేషయుద్ధమధ్యం బని తలంప నెఱుంగక దుర్బుద్ధియగు జంబుకంబు జిహ్వాచాపలంబునఁ దద్రక్తం బుపయోగించుసమయంబున. 174

క. మును పాసి వెనుకవెనుకకుఁ, జని తాఁకుతఁగళ్ళవడుమఁ జచ్చిననక్కన్
గనుఁగొని నగుచును భిక్షుకుఁ, డెనయుఁగ నాషాఢభూతి నెలమిం బిలువన్. 175

వ. వాఁ డంతకుమున్న వసుభరితంబైనయాకంథ నపహరించి చనుటెఱింగి మోసపోయితి నని భిక్షుకుండు దనమనంబున మేషయుద్ధమధ్యంబున జంబుకంబునకును నాషాఢభూతివలనఁ దనకును ననర్థకం బయ్యె ననుచుం జింతింపుచు నస్తమయసమయంబునఁ దత్సమీపనగరంబుఁ బ్రవేశించి యం దొకతంతువాయగృహంబునకుం జని సుహృద్వారితగోష్ఠిం జెంది సుఖోపవిష్టుం డై యుండె నంత. 176

క. ఆసాలీనికులాంగన, వేసం బన కన్యవిటునితోఁ దిరుగంగా
నాసరసిజాక్షిఁ గలనన్, గాసిల్లుచు దానివిభుఁడు కన్నిడియుండెన్. 177

సీ. ఉన్నచో నారాత్రి యొండుబాలికఁగూర్చి మగఁడు పోవఁగఁ జూచి మది నెఱింగి
తనకుదూతిక యైనతరుణి రమ్మని పిల్వ నదియుఁ దానును నన్యసదనమునకుఁ
జనునంత నెదురుగా సాలీఁడు వచ్చిన దూతికఁ దొలఁగించి తోయజాక్షి
పురుషుముందఱ నేఁగి భోరున నిలుఁ జొచ్చి గరగతోయము దెచ్చి కాళ్ళు గడుగఁ
గీ. దఱియ భావజ్ఞుఁ డై దానిధార్ష్ట్య మెఱిఁగి, విసువ కొడలెల్లఁ జెడఁగొట్టి విఱిచికట్టి
తెల్లవాఱంగఁ జూడు నీతెఱఁ గటంచు, నిండుమనమున నాతండు నిదురవోవ.

వ. అయ్యవసరంబున. 179

ఉ. దూతిక వచ్చి నీపతి మృతుండునుబోలెను నిద్రవోయెడున్
భీతకురంగనేత్ర యితనిం గను బ్రాఘి సుఖింపఁ బొమ్ము నీ
వీఁటి వచ్చునంతకు సహించెదఁ గట్టినరజ్జుబంధముల్
నాతనువల్ల నుంచుకొని నాకుఁ బ్రియం బిది పద్మలోచనా. 180

ఉ. కంతునిఁ బోలునట్టియుపకాంతునితోడ రమించి తేనియున్
సంతస మందె దంచు విలసద్గతి నీకడ కేఁగుదెంచితిన్
గాంత పురాతనుం డయినకాంతుఁడు మేల్కనె నేని వీఁడు కా
లాంతకుఁ డైనను దలఁకు నచ్చటికిం జని రమ్ము పొమ్మెగిన్. 181

వ. అని దానిరజ్జుబంధంబు లూడ్చి దానికిం బ్రియంబు గాఁ దన్నుం గట్టించుకొని యయ్యపతీరత్నంబు వనిచిన నదియును నర్ధరాత్రసమయంబున నిబిడాంధకారంబునఁ బుష్పకోదండసహాయ యగుచు నుపనాథుమందిరంబుఁ బ్రవేశించె నిటఁ దంతువాయుండు నంత మేల్కాంచి యంధకారంబుకతంబునఁ దనకాంత యున్నరూ పెఱుంగ కిట్లనియె.

ఉ. ఓసి గులామ నన్నెఱుఁగకుండఁగ నెయ్యెడ కేఁగి తివ్వు డే
వాసియు వన్నెయుం గలుగువాఁడఁ గులంబున నింద తెచ్చి వే
శ్రోసి తలంప నీకరణి దుష్కృత మెవ్వరు చేసినారు నీ
పైసి తొలంగ ద్రొత్తువలెఁ బాపెదఁ గూటికిఁ జీదఱం జెడన్ 183

వ. అని మఱియును. 184

క. నిను విడువలేక పలికెదఁ, గనికరమున నేఁడు మొదలుగా నెందేనిన్
జన నని శపథముఁ జేసిన, నిను విడిచెద సమ్మతంబె నిజం దరుణీ. 185

క. అని యిట్లు పలుకుచుండఁగ, విని దూతిక యెలుఁగు చూప వీఁ డెఱుఁగునో యం
చొనరఁగఁ బలుకక యుండిన, మనమునఁ గ్రోధానలంబు మండుచు నుండన్

వ. ఆతంతువాయుం డంతటః సముత్థితుండై యిద్దురాత్మిక నాకుం బ్రమాణంబు చేయు
మనినఁ బలుక కూరకున్నయది యిట్టికార్యం బింకను జేయుతలంపు గావలె నని యగ్గ
లంపుఁగోపంబున దిగ్గన లేచి తీక్ష్ణశస్త్రికం గొని యాదూతికనాసికాచ్ఛేదంబుఁ జేసి
క్రమ్మఱ శయ్యాతలంబున పంజని నిద్రించుసమయంబునఁ దంతువాయుకాంతయును
కాంతునితో నలరువిల్తుకేళిం గలసి వేగంబ వాని వీడ్కొని యంతంత నాలకింపుమఁ
జనుదెంచి దూతికం గదిసి యిట్లనియె. 187

క. పురుషుఁడు మేల్కొని నన్నుం, బరుషంబులు పల్కి నంచుఁ బఱతెంచితిఁ దా
మరసాక్షి వాఁడు మేల్కొని, యరయుం డు గదా విచార మయ్యెడు నాకున్. 188

వ, అని పలుకఁ గన్నీ రొలుక నల్లన యిట్లనియె. 189

ఆ. నీవు పోవఁ దడవ నీనాథుఁ డప్పుడె, నిదుర మేలుకాంచి నీ వటంచు
ముక్కుఁ గోసె నింక నెక్కడిసంసార, మమ్మ నన్ను విడువు మరుగవలయు. 190

క. అని యెయ్యఁ బలుక దానిం, గనికర మొప్పంగ విడిచి ఘనబంధములన్
దనతనువునఁ గట్టించుక, వనజానన యుండె దానివల్లభుఁ డంతన్. 191

వ. ప్రబుద్ధుం డగుచు నాసన్నుండై యోదురాత్మికా యేమి చేసెద వనిన నమ్మగువ
యిట్లనియె. 192

ఉ. నన్ను నకారణంబ సరినారులలోఁ దలవంపు సేయుచున్
మిన్నక ముక్కుఁ గోసితివి మిక్కిలి నాకడ నేర మేదియున్
గన్నది విన్న దింతయినఁ గల్గెనొ యొల్లనివాఁడవై కడా
పిన్నతనంబు చేసి వగపించితి వేమితలంపు చెప్పుమా 193

ఉ. దేవమహోత్సవం బని సతీమణు లందఱు నేఁగ నేనునుం
బోవఁగ నీవు నా కెదురు వోరన వచ్చినఁ జోక చిక్కితిం

గావునఁ దప్పు నావలన గల్గమి నీవు దలంపకుండినన్
దైవ మెఱుంగఁడే తగనిదండము దండధరుండు చేయునే. 194

క. ఇలువాఁడుదు గరగరగాఁ, దలవాకి లెఱుంగఁ బొరుగుతరుణులఁ గూడన్
గల నైన నన్యపురుషులఁ, దలఁపక్ దులువా పతివ్రతామణిఁ గానే. 195

వ. అని సురమునీంద్రుల నుద్దేశించి యిట్లనియె. 196

ఉ. ఓసురలార యోమునివరోత్తములార భవత్పదాబ్జవి
శ్వాసము నాకుఁ గల్గుట నిజం బగునేని మదీయకాంతుపైఁ
జేసినభక్తి యొన్నఁడును జిందిబదేని వినుండు నేఁడు నా
నాసిక వచ్చుఁగాక జతనంబుగఁ బూర్వగతిం బ్రకాశమై. 197

వ. అని పలికి నిజనాథు నుద్దేశించి యిట్లనియె. 198

చ. ఎఱుఁగక చేసినట్టినిను నేమున వచ్చుఁ బతివ్రతాగుణం
బెఱుఁగుటఁజేసి నాకు సుర లిచ్చిరి ముక్కుటు చక్కఁ జూడు ప
ల్లవులు మాని యాకసమునందు సురేంద్రుఁడు లోకపాలురుం
దఱుచుగ నన్నుఁ జూచుటకుఁ దార్కొని రందఱుఁ గాన నయ్యెడున్. 199

క. అని తనవల్లభ పలికిన, విని విస్మితుఁ డగుచు లేచి విభుఁ డతిశీఘ్రం
బున దివియఁ గొనుచుఁ గదియం, జని కనియెం దనదుభార్యచక్కనిముక్కున్.

క. పొడగని తనభామినికిన్, దడయక పదయుగము చేరి దండం బిడి య
ప్పుడు తాఁ గట్టినపెడకే, ల్విడిచి ప్రియుఁడు ప్రియము వల్కె వేగినసిదపన్. 201

వ. భిక్షుకుండును నిద్రావిరహితుండై సర్వవృత్తాంతంబునుఁ జూచుకొని యుండె నట
దూతికయును వస్త్రాచ్ఛాదితముఖకమల యై తన గృహంబునకుం జని శయ్యాతలం
బున నాసీనయై తనపురుషుం డెఱింగిన నేమని కొఱంగుదు నేమిసేయుదు నెక్కడఁ
జొత్తు నని చింతించుచున్నసమయంబున దానివల్లభుం డైనక్షౌరకుండును మేల్కొని
ముఖప్రక్షాళనంబు చేసికొని తనభార్యం బిలిచి యిట్లనియె. 202

ఆ. కత్తు లున్నసంచి కడువేగఁ గొని రమ్ము, పోయి యూడిగమ్ము సేయవలయు
రాజు పిలువఁ బంపె రమణిరో తెమ్మన్న, నదియుఁ గత్తి యొకటి యతని కొసఁగ.

వ. అది పుచ్చుకొని నాపితుం డగ్నికణంబు లొలుకఁ గన్నుల దానిం జూచుచుం జూచి.

ఆ. వాటు దాఁకి ముక్కు వ్రయ్యలై పడె నంచు, ముదిత కోకకొంగు మూసికొనుచు
వాడవాడ లెల్ల వడి వెంటఁ దగులంగఁ, బోయి రాచనగరఁ గూయుచుండ. 206

గీ. అపుడు దౌవారికులు విని యవ్విధంబు, నృపునికెఱిఁగింపఁ బిలిపించి నెలఁతఁ జూచి
యిత్తెఱంగున కేమినిమిత్త మనిన, జనపతికి విన్నవించె నిజంబు తోడ 207

ఉ. తప్పొకయింత లేదు తను దైవము గాఁగఁ దలంతు నేను దా
నొప్పక నాయెడం గినియుచుండు నకారణవైర మూని నేఁ
డిప్పుడు ముక్కు గోసె ధరణీశ్వర యీదురవస్థ నేమిగాఁ
జెప్పుదు నీవ దిక్కనుచుఁ జేరితి నామొఱ యాలకింపవే. 208

వ. అనిన విని భూమీశ్వరుండు నాప్రొద్ద నాపితుం బిలిపించి వాని కిట్లనియె. 209

గీ. ఓరి నీభార్య కేలరా యూరకిట్లు, వికృతవేషంబు చేసితి వెఱపు మాలి
యనిన వాఁడు భయంపడి మనుజపతికి, నొండు పలుకంగ నేరక యూర కుండె

క. ధరణీశ్వరుండు నంతటఁ, బరిజనులం జూచి వీనిఁ బట్టుకొనుచు మీ
రరిగి నగరంబువెలుపల, నరణ్యదేశమునఁ జంపుఁ డని పనుచుటయున్ 211

వ. అంత భిక్షుకుండు తద్వృత్తాంతం బంతయు నెఱుంగుం గావున నమ్మహీశ్వరుసమ్ము
ఖంబున నిలిచి యాశీర్వాదపురస్సరంబుగా నతని కిట్లనియె 212

గీ. మేషయుద్ధమధ్యంబున మెలఁగి యొక్క, శివయు నాషాఢభూతిచేఁ జిక్కి నేనుఁ
దొంగరి సాలీనిసతిచేత దూతికయును, ముక్కు గను టాత్మకృతదోషములనె యనుచు.

ఉ. చెప్పిన నద్భుతం బెసఁగ శీఘ్రమె నాపితుఁ బిల్వఁ బంచి యే
తప్పును లేదు పొమ్మనుచుఁ దత్తరుణిం బురి నుండనుండఁ బెం
పొప్పఁగఁ దోలఁ బంచి సుజనోత్తము భిక్షుకు నిచ్చ మెచ్చెఁ దాఁ
జొప్పడ భూమిపాలుఁ డని సొం పెసఁగం గథ చెప్పినంతటన్. 214

వ. కరటకుండు నీ వింకఁ జేయఁదలఁచినకార్యం బెయ్యది యనిన నతం డతని కిట్లనియె.

గీ. దృష్టముగఁ గార్య మంతయుఁ దెలియుకొఱకు
నెసఁగులోకప్రవర్తనం బెఱుఁగుకొఱకుఁ
దుది ననర్థకార్యంబులఁ ద్రోచుకొఱకుఁ
దగిన దెయ్యది యదియ మంత్రంబు సుమ్ము. 216

ఉ. కావున మంత్రభిన్నమయి కార్యము దప్పక యుండ నిప్డు సం
జీవకపింగళాఖ్యులకుఁ జేరక భేదము పుట్టునట్లుగా
నేవెరవైనఁ జేయక సహించిన నవ్విభుఁ జేర వచ్చునే
సేవకకోటికిన్ మనకు నీమ దొలంగుట గాక యుత్తఱిన్. 217

వ. అనినం గరటకుం డది యెట్లు సాధ్యం బగు ననిన నతని కిట్లనియె 218

చ. చెనసి యుపాయమూలమునఁ జేయఁగ శక్యము లైనకార్యముల్
మొనసి పరాక్రమంబున నమోఘముగా నొడఁగూర్ప శక్యమే
కనకవిభూషణంబు గొని కాకము సర్పముఁ జంపె నేర్పుతోఁ
గనఁగ నుపాయసాధ్యములు గానిపనుల్ గలవే తలంపఁగన్. 219

వ. అనిన నక్కథ వినవలతుం జెప్పు మనిన దమనకుం డిట్లనియె. 220

ఉ. వాయసదంపతుల్ తగునివాసముగా నొకవృక్షశాఖపైఁ
బాయక యున్నచో నునికిపట్టునఁ జేరువ పుట్టపట్టునం
దాయతరోషభీషణమహాభుజగేంద్రుఁ డెఱింగి కాచి వా
లాయము గాఁగఁ జంపును జలంబునఁ గాకముకన్నపిల్లలన్. 221

వ. ఇవ్విధంబునఁ జంపి తినుచున్నకృష్ణసర్పంబునకుం దలంకి చేయునది లేక నిరంతర క్లేశంబునఁ జింతింపుచు వాయసంబు తనకాంతకుం బ్రసవకాలం బగుటయుఁ గనుంగొని తనకు నత్యంతమిత్త్రం బైనగోమాయువుకడకుం జని కుంభీనసంబు సేయు నపకారంబు చెప్పి యేమిసేయుదు ననిన జంబుకం బిట్లనియె. 222

గీ. తగిలి యుత్తమమధ్యమాధమము లైన, మత్స్యములనెల్ల భక్షించి మలయు బకముఁ
గపటమునఁ దొల్లి కర్కటకంబు చంపె, నట్ల నీవును బగ దీర్పు మనువుపడఁగ.

వ. అనిన వాయసంబు తన కక్కథ వినిపింపు మనిన జంబుకం బిట్లనియె 224

చ. గురుసరసీతటంబునకుఁ గొక్కెరవృద్ధొకఁ డేఁగుదెంచి ని
ర్భరనియమవ్రతాచరణభావము దోఁపఁగ మోము వాంచి కం
ధరముఁ గుదించి కన్నుఁగవ దార్కొన మూసిన దానిఁ జూచి య
చ్చెరువునఁ గర్కటం బచటఁ జేరి మృదూక్తుల నల్లి యిట్లనున్. 225

గీ. మిగుల నాఁకటిపెల్లున నొగిలి నీవు; చిక్కియును మీను గదిసినఁ జీరనికి
యద్భుతం బయ్యెఁ జెప్పుమా యని కుళీర, మడుగ దానికి బకవిభుఁ డనియె నపుడు.

సీ. ఏకొలంకుల నైన నిట్లట్లు మెలఁగెడు మీనుల భక్షించి మేను పెంతుఁ
బెంచుచో నొకనాఁడు పిడుగుఁబోలెడువార్త నాచెవి నాటిననాఁటనుండి
కడుపు విచారింపఁ గడు విచారంబునఁ జిక్కితి నేనని చెప్పువాఁడ
ననినఁ గుళీర మేమది వింటి వీ వన్నఁ గొక్కెర కన్నీరు గ్రుక్కుకొనుచు

గీ. ననియెఁ గైవర్తులిచటికి నరుగుదెంచి, వలలు నూఁతలు మొదలుగా వలయునట్టి
సాధనంబులు గొని జలజంతుకోటిఁ, బొరిగొనఁగ నత్తు మనఁగను బొసఁగ వింటి.

గీ. అని కుళీరంబుతో బక మప్పుడు పలుక, నచటిమీనంబు లన్నియు నాలకించి
యోబకంబ మమ్ముందఱు నుద్ధరింపఁ, గలిగితివి నేఁటియాపద గడపవలయు. 228

వ. అనినం గొక్కెర యొక్కింతప్రొద్దు చింతించి మీకు నేఁ జేయఁదగినకార్యం బెద్ది యనిన నామత్స్యంబు లిట్లనియె. 229

క. ఇంకనిజలములు గలిగిన, నింకొక్కయగాధసరసి నిడినం జాలున్
సంకోచింపక మము నీ, యంకిలి వాపుటకు నీవ యర్హుఁడ వెందున్. 230

వ. అనిన నాబకం బిట్లనియె జాలరులవారింప నశక్తుండఁ గాని మిమ్ము నొక్కొక్కరినె గ్రక్కున ముక్కునం గబళించుకొని పోయి మీకు ననుకూలం బైనతావునఁ గ్రమక్రమంబున నందఱను బెట్టి వచ్చెద ననిన నవి సమ్మతించుటయు నాబకంబు. 231

ఉ. ముక్కున నొక్కటిం గఱచి మొక్కల మేమియు లేక పాఱ తా
నొక్కశిలాతలంబుపయినుండి రయంబున మెక్కి వచ్చి వే
ఱొక్కటిఁ గొంచుఁ బోయి యదియుం దిని క్రమ్మఱఁ బాఱుతెంచి తా
నక్కఱ దీఱ మత్స్యముల నన్నిటిఁ జంపెను గాంక్ష మీఱఁగన్. 232

వ. ఇట్లు క్రమక్రమంబునం గతిపయదినంబుల నాసరోవరంబునం గలమత్స్యంబుల నెల్లభక్షించిమఱియుం దనివి చనక మత్స్యంబుల వెదకుచున్నబకంబుం గనుంగొని కర్కటం బొక్కటి కదియం జనుదెంచి యిట్లనియె. 233

క. ఇమ్మడువుమీనములతో, నిమ్ములఁ గూడాడి పెరిఁగి యిన్నాళ్ళును బ్రే
మమ్మున నుండితి నొంటిగఁ, గ్రమ్మఱలే నింక నన్నుఁ గొనిపోవఁగదే. 234

క. నావుడుఁ గుళీరమాంసం, బే వెనుకను నమలి యెఱుఁగ నిది నేఁ డొసఁగెన్
దైవంబె యనుచు దానిని, వేవేగం గఱచి పట్టి విహగం బెలమిన్ 235

క. మును మత్స్యంబుల భక్షిం, చినయెడకుం గొంచుఁ బోయి శిలపైఁ దా వా
లిన మత్స్యమాంసమేదో, ఘనగంధం బెఱిఁగి యెండ్రి కడుఁ జకితంబై. 236

వ. ఇద్దురాత్ముండు కపటోపాయంబున మీనంబుల నెల్ల నిచ్చోట వధియించెనని యెఱింగి తనలో నిట్లని వితర్కించె. 237

క. సాహసము లేనివానికి, నూహింపఁగ బ్రతుకుఁ గలదె యొకట ధరిత్రిం
బాహువిజృంభితశత్రు, వ్యూహంబులఁ జంపుఁ జచ్చు నొండె ఘనుఁ డిలన్

వ. అని మఱియుం గుళీరంబు దనమనంబున. 239

ఉ. ఏలాగో యుద్ధభూమి నొకయించుక నిల్చి జయంబుఁ గైకొనన్
జాలుట లేక ఘాఱుమురు చావు శరీరము దాఁచఁ దప్పునే

కాలవశంబు గాక యది గాక హీనుఁడు పాఱుఁ బ్రాజ్ఞుఁ డా
వేళఁ దొలంగిపో కనుభవించును నిందును నందు సౌఖ్యముల్ 240

వ. అదియునుం గాక. 241

సీ. వైరంబు కొఱ గాదు వసుధ నెవ్వారికి నట్టిది బలవంత మయ్యెనేని
తగినసాహాయ్యంబు దగఁ గూర్చుకొని పగ సాధింపవలయు నుత్సాహలీల
బలముఁ గూడకమున్న పగతుండు తఱివేచి గొదగొని చిక్కించుకొనియెనేని
నొదుగక పగరపై నుఱికి చంపుట యొండె రణమున వారిచేఁ జచ్చు టొండెఁ

గీ. బాఱి కలకాలమెవ్వఁడు బ్రతుకునంచుఁ, బ్రాణసందేహమునఁ దెగుఁ బ్రాజ్ఞుఁ డెఱిఁగి
సాహసము చేయ నాకును సమయ మనుచు, నుఱికి కొక్కెరకంఠంబుఁ గొఱికిచంపె.

వ. ఇట్లు చంపి యాకులీరం బెటకేనియుం జనియె నట్లు నీవును గృష్ణసర్పంబు భంజిం
పుమని యుపాయంబుం జెప్పినఁ దెలిసి వాయసంబు జంబుకంబు ననిచి నిజనివా
సంబునకుం జనియెఁ దదనంతరంబ. 243

ఉ. ఆమఱునాఁడు వాయసము నాపుర మేలుమహీశుమందిరా
రామములోనఁ గ్రుమ్మరఁగ రాజపురంధ్రులు వచ్చి యచ్చటం
గోమలపుష్పమంజరులు గోసి పదంపడి యంబుకేళికిఁ
బ్రేమ దలిర్ప డిగ్గుతఱి భీతమృగేక్షణ యోర్తు నెవ్వడిన్. 244

చ. తనమెడ హేమసూత్ర మొకదారువునం దగిలించి క్రక్కునం
జనిన నెఱింగి వాయసము చంచుపుటంబున దాని గ్రుచ్చి యాం
గనలు గనుంగొనంగ వడిగాఁ గడుదూరము పోవ కొయ్యనో
య్యనఁ జన నత్తెఱంగు వసుధాధిపునొద్దకుఁ బాఱి చెప్పుడున్. 245

క. విని యానరపతి భృత్యులఁ, గను గొని వాయసము గొన్నకంఠాభరణం
బనువుగఁ దెమ్మని పనిచినఁ, జని వారలు వాయసంబుచక్కటి నరుగన్ 246

గీ. వాయసంబును నెలయించి వారు సూడఁ, గనకసూత్రంబుఁ గొనిపోయి కాలసర్ప
మున్నవల్మీకవివరమం దునిచి తొలఁగ, సరభసంబున నాపుట్టఁ దిరుగువాఱ. 247

గీ. గడ్డపారలఁ బారల బెడ్డ లొదవ, వెడఁదగుద్దళ్ళ నాపుట్ట విడియఁ ద్రవ్వ
నందు నిద్రించుచున్నకాలాహి కెరలి, తూలి పాఱంగఁ గొందఱఁ దోలితోలి. 248

వ. కఱచి యొటయేనియుం బఱచునమ్మహాహిం బొదివి పోనీక కొందఱు కోదండధరు
లు డాసి యేసి కృష్ణసర్పంబును మృతిఁ బొందించి యాకంఠాభరణంబు గైకొని
చనిరి గావున నుపాయంబున సాధింపరానికార్యంబులు గలవే యని దమనకుండు
వెండియు నిట్లనియె. 249

ఉ. వారక బుద్ధిమంతుఁ డగువాఁడె బలాధికుఁ డైనవాఁడు గా
కారయ బుద్ధిహీనునకు నైనబలం బది నిష్ఫలంబు దు
ర్వారమదంబునం బరఁగి వాలినసింహముఁ జంపె నేర్పుతో
నీరస మొక్కఁ డైనశశ మెట్టిదొ బుద్ధిబలంబు చూడుమా. 250

వ. అనినం గరటకుం డక్కథ నా కెఱింగింపు మనిన దమనకుం డిట్లనియె. 251

ఉ. ఉగ్రవనంబులోన హరి యొక్కఁ డొడల్ వసియించి సర్వస
త్త్వగ్రహణార్థి యై బహువిధంబుల మాంసముఁ దించు నుండఁ ద
ద్వ్యగ్రతఁ జూచి జంతుతతు లన్నియుఁ గూడి మృగేంద్రుపాదప
ద్మాగ్రము తొదలల్ గదియ నార్తిమెయిం బ్రణమిల్లి యిట్లనున్. 252

సీ. అవధరింపు మృగేంద్ర యడవి జంతుసమూహ మిదె విన్నపంబున కేగుదెంచె
నెట్లన్న నన్నింటి నెసరేఁగి యొక్కెడఁ జలపట్టి యొకనాఁటఁ జంప నేల
నిత్య మొక్కమృగంబు నీకుఁ గట్టడ గాఁగఁ బ్రీతి నాహారంబు పెట్టఁగలము
సమ్మతింపు మనిన సకలజంతువులకు నట్ల కానిమ్మని యభయ మొసఁగి
గీ. యనుప నవి పోయి నిత్యకృత్యంబు గాఁగ, నుదయ మయ్యెడికాలఁదిని నొకటిఁ బంప
నది భుజించి హర్యక్షము ముదముఁ బొందు, నీవిధంబునఁ జిరకాల మేగునంత.

క. పులి కోలుకాఁడు గావున, నలయక వరు నెఱిఁగి వాని ననుపఁగ నొకనాఁ
డొలసి యొకచెవులపోతుకుఁ, గలయఁగ నిలువరుస యనుచుఁ గ్రక్కునఁ జెప్పన్.
ఆ. పలుకు విన్నమాత్రఁ బ్రాణంబు చలియింప, శశక మపుడు మూర్ఛఁ జాలఁ దూలి
తెలిసి కన్ను దెఱచి దృష్టించి తల యూఁచి, దిగులు పుట్టి యాత్మ పగుల నొగిలి.
వ. ఆశశకంబు ముహూర్తమాత్రంబు చింతించి తెలివొంది డెందంబు కొందలంబు డిప్పి
కొని వృద్ధుం డయ్యును సాహసంబు దెచ్చుకొని తనలో నిట్లని వితర్కించె. 256
క. క్రూరమృగనిగ్రహోగ్ర, స్ఫారమహాబలమృగేంద్రు సాహస మెసఁగన్
వారింతుఁ ద్రుంతు నొక్కెడ, సారం బగునాదుబుద్ధిచాతుర్యమునన్. 257
వ. అని మఱియుం దనమనంబున. 258
క. బుద్ధికి నశక్య మగుపని, యిద్ధాత్రిం గానఁగలదె యిదె గెలిచెద నా
బుద్ధిబలంబున సింహము, నుద్ధతి యణఁగించి ప్రాణము త్తికిఁ బాయన్. 259
క. అనుచుఁ దలపోసి యాశశ, మనుమానింపుచును గదలునప్పటికి నినుం
డు నభోమధ్యగతుం డగు, డు నతిక్షుత్పీడచేఁ గడుం గ్రోధమునన్. 260
గీ. అవుడు గఱచి కంఠీరవం బౌర యిన్న, నమున మృగములు నేఁడు గర్వమున నేచి
దినదినంబును నాకుఁ బుత్తెంచుమృగము, నను విది యేమొకో యనునవసరమున,

క. అడుగులు తొట్రుపడంగా, నడ లొందినయదియ పోలె నధ్వోర్వియెడల్
బుడమిఁ బడి మ్రొగ్గి లేచుచు, గడుసరి యగుశశక మొయ్యఁ గదియం బోవన్.

క. అప్పుడు చూచి మృగేంద్రుఁడు, నిప్పులు కనుదోయినుండి నెగయఁగ నోరీ
చొప్పడదు వేళ దప్పిన, యప్పటియశనంబు నాకు నహితం బగుచున్. 263

క. అపరాహ్ణవేళ దాఁకం, గపటంబున నిట్లు రానికారణ మేమీ
విపరీతంబులు పుట్టెనొ, విపినంబున నున్న జంతువితతికి నెల్లన్. 264

వ. అని యివ్విధంబున రోషావేశంబునఁ బలుకుచున్న మృగేంద్రునకు సాష్టాంగదండ
ప్రణామంబులు చేసి శశకం బిట్లనియె. 265

చ. కినియక చిత్తగింపు మొకకీడును నాదెస లేదు నేఁడు సూ
ర్యునియుదయంబువేళ నను నొక్క మృగేంద్రుఁడు వచ్చి యడ్డగిం
చిన నిది యేల యేలికభుజింపఁగఁ బోయెడినన్నుఁ బోవని
మ్మనిన వనంబుజంతునివహంబుల కేలిక నేన కానొకో. 266

వ. అనుచుఁ బెద్దయుం బ్రొద్దతండు నన్ను దేవరసమ్ముఖంబునకుఁ బనివిననీక నిలిపి
మఱియు నిట్లనియె. 267

క. నాకంటె నధికుఁ డెవ్వఁడు, నా కతనిం దెచ్చి చూపిన న్నిను మెత్తున్
లేకున్న నిన్నుఁ ద్రుంతుం, గాకని యతఁ డప్పు డనుపఁ గడు భీతిమెయిన్.

క. ఆవిధ మెఱిఁగించుటకై, దేవర యున్నెడకుఁ బాఱుతెంచితి నీవుం
దేవలసినట్టిమృగమును, రా విడుపం డనిన నతఁడు రభసం బెసఁగన్. 269

క. ఏవంక నుండు నాహరి, యేవేళకు నాకుఁ జిక్కు నే నేభంగిన్
భావించి యతనిఁ గదియుదు, నావుడు నాతనికి శశకనాథుం డనియెన్. 270

క సింగం బాఁకలిగొని సా, రంగాదిమృగాళివెనుక రయమునఁ జను నీ
వంగీకరించి కదలుము, వెంగలిమృగరాజుఁ బట్టి వెఱ పేమిటికిన్. 271

క. అనుపలుకు విన్నమాత్రన, తనమదిఁ గ్రోధానలంబు దరికొన శశకం
బున కనియె నోరి ముందఱ, వనమున వాఁ డున్నదెసకు వడిఁ జను మనుచున్.

సీ. ఆమృగేంద్రుండు మహాజవంబునఁ బాఱ నతనిముందఱఁ దాను నతిరయమున
నెలయించి చెవులపో తెంతయు దూరంబుఁ గొనిపోయి మున్ను చూచినయగాధ
జలములు గలకూపసన్నివేశంబున నిలుచుండి నీశత్రునికి నివాస
యోగ్యంబు నెల విది యూహించి దగ్గఱి చూడుమా యనఁ దొంగి చూచునప్పు

గీ. డాత్మదేహంబు కూపజలాంతరమునఁ, గాంచి వేఱొకసింహంబుగాఁ దలంచి
కన్ను గానక మౌర్ఖ్యంబుకత నుఱికి, యప్పుడ మృతిఁబొం దెదుర్బుద్ధి యగుటఁజేసి.

వ. కావున నెంతటిబలవంతు నైనను బుద్ధిబలంబునంజేసి బుద్ధిమంతుండు గెలుచు ననఁ
గరటకుం డట్లుకాక నీకుఁ గార్యసిద్ధి యయ్యెడు మరుగు మనిన దమనకుండు పింగళకు
సమ్ముఖంబునకుం బోయి నమస్కరించి యిట్లనియె. దేవరకు నే నత్యంతాపరా
ధంబు చేసితి సంజీవకునిఁ గొలువం బెట్టి తగనిపనిఁ జేసితిఁ గావున నీయపరాధంబు
సహింపవలయు నని యిట్లనియె. 274

క. పదవిం బొందినసచివుఁడు, పదఁపడి నృపునెదుట నెట్లుపలికిన నమరున్
బదహీనుఁడు తగుపలుకులు, పదివే లాడినను భూమిపతి కింపగునే. 275

క. అనినం బింగళకుం డా, తనితో నీ వేమిచెప్పఁదలఁచిన నీకం
టెను హితుఁడు గలఁడె నాయొ,ద్దను వెఱవక చెప్పు మనిన దమనుఁ డనియెన్.

క. ఈసంజీవకుఁ డెప్పుడు, నాసన్నిధిఁ దప్పనాడి నగుచుండు నినున్
దా సరకుసేయఁ డేమిటు, నీసున నినుఁ గొలువఁ జేరనీఁ డెవ్వానిన్. 277

చ. అదియునుగా కతండు భవదాజ్ఞఁ జరింపక నీప్రభుత్వసం
పదయును మంత్రశక్తియును బ్రాభవశౌర్యమహోద్యమంబులున్
మదమునఁ దప్పనాడును గ్రమంబున నీమహిఁ దాన కైకొనన్
మదిఁ దలపోయు నేఁ దెలిసి మానుగ నీ కెఱిఁగింప వచ్చితిన్. 278

గీ. అనిన భయవిస్మయమ్ములు మనముఁ గలఁప, నేమియును బల్కకున్న మృగేంద్రుతోడ
నధిప నీమంత్రి నీకంటె నధికుఁ డైన, కతన నభివృద్ధి నీ కెట్లు గలుగు వినుము 279

గీ. మహిమ నత్యుచ్ఛ్రయుండగుమంత్రిమీఁదఁ, బార్థివునిమీఁద నొక్కొకపదము నిలిపి
నిల్పి స్త్రీస్వభావంబున నిల్వలేక, యుదధికన్యక వారిలో నొకని విడుచు 280

వ. అన నతండు వెండియు నిట్లనియె. 281

సీ. మనుజవరుఁడు నిజామాత్యుగా నొక్కని నిల్పఁ దద్భారంబు నిర్వహించి
తనరు స్రక్చందనవనితాదిసుఖముల మోహ మంతంతకు మురియఁబడఁగ
మోహంబుచే గర్వమునఁ గన్ను గానక గర్వాతిశయమునఁ గానిపనులఁ
జేసి నిజేశ్వరుచే నొత్తు వనుబుద్ధి నతని నుల్లంఘింప మతిఁ దలంచుఁ

గీ. దలఁచి దృఢతరముగ నేలి దళముఁ గూర్చు, గూర్చి రాజ్యంబు తనకుఁ గైకొనఁగడంగుఁ
గడఁగి నృపపక్షు మగువారికడుపు కిడక, కుశలబుద్ధిని బతిఁ గాలవశునిఁ జేయు. 282

వ. అని మఱియును. 283

ఉ. పెంచి యనేకసంపదలఁ బ్రీతి వహింపఁగఁ జేసి తన్ను మ
న్నించినరాజుమీఁదఁ బుడి నేరము పెట్టి పరాభవించె దే

శాంచితభూరిసంపదల కాసపడుఙ్ పడి హానిఁ బొందునే
మంచితనంబు దుష్టులగుమంత్రులకుం గలదే తలంపఁగన్. 284

గీ. అతిసమర్థుఁడై మంత్రికార్యములు దీర్చు, నపుడు హితమతిగానున్న నదియుఁ గాదు
మిగుల ననురక్తుఁ డగువానిమీఁదఁ గరుణ, నవనిపతియున్నపుండిన నదియుఁ గాదు.

వ. అని వెండియు. 286

క. సేవకులు లోకమందును, శ్రీవిశ్రుతు లైన నేల సేవింతురు ధా
త్రీవిభులఁ దమకు జరగమి, కై వలసినవంపు సేయ నగుఁ గాక మహిన్. 287

వ అనినం బింగళకుండు సంజీవకుండు నా కత్యంతస్నేహితుం డెట్లు విడువవేర్తునని
యిట్లనియె. 288

ఆ సకలదుష్టదోషసహితదేహం బిది, నాకు నేటి కనెడినరుఁడు గలఁడె
యట్లు నిజహితుండు నప్రియం బొకవోటఁ, గడఁగి చేసెనేని విడువరాదు. 289

వ. అని పలికి సంజీవకు నుద్దేశించి. 290

ఉ. నమ్మిక యిచ్చి చేకొని ఘనమ్ముగఁ బూజ్యునిఁ జేసి మాటమా
త్రమ్మున వీఁడు గాఁ డని వృథా బహుదోషము లెన్ని భృత్యు రా
రమ్మని యాజ్ఞ సేయ నగరా నను లోకమువారు వానినే
రమ్మున వాఁడె పోవుఁ జెగ రాదు కలంపకు నాదుచిత్తమున్ 291

వ. అనిన విని దమనకుం డిట్లనియె. 292

ఉ. ఎంతయు గారవించి తను నింతయమాత్యునిఁ జేసి రాజ్య మి
ట్లింతయుఁ జేతి కిచ్చి యనయమ్మును దేవర నమ్మి యున్నచోఁ
గొంతయినం దలంపక నిగూఢముగా మహి యెల్లఁ గైకొనన్
జింత యొనర్చు చే నెఱిఁగి శీఘ్రమ నీ కెఱిఁగింప వచ్చితిన్. 293

వ. మఱియును. 294

ఆ అన్నదమ్ముఁడైన నాత్మజుం డైనను, సచివపదవిఁ బనులు జరపుచోట
వానిమీఁదిదృష్టి వదలినయప్పు డా, రాజుఁ బాయు నిందిరావధూటి. 295

చ. సుజనహితోక్తి కర్ణముల సోఁకఁగనీయక హర్నిశంబునుం
గుజనులబుద్ధి చిత్తమునఁ గూర్చి సరాష్ట్రము గాఁగ నమ్మహీ
భుజుఁడు నశించు రోగి తనబుద్ధి నపథ్యమె పథ్య మంచు న
క్కజముగ నాత్మలోఁ దలఁచి కాలవశంబును బొందుచాడ్పునన్. 296

ఉ. అప్పటి కప్రియం బయి నిజాత్మను మీఁదటికిన్ బ్రియంబు గాఁ
జెప్పెడువాక్యముల్ విను సుచిత్తుఁడు నిచ్చక యుజ్జగించి మేల్

తప్పక చెప్పు నుత్తముఁడు ధారణిఁ బుట్టరు పుట్టిరేని న
య్యొప్పిడివారల న్విడువ కుండు రమాసతి యెల్లకాలమున్ 297

క. ప్రాఁత యగుమంత్రి తనకుం, జేఁతఱికముఁ జేసె ననుచు శిక్షించి యొరుల్
లాఁతిం బెట్టిన నీఁతలు, ప్రోఁతలు నై రాజు విడుచుఁ బొందక మాఁకల్. 298

సీ. పాటించి తనప్రాఁతపరివారమును బ్రోచి హత్తినన్నృపునకు హాని గలదె
మొన పేర్చి వైరులు మోహరించినవేళఁ గేడింప కప్పుడె గెలుచు టొండె
మొనసి దైవాధీనమున నపజయ మైన భూపాలుఁ గప్పి కొంపోవు టొండె
నర్థంబు దఱిఁగిన నధిపతి ధన మిచ్చి నడపలే కుండిన నవయు టొండె
గీ. నెవ్విధంబున నైన మహీశువలని, మన్ననకుఁ జాల నిలుతురు మఱవ కెపుడు
విడువకుండుదు రెటువంటివేళలందుఁ, బూర్వపరివారమును బోల్పఁ బురుఁడు గలఁడె.

క. అనినం బింగళకుం డి, ట్లను సంజీవకున కభయ మట్లొసఁగి పద
స్థునిఁ జేసి ప్రీతి యొనరిం, చిన నాకె గ్గతఁడు లోనఁ జింతించునొకో. 300

వ. అనిన దమనకుం డిట్లనియె 301

గీ. ఎంతసఖ్యంబు జేసిన నెంతప్రియము, చేసి తిరిగిన దుర్జనుచిత్త మేల
చక్కటికి వచ్చు శునకపుచ్ఛంబు కడఁగి, వంక యొత్తినఁ జాయకు వచ్చునెట్లు

క. కొఱ యగుపదార్థ మెందుం, గొఱ యగుఁ గొఱ గాని దైనఁ గొఱ గా దెచటన్
నెఱి నమృతధారఁ బెంచినఁ, గొఱ యగునే ముసిఁడి కల్పకుజముం బోలెన్. 303

ఉ. వాచక యుత్తముండు దనవారి కపాయము వచ్చువేళ ము
న్నారసి చెప్పి తీర్చును దురాత్ముఁ డెఱింగియుఁ జెప్ప కాత్మ ని
ష్కారణవైర మూఁది తనగాదిలిచుట్టము నైన నిర్దయా
కారత నొంచుఁ గొండియముఁ గైకొను నొండులచేటుకు న్నగున్. 304

వ. అని వెండియు నిట్లనియె. 305

సీ. వ్యసనదూరుం డైనవాఁడె పో సిద్ధుండు గీర్తితం బగునదె వర్తనంబు
పురుషానుకూలతఁ బొగ డొందునదె భార్య బుధవర్ణనీయుండె బుద్ధియుతుఁడు
మదముఁ జేయక యుండునదె మంచిసంపద యాశావిహీనుండె యధికసుఖుఁడు
కపటస్వభావనిర్గతుఁడె సన్మిత్రుండు విజితేంద్రియుండె వివేకఘనుఁడు
గీ. కారణము లేకయుండు బరకార్యములకు, నోపి తీర్చినయాతండె యుత్తముండు
సమరరంగంబునం దధీశ్వరునిపనికి, వెనుకతీయనియాతండె వీరభటుఁడు. 306

వ. అని పలికి దమనకుండు సంజీవకునిమీఁదఁ బింగళకునిచిత్తంబు తిరుగంబడకుండుట
యెఱింగి యిట్లనియె. 307

సీ. అధికకామాసక్తుఁ డైనభూపాలుండు మొనసి కార్యాకార్యముల నెఱుంగ
కత్యంతమదకు నాహంకారయుక్తుఁడై సన్మార్గ మరుచిగా సంచరించుఁ
దొడరి భృత్యామాత్యదోషవిచారంబు చాలక శిక్షింపశక్తి లేక
యపవాదకంటకాయుతశోకగహనంబు సొచ్చి వెల్వడు నట్టివోటు గాన
గీ. కహితమృగములచే నొండె నాత్మభృత్య, దావపావకపటుశిఖాంతముల నొండె
రీతిఁ జెడుఁ గాని మఱి సేకరింపలేఁడు, శౌర్యగుణధామ మృగకులసార్వభౌమ.

వ. అని చెప్పినఁ బింగళకుం డిట్లనియె సంజీవకుండు నాకుఁ బ్రతికూలుం డై కీడు సేయ సమర్థుం డగునే యనిన దేవర కవ్విధంబున మున్న విన్నవింపవలసినవాఁడనై యుండియు మంత్రభిన్నం బైనఁ గార్యంబు దప్పు దని శంకించితి మంత్రం బతిప్రయత్నరక్షణీయంబు గావునయు విజ్ఞాతశీలాచరణుం డగుశత్రువు విశ్వసించి యయిన నతం డేమిసేయ నోపండు విజ్ఞాతశీలాచరణం బగుడిండిగంబుచేతం గాదె మందవిసర్పిణి మృతిం బొందె ననుటయు బింగళకుండు తత్కథాక్రమం బెట్లనుటయు నతం డిట్లనియె 309.

క. మందవిసర్పిణి యన నా, నందముతోఁ జీరపేరు నరపతిశయ్యం
బొంకుకొని పెద్దకాలం, బెందుం బోక చట నుండు నిష్ట మెలర్పన్. 310

క. అచ్చోటికి నొకతెఱఁగునఁ, గ్రచ్చఱ నరుదెంచి డిండికం బను నామం
బచ్చుపడినవల్లి మదిం, బొచ్చెము లే కనియె యూకపుంగవుతోడన్. 311

శా. నీపాదంబుల కేను మ్రొక్కెదఁ దగ న్నీవాఁడ నీచుట్టముం
గాపాడం దగు నన్ను యూక మకటా కైవార మింతేటికిన్
నాపుణ్యంబున వచ్చి తిచ్చటికి ధన్యం బయ్యె మద్వంశ మీ
భూపశ్రేష్ఠునిపాన్పునందు సుఖినై పూజ్యుండ నైతిం జుమీ. 312

వ. అని మఱియును. 313

క. నన్నేమియడుగుకొఱకై, సన్నుతగుణ ప్రియము చెప్పఁ జనుదెంచితి నా
యున్నయది హీనవృత్తము, కన్నారఁగఁ జూచి యేమికాంక్షింతు వనా. 314

వ. అనిన నమ్మాటకు జండికాఖ్యం బగుమత్కుణం బిట్లనియె. 315

సీ. కలిమిలేములు చూచి కాంక్షించునా యర్థి తనకు నక్కఱ యైనఁ దగులుఁ గాక
యితఁడు లోభి వదాన్యుఁ డితఁడనియెఱుఁగునా యర్థంబు కాంక్షఁ బెల్లఱచుఁ గాక
హీనాధికంబుల నెఱిఁగి యాచించునా లేమికై యొరులఁ గారించుఁ గాక
విద్య లే దని తన్ను వివరింప నేర్చునా సభల విత్తాపేక్షఁ జదువుఁ గాక
గీ. తెల్ల బట్టలవా ర్వెంట నెల్లఁ దిరిగి, తనదు నేర్పున నడుగంగ దాత మెచ్చి
యర్థ మిచ్చిన నలరు లోభానుకూల, చిత్తుఁ డీకున్న నంతటఁ జిన్నవోవు. 316

వ. అని పలికి డిండికుండు వెండియు నిట్లనియె. 317

ఆ. అర్థితారతమ్య మడుగంగఁ జెప్పితి, నర్థకాంక్ష నిన్ను నడుగ రాను
మిత్త్రి నాకు నశనమాత్త్ర మింతియ నీవు, చేయువలయునట్టిసాయ మెల్ల. 318

ఉ. మానక మున్ను నేఁ జెనఁటిమానవరక్తముఁ ద్రావుచుండుదుం
గాని మహీశుదేహమునఁ గల్గినశోణిత మానఁ గానమిన్
మే నెరియంగ నుండి నిను నేఁడు గనుంగొన నిందు వచ్చితిన్
దీనికి నీయకొమ్మిటు మదీయమనఃప్రమదంబు చెల్లఁగన్. 319

వ. ఇవ్విధంబున నవ్విశ్యారినకారణం బెట్లంటేని. 320

సీ. శాల్యన్నఘృతసూపశాకభక్ష్యములతోఁ వాసన గలరసావళులతోడ
బహుఫలంబులు గలపానకంబులతోడఁ గమనీయమాంసఖండములతోడ
మధురేక్షుగోక్షీరమధుపానములతోడ సరసంబులైనసచ్ఛర్కతోడ
సుమనోగ్రదధితక్రశుద్ధజలములతోఁ బరిమళగంధపుష్పములతోడఁ

గీ. జతురశృంగారవతులైనసతులతోడ, ననుదినంబును భోగించునవనిపతుల
దేహరక్తంబుఁ గ్రోలంగ నూహ చేసి, తిరుగుచుండుదుఁ గాని సిద్ధింప దెందు.

వ. అనుడిండికంబుపలుకు లాకర్ణించి కటకటంబడి మందవిసర్పిణి యిట్లనియె. 322

చ. చలనము లేక యీనృపతిశయ్య నహర్నిశమున్ సుఖించు నా
మెలఁకువ హానిచేయుటకు మేకొని రాఁదగునయ్య దోషకా
రులు సుజనాపకారములు రోయుట నైజము గాన నీకు నే
నలుగుదుఁ గాని యించుకయు నాత్మ నొడంబడ మత్కుణోత్తమా. 323

వ. అనిన మందవిసర్పిణికి డిండికుం డిట్లనియె. 324

క. నీదగునెల్లవున నాకుం, గా దవు నన బలిమి లేదు కరుణాన్విత నీ
పాదముల కేను మ్రొక్కెద, వా దడవక సమ్మతింపవలె నన నదియున్. 325

వ. దాక్షిణ్యంబుకతంబున నొడంబడి యిట్లనియె. 326

క. వెర పెఱిఁగి వేగిరింపక, సురతశ్రమపారవశ్యసుఖసుప్తిమెయిన్
బొరసినధరణీకాంతుని, పరదేహం బొయ్యఁ గఱచి వలయుఁ దొలంగన్. 327

క. కక్కురితకాఁడు కార్యము, చక్కటి యెఱుఁగండు సంధ్యాజామున నతనిన్
బొక్కిపడ నీవు కొఱుకల, నొక్కిన నది తెలియు మన కనువు దప్పఁ జుమీ. 328

ఆ. అనిన నట్ల కాక యని నల్లియును జీర, పేను నేకశయ్యఁ బ్రీతి నుండ
జేనుకన్ను మొఱఁగి ప్రియపడి భూమీశుఁ, గదిసి సందెజాము కఱచె నల్లి. 329

వ. అప్పు డమ్మహీపతి నిద్రావిరహితుండై యుండుటంజేసి యదరిపడి తనపదతలంబు
లొత్తుచున్న యనుచరుల నాలోకించి యిట్లనియె. 330

ఉ. దీవియఁ దెచ్చి చూడుఁడు మదీయశరీరము తేలు కుట్టిన
ట్లే యెత పొందెడుం గడు రయంబున రం డన వాండ్రు వచ్చి నా
లో వివరాంతరంబునకు లోఁగినమత్కుణనాథుఁ గాన కా
భూవరుపాన్పుమస్యమును బొందినమందవిసర్పిణిం దగన్ 331

క. పొడగాంచి యిదియె కఱచెం, బుడమిధవుని దేహ మనుచుఁ బొడవడఁగింపన్
మడిసెను మందవిసర్పిణి, కడు దుర్జనుపొందు హాని గా కేలుండున్. 332

వ. అని యిట్లు దమనకుండు చెప్పిన విని పింగళకుండు నాపరాక్రమం బెఱింగియు
సంజీవకుఁ డెట్ట్యుపాయంబుల నన్ను సాధించువాఁ డనుటయు నతం డిట్లనియె.

ఉ. కొమ్ముల గ్రుచ్చి యెత్తియును ఘోరఖురాగ్రనిపాతనంబులన్
జిమ్మియు దంతఘాతములఁ జించియు వాలవిశాలచాలనో
గ్రమ్ముల నెమ్ము లెల్లఁ గడికండలుగాఁ జదియంగ మోఁదియున్
సమ్మద మారఁ జంపు వృషసత్తమ యేమఱి యుండెనేనియున్. 334

వ. అనిన విని పింగళకుం డొక్కింత చిత్తక్షోభంబు గా దమనకుం జూచి నీవింతట నరిగి
యావృషభనాయకుని యభిప్రాయం బెఱింగి శీఘ్రంబ రమ్మన్న వాఁడును నంతంత
నొదుఁగుచుఁ జకితుండునుంబోలె సంజీవకుం జేరం బోయిన నతం డిది యేమి భయ
కంపితుండ వగుచుఁ జనుదెంచితివి కుశలంబ కదా యనిన సేవకధర్మంబునం దిరుగు
వారికి సంసారసుఖంబు గలదే విను మని యిట్లనియె. 335

ఉ. ఇంతటివానిఁ జేసె నృపుఁ డింతధనం బొడఁగూడెఁ బత్తు మ
త్యంతము నాపయిం గల దయత్నసుఖానుభవంబు దీర్ఘకా
లాంతరసంచితం బని నిజాత్మఁ దలంచును బాలిశుండు ప్రా
ణాంతముగాఁ దలంచి చలితాత్మత నుండు వివేకి యిమ్మహిన్. 336

వ. అని చెప్పి మఱియును. 337

సీ. ధనవంతు గర్వంబు దార్కొన కేలుండు వ్యసని కాపద యేల పొసఁగకుండు
సతులఁ జూచిన మతి చలియింప కేలుండు నృపులమన్నన లేల నిజము లగును
గాలంబుచే రూపు కడచన కేలుండు గౌరవ మర్థి కేకరణిఁ గలుగు
దుర్జనవాగురఁ దొడర కెవ్వఁడు నిల్చుఁ జిరకాలసుఖము నేనరుఁడు పొందుఁ

గీ. గాని గుణములు విడిచి పుణ్యానుకూల, వర్తనంబుల నిహపరవైభవములఁ
బొందువాఁడొక్కఁడొక్కఁడు పుణ్యపురుషుఁ, డతఁడు దేవాంశజనితమహాత్ముఁ డండ్రు.

గీ. దేశకాలధనాగమస్థితులుఁ దెలిసి, యరులు మిత్రులుఁ దన కెవ్వ రని యెఱింగి
యెవ్వఁ డైనను నాశక్తి యిట్టి దనుచు, నధిపుఁ డెప్పుడుఁ జింత చేయంగవలయు.

వ. అనిన విని సంజీవకుం డచ్చటిరాజకార్యప్రసంగంబెల్ల నాయనిం గదియం జనిపూర్చుం
డై యల్లన నిట్లనియె. 340

క. ఏకాలంబున రాజులఁ, జేకొని సేవకులు నమ్మి చెడు టది సిద్ధం
బీకొలఁది నే నెఱింగితి, నీకుం జెప్పంగఁ దగు ననింద్యచరిత్రా. 341

వ. అనుచు నేకాంతంబున నిట్లనియె. 342

ఉ. ఎప్పుడు మోసపోవక మృగేంద్రునిపైఁ దగువేగు వెట్టి తెం
పొప్పఁగ నాయతం బయిన నోపిక ముట్టినకార్య మైనఁ బోఁ
దప్పక నిర్వహించుకొని ధాత్రికి నీవ యధీశ్వరుండ వై
చొప్పడకున్న మాబ్రతుకు సూవె వృథా వృషభాధిపోత్తమా. 343

వ. అనిన సంజీవకుం డదరిపడి మృగేంద్రుని కరుణాకటాక్షంబు నాయెడ శిథిలంబు గా
దు గదా యనిన నతం డేకాంతంబుగా నిట్లనియె. 344

క. విపరీతచిత్తవృత్తునిఁ, గపటి దయారహితుఁ జపలు గాంభీర్యగుణ
వ్యపగతు రాజని కొల్చిన, నపరాధము లేకయైన నాపద వచ్చున్. 3.5

వ. అని మఱియును. 346

చ. కొలువున కీవు రాఁ దడవ ఘోరకరాళవిశాలదంష్ట్రికన్
మెలఁగఁగ నిన్నుఁ బట్టి బలిమిన్ గళరక్తము మున్న గ్రోలి క
ట్టలుక నిజాశ్రితప్రతతి కంతటికిన్ భవదీయమాంస మ
గ్గలముగఁ బంచిపెట్టుటకుఁగా నియమించె మృగేంద్రుఁ డుగ్రతన్. 347

వ. ఇత్తెఱంగు నేఁడ కాదు పెద్దకాలంబునుండియుఁ బింగళకుండు నీనామంబు ప్రసంగ
వశంబున నం గొలువులోపల వినంబడినయప్పు డసహ్యతయుఁ బ్రజ మెచ్చు నెడనీర్ష్య
యు నీపారవశ్యంబును మెచ్చమియును నీవారలైనవారలయెడ నాగ్రహంబును నీవు
వెలిగానిసంపద కసూయయు నీయొప్పమికిఁ బ్రియం బలదుచిత్తంబును నై యున్న
వాఁడు మున్న నీకు శపథం బిచ్చి కొలిపించుటం జేసి యివ్విధంబునం దెలుపం
జనుదెంచితి నీకుఁ బొందైనతెఱంగు జూచుకొ మ్మనిన సంజీవకుం డత్యంత
దుఃఖాకులుం డగుచు నిశ్చేష్టితుం డై యూరకుండి కొండొకసేపునకు దమనకుం
జూచి యిట్లనియె. 348

ఉ. పూని దురాత్మగమ్య యగుపొల్తుక చక్కఁదనంబుఁ బాత్రస
న్మాన మెఱుంగలేనినరనాథువివేకముఁ గష్టవృత్తిమై

నానినలోభిసంపద మహాంబుధిలోపలఁ బర్వతంబులం
దూనినవర్ష ధారలును యోగ్యము గావు నిరర్థకంబు లౌ. 349

క. ఆరాధ్యమానుఁ డగునృపు, నారాధన దనకు లేమి యది గల దంచున్
గోరి యపూర్వ ప్రతిమా, కారము గైకొనుట వైరకారణ మరయన్. 350

క. నేరమున కలుగు భూపతి, చేరువనె ప్రసాద మొందు సేవకులపయిన్
నేరము లేకయె యలిగెడు, భూరమణునిమనసు ప్రీతిఁ బొందునె యెప్పుడేన్ 351

వ. అని పలికి వెండియు. 352

సీ. రాత్రులు సరసిలో రాజహంసము చొచ్చి నవసితోత్పలఖండనంబు సేయు
తఱిఁ బ్రతిబింబితతారౌఘములఁ జూచి యవియు కైరవపఙ్క్తి యని తలంచి
ముక్కునఁ బొడుచుచు నక్కడ వృథ యైనఁ దక్కినపుష్పసంతతియుఁ గల్ల
గాఁ జూచు వేగినఁ గన్నులఁ గనియును బొడువ శంకించుచుఁ గుడుపు దక్కి

గీ. నిలుచుఁ గల్ల నిజంబును నిజము కల్ల, యు నని స్వాత్మకుఁ దోఁచు నొక్కొక్క వేళ
దానుమాఘాత్మతనుమున్ను తప్పఁ దలఁచి, నాఁడనని చూడఁ డెన్నండు నరుఁడు మదిని.

క. నెపము గలకోపమైనను, నృపుచేఁ బడవచ్చుఁ గాక నెప మేమియు లే
కపరాధంబులు వెదకెడు, కపటాత్మునిఁ గొలువ వశమె కలకాలంబున్. 354

వ. అని పలికి సంజీవకుండు దమనకున కిట్లనియెఁ బింగళకుండు పరప్రణీతవ్యాపారసంగ
తుండు గాఁబోలు నని మఱియు నిట్లనియె 355

గీ. వైద్యవిద్వజ్జనామాత్యవర్యు లేధ, రాధిపున కిచ్చ లాడుదు రావిభుండు
సంతతారోగ్యధర్మతోషముల వృద్ధిఁ, బొందనేరక శీఘ్రంబ పొలిసి పోవు. 356

వ. అని పలికి సంజీవకుండు మఱియు నే నీరాజునకుఁ గీడు దలంచుట లేదు నాయెడ
నిర్నిమిత్తాపకారి యయ్యెఁ జూచితే యని యిట్లనియె. 357

శా. భావాతీతము లైనకార్యములు దీర్పన్ మెచ్చఁ డెల్లప్పుడున్
సేవాభక్తివిహీనదుర్మతుల రక్షించు న్మహీభర్త దా
సేవాఁ డైనను రాజులం గొలుచు నే ర్పేశంగులం గల్గ హా
సేవాధర్మము యోగి కైన వశమే చింతింప నీధాత్రిలోన్. 358

క. గుణులం జేరినపురుషుఁడు, గుణి యగు నవగుణులఁ గూడి గుణహీనుఁ డగున్
బ్రణుతికి నెక్కిననదులు ల,వణజలధిం గూడి చెడినవడువున నెందున్. 359

గీ. మంచిగుణములు గలయట్టిమనుజునందు, స్వల్పగుణ మైన నది ప్రకాశంబు నొందు
శ్వేతగిరిశిఖరంబుపై శీతకరుని, కిరణజాలంబు మెఱవడిఁ బొరయుకరణి. 360

గీ. కానిగుణములు కలయట్టివానియందు, మంచిగుణములు పైకొని మించలేవు
సురుచిరోరునిశాకరకిరణజాల, మంజనాద్రిపైఁ బ్రసరించి యడఁగినట్లు. 361

వ. అని మఱియును. 362

చ. ఖలునకుఁ జేసినట్టియుపకారము విశ్రుతశబ్దజాలదు
ర్బలున కుపన్యసించినసుభాషితవర్గము మూఁగవానితోఁ
బలికినవాక్యపద్ధతులు భావమునం దనమాటపాటి గాఁ
దలఁపనివానికిన్ బహువిధంబుల బుద్ధులుఁ గానిపద్ధతుల్. 363

సీ. దారుణాటవిరుదితంబుఁ జేసినయట్లు చేరి శవంబుఁ గై చేసినట్లు
నిర్జలంబైనచో నీరజం బిడినట్లు పట్టిచోటను విత్తు వెట్టినట్లు
సారమేయముతోఁకఁ జక్కఁగఁ గట్టినయట్లు చెవిటి కేకాంతంబు చెప్పినట్లు
తనరఁ జీకునకు నద్దంబుఁ జూపినయట్లు వెలిమిడిలో నెయ్యి వేల్చినట్లు

గీ చాల నవివేకి యైనట్టిజనవరేణ్యుఁ, దగిలి కొలుచుట నిష్ఫలత్వంబు సేయు
సేవకుల కెల్లభంగి విశేషబుద్ధి, నిల వివేకంబు గలరాజుఁ గొలువవలయు [సనంబు

గీ. మొనసి యల్లంతఁ గనిధూర్తు మ్రొక్కు లేచు, నార్ద్రహృదయుఁ డైయొసఁగు నర్ధా
బిగియఁ గౌఁగిటఁ గదియించుఁ బ్రియము పలుకు, విషము నమృతంబులోనను వెలిని గాన

మ. రవి యస్తాద్రికి నేఁగునప్పుడు విచారం బేది మత్తాళి లో
భవశేచ్ఛన్ వెసఁ బంకజోదరము దర్పం బేర్పడం జొచ్చి త
ద్వివరం బంతటఁ గ్రమ్ముకొన్నఁ గడు నార్తిం బొందుచుం దాన మా
నవులుం గొందఱు మీఁ దెఱుంగ కెలమిన్ వర్తింతు రీలాగునన్. 366

వ. అని చెప్పి మఱియును. 367

చ శరనిధి దాఁట నావయును సంతమసం బడఁగింప దీపమున్
వరకరిశిక్ష కంకుశము వాయువుఁ గూర్పఁగఁ దాళవృంతమున్
వెరవునఁ జేసె బ్రహ్మ పదివేలవిధంబుల మూర్ఖచిత్తవి
స్ఫురణ మడంప లేక తలపోయుచు నిప్పుడు *నున్నవాఁ డహో. 368

వ. అని పలికి సంజీవకుం డిట్లనియెఁ దృణాహారవ్యవహారంబునఁ బతిహితకార్యంబు చేయునాకుఁ గాలముఖప్రవేశంబు కర్తవ్యం బయ్యె నింక నెక్కడిబ్రతుకు వినుమని యిట్లనియె. 369

గీ ఎన్న నిప్పుడు పెద్దలు పిన్న లనక, వితతమారోహజీవితయుతులు గాన
సాధులకుఁ గీడు దలఁతురు జగతి నుష్ట్రిమునకుఁ గాకాదు లేకమై మొనసినట్లు.

వ. అనిన విని దమనకుం డక్కథ నాకెఱింగింపు మన్న సంజీవకుం డిట్లనియె. 371

---

* నున్నవాఁ డొగిన్-అని పాఠాంతరము.

చ. అతులమహోగ్రకాననమునందు మదోత్కటనామసింహ ము
ద్ధతిఁ జరియించు దానికిఁ బ్రధానులు కాకము పుండరీకమున్
మతిగలజంబుకంబును గ్రమంబునఁ బం పొనరింపుచుండి యొ
క్కతటి నరణ్యదేశమునఁ గాంచిరి యుష్ట్రము నిందువేడుకన్. 372

మ. కని నీ వెచ్చటనుండి వచ్చి తనినం గాకాదిజంతుత్రయం
బునకున్ వందన మాచరించి యనియెన్ మున్ సార్థవాహుండు వీఁ
పున మోపింపఁగ మోసి డస్సి యొచటం బోలేక దాఁగున్నవాఁ
డను మీ రేగతి నన్నుఁ బ్రోచినను వేడ్క న్నిల్తు మీచేరికన్. 373

వ. అని పలికినయుష్ట్రంబునకు జంబుకం బిట్లనియె. 374

క. ఈకాన కాకమృగేంద్రుఁడు, చేకొని సామ్రాజ్యపదవిఁ జెన్ను వహించున్
మా కతఁడు కులస్వామిగఁ, గైకొని సేవింతు మెల్లకాలము కడఁకన్. 375

క. నీవును మాలో నొకఁడవు, గావున మృగరాజుసమ్ముఖంబున నిడి నే
నీవిధముఁ దెలియఁ బలికి శుభావహ మగుభంగి నీకు ననుసంధింతున్. 376

చ. వెఱవక విశ్వసింపు మను వింతగఁ జూడక వచ్చితేని ని
న్నెఱుకపడన్ మృగేంద్రునకు నింపుగఁ జెప్పి తదీయభక్తికిన్
గుఱుతుగ నిన్నుఁ జేసి మనకోరిక లెల్ల నతండు దీర్పఁగా
నెఱసినవేడ్క నల్వురము నెమ్మది నుండుద మెల్లకాలమున్. 377

క. అనుటయు నాలొట్టియయును, దనమది ముద మంది వెంటఁ దగిలిన వానిం
గొని చని మృగపతిముందట, వినయముతో నతని తెఱఁగు వినిపించుటయున్. 378

వ. ఆమృగేంద్రుండును నయ్యుష్ట్రంబు నభయవాక్యంబుఁ బ్రమోదం బెసంగం జేసి కథనకనామధేయం బిడి నాపూర్వామాత్యులలో నీ వొకండవై యుండుమని నియమించిన గోమాయుపుండరీకకాకంబులం గలిసియతిస్నేహంబునఁ బెద్దకాలంబున్న సమయంబున నొక్కనాఁడు మదోత్కటుండు కాకవ్యాఘ్రగోమాయూష్ట్రంబులం గనుంగొని యిట్లనియె. 379

ఉ. కల్యమునందు భక్ష్యమును గానక మేను కృశించె రోగదా
ర్బల్యము నాకుఁ గల్గుటను భద్రగజేంద్రశిరఃఫలాదబా
హుళ్యము లేమి నుద్ధతికి నోపక చిక్కితిఁ గాన దేహవై
కల్యము మానుకై వడి సుఖం బగుపథ్యముఁ దెచ్చి పెట్టుఁడీ. 380

వ. అని పలికిన మృగేంద్రునకు నన్నలువురు నేకవాక్యంబుగా నిట్లనిరి 381

గీ. మీకుఁ దగినయాహారంబు మేము దెచ్చి, ప్రీతి నొకపూఁట కైనను బెట్టలేము
చాల నల్పుల మగుట మాచంద మట్టి, దనిన మృగరాజు వారితో ననియె నపుడు.

క. ఏపాటియశన మబ్బిన, నాపాటిం బ్రొద్దు గడపి యట్లుండెద నా
కీపాపపుఁదెవు లొదవెం, జూపోపక దైవ మిట్లు సొం పడఁగించెన్. 383

వ. అట్లు గావున. 384

క. వడిఁ బోయి మీర లిప్పటి, కడిదికి నేమాంస మైన గ్రక్కునఁ గొనిరం
డెడ సేయ కనుచుఁ బనిచినఁ, గడు వడి నలువురును బోయి గహనములోనన్.

ఆ. పొదలు సొచ్చి చూచి పుట్టలు వీక్షించి, చెట్టుగుట్ట మొదలు చేరి కాంచి
గిరులు నదులుఁ దొనలు బరికించి పరికించి, కాన నొకమృగంబుఁ గానలేక 386

వ. కాకవ్యాఘ్రగోమాయూష్ట్రంబులు నలుదిక్కులం జెదరి వెదకం బోయి కథన
కుండు వెలిగా నొక్కచో మువ్వురుఁ గూడుకొన్నసమయంబునఁ గాకం బిట్లనియె.

గీ. స్వామిపని పూని వచ్చినచందమునకు, నడవిలోపల నేమియు నబ్బదయ్యెఁ
గంటకాహారుఁ డైనయీ కథనకాఖ్యు, నతని కాహారముగఁ జేయ నవువు గాదె 388

వ. తచ్ఛేషంబును మనకుఁ గొన్నిదినంబు లుదరపోషణంబునకుఁ జాలు గతకాలంబున
ననేకమృగమాంసంబుల మనలఁ బోషించినరాజున కీసంకటంబుఁ బాపం దగదే
యనిన గాకంబునకు నవి యిట్లనియె. 389

ఆ. అభయ మిచ్చి కరుణ నందఱకంటెను, విభవ మిచ్చినట్టి విభుని మొఱఁగి
మనము వీనిఁ జంప మది నెఱింగినయేని, నాగ్రహించి మనల నాజ్ఞ చేయు. 390

క. పేరెఱుకమాత్ర నధిపతి, చేరువ నంతంతఁ దిరుగుచిఱుతని నైనం
గారించె నేని సచివుని, భూరమణుఁడు గినియు వీనిఁ బొసఁగునె చంపన్. 391

వ. కావున మనస్వామి యెఱుంగకయుండ నతనిఁ జంపుట కార్యంబు గా దనినఁ
బుండరీకజంబుకంబులకుఁ గాకం బిట్లనియె. 392

గీ. చావు తథ్యంబు మనకు విచార మేల, పెక్కుదివసంబు లాఁకటి పెల్లుకుడుచు
హారికి నెచ్చోట నేమియు దొరకదయ్యె, నరయ నింతకు దైవికం బట్ల కాదె.

చ. మది నధికక్షుధార్తుఁ డగుమానవుఁ డాలిని బిడ్డ నొల్లఁ డిం
పు దనర సర్పముం దనకుఁ బుట్టినయండమునున్ భుజించు నొ
ప్పు దఱిగినట్టిచోటను బుభుక్షితుఁ డై దురితంబు చేయఁగా
మదిఁ దలపోయ కుండునె ప్రమాదము పుట్టుఁ దొలంగి పోదమా. 394

వ. అనినఁ గాకంబునకు శార్దూలం బిట్లనియె మనస్వామి మహావ్యాధిపీడితుండును
బుభుక్షితుండును నై యున్నయెడఁ దొలంగిపోవుట భృత్యన్యాయంబు గా దతని

సమ్ముఖంబునకుం బోవుద మనికదలు నంతం గథనకుండుం గూడుకొన్న నన్నలువురుం
జని సింహంబుబహిర్ద్వారంబునఁ గథనకుని నిలిపి మువ్వురుం జని మదోత్కటున
కుం బ్రణమిల్లి యిట్లనిరి. 395

గీ. అధిప గిరిగహ్వరముల కుగ్రాటవులకు, నరిగి యామిష మబ్బక తిరిగి తిరిగి
చిక్కితిమి నీవు చిక్కి నశింప నేల, విన్నవించెద మే మొకవెరవు వినుము 396

ఆ. కథనకుండు మిమ్ముఁ గార్యార్థియై వచ్చి, కొలిచినాఁడు గాని నిలువలేదు
వాఁడు నీకు మాకు వలయుభోజన మగుఁ, బ్రియము విదలి మట్టుపెట్టి తేని. 397

వ. అని కాకంబు పలికిన విని మృగేంద్రుండు కర్ణస్పర్శపూర్వకంబుగా హరిస్మర
ణంబు సేయుచు నభయవాక్యంబు లొసంగి కొలిపించుకొని యిట్లు సేయం దగునే
విను మని యిట్లనియె. 398

మ. ధనదానంబును నన్నదానమును గోదానంబు భూదానముం
విను మిట్లీయభయప్రదానమునకు న్నిక్కంబు తుల్యంబు లౌ
నవరా దీయెడ నశ్వమేధమఖపుణ్యంబుల్ భయభ్రాంతుఁ గా
చినపుణ్యంబునఁ బోల దంచు సుజనుల్ చెప్పంగ వింటిం దగన్ 399

వ. అనినఁ గాకం బిట్లనియె. 400

ఆ. కులముకొఱకు విడుచుఁ గొఱగానిపుత్త్రునిఁ, గులము విడుచు నూరు నిలుపుకొఱకు
భూమికొఱకు విడుచు బోరన గ్రామంబు, ధాత్రి విడుచు నృపుఁడు తనకుఁగాను.

వ. కావున మే మందఱముం గలిగియుఁ బ్రయోజనంబు లేదు సకలజంతురక్షకుండ వగు
నీశరీరంబు నిలిచినం జాలు నా దేహం బీపూఁట కాహారంబు సేయ నవధరింపు మని
వాయసంబు పలికిన విని మృగపతి యూరకున్నయెడ లబ్ధావకాశులై తక్కినమువ్వు
రుం గూడుకొని యతనిముందఱ నిలిచి యుండ వాయసంబు మఱియు నిట్లనియె.

ఆ. తప్పఁ జూచి నన్ను నొప్పింపఁజాలవు, చాలకున్న నేన చత్తు నాశ
రీరమాంస మిపుడు ప్రియమున భక్షింపు, మనఘ నాకు దీన నగు ముదంబు. 403

వ. అనినం గాకంబునకు సింహం బిట్లనియె. 404

ఆ. అల్పమాంస మిందు నాప్యాయనము గాదు, పట్టిహింస నాకుఁ గట్ట నేల
యనిన నాలకించి యామృగేంద్రునితోడ, జంబుకంబు పలికె సౌమ్యభణితి. 405

క. నాదేహము నీ కిచ్చితిఁ, గా దనక భుజింపు స్వామికార్యము సేయం
బ్రోది గలనాకు నిదె నీ, పాదంబులె దిక్కు సూవె పరమార్థముగన్. 406

వ. అనిన విని మదోత్కటుండు కాకంబుతోడఁ బల్కినట్ల యమ్మృగధూర్తంబునకుం
బ్రత్యుత్తరం బిచ్చినఁ బులి కదియం జనుదెంచి సాష్టాంగనమస్కారంబు చేసి వినయ

పూర్వకంబుగా నిట్లనియె. 407

క. ఎవ్వరు నేటికి నా మెయిఁ, గ్రొవ్విన మాంసంబు గలుగ కోసు మాఁకలియున్
నొవ్వియును దీఱు నంతట, నవ్వల నారోగ్య మగు మృగాధిప నీకున్. 408

వ. అని శార్దూలంబు పలికిన మృగేంద్రుం డిట్లనియె. 409

ఉ. గోవుల విప్రులం దతిమి కూడఁగ మట్టి భుజించి తచ్ఛరీ
రావృతమాంసపోషణమునం దనిశంబును మేను పెంచుటన్
గా వినుమంటికల్మషవికారపు మేనులు భక్ష్యభోజ్యముల్
నీవు దొలంగు మాఁకటికి నేఁడును నోర్చెద వ్యాఘ్రపుంగవా. 410

వ. అని మదోత్కటుండు పలికినఁ బుండరీకంబు సలజ్జావనతవదనఖిన్నత్వంబునం దొ
లఁగిచనినఁ దదనంతరంబ కథనకుం డతనిం గదియం జని మచ్ఛరీరంబున భవదాత్మ
రక్షణంబు గావింపం దగునన్న నాక్షణంబ. 411

క. వడి నుఱికి లొట్టిపిట్టను, మెడఁ గోఱలఁ గఱచి పట్టి మేదినిమీఁదం
బడఁ దిగిచిన శార్దూలము, నోడఁగూడినవక్క తాను నుదరము వ్రచ్చెన్. 412

వ. వ్రచ్చి తచ్ఛరీరమాంసంబు మృగపతికిం బెట్టి తచ్ఛేషంబు గోమాయువ్యాఘ్రకాకం
బు లనుభవించెఁ గావునఁ గ్రొత్తగాఁ గొలిచిన సేవకుం డెంతబలవంతుండయ్యును
రాజునకును బరివారంబునకును హత్తనేరఁ డత్తెఱంగున నన్నుం జూచు నని తెలి
యం బలికి వెండియు సంజీవకుం డిట్లనియె. 413

క. సన్నుపువాఠల నధిపతి, మన్నించినఁ బ్రాప్తుఁ డైనమంత్రికి బ్రతు కే
మున్నది మునుము న్నతఁడును, సన్నకసన్న నటఁ బాసి చనకున్నఁ జెడున్. 414

వ. అని మఱియును. 415

సీ. చెలఁగి మానససరసీతటంబున నొక గ్రద్ద హంసములలోఁ గలిసి యుండ
నదియును నొకపన్నెహంసంబు గాఁబోలు ననుచుఁ జూచినవార లాత్మఁ దలఁతు
రొక్కటి కలహంస యూరిచేరువఁ బ్రేత భూమి గృధ్రంబులఁ బొందుపడినఁ
గనుఁగొని గృధ్రంబు గాఁ దలంతురు గాని రాయంచ యనువిచారంబు రాదు
గీ. గానఁ దగువార లున్నభూకాంతునొద్ద, నల్పు లైనను గుణవంతులై భజింతు
రధిపునొద్దను హీనాత్ము లలమికొనిన, భవ్యగుణుఁ డైననధిపతిప్రకృతిఁ దొలఁగు.

వ. అని సంజీవకుండు రాజునకు నాకును నన్యోన్యభేదం బెవ్వఁడో పుట్టించె దురాత్ముం
డైనవాఁడు నిజంబు కల్లయుఁ గల్ల నిజంబుఁగా మహీశ్వరునకుఁ జెప్ప నెవ్వరి నేమి
సేయఁ డతనిదయావిశేషంబు నామీఁద శిథిలంబయ్యెఁ గార్యంబునుం దప్పె నేమి
సేయుదు నని మఱియు నిట్లనియె. 417

గీ. వజ్రమును రాజతేజంబు వసుధమీఁద, నతిభయంకర మగు నందు నశనిపాత
మొక్కఁనిన కాని నొప్పింప దుర్విరిపుల, రాజతేజంబు చెఱుచు సరాష్ట్రముగను.

వ. కావున నే నతనితోడిసంగ్రామంబున మృతిం బొందుటయ భావ్యంబు గాని తదాజ్ఞానువర్తన మయుక్తంబు. 419

క. ఉఱుగక కార్యాకార్యము, లెఱుఁగం బరికింప కెఱుఁగ కేపను లైనన్
బెడఁ జేసెనేని వానిం, దడయక గురు నైన విడువఁ దగు నీభంగిన్. 420

వ. అనికి నిశ్చయించి మఱియు నిట్లనియె. 421

చ. క్రతునివహంబుఁ జేసినను గైకొని దానము లెన్నియేనియుం
జతురతఁ జేసినన్ బ్రచురసాగరతీర్థము లాడినన్ రణ
క్షితి నిమిషంబు నిల్చి దృఢచిత్తమునం బ్రతివీరమర్దన
వ్రతమునఁ బ్రాణముల్ విడుచువానిఫలంబునఁ బోలఁ డేమియున్. 422

వ. అదియునుం గాక. 423

ఉ. ధీనిధి యై మనస్స్థిరతఁ దెంపున వైరి యెదిర్చి యాజిలోఁ
దా నిలుగంగ స్వర్గమునుఁ దద్రిపువర్గము నుక్కడంచినన్
వానిసమస్తసంపదలు వచ్చుటయుం గడు రెండు నొప్పుటం
బూనిన శత్రుభంజనముఁ బోలునె యొండొకరాజధర్మముల్. 424

వ. కావున నా కిప్పుడు యుద్ధంబ కార్యంబు నానిశ్చయంబు వినుము. 425

గీ. పన్ని రణమున నిలువక పాఱిపోయి
ప్రాణములు దాఁచ నెప్పుడేఁ బడకపోఁడు.
ప్రాణసంశయ మైనఁ బ్రాజ్ఞుఁ డెదిరి
గెలుచు నొండైన మృతి నొందుఁ దొలఁగిపోఁడు. 426

వ. అనిన విని దమనకుం డిట్లను రణమరణంబు మంచి దని యసాధ్యశత్రుమధ్యంబునం దఱియ నుఱుకం జనునే శత్రుపరాక్రమం బెఱుంగక వైరపడు నెవ్వాఁడు వాఁడు పరాభవంబు నొందు మున్నొక్కటిట్టిభంబుచేత శేఁపం బడినసముద్రుండును బోలె ననిన నక్కథఁ దెలియఁ జెప్పు మనిన సంజీవకునకు దమనకుం డిట్లనియె. 427

ఉ. టిట్టిభదంపతుల్ సుఖపటిష్ఠత వార్ధితరంగజాలసం
ఘట్టితభూమిజాతములకందువగూఁడు వసించి యున్నచో
నట్టి యెడం గులాంగన నిజాత్మవిభుం గనుఁగొంచు నన్న నీ
పట్టునఁ గావరా ప్రసవభారమునం దుఱపిల్ల వల్లభా. 428

వ. అనిన దానివిభుం డిట్లనియె. 429

గీ. గర్భభార మెఱుంగుచుఁ గంబుకంఠి, చేయవలసిన కార్యంబుఁ జెప్పు మనినఁ
గలదు సకలంబు నేమియు వలదు నాకుఁ, జిత్తసంక్షోభ మొనరెడుఁ జిత్తగింపు.

ఉ. సంగతిఁ బర్వకాలములఁ జంద్రునిఁ జూచి చెలంగి పొంగుచున్
నింగియు దిక్కులుం గడచు నీరధి యీమనమున్న తెంకికిం
జెంగటఁ బాసిపోవుట విశేషపుబుద్ధి ప్రసూతికాల మై
నం గదలంగలేము జతనం బగు నోటికిఁ బోయి నిత్తమే. 431

వ. అనినం బ్రియాంగనాలాపంబులు హాస్యంబు సేయుచు నాతీతు విట్లనియె. 432

గీ. ఈసముద్రుండు నాతోడ నెన్ని వైరపడ సమర్థుండు తెలియక పలికి తబల
సంశయము మాను మిట్టట్టు జరగు పలికి, ననినమాటల కాకాంత యనియె నల్ల.

వ. ఈసముద్రునకును నీకును హస్తిమశకాంతరంబు వినుము. 434

క. తనశక్తియుఁ బరశక్తియు, జననుత విజ్ఞానదృష్టిఁ జర్చించిన యా
మనుజుఁడు దుఃఖప్రాప్తికి, ననుకూలుఁడు గాక సౌఖ్య మందుచు నుండున్. 435

వ. అని పలికి మఱియును 436

క. ఎన్నఁ దగుహితులు బుద్ధులు, విన్ననువునఁ జెప్ప నతఁడు వినకున్నఁ జెడున్
మున్నొకకాష్ఠమువలనం, బన్నగఁ బడిచెడినకూర్మపతియునుబోలెన్. 437

వ. అని టిట్టిభాంగన పలికినఁ బురుషుం డాకథ యెఱింగింపు మనిన నది యిట్లనియె.

క. కంబుగ్రీవుం డనునే, రం బఱఁగినకచ్ఛపము నిరంతరసౌఖ్యా
డంబర మగునొకకొలనం, బంబినసంతోష మెసఁగఁ బాయక యుండున్. 439

ఆ. అందు వికటసంకటాఖ్యహంసయుగంబు, నిలిచి కచ్ఛపంబుఁ గలసి తిరుగు
వానలేక చాల వఱ పైనఁ గూర్మంబుఁ, గాంచి యప్పు డనియె నంచదోయి.

క. మానససరోవరాంతర, మానితజలపానకేళిమగ్నుల మైనం
గాని మనబడలికలు మఱి, మానం గా నేర విచటిమడుఁగులనీళ్ళన్. 441

గీ. నఱికి యొలతామరలతూండ్లు నములలేవు, చాలఁ దీయని తెలినీరు గ్రోల లేదు
జాతిపక్షులతోఁ గూడ జరగ లేదు, పోదమా యన్నఁ గచ్ఛపంబును దలంకి. 442

వ. హంసయుగ్మంబున కిట్లనియె. 443

సీ. కూడితి మిన్నాళ్లుఁ దోడఁబుట్టువుకట్ల యొడరు పుట్టినచోట విడుతురయ్య
పక్షహీనుం డని భావింతు రేని నపక్షుండ నతిదుర్విపక్షవృత్తిఁ
బక్షాధికులు మీరు పక్షపాతము గల్గి పక్షిమార్గమున సంరక్షతోడఁ
గొనిపోవ కుండినఁ గొల నింకునంతలో నెవ్వరిచే నైన నీల్గవలయుఁ

తే. దోఁచుకొనిపోవుఁడనవంచదోయి యొక్క, కాష్ఠమధ్యంబుఁ గమఠంబుఁ గఱవఁబనిచి
కడలు రెండును ముక్కునఁ గఱచిపట్టి, యెగసి రాయంచ లుడువీథి నిగుడి పఱవ.

మ. అతిదూరంబుగఁ గచ్ఛపంబుఁ గొనుచున్ హంసంబు లి ట్లేగఁగా
క్షితిపై నొక్క పురంబుమానవులు తచ్చిత్రంబు నీక్షింపుచున్
జతురోక్తుల్ బెరయంగఁ జెప్పుకొన నాసంరావ మాలించి దు
ర్మతి యై యాత్మఁ దలంపలే కపుడు కూర్మం బంచలన్ జూచుచున్. 445

క. ఇది యేమికలకలం బని, వదనము కాష్ఠంబు వదలి వసుధం బడున
య్యదె నెఱిఁగి మాంసలుబ్ధకు, లదయతఁ గొని రనుచుఁ డిట్టిభాంగన మఱియున్.

క. వినుమా వెండియు నొకకథ, వినిపించెద నీకుఁ బూర్వవృత్తము దెలియన్
విన నేర్చినమతిమంతుఁడు, వినుతిం బొందంగఁ గను వివేకులతోనన్. 447

వ. కావున ననాగతవిధాతయుం బ్రత్యుత్పన్నమతియు యద్భవిష్యుండును నను మీనంబులు గల వందులోన యద్భవిష్యుం డల్పమతి యగుటం జేసి వెరవెఱుంగక చిక్కి మృతిం బొందిన తెఱం గగు ననినఁ దత్కథాక్రమంబు దెలియం జెప్పు మని పురుషుం డడిగినఁ డిట్టిభాంగన యిట్లనియె నొక్కతటాకంబున నిప్పుడు చెప్పం బడినమీనత్రయంబును నన్యోన్యస్నేహంబునఁ బరిభ్రమించుచుండ నొక్కనాఁ డనాగతవిధాత యిట్లనియె. 448

క. మడుఁ గింకఁ జొచ్చె నీజల, మెడఁ జేరిన బెద్దమడువు కేఁగుట భారం
బెడచేసిన జాలరులకు, నెడ గలుగును మనలఁ బట్టి నిదె పోవలయున్. 449

వ. అని మఱియు నొక్కవిశేషంబు వినంబడె నింతకమున్న జాలరులు దమలోనం బలికినపలుకు లీసరోవరతీరంబునందు. 450

గీ. అడుసు చిక్క జలము లాడకాడకు నింకె, మొనసిపులుఁగుగములు దినఁగఁ జొచ్చె
సాధనంబు లెల్ల సమకూర్చుకొని మన, మరుగుదెంత మెల్లి యనఁగ వింటి. 451

వ. కావున నీప్రొద్దె యీసరోవరంబు విడిచి పోవం దగు ననినఁ బ్రత్యుత్పన్నమతి యిట్లనియె. 452

క. నేరుపు గలమతిమంతుఁడు, నేలమి యొకవేళఁ బొంద నెఱి నది గెలుచున్
జారద్వయసంపర్కము, గౌరవముగ మెలఁగుగోపకాంతయుఁ బోలెన్. 453

వ. అనుటయు ననాగతవిధాతయు యద్భవిష్యుండును నక్కథ మాకుం జెప్పు మనినఁ బ్రత్యుత్పన్నమతి యిట్లనియె. ·54

సీ. కరికుంభయుగ మతికాఠిన్య మగుఁ గాని యీకాంతచనుదోయి కింత వెలితి
దళితారవిందంబు తెలివి మేలగుఁ గాని యీయింతిమోముతో నీడు గాదు

మెఱసి నిల్చినకారుమెఱుఁగు మేలుగుఁ గాని యీకొమ్మతనుకాంతి కింత కొఱఁత
మించి కెంజిగురాకు మెఱయుచుండును గాని యీలేఁతపదముల కీడు గాదు
గీ. అనుచుఁ గొనియాడుతలఁపుల కగ్గలించి, కమ్మవిల్తునిమృదుసాయక మ్మనంగఁ
జారుశృంగారమోహనాకార యగుచుఁ, బ్రణుతి కెక్కినగోపాలబాల యొర్తు.

గీ కాంతుఁ గనుఁబ్రామి తా భోగకాంక్ష దండ
పాలకుఁడుఁ దత్సుతుఁడు నుపపతులు గాఁగ
నెన్నఁడును వారు దమలోన నెఱుఁగకుండ
నొనర రతికేళి సలుపంగ నొక్కనాఁడు. 456

క. తలవరికొడుకును దరుణియుఁ, దలుకొత్తెడువేడ్క మన్మథక్రీడ మెయిన్
గెల నరయక జక్కవకవ, పొలుపున బహురతులఁ బ్రొద్దు పుచ్చుచునుండన్. 457

ఉ. ఆతఱి దండపాలకుఁడు నయ్యెడకుం జనుదేరఁ దత్తనూ
జాతుని గాదెలోన నిడి సమ్మద మొప్పఁ దలారితోడ సం
ప్రీతి రమించునంతట గభీరగతిం జనుదెంచుచున్న యిం
టాతనిఁ జూచి గోపిక భయంపడ కయ్యుపనాథుతోడుతన్. 458

వ. ప్రత్యుత్పన్నమతి గావున నిట్లను వీఁడె మద్వల్లభుం డరుదెంచెఁ బాగుకారావంబు వినంబడియె నీవు నామీఁద వృథారోషంబు దీపింపం దిట్టుచు మద్గృహంబు వెడలు మనిన వాఁడును నట్లు సేయ నంతటఁ గదిసి గోపాలుండును దనగృహంబు చొచ్చి భార్యతో నెన్నండును లేనిది యీ తలవరి మనయిల్లు చొచ్చి నిన్నుఁ దిట్టుచుం బోవుటకుఁ గతం బేమి యని యడిగిన నది యిట్లనియె. 459

గీ కొడుకుమీఁద నతం డిటు కోప మెత్తి, యేనిమిత్తంబొ చంపక మాన ననుచు
నొలసి వెదకంగ వీఁడు నా నిలయమునకు, ఖిన్నమతి రాఁ గుసూలనిక్షిప్తుఁ జేసి.

సీ తమకింపకున్నచో దండపాలకుఁడును దనయుని నిల్లిల్లు దప్పకుండఁ
జూచుచు మనయిల్లుఁ జొచ్చి మావాఁడు మీయింట నె యున్నవాఁ డిప్పు డనిన
నెన్నండు రానిమాయింటి కేటికి వచ్చు నతఁడు రాఁ డని త్రోచి యాడఁ గినిసి
నిష్ఠురాలాపముల్ నీవును వినుచుండ ననుఁ బల్కి పోవుచున్నాఁడు కంటె
గీ. యింత కోపించి పొడగన్న నెంత దెగునె, వీనిపై నంచు నీ గాదెలోన డాచి
చూప కుండితి నిదె వీనిఁ జూడు మనుచుఁ, బొలఁతి తలవరిసూనుని బిలుచుటయును.

వ. పిలిచినఁ గుసూలంబు డిగ్గనుఱికి నిలిచినవానిం బరిరంభణంబుఁ జేసి నగుచున్న తన భార్యం జూచి మెచ్చి గోపాలకుం డిట్లనియె. 462

క. ఈపిన్నవాని నిప్పుడు, వేపడినం జంపు వాఁడు శీఘ్రము దోషా
రోపంబున కర్హుం డై, కోపము పాపంబుపొత్తు కువలయనేత్రా. 463

క. వీనిం దండ్రిని గూర్పక, మానుగ నను గూర్చి మిగుల మన్నించితి ప
ద్మానన నీసరి లే రని, తా నప్పుడు గొల్ల మెచ్చెఁ దనకులకాంతన్. 464

వ. కావున గోపాంగనయుఁ బ్రత్యుత్పన్నమతి యై తనముప్పు దప్పించుకొనియె నట్లు మనము నప్పటికిందగినకార్యం బనుసంధింతమని యూరకున్న యనంతరంబ యనాగతవిధాత యనుమత్స్యం బెడతెగనిజలప్రవాహమార్గంబున నన్యజలాశయంబునకుం బోయె నమ్మఱునాఁడు. 465

గీ. మత్స్యఘాతుకు లేతెంచి మడువు సొచ్చి, మొదలఁ బట్టిన మీలను గుదులు గ్రుచ్చి
యీడ్చి తిరుగంగ నప్పుడు హెచ్చి గుదికి, నడుము గబళించి జీవంబు విడిచినట్లు.

క. అనువున నుండఁగ నొండొక, వనజాకరమునకు నేఁగి వారలు గుదులం
బెనుకొంపి పోవఁ దొలఁచినఁ, జనెఁ బ్రత్యుత్పన్నమతి నిజం బగుకడఁకన్. 467

వ. అంత యద్భవిష్యం డెటఁ బోదు నేమి సేయుదు నని విచారించుసమయంబునం బట్టువడి మృతింబొందె నని చెప్పి టిట్టిభాంగన కొన్నిదివసంబులకుం బ్రసూతియైనఁ దత్ప్రతిజ్ఞాభంగంబు సేయంగలవాఁడై సముద్రుం డయ్యండంబుల నపహరించిన.

క. ఆపక్షీంద్రకులాంగన, దీపించినశోకజలధిఁ దేలుచుఁ బతితో
నా పలుకులు వినవైతివి, పాపాత్ము సముద్రుచేతఁ బడఁ బాలైతిన్. 469

ఉ. అప్పుల నెన్ని లే వట మహాగహనైకనికుంజవృతమ్ముల్
దప్పున నిప్పు డున్న యది తా మనకుండఁగఁ గాణయాచియే
యివ్విధ మేను మున్నెఱిఁగి యింతయుఁ జెప్ప ననాదరంబుతో
నవ్వితి గాని పట్టదు మనంబున మీఁదటిహాని ధీనిధీ. 470

వ. అని పరిదేవనంబు చేసినఁ దనప్రాణవల్లభ నూఱార్చి దానివిభుండగుపక్షి యిట్లనియె.

చ. వెఱవకు కాంత నన్ను నవివేకి యితం డని నీవు చూడ కే
డ్తెఱ భువనప్రపంచమునఁ ద్రిమ్మరుపక్షులఁ గూర్చి నీవు ని
వ్వెఱపడఁ బక్షివల్లభుని విష్ణునిఁ దెచ్చి యపత్య మిప్పుడే
నెఱయఁగఁ దెచ్చి యిచ్చెద ననింద్యచరిత్ర విచార మేటికిన్ 472

మ. అని యాటిట్టిభ మప్పు డేఁగి తనకార్యం బుర్విపైఁ గల్గుప
క్షినికాయంబున కేర్పడం దెలిపి భక్తిం బక్షులం దానుఁ బు
ణ్యునిఁ బక్షీంద్రుని వేఁడుకో నతఁడు సన్నుత్యై మీర లెల్లం దలం
చి నమస్కారము లాచరించినను మెచ్చి చిత్తంబు రంజిల్లఁగన్. 473

మత్తకోకిల. మీర లున్నెడ కేఁగుదెంచితి మేలు మీకొకఁ డెద్దియే
గోరి చేసెద నందు దొడ్డను గొంచెముం దలపోయకుం
డేరి కిందు నసాధ్య మైనది యిత్తు నుత్తములార నా
వార లెవ్వరు మీరు గాక ని వైనతేయుఁడు పల్కినన్. 474

గీ. పక్షు లెల్ల విహంగమపతికి మ్రొక్కి, జలధి టిట్టిభములకును జలముతోడఁ
గీడు చేసినపని యెఱిఁగింప నెఱిఁగి, యమ్మహాత్ముండు పక్షుల కభయ మొసఁగి. 475

వ. క్షీరాబ్ధిమధ్యగతం బగువైకుంఠంబునకుం జని తన్మధ్యంబున దివ్యసుధాభవనం
బునఁ బన్నగతల్పంబున నున్నపురాణపురుషుం బుండరీకాక్షుం గని సాష్టాంగ
నమస్కారపూర్వకంబుగా బహువిధస్తోత్రంబుల బ్రసన్నుం జేసి తనకుఁ స్వాము
లనుం జేసినయర్ణవదుర్ణయంబు విన్నవించిన. 476

సీ. నీలాంబుదచ్ఛాయ నెఱసినమేనితో రమణీయపీతాంబరంబుతోడ
శంఖచక్రాదికోజ్జ్వలహస్తములతోడ ధవళాబ్జతులితనేత్రములతోడ
వనమాలికాంకితవక్షస్స్థలంబుతోఁ బ్రవిమలకౌస్తుభప్రభలతోడ
శోభితోభయపార్శ్వసురసమూహంబుతో సిద్ధవిద్యాధరశ్రేణితోడ
గీ. గరుడవాహనారూఢుఁడై కైటభారి, రయముతో వచ్చి యుదధితీరమున నిల్చి
యండజంబులు మ్రొక్కిన నభయ మొసఁగి, జలధరధ్వనిఁ గేలెత్తి జలధిఁ బిలిచె.

చ. పిలిచిన నంబుధీశ్వరుఁడు పెంపెసలార ముకుందు మందరా
చలధరుఁ గాంచి సద్వినయసంభ్రమ మొప్పఁగఁ జాఁగి మ్రొక్కినన్
జలరుహలోచనుం డనియెఁ జయ్యన నీవు హరించినట్టిపి
ల్లలఁ గొని రమ్ము పక్షులవిలాపము మాన్పుము నేఁడు మాకుఁగన్. 478

క. అనినన్ జలధి ప్రసాదం, బని వేగమ తెచ్చి టిట్టిభాండంబుల న
వ్వనజోదరుముందట నుం, చినఁ గైకొని యతని ననిచి శ్రీపతి పేర్మిన్. 479

వ. అయ్యండంబు లయ్యండజంబుల కిచ్చి యంతర్హితుం డయ్యె టిట్టిభంబులు పూర్వ
ప్రకారంబున నచ్చోట సుఖంబున నుండె నని చెప్పిన సంజీవకుండు మృగేంద్రుం
డేభావంబున యుద్ధసన్నద్ధుం డగు ననిన దమనకుం డిట్లనియె 480

క. మును గాళ్లు రెండు తోఁకయు, ఘనముగా మీఁది కెత్తి కడు విపృతముగా
నొనరించినవదనముఁ గని, మనమునఁ దలపోయు కలహమతిఁ గా నతనిన్. 481

వ. అని చెప్పిదమనకుఁడు కరటకుం డున్నయెడకుం జని మన ముద్యోగించినకార్యంబు
సఫలం బయ్యె నన్యోన్యభేదఁబులు పుట్టె నని చెప్పి యతనితో మఱియు నిట్లనియె.

గీ. నయవిశారదు లైనమానవులచేతఁ, దెమల భేదింప రానికార్యములు గలవె
గాన నేనును నా నేర్పు కరము మెఱసి, కార్య మీడేర్చుకొంటిని గడిఁది యనుచు.

వ. అని పింగళకునిసమ్ముఖంబునకుం బోయి పగతుండు వీఁడె యుద్ధసన్నద్ధుండై చనుదెంచుచున్నవాఁడు నీ విప్పుడు మయిమఱచి యుండందగునె యనిన నతండును దమనకుండు చెప్పినతెఱంగునఁ గట్టాయితంబై యెదురు చూచుచుండె నంతట సంజీవకుండును జనుదెంచి మున్ను దనవిన్నచందంబున నున్నపింగళకునివికృతాకారంబు చూచి వెఱపు కతనిం దాఁకిన బింగళకుండును సంజీవకునిమీఁదికి లంఘించె నయ్యిరువురకు నన్యోన్యబద్ధామర్షయుద్ధం బుద్ధురగతిం జెల్లుచున్న సమయంబునం గరటకుండు దమనకున కిట్లనియె. భవద్దుర్మంత్రవిలసితం బిట్లుండునే యని పలికి మఱియును. 484

ఆ. తగిలి సామభేదదానదండములందు, మూర్ఖుఁ డైన సామమునఁ గరంగు
భేదదానదండవాదంబు లెన్నిక, కొఱకుఁ గాని సామగుణము మేలు 485

గీ. మొదలఁ గార్యజ్ఞుఁడగు వాఁడు మూర్ఖునందుఁ, జెలఁగి సామప్రయోగంబు సేయవలయు
సామమున నెల్లపనులును సరవిఁ బొందు, నెన్ని మాటనఁ గీడు లే దెట్టియెడల. 486

ఆ. తలఁప సామభేదదానదండంబులు, భూరికార్యసిద్ధికారణములు
సంఖ్యకొఱకు నయ్యె సరవిఁ దక్కినయవి, సామమునన సిద్ధి సంభవించు 487

చ. వరనుత చంద్రనూత్నకిరణంబులచేత సరోజబాంధవ
స్థిరమహితాతపస్ఫురణచేత గృపీటసముద్భవప్రభా
పరిణతిచేతఁ బాయనియపారవిరోధిమహాంధకారముల్
విరియు ముహూర్తమాత్రమున విశ్రుతసామవిలాససంపదన్. 488

ఆ. దగిలి సామభేదదానదండములచే, వెలయు నీతి నాల్గువిధము లగుచు
నందులోన దండ మధికపాపముఁ జేయు, నది పరిత్యజించు టర్హవిధము. 489

వ. కావున మంత్రరహితుండ వగుట గర్వం బనంబడు గర్వంబున నాత్మవినాశం బగు స్వామికిం గొఱగామి సంభవించినయప్పుడు తత్ప్రతీకారం బూహించుట కర్తవ్యంబు. 490

చ. కొలఁది యెఱింగి సంధి యొడఁగూర్పఁగ నేర్చినమంత్రిమంత్రముల్
దొలఁగఁగ సన్నిపాతగతి తోడనె మాన్పినవైద్యువైద్యమున్
జెలఁగి సభాంతరాళములఁ జెప్పుకొనం దగుఁగాక యుల్లస
ద్బలుఁ డగువేళ నేయతఁడు పండితవృత్తి వహింపకుండెడున్ 491

క. నృపుఁడు గుణి యైన సచివుఁడు, కపటాత్ముం డైనఁ బ్రజలు గదియరు వానిం
జపలమకరాశ్రయం బగు, విపులసరోవరముఁ జేర వెఱచినభంగిన్ 492

వ. అని మఱియును. 493

ఉ. ఆసల నీశుభంబునకు నక్కట యీవిధ మొంటివానిఁగాఁ
జేసితి గాని సేవకులఁ జేరఁగ నీవు ప్రజాసమృద్ధిను
ద్భాసితుఁ జేయఁ గలతయును దా నయి యున్న యమాత్యుఁ డెంతవి
శ్వాసము గల్గెనేని నరవర్యునకున్ బగవాఁడు దా నగున్. 494

క. పనుసనివానికి మదిహిత, మనుమగ నొనరించు నెవ్వఁ డతఁ డమృత మగున్
బురుషవరేణ్యున కెవ్వఁడు, వెరవిడినై కీడు సేయు విష మగు నతఁడున్. 495

వ. కావునఁ బురుషునకు హితం బాచరింపఁ దలంపునఁ బ్రవర్తిల్లునీవు బుద్ధిహీనుండ వని
పలికి కరటకుండు మఱియు నిట్లనియె. 496

సీ. కడఁగి మనోవాక్ప్రకారంబు లేకంబు గాక మిత్త్రునిఁ గూడఁ గడఁగునతఁడుఁ
బ్రతిదినప్రఖ్యాతపాపవర్తనమునఁ దగిలి ధర్మము చేయఁ దలఁచునతఁడు
నేపార నెపుడుఁ బరాపకార మొనర్చి పృథుసంపదలఁ గూడఁబెట్టునతఁడు
సమధికం బగు దేహసౌఖ్య మపేక్షించి చెలఁగి విద్యల నభ్యసించునతఁడుఁ

గీ. బగుసఁదనమున నేప్రొద్దుఁ బద్మముఖులఁ, బొసఁగ వలపింతు నని తలపోయునతఁడు
నెఱుక చాలనివా రని యిద్ధరిత్రి, నెఱయ నూహింతు రనిశంబు నీతివిదులు. 497

క. స్వామిప్రసాదసంపద, వేమఱు మదిఁ గోరువానివిభవం బమరున్
స్వామిప్రసాదసంపద, వేమఱు మదిఁ గోరకుండువీఁడిడి చెడెడున్. 498

క. ఏరాజు తనసుభృత్యుని, కారుణ్యమువలనఁ బ్రతుకఁగాఁ జూచి మదిన్
వారక శంకితమతి యగు, నారాజువిభవంబు నీచ మగు ననుదినమున్. 499

గీ. అర్థశాస్త్రంబు చదువనియట్టివాని, పుత్త్రుఁడును దండ్రిగుణములఁ బోలి పొలుచు
జగతిఁ గేతకివృక్షసంజాతఫలము, బహుళకంటకములచేతఁ బ్రబలినట్లు. 500

వ. కావున నీకుం జెప్పఁదగినబుద్ధి యేమి యున్నది విను మని యిట్లనియె. 501

చ. తెలియఁగ వంపరానిధరణీజము వంపఁగడంగనేని యే
ర్తెఱ బలుఖడ్గధార జగతీధరశృంగము వ్రేసెనేని మీఁ
దెఱుఁగక బుద్ధిహీనునకు నెంతయు బుద్ధులు చెప్పెనేని చె
చ్చెర నొకవానరంబునకుఁ జెప్పినసూచిముఖంబుచాడ్పగున్. 502

వ. అనిన విని దమనకుండు తత్కథాక్రమం బెట్టి దని యడుగఁ గరటకుం డిట్లనియె.

సీ. ప్రాలేయభూధరప్రాంతకాంతారప్రదేశభాసురసరిత్తీరములను
దాలతమాలతక్కోలహింతాలాదిరాజితానేకమహీజములను
గిసలయవిసరసంకీర్ణనానాలతామంజులోదారనికుంజములను
నిరుపమానతరంగిణీవేగసంజాతమహనీయసైకతపుంజముల

గీ. సొరిది విహరించుకపు లొకచోటఁ గూడి, కడిఁది చలిచేత మేలును గడు వడంక
రాత్రి మెఱుఁ గారుఖద్యోతరాజిఁ జూచి, కణఁకు గాఁబోలు నని సీతు గాఁచుచుండ.

క. సూచిముఖ మను విహంగం, బా చేరువనుండి యనల మది గా దని యా
లోచనము చేసి యొకకపి, కానందము తెలియఁ జెప్ప నతికుపితంబై. 505

ఆ. అడుగ కూర కేల నొడివితి విప్పుడు, వట్టితీఁట నీకుఁ బుట్టె ననుచుఁ
బట్టి దాని రాతిపైఁ బ్రామి వధియించె, హీనమతికి బుద్ధు లేలకొలుపు. 506

వ. అట్లు గావున. 507

చ. అనవరతంబు విశ్వవినుతాయతబుద్ధివిశేషవృత్తి నొం
డెను ధనవృత్తి నొండెను గడిందిబలంబున నొండె నెవ్వఁ డిం
పెనయఁ గులంబువారల నహీనగతిన్ భరియించు నట్టినం
దనుని ముదంబునం గనినతల్లి యతల్లి ధరాతలంబునన్. 508

క. ఆపాదమాత్రశోభిత, రూపము లేకుండ నెన్నరుండును గలఁడే
దీపితసుజ్ఞానకళా, స్థాపితమతి లేఁడు గాక చరమయుగమునన్. 509

వ. అని యిట్లు పలికిన విని దమనకుం డూరకున్నం గనుంగొని కరటకుండు మఱియు
నిట్లనియె. 510

గీ. స్వరము భిన్నంబు ముఖము వివర్ణమయ్యు, దృష్టి శంకించు వడఁకును దేహ మెపుడుఁ
జెనసి యపకార మొరులకుఁ జేసినట్టి, కల్మషాత్మునిగుణ మిట్లు కానఁబడును. 511

వ. అని చెప్పి మఱియును. 512

క. క్షితి దుష్టబుద్ధిబుద్ధులు, మతియుతు లాదుష్టబుద్ధి మందాత్ముఁడు తే
కతిలోభత్వగుణంబున, మృతుఁడుగఁ దనజనకుఁ జేసె మిన్నక కంటే. 513

వ. అనినఁ దత్కథాక్రమం బెఱిఁగింపు మనినఁ గరటకుం డిట్లనియె. 514

ఉ. పొందుగ దుష్టబుద్ధియు సుబుద్ధియు నాఁగ వణిక్కుమారు లా
నందముతోఁ జరింప నొకనాఁ డొకచోట సుబుద్ధి గాంచెఁ బెం
పొంద సొనారిటంకముల నుంచినకాంచనకుంభ మట్టియా
కుందన మొక్కచోట నిడి కూర్చినకోమటిఁ జేరి చెప్పినన్. 515

సీ. చెప్ప వారిద్దఱు శీఘ్రంబ చని రాత్రి గొనివచ్చి తమపురంబునకు వెలిని
వృక్షమూలంబున వెలయ నిక్షేపించి వెచ్చంబునకు మున్న పుచ్చినట్టి
నిష్కంబు లిద్దఱు నెఱయ విభాగించుకొని తమయిండ్లకుం బోవనటఁ బోయి
ప్రకటితస్నేహసంపదఁ బొందె యిద్దఱు తొలఁగక మెలఁగంగ దుష్టబుద్ధి
గీ. తనమచిత్తంబునందుఁ దద్ధనముఁ దాన, యపహరించిన నంతయు నబ్బు ననుచుఁ
దలఁచి యొక్కనాఁ డొంటిగాఁ దాన యరిగి, పేర్చి యాబిందె వేగంబె పెల్లగించి.
క. కొనితెచ్చి యతిరహస్యంబున నొకచోఁ బాఁతి దుష్టబుద్ధి సుబుద్ధిం
గని పలికె నాఁడు పాఁచిన, ధన మిండ్లకుఁ దేక మనకుఁ దడయఁగ నేలా. 517
క. అతిధార్మికుండు నరపతి, చతురుఁడు మంత్రియును బ్రజలు సజ్జను లగుటన్
మతిఁ దలఁక నేల మన కిది, సతముగఁ జేకూడెఁ బసిఁడి సర్వము ననుచున్. 518
వ. పలుక వైశ్యకుమారు లిద్దఱుఁ జని తరుమూలంబున నిడిననిక్షేపంబు పుచ్చుకొను టకుం ద్రొచ్చి చూచి యప్పు డచ్చోటఁ బసిండి గొనిపోయినతద్ఘాతం బుపలక్షించి యొండొరులమీఁదనవిశ్వాసంబునొంది వివాదంబు సేయుచునప్పురంబుమహీశ్వరు సమ్ముఖంబునకుం జని యత్తెఱం గెఱింగింప నతండును ధర్మాధికారులఁ దీర్ప నియో గింప వారలను బంచదినపర్యంతంబు మీలోనం దెలిసి రం డని యనిపినం జని షష్ఠ దివసంబునఁ బ్రభాతంబున నయ్యిద్దఱుపుం గొడఁజూపె నిలిచి రప్పుడు దుష్టబుద్ధి ధర్మాధికారుల కిట్లనియె. 519
మత్తకోకిల. పూని దీనివిచార మేల సుబుద్ధి తా నె హరించె మీ
యాన దానికి సాక్షి యచ్చట నంచితం బగువృక్షమే
కాని మానిసిఁ జెప్పఁ జెప్పినఁ గల్లపెట్టుఁడు నన్ను స
న్మానితాత్మకులార మీరలు నాకు దిక్కని మ్రొక్కినన్. 520
క. వెఱఁగుపడి వారలందఱు, నెఱయఁగ నొండొరులఁ జూచి నేఁ డాశ్చర్యం
బెఱుకపడఁ దరులచేతను, బఱలఁగఁ బలికింపనట్టివారలుఁ గలరే. 521
వ. అనుచు ధర్మాధికారులు వైశ్యకుమారుల కిట్లనిరి. 522
ఆ. ప్రొద్దు లేదు నేఁడు పోయి ప్రాతఃకాల, వేళ రండు పొండు వేగ యనిన
నరిగి దుష్టబుద్ధి యాత్మీయజనకునిఁ, బ్రార్థనంబు చేసి పలికె నపుడు. 523
సీ. తండ్రి యీహస్తగతం బైనయర్థంబు సెట్టివానికిఁ బాలు వెట్ట నేల
వాఙ్మాత్రమున నీకు వశ మైనపని గానఁ జెప్పెద నామాట చిత్తగింపు
వృక్షకోటరము ప్రవేశించి యీరాత్రి నీ వదృశ్యంబుగా నిలుచునంత
ధర్మాధికారు లంతట వేపకడ వచ్చి యచటివృక్షము సాక్ష్య మడుగఁ దడయ

గీ. కీర్తనంబు సుబుద్ధి గ్రహింపఁ గాని, దుష్టబుద్ధికిఁ బని లేదు దృష్ట మనుచు
నీవు పలికిన నది తీఱిపోవుఁ బిదప, మనకుఁ గలకాల మెల్లను మనుట గలుగు. 524

వ. అనిన విని దుష్టబుద్ధికిఁ దజ్జనకుం డిట్లనియె. 525

చ. చెడుతలవాయి నిట్టిసని చెప్పితి గాని ధనంబుకాంక్షకున్
గడపలలేదు హీనమతి గప్పినవానికి దుష్టబుద్ధి నా
నోడువఁగ నున్నని న్నిటు తనూభవుఁగాఁ గనునట్టిపాపపుం
జెడుఁ గగునాకు దుర్లభమె చెప్పెడునారకబాధ పుత్రికా. 526

వ. అని పలికి మఱియు నిట్లనుఁ బ్రాజ్ఞుం డుపాయంబు చింతించినపిదప నపాయం
బునుం దలంపవలయుఁ దొల్లి బకమూర్ఖంబునకుం గలయపత్యంబుల నొక్కముంగి
మ్రింగినచందం బగు విను మని యిట్లనియె. 527

మ. ఒకకాసారతటంబునందు నొకపై యున్నట్టివృక్షంబుపై
బకయుగ్మంబు వసింప భార్య పురుషుం బ్రార్థించి యోనాథ య
ర్భకరాజిం దినిపోవఁ గ్రిందఁ గల సర్పం బేప్రమై నింక న
చ్చిక నేతెంచఁ బ్రసూతికాలమును వచ్చెం గార్య మెట్లుండునో. 528

వ. అనిన విని బకవిభుం డమ్మహీరుహంబు డిగ్గి కొలనితీరంబున నిల్చి విచా....రమ
యంబున నయ్యెడను నొక్కకుళీరంబు చనుదెంచి యిదియేమి దుఃఖాకులుండవై
యున్నవాఁడ వనిన నబ్బకం బిట్లనియె. 529

ఉ. నాకులకాంత గర్భమయి నందనులం గనునంతలోన ద
ర్వీకర మేగుదెంచి తిని వేగమ పోయెడు నెల్లినేఁటిలో
నాకలకంఠి వెండియును నర్భకులం గనువేళ గాన నే
నాకులతం దలంకెద మదాత్మను నేమియుఁ దోఁపకుండఁగన్. 530

వ. అనినం గర్కటంబు నీకుం దగినయుపాయంబు చెప్పెద వినుమని యిట్లనియె

గీ. నకులవివరంబునందుండి నాగవిభుని, యునికిదాఁకను మీనంబు నొకటినొకటి
నైచుకొనిపోవ నాముంగి వరుసఁ దినుచుఁ, బాముఁ జంపును దీని కుపాయమిదియె.

వ. అని కుళీరంబు చెప్పినఁ గొక్కెర యావిధం బాచరింప నకులం బమ్మత్స్యంబులఁ
దినుచుం జనిచని కృష్ణసర్పంబును ఖండించి వృక్షం బెక్కి బకదంపతులయపత్యంబు
లను భక్షించెం గావున. 533

క. తనబ్రతుకుకొఱకు నొరునిం, గనికర మొక్కింత లేక కారించినయ
మ్మనుజుఁడు గనఁ డున్నతశో,భనముల నెన్నండు మూర్ఖబకముంబోలెన్. 534

వ. అని యిట్లు చెప్పినతండ్రిపలుకులు గైకొనక దుష్టబుద్ధి లోభాక్రాంతుఁడై బలాత్కారంబున నతని నొప్పించుకొనిపోయి నిశామధ్యంబున, దత్తరుకోటరంబున నునిచి ప్రభాతసమయంబున. 535

సీ. ఆదుష్టబుద్ధి ధర్మాధికారులఁ బిల్చి కులముపెద్దలఁ గూర్చుకొని కడంగి
ధర్మబుద్ధియుఁ దోన తడయక చనుదేర నావృక్షమునకు సాష్టాంగ మెరఁగి
సత్యంబ పలుకు వృక్షమ సాక్షి వీవన్నఁ బూని వనస్పతిలోననుండి
ధర్మబుద్ధి మొరంగి ధనముఁ గైకొనెఁ గాని పుచ్చుకోఁ డీదుష్టబుద్ధి యన్న

గీ. వాగ్విలాసంబు వినఁబడ్డ వార లెల్ల, నద్భుతం బంది కనుఁగొనునంతలోన
మ్రాను పలికినచోటు దా మది నెఱింగి, పాటిమాలి యసత్యంబు పలికె ననుచు.

వ. ఆధర్మబుద్ధి యంతరంగంబునఁ గోపోద్దీపితుం డై. 537

గీ. కుజము వెస నెక్కి యామీఁదికొమ్మలరసి, తొలఁగవీక్షింపునపు డొకతొఱ్ఱఁ గాంచి
యింగలంబును బూరియు నెసఁగఁ దెచ్చి, కోరటంబున వైచి యచ్చోటువొలఁగ.

క. అనలజ్వాలాజాలము, తనదేహము చుట్టుముట్టఁ దల్లడపడుచున్
మునుకొని మొఱ్ఱలు వెట్టుచు, జనములపై దుష్టబుద్ధిజనకుం డుఱికెన్. 539

ఆ. పడినసెట్టిఁ జూచి పైఁబడి ధర్మాధి, కారు లెల్ల బ్రమసి కదిసి యడుగ
సుతుఁడు దుష్టబుద్ధి సుండు న న్నిట్టువంటి, యొడుకు చేసె ననుచునసు లువిడిచె.

వ. విడిచినం జూచి ధర్మాధికారు లత్తెఱంగంతయు మహీకాంతునకుం జెప్పిననతండు దుష్టబుద్ధిం గొఱతవేయం బంచి వానిసర్వస్వంబునుం జూఱఁగొనియె నని చెప్పి కరటకుండు మఱియు నిట్లనియె. 541

సీ. సమధురవాహినీసంపూర్ణజలములు వడి లవణాబ్ధిలో నడఁగుదాఁకఁ
బ్రకటితస్నేహసంబంధబంధుత్వంబు లంగనానిర్భేద మయినదాఁక
నత్యంతకాంతరహస్యవాక్యంబుల వివరించి కొండీఁడు విన్నదాఁకఁ
గలితపారంపర్యకులసమృద్ధి దలంక నిలఁ గుపుత్త్రుం డుదయించుదాఁక

గీ. నిలుచునే గాని యటమీఁద నిలువ కునికి, దప్ప దందురు నయశాస్త్రధర్మవిదులు
నీవు కులహాని యగునట్టినీచగతికిఁ, దగిననడవడి గన భయం బగుచు నుండు. 542

ఆ. కడఁగి పిశునవృత్తిఁ బెడఁబాయ కుండిన, వాని వదలకున్నవాఁడుఁ జెడును
నురగశాబకంబుఁ జిరకాల మొగిఁ బెంప, మెఱసి యొక్కవేళఁ గఱవకున్నె. 543

గీ. ఎఱుకగలవానిశత్రుండైన నెందు నమరు, నతఁడుకపటాత్ముఁడయ్యె నేనదియుఁ గాదు
మూర్ఖులోఁ గూడి మెలఁగడు మూర్ఖశఠుని, సఖ్య మెన్నండుఁ గొఱగాదు సజ్జనులకు.

వ. కావున నీవు స్వామికి నిట్టిదురవస్థ యుత్పాదించి తింక నన్యులు నీకుద్రుణకణాయ
మానం బగుట నిశ్చయంబు విను మని యిట్లనియె. 545

ఉ. వేయితులాలలోహమును వేడుకతోఁ దినె మూషకంబు ల
త్యాయతశక్తి నంచు వ్యవహారి యొకం డన నొక్కరుండు పి
న్నాయన నొక్కగృధ్రము రయంబున నెత్తుకపోయె నంచు ము
న్నోయి విచిత్రమైనకథ యొక్కటి వింటిమి నీవు వింటివే 546

వ. అనిన నక్కథ వినవలయు నాకుం జెప్పు మనినఁ గరటకుం డిట్లనియె. 547

చ. ఒలి నొకపట్టణంబునఁ గలం డొకవైశ్యుఁడు లేమిచేత ని
ష్ఠుల వ్యవహారికంబునకుఁ బోవుచు లోహతులాసహస్ర మి
ట్టలముగ నొక్కచుట్టముకడం బదిలంబుగఁ బెట్టి సమ్మదం
బొలయఁగ నాత్మమందిరమునొద్దకుఁ గ్రమ్మఱ వచ్చి యత్తఱిన్. 548

వ. లోహం బిడినవైశ్యునికడకుం జని యతం డిట్లనియె. 549

క. ఇన్నిదినంబులుఁ బోయితి, నన్నా పరదేశమునకు నచ్చట నాకుం
జిన్నముఁ జిదరయుఁ బుట్టక, మిన్నక రావలసె మగిడి మీ యున్నెడకున్ 550

క. మీయింట దాఁచఁబెట్టిన, నాయిను మిపు డొసఁగవలయు నని పలికిన వాఁ
డీయక మూషకములు తిని, పోయె ననుచు ద్రవ్యలోభమున నన నతఁడున్. 551

క. ఈలాగున నాసొమ్ముఁ, జాలక కేతడము లాడుచనవరి నెట్టుక్
దూలించి మోసపుచ్చక, యేలా నాసొమ్ము వచ్చు నింతట ననుచున్. 552

ఉ. ఆయెడ లోహహర్త యగు నాతనిసూనుఁడు వచ్చె నాడఁ గాఁ
బోయి జలంబు లాడుటకుఁ బోదము రమ్మని వానిఁ గొంచు నా
త్మాయతనంబు చేరువగృహంబున బాలుని దాఁచి యుండఁగాఁ
బాయనిదుఃఖభారమున బాలునితండ్రియు వాని రోయుచున్. 553

గీ. పురవరంబున నింటింట నరసియారసి, యడుగఁగా లోహ మిచ్చినయతఁడె కొడుకు
నంతి గొనిపోయె నని చెప్ప నతఁడు వించు, శీఘ్రగతితోడఁ జనుదెంచి సెట్టితోడ.

క. పాపని నదికిం దోడుక, వే పోయితి వాఁడు రాఁడు వెండియు సతి దా
వాపోవఁ దోడఁగెఁ జెప్పవు, పాపం బని తేఁచి దుఃఖపడ వింతైనన్. 555

వ. అనిన నతం డిట్లనియె. 556

క. ఇద్దఱమును నేటికిఁ జని, ప్రొద్దునఁ దీర్థంబులాడి బోరన రాఁగా
గ్రద్దెత్తుక చనె నీసుతు, బద్దురవలె నుండు ననుచుఁ బలుకఁగ వెఱతున్. 557

వ. అనిన నతండు రూక్షేక్షణుండై యతిత్వరితగతిం బఱచి రాజద్వారంబున నాక్రోశింప నమ్మహీశ్వరుండు ధర్మాధికారులం బిలువం బంచి విచారింపుం డన వారును నవ్వైశ్యునిం దన్నిమిత్తం బడిగిన నతం డిట్లనియె 558

ఆ. సెట్టి దొంగ యొకఁడు శీఘ్రమ నాపట్టిఁ
బట్టి చంపి పక్షి పట్టుకొనుచుఁ
బాఱిపోయె ననియె భావింపరయ్య యీ
యాగడంబు భూమియందుఁ గలదె. 559

వ. అనిన విని ధర్మాధికారు లీకార్యం బతర్కితం బది విచారింపం దగు నని ప్రతివాది వైశ్యునిం బిలువం బంచి యవ్విధం బడిగిన నతం డిట్లనియె. 560

క. వేయితులాలం గలిగిన
యాయిను మితనింట నిడిన నది యెలుకలచేఁ
బోయె ననెఁ జిన్నపాపని
నాయతగతి గ్రద్దకొనుచు నరుగుట యరుదే. 561

చ. అని పలుకంగ నాసభికు లప్పు డెఱింగి యితండు సెట్టి నీ
యినుమొసఁగుం గుమారకుని నిమ్మని వారలు చక్కఁబెట్టినన్
మనమున సమ్మతించి మఱుమాటన కాసభవారు తీర్చి చె
ప్పినగతి నట్ల చేసి రని పెం పెసఁగన్ గథ చెప్పి యిట్లనున్. 562

క. మతిమంతుఁ డైనవానికి
హితముగ నొకమాట చెప్ప నెఱిఁగి చరించున్
ధృతి దఱుఁగ నీవు నేలా
ప్రతిమగతిం జేష్ట దక్కి భ్రమసితి గంటే. 563

వ. కావున నీకు నేకార్యంబును నుపదేశింపం బనిలేదు నిన్నుఁ గూడుట యనుచితంబు.

గీ. సుజనదుర్జనసంగతిఁ బ్రజలు నడువ
గుణములును దుర్గుణంబులుఁ గూడి పరఁగు
పరుస బహుదేశసంచారవాయువులకు
గంధదుర్గంధములు వచ్చి కలిసినట్లు. 565

క. మతిమంతులు దమకార్య
స్థితు లొనరింపంగఁ జింత సేయుదు రభ్యా
గతజల మానెడుమనుజుం
డతితృష్ణాభరముఁ దొరయ నరయనిభంగిన్. 566

వ. అని యిట్లు కరటకుండు పలుక దమనకుండిట్లనియె మనస్వామి సంజీవకునిం జంపిన తెఱం గెఱుంగవలయుఁ బోద మని యయ్యిరువురుఁ గదియం జనునప్పుడు పింగళకుం డటమున్న సంజీవకుం దెగటార్చి పశ్చాత్తాపంబునం బొరలుచుండి యప్పుడు దమనకుం జూచి చూచితే యని పలికి యిట్లనియె. 567

శా. పాలింపం దగువానిఁగాఁ దలఁచి తాఁ బాలించి రాజార్హసు
శ్రీలం బ్రోదిగఁ జేసి పెంచుటయ ధాత్రీపాలధర్మంబు గా
కేలా యిట్లు విచారదూరమతి నై యేఁ ద్రుంచితిన్ వాని దు
శ్శీలుం డై విషవృక్ష మైన నిడి తా ఛేదించునే యెవ్వఁడున్. 568

వ. అదియునుం గాక 569

చ. అవగుణి యైనఁ గాక సుగుణాత్మకుఁ డైనభటోత్తము న్మహీ
ధవుఁడు పరిత్యజింప మతి తక్కినవారు తొలంగిపోదు ర
య్యవినయవృత్తి భూపతికి హానియు ధాత్రికి నాకులంబు నై
భువి నపకీర్తి పుట్టుఁ దలపోసి తలంకెద నేమి సేయుదున్. 570

వ. అనిన విని దమనకుండు దేవా వైరిసంహరణానంతరంబున నిట్లు సంతాపింపం బనిలేదు విను మని యిట్లనియె. 571

ఉ. సమ్మద మొప్ప వైరిజనసంహరణం బొనరించె నేని శో
కమ్మును బొంద నేల ఘనగర్వమునన్ బ్రతికూలవృత్తిగాఁ
దమ్ములు భృత్యులున్ హితవితానముఁ బుత్త్రులుఁ గూడ నుండినన్
గ్రమ్మఱ నాజ్ఞ చేయఁ దగుఁ గాదె నృపాలుర కివ్వసుంధరన్ 572

సీ. సార్వకాలికకృపాసంపూర్ణమతి యైన మానవేశ్వరునకుఁ గానిగుణము
కుటిలవిచారసంఘటితమిత్త్రుం డైన వాని భావించినఁ గానిగుణము
సమధికప్రియమున సర్వభక్షకుఁ డైన భూనిలింపున కది కానిగుణము
ప్రాణేశసంతతప్రతికూల యగు వేని మానినీమణి కది కానిగుణము

గీ. తివిరి సచివుండు రాజ్యంబుఁ దీర్చునపుడు
కడుఁ బ్రమత్తత పొందుట కానిగుణము
చెనసి భృత్యుండు నృపుపంపు సేయకుండు
క్రమము గలిగిన నదియును గానిగుణము. 573

చ. అరయ మనుష్యమాత్రులకు నంటినకొంచెపుబుద్ధి ధారణీ
శ్వరుఁడు ధరిత్రి యేలుటది వర్ణన కెక్కునె శత్రుభీకర
స్ఫురదురుకార్యఖడ్గముల భూతల మంతయు నాక్రమించి సు
స్థిరఘనకీర్తిసంపదలఁ జెన్నువహించినఁ గాక మేదినిన్. 574

వ అని మఱియును. 575

సీ. సత్యంబు దప్పక జరపు నొక్కొకచోట నన్నృతంబు లొకచోట నడపఁ జేయు
సరసంపుఁబ్రియములు సలుపు నొక్కొకచోటఁ బరుషంబులొకచోటఁబల్కఁజేయుఁ
బరమకారుణ్యస్వభావ యౌ నొకచోట నొకచోట హింసకు నుత్సహించు
నర్థార్జనాతిసమర్థ యౌ నొకచోట నుచితదానాఢ్య యౌ నొక్కచోట
నిత్యవ్యయంబులు నెఱపు నొక్కొకచోట నొడఁగూర్చు బహుధన మొక్కచోట
గీ. నమర నృపనీతి పెక్కురూపములు గలిగి
చతురవారాంగనయుఁబోలె జగతి మెఱయు
నిట్టినయమార్గములు నీవు నెఱిఁగి నడువు
ఘనతరైశ్వర్యసంసిద్ధి గలుగు నీకు. 576

వ. అని యిట్లు దమనకుండు పలికినఁ గలంక దేఱినచిత్తంబునం బ్రియం బంది నిజ
భృత్యామాత్యవర్గంబులం గూడుకొని పూర్వప్రకారంబునం బూజ్యసామ్రాజ్యంబు
సేయుచుండె నని విష్ణుశర్మ నృపకుమారులకుం జెప్పినమిత్రభేదంబు విని యట
మీఁద సుహృల్లాభంబు తెఱం గెఱింగింపు మనుటయు. 577

శా. భామానూతనపుష్పబాణ కరుణాపారీణ విద్వజ్జన
స్తోమారామవసంత వైరిజనతాశుండాలహర్యక్ష ది
క్సీమాలంఘనసాంద్రకీర్తిలతికాకీర్ణ ప్రభావోదయా
నామోచ్చారణభుక్తిముక్తిఫలదా నమ్రైకరక్షామణీ, 578

తరల. చిరయశోధన శిష్టబోధన చింతితోద్యమసాధనా
సరసభూషణ సాధుపోషణ శత్రులోకవిభీషణా

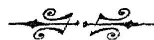
పరమపావన ప్రాజ్ఞసేవన పద్మనేత్రవిభావనా
స్మరవిరాజిత సత్యయోజిత సర్వలోకసుపూజితా. 579

మాలినీ. సరసగుణవిశాలా చారుధర్మానుకూలా
వరవితరణకర్ణా వర్ణితానందపూర్ణా
పరుషజనవిదూరా భామినీచిత్తచోరా
గిరిధరవరసేవా కీర్తనీయప్రభావా. 580

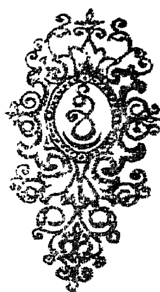
గద్య. ఇది శ్రీమైత్రావరుణగోత్రపవిత్ర, బ్రహ్మనామాత్యపుత్త్ర, సుకవిజనవిధేయ, నారాయణనామధేయప్రణీతంబైన పంచతంత్రం బనుమహాకావ్యంబునందు మిత్త్రభేదం బనునది ప్రథమాశ్వాసము.

శ్రీ రస్తు.

పంచతంత్రము

సుహృల్లాభము.

రమణీమణిహారవి
హారాంకితబాహుమధ్య యానతవైరి
క్ష్మారమణభరణకరుణా
పారంగత తమ్మవిభునిబసవకుమారా.

వ. అవధరింపు మక్కుమారులు సుహృల్లాభం బనియెడుద్వితీయతంత్రం బెఱింగింపు మనిన విష్ణుశర్మ యిట్లనియె.

గీ. సాధనంబులు నర్థసంచయము లేక, బుద్ధిమంతులు తమలోనఁ బొందు చేసి
వలయుకార్యంబు లొనరింపఁదలఁతు రెందుఁ, గాక కచ్ఛప, మృగ, మూషికములరీతి.

వ. అది యెట్లం టేని. 4

సీ. మహికి నలంకారమండనం బై యొప్పు మహిలాపురప్రాంతగహనభూమిఁ
బొలుపొందుశాల్మలీభూజంబుపై లఘుపతనుఁ డను వాయసపతి వసించు
నమ్మహీజముక్రింది కంతట లుబ్ధకుఁ డరుగుదెంచినఁ గాక మాత్మఁ దలఁకి
దండధరప్రతిముండు వీఁ డిచటికి నేమికారణమున నేగుదెంచె

గీ. నుండఁ గూడదు దుర్జనుఁ డున్నచోట, నట్టు గాకయు నాకింటి కరుగవలయు
నిచటఁ బొద్దెయ్యె నిలువంగ నేల యనుచు, జూచుచుండంగ నాచెట్టుచుట్టుఁ దిరుగ.

క. వలవైచి క్రింద ధాన్యం, బలికి నిగూఢంబుగాఁగ నవ్వలిపొదలోఁ
దల దూఱిచి దృఢదృష్టిం, దొలఁగక కనుఁగొనుచు నుండె దూరమునందున్. 6

క. కనుఁగొని చిత్రగ్రీవుం, డనఁ బరఁగు కపోతభర్త యాధాన్యములం
దిచ మనసు పెట్టి తనబలమును దానును వ్రాలి జాలమునఁ దగులుటయున్. 7

వ. ఇట్లు కాలపాశబద్ధుం డగునుంబోలెఁ చిత్రగ్రీవుండు సపరివారంబుగా నవ్వలం దగులువడినం జూచి ప్రహర్షోత్కర్షంబునం బొదలి లుబ్ధకుండు కదియుం జను నంతకుమున్న చిత్రగ్రీవుం డనుచరవర్గంబున కిట్లనియె. 8

సీ. ఉదరాగ్నిబాధల నోడ లెఱుంగమిఁ జేసి తడఁబడఁ బడితి మిందఱును వలను
మనకు నాపద దీర్ప మఱి యెవ్వ రున్నారు వెలయ నేఁ జెప్పెడు వెరవు వినుఁడు
పురుడించి మన మొక్కమోఁపున వలయెత్తి గగనభాగమునకు నెగసి చనిన
నిప్పుడీయొప్పమి దప్ప నవ్వలఁ బోవ వల పాయుటకు నొండువలను గలుగు

గీ. ననిన నట్లకాక యనుచుఁ గపోతంబు, లద్భుతంబుగాఁగ నాకసమున
కడరి వలను గొనుచు నరిగెఁ గ్రవ్యాదుండు, దుఃఖితుండు విస్మితుండు నగుచు. 9

వ. తనలో నిట్లని విచారించె 10

చ. వలఁబడి చిక్కుకొండె వల ద్రెచ్చుకపోవుటయుండెఁ గాక ప
క్షులు వల గొంచు భూమునకుం దలఁ కొందక యంబరంబునన్
గలఁగక పాఱు టిట్లు వెనుకం గనుఁగొన్నది లేదు చిత్ర మీ
పులుఁగులు నేల వ్రాలఁ గని పోయి హరించెద నంచుఁ జూడఁగన్. 11

వ. ఆసమయంబున శాల్మలీవృక్షగతం బగు వాయసం బధికక్షుత్పిపాసాపరవశం బై
యుండియు నయ్యాశ్చర్యంబు చూచువేడుక నాకపోతంబులవెనుకం బఱచు
చుండె లుబ్ధకుండునుం గపోతంబులచెంత భూతలగతుండై యతిత్వరితగమనంబు
నం బఱచి యవియు దృష్టిగోచరంబులు గాక దూరం బరిగిన నిట్టూర్పు నిగిడిం
చుచు నిజనివాసంబునకుం జనియెఁ నట చని చని చిత్రగ్రీవుం డనుచరవర్గంబున
కిట్లనియె. 12

క. నాచెలికాఁడు హిరణ్యకుఁ, డీచేరువ నుండు నెపుడు నిటఁ దా మనపైఁ
దోఁచినదుర్దశ మాన్పున్, జూచు నతఁడు నన్నుఁ దెలియఁ జూచినమాత్రన్. 13

వ. అనఁ గపోతంబు లట్లకాక యని హిరణ్యకుం డనుమూషికంబుబిలంబు గడియ
డిగ్గినఁ జిత్రగ్రీవుండు తనవదనంబు బిలద్వారంబునం జొనిపి హిరణ్యకా నేను
నీసఖుండఁ జిత్రగ్రీవుండ న న్నెఱుంగవలయు ననినఁ దద్వచనంబు లాకర్ణించి
సంభ్రమంబున బిలంబు వెడలి పరిగతుం డగుచెలికాని నత్యాదరంబునఁ గౌఁగి
లించుకొని దుఃఖితుం డై యిట్లనియె. 14

క. మిగుల వివేకివి నీకుం, దగ నెగ్గులు చేసెనే విధాతృం డనినన్
నగుచును జిత్రగ్రీవుఁడు, తగునే యెఱిఁగియును నడుగఁ దత్త్వజ్ఞనిధి. 15

వ. ఎఱింగియు న న్నడిగితివి గాక విను మని యిట్లనియె. 16

ఉ. ఎచ్చట నేనిమిత్తమున నేపని యెవ్వనికిం నెప్పుడో
నచ్చట నానిమిత్తమున నాపని యాతనికంక నప్పుడో
నచ్చుగ మర్త్యకోటికి శుభాశుభనిర్మితకర్మజాలముల్
దెచ్చి విధాత కాలముగతిం గదియించుఁ దలంక నేటికిన్. 17

వ. అనిన విని హిరణ్యకుండు విచారింపక పలికితిం గాని నీచెప్పినట్ల యగుం దప్పదని
యిట్లనియె. 18

గీ. నూటపదియోజనంబులపాటి నెగసి, యావని బత్తులు పొడగాంచు నామిషంబు
కాలసంప్రాప్త మైనచోఁ గానలేవు, పాశబంధంబు లేమి చెప్పంగవలయు. 19

క. గ్రహపీడ చంద్రసూర్యుల, కహిగజ విహగముల కుగ్ర మగు బంధనముల్
బహుమతికి దరిద్రత్వము, విహితంబుగఁ జేసినట్టివిధి నేమందున్. 20

చ. అరుదుగఁ జేరరానిగహనాబ్ధులఁ గ్రుమ్మరు నాఖగాండజో
త్కరములుఁ జిక్కుఁ బెస్తవలఁ గానవు దుర్నయసచ్చరిత్రవి
స్ఫురణముఁ దెల్పి స్థానబలమున్ మఱి యొయ్యది యాఁగదా క్రియా
పరుఁ డగుచున్ గ్రహించు విధి ప్రాణుల దవ్వులఁ గేలు సాఁచుచున్. 21

చ. ఒరులకుఁ గీడు సేయక పరోపకృతిం జరియించుసజ్జనుం
బొరిఁ బొరిఁ బొందు నాపదలు భూరిసుఖం బగు దోషకారికిన్
సరవి యొఱింగి చేయఁడు నిజంబుగఁ జూచి విధాత పూర్వజ
న్మరచితపుణ్యపాపములమార్గనిరూఢతఁ గాని నెచ్చెలీ. 22

వ. అని యిట్లుహిరణ్యకుండు పలికి తనమిత్త్రుం డగుచిత్రగ్రీవున్ బంధనిర్ముక్తుం జేయఁ
దలంచి కదిసినం జూచి చిత్రగ్రీవుం డిట్లనియె. 23

క. పరిజనబంధచ్ఛేదము, వెరవునఁ గావించి పిదప విడిపింపు నను౯
పరివారము వరయనిన్నృప,వరునకు నెక్కుడిది రాజ్యవైభవ మెందున్. 24

వ. అని యిట్లు పలికినచిత్రగ్రీవువచనంబునకుఁ బ్రియం బంది హిరణ్యకుండిట్లనియె. 25

క. నీనిర్మలగుణసంపద, నీవడవడి నీక యొప్పు నినుఁ గొనియాడం
గా నాకు శక్య మగునే, భూనుతగుణ నిన్నుఁ బోల్పఁ బురుషుఁడు గలఁడే. 26

గీ. ప్రాలి భూలోక మంతయు నేలఁ జాలు, నధికపుణ్యుండ వని కొనియాడి యతని
పరిజనంబుల నిర్బంధభార ముడిపి, పిదపఁ దత్స్వామి విడిచి సంప్రీతితోడ. 27

గీ. విందు పెట్టి యనుప వేడ్క నాతఁడు వోవ, నాహిరణ్యకుండు నరుగఁ జూచి
లలి నెఱింగి యపుడు లఘుపతనుం డను, వాయసంబు గదిసి వాని కనియె. 28

గీ. ఓహిరణ్యక సఖుని నిట్టూఱడించి, బంధ నిర్ముక్తునిఁగఁ జేసి పంపఁ జూచి
సౌఖ్యకర మైననీతోడిసఖ్యమునకుఁ, గాంక్ష చేసితి నన్నట్ల గారవింపు. 29

గీ. శాల్మలీవృత్తగతుఁడనై సంచరింతుఁ, బ్రీతి లఘుపతనుం డనుపేరువాఁడఁ
గాక యెల్లను నాభృత్యగణము గాఁగఁ, బనులు గొందును సామ్రాజ్యపదవి నొంది.

వ. అనిన హిరణ్యకుం డతనితోడ నీకును నాకును మైత్రి యెట్లు గూడనేర్చు విను
మని యిట్లనియె. 31

గీ. ఎవరి కెవ్వరికేభంగి నెట్లు పొసఁగు, నట్టివారికి మైత్రి దా నమరుఁ గాక
నాశరీరంబు నీకు నన్నంబు నీవు, భోక్తవటుగానఁ జెలిమికిఁ బొందు గాదు. 32

వ. అనిన విని లఘుపతనుం డిట్లనియె. 33

క. నీదేహము నా కశనము, గా దోపుణ్యాత్మ యిట్టికష్టుఁడనే యి
మ్మేదినిఁ జిత్రగ్రీవుని, నీదగుసఖ్యంబువోలె నెఱపుము నెమ్మిన్. 34

క. రోయక నిను భక్షించిన, నాయాఁకలి దీఱఁ జాలునా యనుమానం
బీయెడ వల దిటు చేకొన, నాయము నన్నుం గపోతనాయకు భంగిన్. 35

క. ఎందును దిర్యగ్జంతువు, లందును, దగు సమయానిశ్చయంబును హితముం
బొందుపడుట దృష్టం బిది, విందమయిన నినుఁ గపోతవిభునిం జూడన్. 36

వ. అని లఘుపతనుండు మఱియు నిట్లనియె. 37

ఉ. ఓర్వక దుర్జనుండు కఠినోక్తుల సజ్జనుఁ బల్కెనేని ని
ర్గర్వుఁడు గాని యాతఁడు వికారము నొందఁ డొకింతయేని తా
నౌర్వశిఖిం గలంగనిమహాబ్ధిజలంబు తృణాగ్నివైచినన్
దుర్వహదుఃఖభార మయి తోడనె తాపముఁ బొంద నేర్చునే. 38

వ. అనిన హిరణ్యకుం డిట్లనియె. 39

గీ. చపలమతివి నీవు చాల నమ్మినవారి, నెఱమిఁ బ్రోచుశక్తి యెట్లు గలుగుఁ
జంచలుండు చెఱుచు సకలకార్యంబులు, గాన నీవు నాకుఁ గాదు పొందు. 40

వ. అనిన లఘుపతనుం డిట్లనియె. 41

ఉ. ఏ నటువంటివాఁడ నని యీవిరసోక్తులు పల్కనేటికిన్
మానుము లోనిశంక బహుమానపురస్సర మైనచిత్తసం
ధాన మవశ్యకార్యముగఁ దత్పరతం దగఁ జేయు నాయెడం
గాని గుణంబు లెన్నకు మొకానొకవేళను నోహిరణ్యకా. 42

వ. అనిన నతం డిట్లనియె 43

గీ. నీవు నావను శాత్రవనిజాతిధర్మ, మైననపుడు వర్తిల్లు నాత్మయందుఁ
గల్మషము లేనిమైత్రి దాఁ గలుగు టెట్లు, గానఁజెప్పంగనదియును యుక్తంబుగాదు.

గీ. బుద్ధిమంతుఁ డైనపురుషుండు దనశత్రు, హితుఁ డటంచుఁ జేర నిచ్చి చెడును
దప్తజలముచేతఁ దడిసినయగ్ని దా, హీన మగుచు శమిత మైన కరణి.

వ. అని మఱియును. 46

క. విను శక్య మైనకార్యము, చనుఁ జేయ నశక్య మైనఁ జను నే చేయన్
వననిధిపై శకటంబును, నొనరంగా మిట్ట నేల నోడయుఁ జను నే. 47

చ. మిగుల హితుండు నావలన మేలును బొందె నితండు నాయెడం
దెగఁ డని ధూర్తు నమ్మి చెడుఁ డెల్లమి సజ్జనశబ్దమాత్రమే
నెగడును గాని యిట్టి పవనిన్ సుజనుం డనువాఁడు గాన ని
మ్మగ ధనలేశమాత్రమున మోహనిబద్ధము లోక మంతయున్. 48

ఉ. చాలఁగ నిష్టుఁ డంచు నను శౌర్య మహోద్యమకార్యజాతముల్
మేలుగఁ జేయు నంచును సమీపము పాయక యుండు నట్టి దు
శ్శీలుని వర్తనం బెఱిఁగి చేరఁగ నిచ్చినఁ జేటు వచ్చు మ
ర్త్యాలికి వంకమధ్యభుజగాంకితసుప్తునిఁ బోల్ప బిట్టుగన్. 49

క. సనిదానంబున శత్రుఁడు, ననుకూలత జేనినిజకులాంగనమునువృన్
వినయంబు లేని మనుజుల, మనఁగడ యాసన్నకాలమరణము లెందున్. 50

క. కర్కటరిపు నెడఁ దొలఁగక, మార్కొనఁ దగు సంధి చేసి మఱి కదిసినచోఁ
దార్కొను నతనికి మృత్యువు, కర్కటి గర్భంబుచేతఁ గ్రాఁగినభంగిన్. 51

క. ఏదోషంబులు నతనికి, నాదిం జేయుటయు కల్గ దని క్రూరాత్మున్
గాదు గదియుంగఁ బలుకఁ బ్ర, మాదము మతిమంతు లైనమనుజుల కెల్లన్. 52

వ. అని యిట్లు హిరణ్యకుండు పలికిన లఘుపతనుం డిట్లనియె. 53

క. నీనీతివాక్యపద్ధతు, లే నన్నియు వింటి నీవు నిష్ఠునిఁగా న
న్నీ నెఱిఁ గై కొన కుండిన, నే నశనము దొఱఁగి దేహ మిచ్చట విడుతున్. 54

వ. అని మఱియును. 55

చ. కరఁగిన నెల్లలోహములు గ్రక్కునఁ గూడు నిమిత్తమాత్రమై
జరగుటఁజేసి పక్షిమృగసంతతి గూడు భయంబు లోభమున్
బరఁగుటఁజేసి మూర్ఖు లుభయంబునఁ గూడు గుణాఢ్యు లైన స
త్పురుషులు చూచినంతటనె పొం దొనరింతు రహో హిరణ్యకా. 56

గీ. మంటికడవఁబోలె మహిదుర్జనస్నేహ, మధికశీఘ్రమున నె మఱ్ఱు విరియుఁ
గనకకలశభాతి గలసజ్జనస్నేహ, మెందవుఁ బగులఁ బడక పదిల మగును. 57

వ. అని యిట్లు లఘుపతనుండు పలికిన హిరణ్యకుం డిట్లనియె. 58

క. నే నీకు నెంతచెప్పినఁ, గానిమ్మన కెల్లభంగిఁ గావలె ననుచుం
బూనితి నాయెడ మైత్త్రికి, నేనుం దగ నియ్యకొంటి నెంతయు వేడ్కన్. 59

మ. ఉపకారం బొకవంకఁ జేయుటయుఁ దా నూహింప సన్మైత్త్రి యే
యపకారం బొకవంకఁ జేయుటయుఁ దా నబ్భంగి శత్రుత్వమే

నెప మొక్కింతయు లేనివర్తనము లన్వేషింప మేల్గీళ్ల న
చ్చపువాత్సల్యము ద్వేషమున్ గలుగుటల్ సౌహార్దశత్రుత్వముల్. 60

వ. అనుచు నిర్విఘ్నంబుననన్యోన్యసంభాషణంబులనత్యంతస్నేహంబులు నిగుడనఖమాం సంబులుం బోలి దుర్భేద్యంబు లగునంతఃకరణంబులం గలిసి కూడి మెలంగు నంత హిరణ్యకుండు తనగృహంబున స్వేచ్ఛావిహారం బొసంగి లఘుపతను వీడ్కొల్పిన నతండునుం దనమందిరంబునకుం జని యప్పటప్పటికి మహాగహనంబునకుం బోయి సింహశరభశార్దూలాద్యులచేతింజచ్చినమృగంబులమాంసంబులు దెచ్చిహిరణ్యకునకుం బెట్టి తాను నుపయోగించుచున్నం గొంతకాలంబునకు నొక్కనాఁడు హిరణ్యకుం జూచి లఘుపతనుం డిట్లనియె. 61

ఉ. ఉండితి నీకడన్ విడువ నోపక యివ్విపినంబులోన నేఁ
డొండొకకాన కేగవలయున్ ననుఁ బంపుము చక్రవాకకా
రండవరాజహంస బకరాజవిహార విరాజమాన మై
యుండు సరోవరం బచట నుండును నాచెలికాఁడు నిచ్చలున్. 62

ఉ. ఆతఁడు మిత్రమందరసమాఖ్యమునం బొగ డొందుకచ్ఛపం
బీతతి నేను బోవఁ బ్రియ మేర్పడ వేగమె తెచ్చి పెట్టు నా
నాతనువర్ధమానముగ నాదుశరీరము వృద్ధిఁ బొందు ప్రే
మాతిశయంబు గానఁబడునట్లుగఁ బాయఁగ రానిచుట్టమై. 63

వ. అనిన విని హిరణ్యకుం డిట్లనియె. 64

గీ. నిన్నుఁ బాసి నిలువ నేర నీతోడన, వత్తుఁ గొంచుఁ బొమ్ము వాయసేంద్ర
ప్రాప్త మైనదుఃఖభరము దేశాంతర,గమనుఁ డైనఁ గాని క్రాఁగ దెందు. 65

వ. అని పలుక లఘుపతనుం డదరిపడి నాతోడ నిన్నిదినంబులెన్నఁడుం జెప్పవు దుఃఖ ప్రాప్తి యగుటకుఁ గతం బేమి యని యడిగిన హిరణ్యకుండు నాతెఱం గంతయు నచ్చటఁ దేటపడ వివరింపం దెలియుదువు గాని నన్నుఁదోడ్కొని పొమ్మనిన నతం డట్ల కాక యని చంచూపుటంబునం గబళించి గగనభాగంబున నమ్మూషికంబుఁ గొని చని వాయసంబు దాను మున్నరుగ నుద్యోగించినసరోవరతీరంబునఁ బెట్టి నిలిచినసమయంబున. 66

ఉ. ఎన్నఁడు రానిమట్టు మిదె యిచ్చటికిం జనుదెంచె భాగ్యసం
పన్నుఁడ నైతి నంచు జలమధ్యము వెల్వడి యర్హసత్క్రియల్
గ్రన్నన నాచరించి చెలికానిఁ గనుంగొని కూర్మనాథుఁ డో
యన్నమహాత్మ మూషికము నారసి యెచ్చటనుండి తెచ్చితో. 67

వ. అనిన మిత్త్రమందరునకు లఘుపతనుం డిట్లనియె. 68

చ. ఇతఁడు హిరణ్యకుం డనఁగ నిమ్మహిమూషికభర్త నాకు సం
తతమును నెయ్యుఁడై తిరుగు దైవకృతంబునఁ దీవ్రదుర్దశన్
ధృతి చెడి నిల్వలేక చనుదెంచెను నీకడ గాన నీతనిన్
జతురభవద్వచోవిక్షణసంపద శోకము మాన్పు నాకుఁగాన్ 69

గీ. విను సహస్రముఖమ్ముల వేలు పొందెఁ, దెలిసి నాలుగుముఖములు దేవుఁ డొందె
సురగురుం డొందె నితనివిశుద్ధగుణము, లెన్న నోపుదు రన్నవా రెన్నలేరు 70

గీ. చెలిమి గలకాల మెల్లను దెలుప కునికి, క్రోధ మాత్రాదె శీఘ్రంబె కూడి విడుట
యోగినిస్సంగుఁడునుబోలె నిచ్చి చనుట, యివి మహాత్ములగుణములై యెన్నఁబడును

వ. అని మఱియుఁ జిత్రగ్రీవోపాఖ్యానంబు మొదలుకొని హిరణ్యకునిగుణకథనంబు లమ్మహాత్మునికిం దేటపడం జెప్పి నాకంటె నీ వితని నీకు నిష్టసఖునింగాఁ బరిగ్రహింపు మని యతని కప్పగించి నాశ్చర్యచిత్తుండై మిత్త్రమందరుండు హిరణ్యకున కిట్లనియె. 72

గీ. అనఘ యింతదూర మనక నిర్జన మైన, వనముఁ జొచ్చి నన్ను గనుట కిచట
నేమి కార్య మరిన నెఱిఁగింతు విను మని, యతఁడు చెప్పఁ దొడఁగె నతనితోడ.

సీ. ఒకయూరిలోపల నొక్క పైన మఠ మొప్పు నందుఁ జూడాకర్ణుఁ డనఁగఁ బరఁగు
సన్న్యాసి బ్రాహ్మణసదనంబులకుఁ జని యెత్తినభిక్షతో నేఁగుదెంచి
మఠములోనికిఁ దెచ్చి మానుగా భుజియించి శేషాన్న మొకపాత్రఁ జిందకుండ
నచ్చోట నిడి నిద్ర నందిన నాతని ప్రియసఖుం డగుబృహస్ఫిగుఁడు వచ్చి

గీ. నిద్ర దెలిపి యతని నెఱయ నే వినుచుండఁ, బుణ్యకథలచేతఁ బ్రొద్దు గడప
వినుచు నతఁడు నన్ను వెఱపించుకొఱకు నై, గిలుకు లున్నవెదురు కేలఁ బట్టి. 74

గీ. అప్పటప్పటి కాకోల చప్పుడించి, నన్ను దరభిక్షుపాత్రయు నాటఁ జూడఁ
గథలు చెప్పెడునాతండు గనలు నిగుడ, నేమి చెప్పితి నిందాఁక నేమి వింటి. 75

వ. ఏకాగ్రచిత్తుండవు గామికిఁ గతం బేమి యనినఁ జూడాకర్ణుం డాబృహస్ఫిగున కిట్లనియె నాచిత్తంబు నీవు చెప్పెడుకథలమీఁద సావధానంబు గామి నిజంబు నీవు నక్కథ యెట్లో యెఱింగితి వదె యొక్క మూషికంబు నామఠంబున వసియించి నాభిక్షాపాత్రంబునం గలయన్నం బొక్కింత గన్నుమూసినసమయంబున నంతయుఁ దిని పోవ నేను నమ్మూషికాపకారంబునకు నీమఠంబు విడిచి పోవం గలవాఁడనై యున్నవాఁడ ననిన బృహస్ఫిగుం డిట్లనియె నీమఠంబున వసియించినమూషికం

యొకటియొ బహుమూషకంబు లున్నవో యనినఁ జెప్పలే వొక్కటియే యనిన నతం
డొకమూషికం బీమఠంబున వసియించుటకుఁ గారణంబు గలుగవలయు నెట్లంటేని.

గీ. శాండిలీమాత యనునట్టి చంద్రవదన, నువ్వుఁ బప్పునకు సరి చేయు నువ్వు లడుగ
నెఱయ విప్రుండు కారణ మెఱిఁగినట్లు, మూషికం బున్న కారణము నెఱుంగు. 77

వ. అనిన నత్తెఱం గెఱింగింపు మనినఁ జూడాకర్ణునకు బృహస్ఫిగుం డిట్లనియె 78

మ. విను మే నొక్కపురాపురేంద్రు గృహ మన్వేషించి భిక్షింపఁగాఁ
జని యున్నంతట నింటి బ్రాహ్మణుఁడు విస్పష్టంబుగా నింతితో
వనజాతాయతనేత్ర రేపటి యమావాస్యన్ మహీదేవభో
జనకార్యంబున కేమి గూర్చితివి వాత్సల్యంబునం జెప్పుమా. 79

వ. అనిన బ్రాహ్మణి దనపురుషు నీక్షించి యిట్లనియె 80

క. తన నేర్పు కొలఁదిఁ బురుషుం, డనువున ద్రవ్యములు గూర్చి యావి దెచ్చినచో
వనితలు పాకక్రియలకు, నొనరింతురు నీవు దేక యున్నవె చెప్పుమా. 81

వ. అనిన నమ్మహీదేవుం డమ్మగువం గోపించి యిట్లనియె. 82

క. తగు సంచయంబు వలయుం, దగ దతిసంచయము సేయుతలఁ బెవ్వరికిన్
మృగధూర్తం బతికాంక్షను, మగువా మును వింటిచేత మడియుట వినవే. 83

చ. అనుటయుఁ గాంత తత్కథ ప్రియంబునఁ జెప్పఁ డనంగ బ్రాహ్మణుం
డనియెఁ గిరాతుఁ డొక్కఁడు గృహంబుననుండి ఫలోపజీవి యా
టను వనభూమి కేఁగి యొకతావున నొక్క మృగంబుఁ జంపి చే
కొని చనుదెంచునోఁ గనియెఁ గోలము నీలమహీభృద్విశాలమున్. 84

వ. కనుంగొని యాత్మగతంబున. 85

క. ఇది నాకు దైవ మిచ్చిన, యదియని తనమూఁపువేఁట నటువెట్టి శిత
ప్రదరంబు దొడిగి యేసిన, నది వాని వధించి తాను నవ్వలఁ ద్రెళ్లెన్. 86

క. అంత నొకనక్క యామిష, చింతం జరియించుచుండి చేరువ కని య
త్యంతముదంబునఁ బొంగుచు, నెంతయు భాగ్యమున నబ్బె నిది నా కనుచున్. 87

గీ. దాఁటునూలవెట్టుఁదలఁకుదిక్కులుసూఁచుఁ, దోఁకనులుచుఁగదియుఁదొడఁగుఁదొలఁగు
మోఁది చేర నగుగు మార్గొనుఁ దార్గొనుఁ. గాలు ద్రవ్వ నిసుము కలయఁ జల్లు

వ. ఇవ్విధంబున ననేకప్రకారంబుల నాదద్రుకనామధేయం బగు మృగధూర్తంబు
పెన్నిధానంబుఁ గన్న పేదచందంబొలె నత్యంతసంతుష్టాంతరంగంబునఁ దనలో
నిట్లని వితర్కించె. 89

గీ. బోయ నొకనాఁడు భక్షింతు భూరిమృగము, సూకరంబును రెన్నాళ్లఁ జుఫకు విడుతుఁ
బట్టి యూరక యివి గంటి పెట్టనేల, నేఁటి కీనారి దగు వేయు నేటి కనుచు. 90

ఉ. గ్రక్కునఁ జేరి నక్క తమకంబునఁ జచ్చినబోయయొద్ద ము
న్నెక్కిడియున్న వింటిగుణ మిమ్ముగఁ దాఁ గొఱుకంగ దానికొ
మ్మక్కునఁ బాఁకి తీవ్రముగ నవ్వుల వెళ్లినఁ గూలెఁ గావునన్
మిక్కిలి లోభి యైనతఁడు మీఁదటికార్యముఁ గాన నేర్చునే. 91

క. మిక్కిలిగఁ గూడఁబెట్టక, తక్కక ధనసంచయంబు తగుమాత్రముగాఁ
జొక్కముగఁ జేయ కుండిన, నక్కంతకు బ్రతుకు గలదె యంబుజనేత్రా. 92

క అనునతని మాట కాసతి, వినయంబునఁ బలికె నేను వెట్టినె కాలం
బునఁ దిలతండులముల దాఁచి,చవదానం బులుగ మేను జేసెద ననుచున్. 93

ఉ. ఆమరునాఁడు రేపకడ నాతిల లెల్లను దంచి ముంగిటన్
దామరసాక్షి యెండ నిడి తా గృహకృత్యము దీర్చుచున్నచో
నేమఱియున్న నయ్యెడను నేపునఁ గుక్కట మేఁగుదెంచి యు
ద్దామత నువ్వు లచ్చటఁ బదంబులఁ జల్లిన విప్రుఁ డిట్లనున్. 94

క. విను కామాంధకి యాతిల, లనయము గొఱగావు బ్రాహ్మణార్థముకొఱకున్
గొనిపోయి మార్చి తెమ్మని, పనిచినఁ జని పొరుగుటింట భాషించుతఱిన్. 95

గీ. ఇంటిగృహమేధి యచటికి నేగుదెంచి, యేమిబేరము లాడెద వింతి యనిన
నువ్వుఁబప్పు నా కిచ్చి నే నువ్వు లీయ, మాటలాడెద ననిన నామాట కతఁడు. 96

క. చేనువ్వులకుం గడిగిన, యీనువ్వుల నిచ్చువార లెందును గలరే
మానిని దీనికిఁ గత మే, నేనిం గలుగంగవలయు నిమ్ముగఁ దలఁపన్. 97

వ. అనుమాట లంతకమున్న భిక్షాన్నంబునకుం బోయి నేను వింటి నిమ్మాషికం
బును గారణంబు లేక యొంటి నిచ్చట వసియింప నేరదని బృహస్ఫిగుండు చూ
డాకర్ణునకుం జెప్పిన నతండు. 98

క. తనభిక్షాన్న మళంకం, గని నిచ్చలు నొంటి నరిగి గర్వోద్రేకం
బున నొలసి మీఁదెఱుంగక, తినియెడి యాకారణంబు తెలిపినవాఁ డై. 99

గీ. వాఁడికొయ్యను నాయున్నవలను గ్రొచ్చి, పెద్దకాలంబునను గూడఁబెట్టినట్టి
ప్రోదిధన మెల్లఁ గన్గొని పుచ్చుకొనియెఁ, గఠినహృదయుఁడై యతఁడదిగాన నేను.

క. ధనహీనుఁ డైననాకుం, దనుశక్తియుఁ బౌరుషంబుఁ దఱిగినకతనన్
విను మాహారముమాత్రం, బును దొరకించుటకు వెరవు పుట్టక యున్నన్. 101

వ. అయ్యతీశ్వరుని భిక్షాపాత్రం బెట్టకేలకుఁ గదల్చ నన్నుం గనుంగొని యదల్చి
చూడాకర్ణుం గాంచి. 102

క. ఘనధన మంతయుఁ గైకొ,న్నను భిక్షాపాత్ర దివియ నడయాడుచు నే
నును నల్లనల్ల వెనుకకుఁ, జనఁ దొడఁగఁగ భిక్షుకుండు చతురత ననియెన్. 103

క. ధనవంతుఁడె బలవంతుఁడు, ధనవంతుఁడె యోగ్యుఁ డరయఁ దా నధికం బ
య్యును ధనహీనత నెలుకిది, తనజాతిం గూడెఁ బాపతాపముపేర్మిన్. 104

వ. అని మఱియును. 105

ఉ. భూరిదరిద్రుఁడున్ మిగుల బుద్ధివిహీనుఁడు నైనమానవున్
జేరవు మంచికార్యములు చెప్పఁగ నేటికి వాని దైనసం
సారముఁ జెప్పఁ జూపఁగ నసార మగున్ దలపోసి చూడ ని
స్సారపుమండువేసవిని సన్నపువాహిను లింకుకై పడిన్. 106

క. కలవాఁడె చెలులు చుట్టలు, కలవాఁ డగు నతఁడు బుద్ధి గలవాఁడు నగున్
లలి నతఁడె లోకపూజ్యుఁడు, బలవంతుఁడు నతఁడె వంశపావనుఁ డెందున్. 107

క. పరదేశమె నిజదేశము, పరులే బాంధవులు ద్రవ్యపరిపాలునకున్
ధరణి నసాధ్యం బెయ్యది, పరమార్థము ధనము చూవె ప్రజలకు నెల్లన్. 108

క. కులసతి రోయును జుట్టం,బులు వాయుదు రొరులు కష్టపుంబలుకుల ని
ష్ఠుల నాడఁ దొడఁగుచుందురు, కలియుగమున ద్రవ్యహీనుఁ గలకాలంబున్. 109

క. మృతినొందినజను నైనను, హితు లెల్లను డాయుదురు మహీస్థలిలోనన్
మతిఁ దలఁపఁ బేదఁ జేరరు, బ్రతిమాలిన నైన సఖులు బంధులు నెపుడున్. 110

ఉ. చుట్టము లేని దేశమును సూనుఁడు లేని నికేతనంబునన్
జెట్టతనంబు మూర్ఖజనచిత్తము శూన్యము లంతకంటె నే
పట్టున నెల్లవారు గనుపట్టక హీనదశం జరించుచో
నెట్టన సర్వశూన్యుఁ డని నిందితుఁ డయ్యె దరిద్రుఁ డెంతయున్. 111

చ. అమరు నిరాకులేంద్రియము లన్నియు నప్రతిమానబుద్ధియున్
బ్రముదితవాక్యపద్ధతియుఁ బాయక తొల్లిఁటివే మనుష్యుఁ డ
ర్థముఁ బెడఁబాసె నేనియును దప్పదు మున్నిటినామ మైనఁ జి
త్రము క్షణమాత్ర రూపు వికృతం బగు వానికి ఘోరభంగి నై. 112

వ. అని నిమిత్తంబుగా నే నచ్చట నుండ నొల్లక యొండొక్కచోటికిం బోదుఁగా
కేమి నే నొక్కని నడుగంజాల నెట్లనిన నడిగెడువాఁడు జీవన్మృతుం డట్టివాని
తెఱంగు వినుమని యిట్లనియె. 113

చ. నడువఁగఁ దొట్రుపా టొదవు నాలుక యాడదు మాటలాడఁగాఁ
దొడఁగిన నీరెలుంగు వడుఁ దొల్లిటిపొంకము సొంకి దేహమున్

పడఁకు భయంబు గ్రమ్మి దురవస్థలఁ దల్లడమందు వేఁడుచోఁ
జెడుగగు నర్థికిన్ మరణచిహ్నము లన్నియుఁ దోఁచు నారయన్. 114

గీ. అర్థహీనుఁడై యుండెడునంతకంటె, వహ్నిలోపలఁ దగ మేను వైచు టొప్పు
యాచకుఁడు వేఁడ నీలేనియధమలోభి, జన్మ మేటికి వానిసంసార మేల 115

సీ. వఱలు దారిద్ర్యంబువలన సిగ్గు జనించు సిగ్గున సత్యంబు శిథిల మవును
సత్యహీనుఁడు తిరస్కారదూషితుఁ డగుఁ బరిభవయుక్తి నన్నరుఁడు బెగడు
బెగడినవాఁడు నెవ్వగలచే దురటిల్లు నధికదుఃఖితుబుద్ధి యడఁగి పోవు
బుద్ధిహీనుండును బొడ వడంగును వేగ పొడ వడంగినఁ గీర్తి యడఁగు ధాత్రి

గీ. నట్లు గావున నిర్ధనుండైనవాఁడు, బహువిధంబుల నీచెప్పఁబడినయట్టి
యాపదల కెల్ల మూలమై యార్తిఁ బొందు, నెవ్విధంబున నతఁ డెన్న నీడు గాఁడు.

వ. అని మఱియు హిరణ్యకుండు. 117

చ. పరఁగ నసత్యవాక్యములు పల్కుటకంటెను మౌనవృత్తి మే
లరుదుగ నన్యభామఁ గదియం జనుకంటె నపుంసకత్వవి
స్ఫురణము మేలు కొండియము పూనుటకంటెను జావు మేలగున్
బరధనకాంక్షకంటె సులభం బగుభిక్షము మేలు చూడఁగన్. 118

చ. చెడు నభిమాన మార్యునకు సేవకతంబున సాంద్రచంద్రికన్
జెడుఁ దమ మంతయున్ దెవులుచేఁ జెడుఁ జక్కఁదనంబు పాపముల్
చెడు హరిశంభుకీర్తనముచే శతసౌమ్యగుణంబు లైననున్
జెడు నొరు వేఁడఁబోవుటనుఁ జేరిన యర్థికి నెల్లభంగులన్. 119

వ. కావున నొక్కరి నడిగినవారు పెట్టుట కష్టం బగుట నెవ్విధంబున బ్రతుక నేర్తు
నెవ్విధంబున మృత్యుముఖద్వారంబు దొలంగుదుఁ జిరప్రవాసియుఁ బరాన్నభోజి
యుఁ బరగృహవాసియు నయినమానవుండు బ్రతికియుఁ జచ్చినవానితో సమానుండు
వాఁడు జీవితుండై యుండుటకంటె మృతుం డగుటయె మే లని విచారించియును
ధనాపేక్ష నయ్యతీశ్వరుం గలవనాగ్రహించి కదిసినన న్నెఱింగి బృహస్ఫిగుండు
కృతాంతదండంబువోని ప్రచండదండంబున నన్ను దండించిన సాభిలాషంబున సంతో
షంబు లేనినన్ను నాత్మద్రోహిఁ గా నెఱింగితి నెట్లంటేని. 120

గీ. నిత్యసంతోషవంతుఁడై నెగడువాని, కన్నిచోటుల సంపద లానియుండుఁ
జెప్పు లిడుకొన్నకాళ్ల కీక్షితితలంబు, తోలు గప్పినచందమై తోఁచునట్లు. 121

వ. అని మఱియును. 122

శా. సంతోషామృతతృప్తి నొందినమదిన్ శాంతాత్ము లైనట్టిని
శ్చింతుల్ గాంతురు నిత్యసౌఖ్యమహిమల్ సిద్ధంబు సాపేక్షు ల
త్యంతక్లేశగతాగతభ్రమణదుర్వ్యాపారమోహాంకుర
స్వాంతు ల్గానఁగ నేర రవ్విధము లేశంబున్ వృథాయాసతన్. 123

గీ. ఆశ మిగులంగఁ గల్గినయన్నరునకుఁ, గదల నూఱామడయు దవ్వు గాక యుండు
నిత్యసంతోషి యైనట్టి నిశ్చలునకు, ధనము చేపడ్డ నందు నాదరము లేదు. 124

వ. అట్లు గావున నర్థవంతుండును వివేకియు నయ్యె నేనియుం గాంచనరత్నసాంగత్య
సామ్యంబు సంధిల్లు లోకదృష్టాంతంబును వినంబడియుండు నెట్లంటేని. 125

ఉత్సాహ. భూతదయకు మిగులఁ గల్గుపుణ్యముల్ ప్రభూతరో
గాతురంబు గాక దేహ మమరుకంటె సౌఖ్యముల్
ప్రీతికపట మింత లేనిపేర్మికంటె స్నేహముల్
భాతి నిర్ణయించుకంటెఁ బండితత్వ మున్నదే. 126

వ. అది నిమిత్తంబు నాకుఁబుట్టినవిచారంబు కతంబున భవదంతికంబునకుం జనుదెంచితి
ననిన విని మిత్రమందరుం డిట్లనియె. 127

క. సురనరకిన్నరపన్నగ, గరుడాసురపక్షిపశుమృగంబులు లోనై
పరఁగిన లోకత్రయమును, బరువడి నాహారముఁ గొనుఁ బగలిటిలోనన్. 128

క. కావున నాహారార్థము, కావింపఁడు నింద్య మైనకార్యము ప్రాజ్ఞుం
డీవును బరోపకార, ప్రావీణ్యము మైఁ బ్రయాసపడు టొప్పఁ గదా. 129

ఉ. మానవుఁ డంత ధర్మవిధిమార్గ మెఱుంగఁగ లేనికేవల
జ్ఞానియొయేని లేదు ఫలసంపద నీతికిఁ బాసి యుద్యమ
శ్రీ నెఱయంగ లేనినరుఁ జెందినమంచిగుణంబు గల్గినన్
గానఁగ రాక పోవు మఱి కార్యము రాదు మనోవిహీనతన్. 130

గీ. అచ్చుపడ నీతిశాస్త్రంబు వచ్చెనేనిఁ, బౌరి నిరుద్యోగి ఫలసిద్ధిఁ బొందలేఁడు
తెల్ల మంధుండు కరమున దీపముండె, నేని యచటిపదార్థంబుఁ గానలేఁడు. 131

వ. అని చెప్పి మఱియును. 132

సీ. ఒకవేళ దాత యాచకవృత్తిమై నుండు యాచకుం డొకవేళ నగును దాత
యొకవేళ శాత్రవనికరంబు భంజించు నొకవేళ నిలువక యోడి పాఱు
నొకవేళ సంపద నుప్పొంగుఁ బైపయి నొకవేళఁ గడు లేమి నొంది యుండు
నొకవేళఁ బుత్రమిత్రకళత్రయుతుఁ డగు నొకవేళ నొక్కఁడు నొదిగి యుండు

గీ. హెచ్చుదగ్గులు తలుచుగా నెల్లయెడల, నెవ్వరికి నైనఁ గలుగుచో నిర్విశేషమున
భాగ్యవంతుఁడు కొనసాగి బ్రతికియుండు, ధాత్రి నదిగాన భాగ్యప్రధాన మరయ.

ప. కావున దేశకాలంబుల తెఱంగెఱుంగునది. 134

క. వనమునఁ బుట్టినశాకము, లనయము భక్షింపఁ దనకు నాఁకలి చెడదే
విను మను స్వోదరపోషణ, మున కెవ్వఁడు కష్టవృత్తి మొనసెం జెపుమా. 135

ప. అని యిట్లు హిరణ్యకు నూఱడించి యిట్లనియె. 136

సీ. అవివేకి శాస్త్రంబు లభ్యసించినయేని నతఁడు మూర్ఖుఁడు గాని ప్రతిభ లేదు
చదివినశాస్త్రంబు సకలార్థము నెఱింగి యావిధంబును దాను నాచరించి
యడిగినవారికి నర్థంబు దెలియంగ వివరించునతఁడు వివేకి గాన
నివ్విధంబునకును దృష్టాంత మైనయర్థంబు నొప్పంగ నుదాహరింతుఁ
గీ. దెవులు గొన్నట్టివానికిఁ దివిరి మందు, చేసి సేవింప నొసఁగక చేత నిడిన
మాన నేర్చునె రోగంబు మదిఁ దలంపఁ, జదువు పనిలేదు భాగ్యంబు చాలకున్న.

క. నెలవులు దప్పిన మిగులం, బలుచన నఖదంతకేశమానవులపనుల్
తలపోసి బుద్ధిమంతులు, దొలఁగరు తమతావు లెంతదుర్దశ నైనన్. 138

ప. అని పలికి మిత్త్రిమందరుం డవ్విధం బల్పవిచారికార్యం బౌర్యంబు తెఱంగు విను
మని యిట్లనియె. 139

చ. ఇలవుల రాయి దైనఁ దగునిక్కలు చూచుచుఁ బోయిపోయి కే
సరులు గజంబులున్ సుజనసంఘము నెమ్మది నుండుఁ జాలదు
స్తర మగుకాలము న్వెడలఁ జాలక పెంకిన యుండి డస్సి యు
ర్వర మృగకాకకాపురుషవర్గము దుర్గతిపొందు నెంతయున్. 140

సీ. ధీరుండును వివేకదీపితుండును నైన ప్రభునకుఁ బరదేశభయము లేదు
నిజభుజవిక్రమోన్నిద్రభద్రశ్రీల నాత్మీయులను దాను ననుభవించు
నెట్లన్న విను సింహ మేప్రొద్దు వసియించు నడవిఁగా కొండొకయడవి నైన
నల్పజంతువులందు నాత్మీయశౌరుపోద్యుక్తికి సమకొని యుక్తి మెఱసి
గీ. కులిశసన్నిభనఖముఖాంకుశవిభిన్న, మదభరాభీలకుంభికుంభప్రకీర్ణ
మాంసరక్తానుభవమోదమానసమునఁ, బొదలుచుండును నెంతో యొప్పిదము గాఁగ.

గీ అమర మండూకములు పల్వలమును బత్తు, లరసి కాసారమును జేర నరుగుకరణి
నధికధనములు సత్సహాయములుఁ దివిరి, ధరణి నుద్యోగిఁ బ్రాపించుఁ దమకుఁదాము.

ప. అవ్విధం బెట్టిదనిన. 143

చ. వఱపున మేను లెండఁ దమవారియెడం బెడఁబాసి జీవనుం
దొలఁగి ధరిత్రి డిందియతిదుర్దశఁ గాలము వేఁచి యుండఁగా
నుఱ వగువాన ద్రోణముల నొయ్యన నూల్కొన మున్నువోలె నే
ర్తెఱఁ గనుపట్టుభేకవితతిం గని యుత్సవ మొప్పఁ జేయఁగన్. 144

వ. అని చెప్పి వెండియు. 145

శా. ఆలస్యంబును గామినీజనరతివ్యాసక్తియున్ జన్మభూ
లోలత్వంబును రోగమున్ ఘనభయోల్లోభంబు సంతోషమున్
బోలంగా నివి యాఱు నెప్పుడు జగత్పూజ్యప్రతాపోన్నయ
శ్రీలం జెందఁగ విఘ్నకారణములై చెల్లున్ ధరామండలిన్. 146

వ. కావున నివి యాఱుగుణంబులు పరిహరించినపురుషుం బ్రదీప్తసంపదలు ప్రాపించుఁ
బ్రాప్తంబు లైనసుఖదుఃఖంబులవలన మోదఖేదంబులం బొరయ కుండునది. 147

గీ. చక్రపరివర్తనమువోలె జనుల కెల్ల, సౌఖ్యదుఃఖంబు లెడనెడ సంచలించు
వానిఁ గైకొని యాత్మవిజ్ఞానమహిమ, బుధులు మోదఖేదంబులఁ బొరయ రెందు.

సీ. వర్ధితోత్సాహుఁ డై వలయుకార్యములందు దీర్ఘసూత్రుఁడు కాక తెలివి గలిగి
పనులఁ బ్రగల్భుడై బహుకార్యములతఱి విసువ కేమిట నతివ్యసని గాక
మిగుల శూరుండైన మే లెఱుంగుట గల్గి దృఢచిత్తుఁడై సమస్థిరత లోదవ
మితసత్యభాషణోన్మేషంబు సంధిల్లఁ బుణ్యకర్మములపై బుద్ధినిలిపి
గీ. యుండుపురుషునిగుణములయోజ తెలిసి, యింటి కెడపక తనుఁదానె యేగుదెంచి
సంచలింపక తాఁ బ్రతాపించి మించి, యంచితంబుగఁ గనుల సేవించు నెపుడు.

క. ఉద్యోగరహితు నలసుని, నుద్యత్సాహసవిహీను నొల్లదు సిరి సం
పద్యోగుఁ గొల్వఁ జేరదు, చోద్యముగా వృద్ధుఁ దరుణి చూడనిభంగిన్. 150

వ. కావున నీకు ద్రవ్యసంపత్తి గలుగకున్నను బుద్ధిసముత్సాహంబు గలుగుటం జేసి
బ్రతుకంగలవాఁడ వని పలికి వెండియు. 151

చ. ఘనుఁ డొకవేళ లేమిఁ గడుఁ గందినఁ జుల్కదనంబు గాదు హీ
నవరుని కొక్కచోటను ధనం బొడఁగూడిన దొడ్డవాఁడు గాఁ
డనయము హేమమాలికల నందముగాఁ గయిసేసిరేనియున్
శునకము విక్రమస్ఫురణసొంపున సింహముఁ బోల నేర్చునే. 152

సీ. శౌర్యసముత్సాహధైర్యసారంబులఁ బురుడు చెప్పఁగ రానిపురుషవరుఁడు
జలనిధి గోష్పదస్వల్పమాత్రంబుగా నమరాద్రి వల్మీకసమము గాఁగ

దలఁచు నహీనసత్త్వప్రతాపోజ్జ్వలు నగరిలో నవనిధానములతోడ
సంతతసంతోషితాంతరంగంబున శ్రీదేవి నిశ్చలస్థితి వహించు
గీ. నట్టిపుణ్యులు తఱచుగాఁ బుట్టరవనిఁ, బుట్టిరేనియు సుజనసంపూజ్యు లగుచు
నెన్నికకు నెక్క నూట వెయ్యింట నొకఁడు, గర్భనిర్భాగ్యు లెందఱో కలుగ నేల.
క. అమరాద్రిపాదవు పాతా, ళములోఁతు మహాబ్ధివిరివి లఘుతరములుగాఁ
దమచిత్తంబునఁ దలఁపుదు, రమరఁగ నుద్యోగవంతు లైనమహాత్ముల్ 154
వ అనిన హిరణ్యకుండు మిత్త్రమందరున కిట్లనియె నవఘా నీవు చెప్పినహితవచనంబు లాకర్ణించుటం జేసి నాచిత్తంబునం గలకలంక యాంతయుఁ దీఱె నని మఱియును.
మ ధనవంతుండవు నిన్ను గర్వ మిసుమంతం జేర దిబ్భంగినే
నను నర్థోత్కరనాశదైన్యమును మేనం జెందనీ నెప్పుడున్
మనుజుం డొక్కఁడఁ బాటులం బడుట సామ్రాజ్యంబు గైకొంటనుం
గనుఁ డా నేశ్వరిచేతికందుకము రేఖన్ బెక్కుచందంబులన్. 156
మ ఖలసంసర్గము యౌవనాభ్యుదయమున్ గాంతాజనస్నేహమున్
జలదచ్ఛాయయు ద్రవ్యసంపదయు నైజం బల్పకాలోపభో
గ్యలసత్సౌఖ్యకరంబు లంచు నివి వేడ్కన్ మెచ్చ రార్యుల్ మదిన్
విలసత్స్థానసమాధినిర్మలగుణావిర్భూతచేతస్కులై 157
క. అది గాన నర్థహానికి, హృదయంబునఁ దలఁక నించుకేనియు నను నిం
పొదవఁగ బోధించితనీ, సదమలవాక్యములు ననుఁ బ్రశాంతునిఁ జేసెన్ 158
వ. అనిన మిత్త్రమందరుండు హిరణ్యకున కిట్లనియె. 159
ఉ. తోడనె యర్థసంపదలతోఁ బ్రభవించినవాఁడు లేఁ డొడం
గూడినద్రవ్య మెల్ల ననుకూలముగా శతహాయనంబులన్
వేడుకలారఁగా ననుభవించినవాఁడును లేఁడు గాన నే
నోడను బూర్వసంచితము యోగ్యమె నాకును సెల్లవారికిన్ 160
ఉ. దానముకంటె వేఱొకనిధానము లేదు ముదంబుకంటె నిం
పైనధనంబు లేదు కొనియాడెడుశీలముకంటె భూషణం
బేనెటి లే దరోగమున నింపగుదేహముకంటె లాభమున్
గానఁగ నెందు లే దనఘ గౌరవబుద్ధిఁ దలంచి చూచినన్ 161
క. పెక్కులు పలుకం బని లే, దెక్కడికిం బోవ వలవ దేనును నీవున్
దక్కక కూడుక యుండుద, మిక్కడ నతిసౌఖ్యవృత్తి నింపెసలారన్. 162
వ. అనిన హిరణ్యకుం డిట్లనియె. 163

గీ. మిత్రమందర నీసుచరిత్రమహిమ, మఖిలజనులకుఁ గొనియాడ నాస్పదంబు
గాన నాకును సంతోషకరము గాదె, నిన్నుఁ గనుఁగొన్న సౌభాగ్య మెన్న నేల.

ఉ. ఉన్నతుఁ డైనమానవున కొక్కయెడన్ గడుఁ గీడు వొందినన్
సన్నపువాఁడు దీర్పఁటను శక్తుఁడె యంతటివాఁడు వాఁడు గా
కన్నను బంకమగ్న మగునట్టిగజేంద్రుని నెత్త నేనుఁగుల్
పన్నగ నోపుఁ గాక మృగపంక్తులు హీనము లంత కోపునే 165

ఉ. దేవబలాఢ్యుఁ డైనతఁడు ధీరమతుల్ గొనియాడ నొక్కచో
దైవిక మైనకీడు దనుఁ దాఁకిన నోర్చి సమస్తకార్యసం
భావితబుద్ధి మైఁ బ్రకృతిబాంధవు లాపదఁ బొంది వచ్చినన్
జేవ దలిర్ప వారలకుఁ జెందినదుఃఖము మాన్చు నెయ్యుఁడై. 166

చ. పరువడి నెల్లవాఁడు బుధబాంధవకోటి నుతింప నుండువాఁ
డరుదుగఁ దన్నుఁ జేరుశరణార్థుల నర్థులఁ జింతితార్థసం
భరితులఁ జేయువాఁడు కులపావనుఁడై పెనుపొందువాఁడు పో
పురుషవరేణ్యుఁ డాయమరపూజ్యుఁడు కారణజన్ముఁ డీమహిన్. 167

వ. అని మఱియును 168

ఉ. మారుతముల్ వనంబులను మానుగ షట్పదపంక్తి పువ్వులన్
హారివిహారిచారుకలహంసము లంబులఁ బత్తు లంబరా
ధారము గోరినట్లు ప్రమదంబున నేనును నిన్నుఁ జూడఁగాఁ
గారణ మాటఁజేసి ఘనకాంతులఁ జేరితి మివ్విధంబుగన్. 169

వ. అని యిట్లు మిత్రమందరలఘుపతనహిరణ్యకులు తమలోపల సంభాషణంబులఁ బ్రొద్దు పుచ్చుసమయంబున. 170

క. సారంగ మొకటి మృగయుని, బారిం బోరిఁ దప్పి బెదరి భయవిహ్వలతన్
గూరి పఱతెంచినంతటఁ, జేరువఁ బొడగాంచి వారు చిడిముడిపడుచున్. 171

వ. మిత్రమందరలఘుపతనహిరణ్యకులు మృగంబు తీవ్రగమనంబు చూచి వెఱచుచుఁ గనికనింబఱచి రందు లఘుపతనుం డచ్చేరువ నొక్కమహీరుహం బెక్కి భయంబు దక్కి నిక్కిచూచి యామృగంబుపజ్జఁ దక్కినక్రూరమృగవ్యాధబాధలు లేకుండ నిరీక్షించి మిత్రమందరహిరణ్యకులం బేర్కొని వెఱవక రం డని పిలిచిన నయ్యిరువురు వృక్షంబుపొంతకుం జనుదెంచి నితాంతభయభ్రాంతుండునుం గంపితశరీరుం డును నగుచిత్రాంగదుం డనుమృగసత్తము నాలోకించి వారలలో మిత్రమందరుం డమందానందకందళితహృదయారవిందుం డగుచు నామృగంబున కిట్లనియె. 172

ఉ. ఎచ్చటినుండి వచ్చితిది యేమి మృగోత్తమ నీమదిన్ భయం
బచ్చుపడంగ నున్నయది యవ్వల నెంతటికార్య మయ్యె నీ
వచ్చుట పెద్ద లెల్ల నిట వచ్చుట గావున నన్నపానముల్
పుచ్చుక మానివాసమునఁ బొంది వనంబు నలంకరింపవే. 173

వ. అనిన విని చిత్రాంగుం డిట్లనియె. 174

గీ. వెంట నిడువక లుబ్ధకవీరుఁ డొకఁడు, సారెకును వచ్చి నామీఁదఁ జలముకొన్న
నచట నుండక వచ్చితి నిచట మీకు, విందనై యున్న నామిత్రమందరుండు. 175

క. మాకంటె నీకుఁ జుట్టము, లీకాననమునఁ గలుగ రిది నీయిలుగాఁ
గైకొని నిలువుము నీ వనఁ, జేకొని బహుకాల మధివసించినపిదపన్. 176

ఉ. అంగద నొక్కనాఁడు ప్రియ మారఁగ మేఁతకు దూర మేఁగి చి
త్రాంగుఁడు రాక చిక్కటయు వర్శిలి నిద్దఱుఁ జింత నొంద న
య్యింగిత మాత్మలో నెఱిఁగి యేపున వాయస మేఁగి కాంచె క్షీ
ణాంగుని వాగురీనియమితాంఘ్రిని నాహరిణేంద్రు నొక్కచోన్. 177.

క కని లఘుపతనుఁడు డగ్గఱి, మునుకొని కన్నీరు దొరఁగ మోహభ్రాంతిన్
దనమేను దుఃఖవహ్నిన్, గనలఁగ నిట్లనియెఁ బరమకారుణ్యమునన్. 178

ఉ. ఒక్కని వేఁడఁ బోవు మఱియొక్కనిచేటున కియ్యకోవు వే
రొక్కనిసొమ్ము కాసపడ నొల్లవు మాలవిధాత నిర్దయుం
డక్కట నీరునుం దృణము నాని మహోగ్రవనాంతరంబునన్
మ్రుక్కడునీకు నిట్టియవమానము మానము దప్పఁ జేసెనే 179

వ. అని మఱియు ననేకప్రకారంబుల నమ్మృగంబు నుద్దేశించి వగచుచు వాయసపతి
వెండియు నిట్లనియె. 180

క. ఈవంకకేల వచ్చితి, వేవెరవునఁ దగులు వడితి వింకిట మనకుం
గావలయుకర్జ మెయ్యది, నావుడు నాతనికి హరిణనాథుం డనియెన్. 181

ఆ. అనఘ వేఁటకాని కగపడ్డనుఁ గావ, నీకుఁ గడిఁది వాఁడు రాకమున్న
చని హిరణ్యకునకు సకలంబు నెఱిఁగించి, తోడుకు రమ్ము పలుకు లుడిగి వేగ.

వ. అనినం గానిమ్మని లఘుపతనుం డుడువీథి కెగసి యతిత్వరితగతిం జని మిత్రమందర
హిరణ్యకులకు జిత్రాంగుం డురిఁ బడుట తేటపడం జెప్పి హిరణ్యకుం దోడ్కొని
పోయినం జిత్రాంగునిం జూచి హిరణ్యకుం డిట్లనియె. 183

క. మతిమంతుఁ డైననీవి, ట్లితరునిక్రియఁ దగులువడితి వీదుర్దశకుం
గత మేమి యనిన నాతం, డతనికి నిట్లనియెఁ జంచలాత్ముం డగుచున్. 184

క. మాటాడఁ దగదు మన మి, చ్చోటను లుబ్ధకుఁడు వచ్చి చూడకము న్నీ
పాటం దగిలినయురుల, న్వీటిం బుచ్చంగఁ దగు ననింద్యచరిత్రా. 185
వ. అనుటయు హిరణ్యకుండు. 186
ఆ. నీకు శుభము గోరి నీసమీపమునకు, వచ్చినాఁడఁ గాన వలదు భయము
చెప్పు మన్న నపుడు చిత్రాంగుఁ డిట్లను, నాహిరణ్యకునకు నర్థితోడ. 187
క. మును మోసపోయి యప్పుడు, కనుగానక తగులువడితిఁ గడవఁగ వశమే
మనుజుండు దైవకృతముల, ననుటయు నది యెట్టి దనిన నాతని కనియెన్. 188
ఉ. ఎంతటివారి కైన మహి నింతటివార మనంగ రాదు మా
కింతటిబుద్ధిమంతులకు నింత లవస్థ లనంగ రాదు జ
న్మాంతరకర్మవాసనలయందు శుభాశుభముల్ క్రమంబులన్
వింతలె బుద్ధిమంతులు వివేకమునన్ బరికించి చూచినన్. 189
వ. కావున నిందులకుం జింత వలవ దాకర్ణింపుము. 190
సీ. తలిగర్భమున నాఱునెల లైన నుదయించి యొకనాఁడు మూఁకరై యున్నయట్టి
చుట్టపుజాతిలో నిట్టలం బగువేడ్క నుల్లాస మెసఁగ నే నున్నవేళ
నచటికి వేఁటకాఁ డరుగుదెంచినఁ జూచి బెదరి మావా రెల్లఁ జెదరుటయును
గొండికవాఁడనై కూడి పాఱెడునట్టి జవసత్త్వములు నాకుఁ జాల కున్న
గీ. ముట్టఁ బఱతెంచి ననుఁగూడ ముట్టి పట్టి, బెట్టిదంబుగ నాకేలు చుట్టికట్టి
పట్టికృప పుట్టి చంపక వాఁడు నన్నుఁ, జూచి తను నేలుభూపాలసుతున కిచ్చె.
ఉ. ఇచ్చిన నన్నుఁ బుచ్చుకొని యెంతయు వేడుక లుల్లసిల్ల నా
కిచ్చగు మేపు నీరు ప్రియ మేర్పడఁ గట్టడ చేసి గారవం
బచ్చుపడంగ నంతిపురమంగనలున్ బరివారముం గడున్
మచ్చికఁ బుత్త్రభావమున మన్ననఁ బెంపఁగ వృద్ధిఁ బొందితిన్. 192
వ. ఇవ్విధంబునఁ బెద్దకాలం బుండి యొక్కనాఁడక్కుమారుండు పవ్వళించినగృహం
బున కనతిదూరంబునఁ గట్టెదుర నేను విశ్రమార్థినై శయనించి యున్నసమయం
బున నతినిబిడనీలవలాహక స్ఫారాంధకారప్రద్యోతమానవిద్యుల్లతావితానంబును
వాతవిధూతవర్ష జలబిందుసందోహ విజృంభితగర్జాడంబరంబును నైననిశాసమయంబు
నాకుఁ బరితోషంబుఁ జేయ నట్టిసంతోషపారవశ్యంబునం గెలను పరికింప నెఱుంగక
మనుష్యభాషణంబుల నెలుంగెత్తి యిట్లంటి. 193
గీ. చినుకుతోఁ గూడుకొనిగాలిచెలఁగఁ జూచి, దాఁటగట్టుచుమృగములు దాఁటుచుండ
వెఱను మావారివెనుక నేఁ బఱచునట్టి, భాగ్యసంపద యెన్నఁ డేర్పడునొ నాకు.

సీ. అనుచున్నసమయంబునందు నంతకమున్న యాచమనార్థమై యరుగుదెంచి
భూపాలసుతుఁడు సమీపస్థుఁడై యుండి పోల నవ్వాక్యంబు లాలకించి
దిక్కులు పరికించి యెక్కడ నెవ్వారు మెలఁగుచందము లేమి తెలిసి యప్పు
డీమృగంబునఁ బుట్టె నిట్టియుత్పాతంబు లోడల మహాభూత ముండఁ బోలు
గీ. ననుచు భ్రమనొంది తామూర్ఛమునిఁగి యుండ,నతనిజనకుండు తెలవాఱనరుగుదెంచి
కారణం బేమి యని పెద్దవారి నడుగ, నందు దైవజ్ఞుఁ డిట్లనె నతనితోడ. 195
గీ. జంతుపరిభాష దమలోన జరగుచుండుఁ, గాని మానుషభాషణక్రమము వినము
కారణము దీని కేమైనఁ గలుగ నోపుఁ, గలుగుఁ గాకేమి మీకింక వలదు భయము.
క. అని యతనిదేహ మెల్లను, దనకరముల నిమిరి బహువిధంబుల మంత్రిం
చినఁ బూర్వభంగి నృపసుతుఁ, డనయము బెడలికలు తీఱ యరిగినపిదపన్. 197
వ. అమ్మహీశ్వరుండు నన్నుఁ జూచుచుఁ జూచి తనకింకరుల కిట్లనియె. 198
క. అఱజాతిజంతు విచ్చట, వెఱపించుచు నుండవలదు విపినంబునకున్
దఱుముఁ డని ముదల వెట్టిన, నట్టిముటి ననుచరులు వెడల నడిచిరి నన్నున్ 199
క. నాఁ డట్లు పడితి నమ్మెయి, నేఁ డిట్లురిబారిఁ బడితి నీచపువిధి నె
వ్వాఁడైన గెలువఁ గలఁడే, పోఁడిమి గలనీతిమార్గమున నేభంగిన్. 200
వ. అని యిట్లు చిత్రాంగుండు పలుకునంత నచ్చట మిత్రమందరుం డాత్మగతంబున లఘుపతనహిరణ్యకు లరిగి తడ వయ్యె నక్కారణంబు దెలియునంతకు నే నెట్లు గుండియ పట్టి యుండ నేర్తు నని యప్పుడ కదలి హిరణ్యకుండు చనినజాడం దడయ కయ్యెడకుం బోయిన హిరణ్యకుం డిట్లనియె. 201
గీ. మిత్రమందర నీవు మామీఁదిభక్తి, నిచటి కేతెంచు టిది మాకు హితము గాదు
వేఁటకాఁ డిప్పు డేతెంచువేళ యయ్యె, వాని కగపడ కేము పోవంగఁగలము. 2 2
క. ఉదకంబులోన నైనన్, గొదగొని పాఱంగఁ గలవు కుంభినిమీఁదన్
గదలంగ నేర వడిగెడు, నది గావున నీవు వచ్చు టనుచిత మెందున్. 203
వ. అనుటయు మిత్రమందరుం డతని కిట్లనియె. 204
క. మతిమంతుఁడు గుణవంతుఁడు, హితుఁడును నైనట్టిసఖుని నెవ్వరుఁ బాయన్
ధృతి నిలుపలేరు పాసియు, నతఁ డొకచోఁ గాలు వొంద కలఁతం బొందన్. 205
వ. అని మఱియును. 206
చ. సురుచిరనిర్మలాత్ముఁ డగుచుట్టమునందును శీలవృత్తిపెం
పరు దగుసాధ్వియందును బ్రయాస మెఱింగినపుత్త్రునందునున్
బురుషుఁడు దుఃఖ మంతయును బోవఁగఁ ద్రోచి యచింతతో నిరం
తరసుఖసంగతిన్ మెఱయుఁ దా మనుచుండెడునంతకాలమున్. 207

వ. అని పలుకుచున్న యవసరంబున. 208

క. యమదూతవోలె నచటికి, సమదగతిన్ వేటకాఁడు చనుదేరంగాఁ
దెమలక హిరణ్యకుం డురిఁ, గుములగఁ దెగఁ గొఱికి బొక్కఁ దూఱంబాఱెన్.

క. చిత్రాంగుఁ డుఱికి పఱచెన్, జిత్రత లఘుపతనుఁ డెగసె శీఘ్రతఁ జంచ
ద్గాత్రస్థూలతఁ గదలెడు, మాత్రంబున బోయ మిత్రమందరుఁ గనియెన్. 210

క. కని దానిఁ బట్టి త్రాటం, గొని యనువునఁ గట్టి వింటికొప్పునఁ దగిలిం
చి నిజమనోరథభంగం, బున కాత్మం దలరి వాఁడు బుద్ధిం దలఁచెన్. 211

క. వలఁ జిక్కక చనె మృగ మ, వ్వలఁ జిక్కిన దోసరయ్య వలవనిజాలిం
దలరంగ నేల నేఁడీ, కొలఁదియె కూరయ్యె ననుచుఁ గొనిపోవుతఱిన్. 212

క. మృగమును గాకము నెలుకయుఁ, దెగపడి కచ్ఛపముపోక తేటపడిన నె
వ్వగలం బొగిలెడుదానికి, మొగ తప్పక కార్య మెఱిఁగి మూషిక మనియెన్. 213

క. వగ పథికరోగమూలము, వగపునఁ గార్యంబు పచ్చువల నెఱుఁగం డి
మ్మగ వగ పనర్థమూలము, వగపున శాత్రవభయంబు వచ్చున్ నొచ్చున్. 214

క. కడ లేనిదుఃఖవార్ధిం, గడచితిఁ దొల్లియును నేఁడుఁ గడతుము గా కి
ప్పుడు దైవ మేల మనలన్, జెడఁ జూచును దీని కేల చింతం బొందన్. 215

క. తగుమిత్త్రుఁడు భాగ్యాధికుఁ, డగువానికిఁ గాని దొరకఁ డాపద లైనన్
దిగ విడువక రక్షించును, సుగుణాఢ్యుం డుత్తముండు చుట్టం బైనన్ 216

గీ. తల్లియందును దనుఁ గన్నతండ్రియందు, నాలియందును సుతసోదరాలియందు
నెంతసంతోష మగు నగు నంతకంటె, మేలిసౌఖ్యంబు నరునకు మిత్రునందు. 217

చ. తమతమకర్మవాసనలఁ దాఁకు శుభాశుభకర్మకాలముల్
క్రమమున మర్త్యకోటి కటుగాన విపద్దశ లెల్లఁ బెక్కుజ
న్మములవి గూడి తన్ను నలమంబడి యిప్పటిపుట్టువందు దై
వము ప్రతికూల మైన నగవం బనిలేదు వివేకహీనతన్. 218

గీ. కడఁగి దేహి నపాయంబు గాచియుండుఁ, గదియుకూటమిఁ బాయుట గాచియుండుఁ
గలిమిఁ బెడఁబాప లేమియుఁ గాచియుండు, నస్థిరం బది సంసార మనుట నిజము.

ఉ. ఆరయ నాయుధక్షతమునందున మేనికిఁ బాటు గల్గు నా
హారము లేక యున్న నుదరాగ్ని శరీరము దీర్చు నాపదం
గూరిన వైరమున్ దఱుచ గున్ దమలో నొకసంధు గల్గినన్
జేరె ననర్థకోటి నిరసించినఁ బో యవి దేహధారికిన్. 220

ఉ. భీకరశాత్రవస్ఫురదభేద్యభయంబును దీవ్రదుఃఖమున్
వే కడతేర్పఁ జాలుటకు నేర్చి ముదంబున కాలవాలమై
చేకొని కామ నాత్మసఖు సిద్ధము మిత్త్రసమాఖ్యరత్న మన్
శ్రీకరవర్ణయుగ్మము సృజించినయున్నతపుణ్యుఁ డెవ్వఁడో 221

వ. అని యిట్లు తనప్రాణసఖుం డైనమిత్త్రమందరుండు దగులువడి పోవుటకుఁ బరితాపాంతఃకరణుం డగుచు హిరణ్యకుండు చిత్రాంగలఘుపతనుల నాలోకించి యిట్లనియె. 222

క. వడి నడవి గడచి లుబ్ధకుఁ, డెడదవ్వుగఁ జనియె నేని యెంతటివారున్
విడిపింపలేరు మనసఖుఁ, దడయక దీనికిఁ బ్రచింత దలఁపఁగవలదే. 223

వ. అనినఁ జిత్రాంగలఘుపతను లాహిరణ్యకున కిట్లనిరి. 224

ఉ. ముట్టినయాపదన్ భయము ముంచి మనంబుఁ గలంపఁ గార్యసం
ఘట్టన గానలేక చెలికానిఁ దలంచుచు దుఃఖవార్ధిలోఁ
దొట్టుచుఁ బొక్కుచుండ మతి తోఁపదు మీఁదటియుక్తు లేమియున్
జట్టువు వైననీశరణు చొచ్చితి మెయ్యది బుద్ధి చెప్పవే. 225

క. పొడవును జక్కఁదనంబును, గడుబల మైనట్టియొడలు గలిగియుఁ గలవే
జడబుద్ధి యయ్యె నేనియుఁ, బుడుకకుఁ గొఱగాదు వానిపుట్టువ దేలా. 226

క. మాకందఱకు నశక్యం, బై కానంబడినబుద్ధి నధికుఁడ వగుటన్
నీ కింతప్రియము చెప్పెద, మేకార్యము చేయువార మెఱిఁగింపు దయన్. 227

వ. అని ప్రార్థించిన హిరణ్యకుండు నాకుం జేయ నవశ్యకర్తవ్యం బైనకార్యంబునకు మీ రింతప్రియంబు చెప్ప నేల యనిపలికియొక్కింతచింతించినిశ్చితకార్యుండగుచుఁ జిత్రాంగలఘుపతనులం జూచి మీరు వేఁటకానికిఁ దలకడచి పోవువా రనియును బోయి చేయంగలయుపాయం బిద్ది యనియును దానును నింతనంతఁ జని కూడ ముట్టి పట్టినపని తుదముట్టఁ జేయువాఁడ ననియునుం గఱపి పంచిన నయ్యిరువురుం జని రవ్విధం బెట్టిదనిన. 228

చ. మెఱసి మహాజవంబునను మేఘపథంబునఁ బాఱె వాయసం
బెఱుఁగక యుండఁ బల్లమున నీరముచాటునఁ బోయె నమ్మృగం
బఱిమఱి నింతనంతఁ గదియం జనుదెంచెను మూషికంబు నే
ర్పెఱ మిగులంగ నయ్యెలుకఁ దెంపు మెయిం గెలుపం దలంచుచున్. 229

క. త్వరితముగ వేఁటకానికి, సరిగడచి మృగంబు వాయసంబును దూరం
బరుగుచును వాఁడు పోయెడు, తెరువున నొకమడుపుదరి నతిస్థిరబుద్ధిన్. 230

ఆ. లోఁతు లేనినీటిలోను జిత్రాంగుండు, సాఁగబడుచుఁ గాళ్లఁ జాచికొనుచుఁ
గన్ను లమర మూసి కనకుండఁ జచ్చిన, వాఁడువోలె నుండె వాయసమును. 231

క. తల యెత్తి చంచుపుటమునఁ, బలుమాఱును బొడిచి తినెడిభావము దోఁపన్
దలకొనునంతట రెంటిన్, దళుకొత్తెడువేడ్క నెఱుకు దవ్వులఁ గాంచెన్. 232

ఆ. కాంచి మేను వెంచి కడు నాత్మ హర్షించి, కమఠయుక్తమైనకార్ముకంబు
వెడఁగుబుద్ధితోడఁ గడు దవ్వునను బెట్టి, యతఁడు మృగముఁ జేరనవసరమున. 233

క. కను గలిగి యుంత నంతం, జనుదెంచి హిరణ్యకుండు సంతస మెసఁగన్
దనమిత్త్రు మిత్త్రిమందరు, తమబంధం బపుడు గొఱికెఁ దత్క్షణ మాత్రన్. 234

క. వడివడి జలమధ్యమునకుఁ, గడువేగమ కమఠ మేఁగె గ్రక్కున బొక్కన్
బడె నెలుక వానిఁ బొడగని, వడిఁ గాకము నెగసె మృగముఁ బాఱెన్ దవులన్

ఆ. ఆస గొలిపి పోయె నక్కట నన్నునీ, చెనఁటిమృగ మటంచు సిగ్గుపడుచుఁ
దిరిగి చూచె నపుడు త్రెంచుక పోయిన, కచ్ఛపంబు లేనికార్ముకంబు. 236

క. అంచుకొని వెచ్చ నూర్చుచు, మందిరమున కూర కెట్లు మరలుదు ననుచున్
మందప్రయాణమునఁ దన, సుందరియేమనునొ యనుచు స్రుక్కుచుఁ జనియెన్. 237

వ. ఇవ్విధంబున లుబ్ధకుండు విఫలమనోరథుండై కడు దూరంబు పోవుట నిరీక్షించి లఘుపతనుండు తోడిమువ్వురం గూర్చుకొని నిజనివాసంబునకుం జనుదెంచి పూర్వప్రకారంబున నన్యోన్యమిత్త్రిభావంబునఁ జిరతరసౌఖ్యంబులం బ్రవర్తిల్లి రనిన. 238

ఉ. గండధనంజయాంక బలగర్వితవైరిమదాంధకారమా
ర్తాండ కుమారమన్మథ బుధప్రకరామరభూజ వైభవా
ఖండల విద్విషత్కమలగంధగజేంద్ర విరోధివాహినీ
మండలదావపావక నమజ్జనరక్షణ దుష్టశిక్షణా. 239

వనము. మన్నెకులభార్గవ కుమారమకరాంకా, సన్నుత మహోగ్రపటుసంగరజయాంకా
కిన్నరనరప్రకరగీతసితకీర్తీ, పన్నగవరాభరణభక్తియుతమూర్తీ. 240

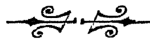
తోదక. దానధనాధిప ధర్మపరాత్మా, మానసురోధన మంత్రివిచారా
భానుతకీర్తి విభూషితదేహా, భానుసమానవిభాసితదేహా. 241

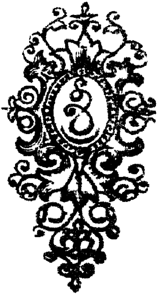
గద్యము. ఇది శ్రీమైత్రావరుణగోత్రపవిత్ర బ్రహ్మనామాత్యపుత్త్ర సుకవిజనవిధేయ నారాయణనామధేయప్రణీతం బైనపంచతంత్రం బనుమహాకావ్యంబునందు సుహృల్లాభం బనునది ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీ ర స్తు.

పంచతంత్రము

సంధివిగ్రహము.

పతిదృఢపదయుగళ
స్థాపితహృత్కమల సకలజననిధిమధ్య
ద్వీపయుతరత్నగర్భా
ప్రాపితదక్షిణభుజాగ్ర బసవాధీశా 1

వ. ఏకాగ్రచిత్తుండవై తత్కథాసుధారసంబు వీనులం గ్రోలి నవధరింపుము. సుదర్శన క్షితీశ్వరనందనులు విష్ణుశర్మకుం బ్రణమిల్లి యనఘా మీవలన మిత్రభేద సుహృల్లాభంబులతెఱంగులు తేటపడ వింటి మటమీఁదఁ దృతీయం బగుసంధివిగ్రహం బెఱింగింపు మనిన నతం డిట్లనియె. 2

చ. అలఘువిరోధి కార్యమునకై కడుచుట్టఱికంబు చేసినన్
వలవదు నమ్మ నమ్మిన నవశ్యము నెగ్గొనరించు నిశ్చయం
బొలసి దివాంధకోటి గుహ నుండఁగ వాకిట నింగలంబుఁ గా
కులు దగిలించి యన్నిఁటిని గుత్సితభంగి వధించెఁ జూడుఁడీ. 3

వ. అనినఁ దత్కథాక్రమం బెట్టి దని నృపకుమారు లడిగిన విష్ణుశర్మ యిట్లనియె. 4

ఉ. మెండగుశాఖలన్ ధరయు మిన్నును దిక్కులు నాక్రమించి మా
ర్తాండమరీచిజాలములఁ దార్కొననీయనియాకుజొంపముల్
నిండి మహాండజంబులకు నిల్కడఁగా నొకకానలోన బ్ర
హ్మాండము ముట్టి యొక్కవట మద్భుతమై పెనుపొందు నెంతయున్. 5

గీ. అనుదినంబును దనచల్లఁదనముచేత, జలద మెబ్భంగి సకలజీవులను బ్రోచుఁ
దాను నాచందమున జంతుతతి భరించుఁ, గాపవు కిమ్ముగా నామహీరుహంబు. 6

ఉ. ఆమహనీయభూరుహమునం దనిశంబు ననేకబాంధవ
స్తోమము దన్నుఁ గౌతుకముతోఁ గొలువంగను మేఘవర్ణుఁ డన్
నామము దాల్చి ప్రాభవమునం బెనుపొంది వసించు వాయస
స్వామి విపక్షపక్షికులసంహరణప్రవణాంతరంగుఁడై. 7

వ. ఇట్లు వాయసనివాసం బైనయవ్వటమహీరుహంబున కనతిదూరంబున. 8

ఉ. వేఱొకపంకఁ గొండగుహ వేశ్మముఁ గాఁగ నులూకభర్త దన్
మీఱినయట్టిమంత్రులగమిం గలవాఁ డుపమర్దనాముఁ డా

యీయమునందు శేలు దమయిచ్ఛల మేసి దివంబు లాగుహన్
దూఱి వసించుచుండి యొకదుష్టత యాత్మకు నింపు పెంపఁగన్. 9

వ. అతం డొక్కనాఁటినిశాసమయంబునఁ దనకుం గలమంత్రులం బిలిచి వారలతో
నిట్లనియె. 10

క. మహిఁ గాకులకును మనకును, సహజం బగువైర మగుటఁ జంపఁగఁ దగు నా
గ్రహ మధిక మెప్పుడు నాకుం, బ్రహరింతు నిశాంధవృత్తిఁ బఱఁగెడువానిన్. 11

క. మీరును మీమీసేనలఁ, దోరముగాఁ గూర్చికొనుచుఁ దోడ్తం డనినన్
వా రట్ల చేయ ఘూకము, లారాతిరి నడుచుచుండి యన్నియుఁ దమలోన్. 12

లయగ్రాహి.

తండువెస దండు వెడలుండొకఁడునుండకనియొండొరులఁజీరుచును మెండుకొనిదిక్కుల్
నిండుకొని ఘూకము లఖండగతిఁ గూడుకొని దండధరకింకరులతండములమాడ్కిన్
జండతరతీక్ష్ణఘనతుండహతిఁ గాకములపిండుపయి గిట్టి కడిఖండలుగ మోఁదన్
గొండికలు పెద్దలనకుండ నవి యన్నియును భండనపునేలఁ బడి యుండవలె నంచున్.

క. చెలఁగుచును దివాభీతం, బులు వడి నిబ్భంగి నడవఁ బొడగని విభుఁ డ
బ్బలములతో నీరీతిని, వలనుగఁ గదనమున నుండవలయుం జుండీ. 14

సీ. అనుచు నయ్యుపమర్దఁ డర్ధరాత్రపువేళఁ గదలుచుఁ గలయులూకములఁ గూర్చి
కొని మంత్రులును దాను గొదగొని వఱతెంచి యరికట్టుకొని మఱితిరుగువాఱిఁ
గావలి పదిలంబుగా నసంఖ్యల నిల్పి తాను గొన్నింటితో లోను జొచ్చి
యధికనిద్రాసక్తి నంది మే నెఱుఁగక కాకంబు లున్నట్టికందు వెఱిఁగి

గీ. యుఱికి కొన్నిఁటికంఠముల్ నఱికివైచి, యేచి కొన్నిటిపక్షంబు లూచివైచి
కదిసి కొన్నిఁటిపార్శ్వముల్ చదిపివైచి, గ్రుచ్చి కొన్నిఁటికడుపులు వ్రచ్చివైచి.

వ. మఱియు ననేకప్రకారంబుల నయ్యులూకంబులు కాకంబులకు మహాప్రళయం బాపా
దించి యున్నత్యంతకోలాహలబహుళం బైనవటగర్భంబు నిశ్శబ్దం బైయున్నం గనుం
గొని వగర ననవశేషంబుగా సంహరించితి మని సంతసిల్లి తమయంతవట్టునుం గూడు
కొని యులూకంబులు నిజనివాసంబునకుం జనియెఁ దదనంతరంబ 16

గీ. అట్టియుత్పాతకాలంబునందు మేఘవర్ణుఁ డొకతొఱ్ఱఁ దనమేను వైచి యుండఁ
దెల్లవాఱంగ నాత్మీయు లెల్లఁ బడుట, కాత్మఁ దలపోసి చింతించునవసరమున.

క. అతనికిఁ గులక్రమాగత, మతియుతు లగు మంత్రివరులు మాన్యులు గల ర
ద్భుతచరితు లేవు రప్పటి, గతికిం బ్రాణములతోడఁ గడచినవారల్. 18

ప. వార లెవ్వ రంటేని యుద్దీపియు సందీపియు నాదీపియుఁ బ్రోద్దీపియుఁ జిరంజీవి
యు ననువా రామంత్రివరులు కడిసిన నాలోకించి దీనాననుం డగుచు మేఘవర్ణుం
డిట్లనియె. 19

ఆ. ఏను లేనిమీర లెందున గొఱగారు, మీరు లేని నేను మృతునియట్ల
కాన నేను మీరుఁ గలిగితి మీవేళ, భాగ్యమహిమఁ బగరబారిఁ బడక. 20

క. మీబుద్ధిబలము ప్రాపున, నాబాహుపరాక్రమమున నడచితిమి తుదిన్
గూబలచే నిక్కైలితిమి, ద్రాబలమై మీఁదికార్యతంత్రము చెప్పుఁడీ. 21

వ అనిన మేఘవర్ణునకు నుద్దీపి యనునమాత్యుం డిట్లనియె. 22

సీ. బలవద్విరోధికిఁ దొలఁగి యవ్వలనొండు బలవంతుతోఁ గూడి నిలుచు టొండె
స్థల ముజ్జగించి యసాధ్యమార్గంబున నొండువో నవ్వల నుండు టొండెఁ
గాక దూరంబుగా గడిభూములకుఁ బోయి యుపకారి యచ్చట నుండు టొండెఁ
గార్యంబు లని నాకుఁ గానవచ్చినభంగిఁ జెప్పితి నింక నీచిత్త మనిన
గీ నతనిపలుకులు విన్నవాఁడై యతండు, పరుస సందీపి యనియెడివానిఁ జూచి
నీతలం పెట్టి దన్నను నెమ్మి నతఁడు, వినయశీలుఁడై మేఘవర్ణునకు ననియె. 23

గీ. తొలుత నుద్దీపి దేవరతోడ నిపుడు, సరవిఁ జెప్పెఁగూఁడుపక్షములు నమరు
నందు విడు ముత్తమంబును నదియు మిగుల, వేగపడిపోవుకార్యంబు వెరవు గాదు.

క. తనయున్నచోట నుండఁగ, ననుకూలతఁ గార్యసిద్ధు లగుఁ దగినక్రియన్
విను మేఁకపోతుగున్నల, జనితం బగుపాలు గళముచన్నులఁ గలవే. 25

చ. నెలవున నప్రమత్తమతి నిల్చినరాజు జయంబు చేకొనున్
వల దనుమాన మేమియును శ్వానము పెంచినయింట నుండ న
వ్వలనికి నెంత లే నరుగ వారల నందఱ మాటమాత్రలో
గెలుచు నసాధ్య మెద్ది పరికింపఁగ స్థానబలంబు పెంపునన్. 26

ఆ. కాన నెలవు విడువఁగా రాదు విడువక, పోక యున్న రాకపోక యైన
దేశకాలబలము దెలియుచుండినఁ గార్య,సిద్ధి నిజము వేయు చెప్ప నేల. 27

ప. అనుటయు. :8

క. విని యాదీపిం గనుఁగొని, యనుకూలం బైనకార్య మడుగుటయును నా
మనమునఁ దోఁచినయర్థము, వినిపించెద ననుచు నాత్మవిభునకు ననియెన్. 29

చ. అతిబలవంతుఁడైన వినయంబున వారలతోడిమైత్రి సం
తతమును నిశ్చలం బగుమనంబునఁ జేసి నిజప్రదేశసం

గతుఁ డయి పొల్చు టొప్పు నది గాదని యొండొకదేశ మేగినన్
ధృతిమెయిఁ బోరిన న్విజయము ధీయుత నొచ్చు నతండు చేరమిన్ 30

క. అటు గాన నధికబలములఁ, దటుపవ మన మిచటఁ గూర్చి తగుసంధియు సం
ఘటితముగఁ జేసికొని యీ, పటుదుర్గమునందు నిలువవలయుం జూడన్ 31

వ. అని చెప్పుటయును 32

క. అమ్మాటలు విని యూఁకొని, క్రమ్మఱఁ బ్రోద్దీపిజంకఁ గనుఁగొని తగ నీ
నెమ్మనమునఁ గలకార్యము, సమ్మతితోఁ జెప్పుమా నిజంబుగ ననినన్ 33

వ. అతం డవ్వాయసపతి కిట్లనియె. 34

ఆ. రాత్రి గాని కానరా దులూకములకుఁ, బగలు గాని కానఁబడదు మనకు
రాయబారి సంధిచేయుటకై పోనఁ, గాల మెద్ది పొందు గాదు దలఁప. 35

క. అదిగాన రాత్రిఁ గానక, కదలక నిద్రించుమనలఁ గ్రౌర్యం బెసఁగన్
జదియంగ మోఁది పఱచిరి, వదలక యయ్యనువు దెలియవలదా మనమున్. 36

ఆ. పగలు గానకున్న పగతుర నరికట్టి, తెగ వధింప కేల పగ యడంగు
నాకుఁ జూడ ననియె నల్వురు నీభంగిఁ, బలుక నాలకించి పక్షివిభుఁడు. 37

వ. సకలనయశాస్త్రతత్త్వజ్ఞుం డైనచిరంజీవి యనునమాత్యుం గనుంగొని యతనికిం బ్రి
యపూర్వకంబుగా నిట్లనియె. 38

క. ఓతండ్రి నీదుబుద్ధి,ద్యోతంబున రాజ్య మేను దుది ముట్టంగాఁ
బ్రీతిన్ జేసితి బంధు,వ్రాతముతోఁ గూడ నధికరాజసవృత్తిన్. 39

వ. కావున. 40

క. ఇప్పటికిఁ జేయఁ దగియెడు, నప్పనికిం దెరువు వెట్ట నర్హుఁడ వనినన్
జెప్పఁదొడంగె నిజేశ్వరుఁ, గప్పినశోకతమ ముడుప ఖద్యోతనుఁడై. 41

క. వీరిందఱుఁ బరమాప్తులు, నేరుపు గలకార్యమతులు నీ కెఱిఁగింపన్
వీరలకంటెను నెఱిఁగెడు, నా రెవ్వరు నీతిశాస్త్రవాసన నెందున్. 42

క. ఐనను నాయెఱిఁగినపని, యే నించుక విన్నవింతు నిందఱు నాప్తుల్
గా నమ్మి మెలఁగె నేనియు, మానవపతి కెందు గుప్తమంత్రము వలయున్. 43

గీ. మంత్ర మాప్తపరంపర మ్రందిపోవు, నఖిలకార్యంబులకు విఘ్న మావహిల్లు
విఘ్నమునఁ జేసి కార్యంబు వృద్ధిఁ బొంద, దట్లుగావున మంత్రంబు నరయవలయు.

వ. కావున మంత్రరక్షయ భూవల్లభులకుఁ బ్రధానకార్యం బని కార్యాకార్యజ్ఞుం డైన
చిరంజీవి యిట్లనియె సంధివిగ్రహయానాసనద్వైధీభావసమాశ్రయంబు లను
షాడ్గుణ్యంబులు నెఱింగి కర్మప్రారంభ పురుషద్రవ్యసంపత్తి దేశకాలవిభాగ విని

పాత్రప్రతీకారకార్యసిద్ధులను పంచాంగమంత్రంబులం బ్రవీణుండై సామదానభేద
దండంబు లనుచతురుపాయప్రయోగసమయంబులు నెఱిఁగి ప్రభుమంత్రోత్సాహశ
క్తిత్రయసంపన్నుండై తత్తదుచితానుష్ఠానంబులం బ్రవర్తింపవలయుఁ గావున మనకు
లంబు గూడకుండుటం జేసి యుద్ధంబునకు సామర్థ్యంబు లేదు కాలంబునుం గాదు
తనశక్తియుఁ బరశక్తియు దేశకాలంబులును విచారించి బకప్రకారంబు బదను గాచి
యుండునది పంచాస్యంబునుంబోలె నాసన్నం బైనకార్యంబునప్పు డహితు నా
హుతి గొనునది యని చెప్పి మఱియుం జిరంజీవి యిట్లనియె. 45

క. తనబలము నెదిరిబలమును, మనమునఁ జింతింప కరుల మర్దించుటకై
గొనకొనినవాని కొప్పమి, జనియించుట తప్ప దండ్రు శక్రుని కైనన్. 46

వ. మఱియును. 47

చ. అతులితసత్త్వప్రతాపమహిమాస్పదుఁ డైన విరోధి దూరసం
స్థితుఁ డగు నేని దద్విపులతేజము తా నడఁగించు నల్పుఁ డా
యతశితశస్త్రహస్తుఁ డయి యాదెదగ్గఱ నుండె నేనియుఁ
జతురుఁడు గాఁడు వైరిజనసంహరణంబునకుఁ నిజంబుగన్. 48

చ. ఒనరఁగ బుద్ధిమంతుఁ డయి యోరుపు గల్గి యొకప్డు వేళ వ
చ్చినయెడఁ బౌరుషంబుఁ దగఁ జేయఁగ నేర్చి పరాత్మదోషముల్
గనుఁగొని యుండి శాత్రవు నొకానొకనాఁడును విశ్వసింపఁగాఁ
జనదు వివేకియై నరుఁడు సారమతిన్ బ్రదుకం దలంచినన్. 49

చ. వదల కుపాయవంతుఁ డగువానికి నెన్నఁడు రాగశక్తిమైఁ
బదనికి రానిబాలఁ దలపట్టుక యీడిచి తెచ్చినట్లుగాఁ
గొదుగక చొచ్చి శ్రీసతి మహోన్నతిమైఁ దను దాన వచ్చి త
త్సదనమునందు నిల్చుఁ బ్రమదస్థితిఁ బాయక యెల్లకాలమున్. 50

క. వరమంత్రశక్తివశమై, గురురాజ్యశ్రీభుజంగకుటిలవిహార
స్ఫురణంబు దొఱఁగి సతతము, నరపతులకు భోగదర్శనం బొనరించున్. 51

క. ఖలులకు మందులకును గ్రో, ధులకును లోభులకు గర్వితులకును నతిమ
త్తులకును గామాతురులకు, సులభం బే దండనీతి శోధింపంగన్. 52

ఉ. నాయము దప్ప కెంతయు మనంబున గర్వము లేక కార్యముల్
సేయు నెడన్ విచారమతిఁ జేయుచు నేర్పును నొప్పు సద్విధో
పాయము బుద్ధియుం గల నృపాలవరేణ్యులచేత సాధ్యమై
పాయక దండనీతి సులభస్ఫురణన్ ధరియింపఁ బొందగున్. 53

వ. అని చెప్పి చిరంజీవియు నిట్లనియె మనకు నియ్యెడం గయ్యంబునకుఁ గాలంబు గా
దెట్లనిన. 54

క. బలసంపద లేకుండిన, వలయు ధనము మంత్రవిధియు వసుధాపతికిన్
బలుపగర నోర్చు ధనమున, విలసితమంత్రంబుచేత విశ్వము గెలుచున్. 55

క. విను ప్రాణము వంచించిన, జనులకుఁ బొందంగరాని సంపద యార్థిం
దనుదాన వచ్చి యుండును, వినుత ఘనోద్యోగపరుని వేశమునందున్. 56

గీ. మంచిగుణములు గలిగినమనుజునందు, ఫలము గలుగుట కనుమానపడఁగ వలదు
వర్తనంబున ననువైనవాని కధిక, సమధికైశ్వర్యసంప్రాప్తి సంభవించు. 57

క. శూరులు సుదారశుద్ధులు, సారమతులు నైనబుధులసాహాయ్యమునన్
భూరమణుం డున్నతుఁ డగు, నారయ నృపుఁ డగుట సత్సహాయతఁ గాదే. 58

చ. వల నగురాజ్యలక్ష్మి వరవంశపరంపర వచ్చినట్టు ని
ర్మలగుణు నైన రూపజితమన్మథు నైన మనీషి నైనఁ గా
వలె నని తా వరింప దతివాంఛ వరించు రహస్యవంతుఁడై
యలవడి సత్సహాయయుతుఁ డైననృపోత్తము నెల్లభంగులన్. 59

ఆ. ధరణి సత్సహాయవిరహితునకుఁ గార్య, మొక్కఁ డైనఁ జేయ నోరపు గాదు
పక్షహీనమైన పక్షికి నాకాశ,గమన మనువుపడనికరణి నధిప. 60

ఉ. ఏలిక యాత్మబుద్ధిఁ దన కించుక దోఁపనికార్య మాప్తుఁడై
చాల వివేకి యైనఘనుసన్నిధి నూహ యొనర్ప నేర్చినం
బోలఁగ నెల్లభంగులను బొం దగుచుండు విఘాతదూరతన్
మాలిమిచేత నోడ జతనంబుగఁ దీరముచేరుచందమై. 61

చ. సతతము నాయముల్ వ్యయము సన్మతితోడ నెఱింగి గుప్తమం
త్రతయును గూఢచారపరిరక్షయుఁ జేసినరాజు ప్రాణిసం
హతి కహితంబు పల్కక దయాపరుఁ డైనఁ జతుస్సముద్రము
ద్రితనిఖిలోర్వి యంతయు నతిస్థిరతన్ భజియించువాఁ డగున్. 62

క. చెడు నాత్మశక్తి యెఱుఁగక, కడు గర్వముతోడఁ గడిఁదికార్యము చేయన్
దొడరి యవిచారమూఢుం, డడవిన్ గూపమునఁ బడినయంధుఁడువోలెన్. 63

వ. కావునఁ గయ్యం బియ్యెడం గార్యంబుగాదులూకంబులకును మనకును సహజవైరం
బుకతంబున సంధియుం బొసంగనేర దనిన విని మేఘవర్ణుం డిట్లనియె. 64

క. మన కయ్యులూకములతో, ననఘా సహజంబు వైర మగు టేకతనన్
జనియించె ననిన నతఁ డిట్లను వాగ్దోషమున వైర మయ్యెను వినుమా. 65

గీ. తొల్లి యొకగార్దభము పులితోలుతోడఁ, గప్పఁబడుటను వేసవికాల మెల్లఁ
బైరు గడుపార మేయుచు బ్రతికియుండి, యంత వాగ్దోషమున హతమయ్యెఁగాదె.

వ. అనిన నవ్విధం బెట్లని మేఘవర్ణుం డడిగినఁ జిరంజీవి యిట్లనియె. 67

సీ. ఒకయూర నొకచాకి యొక్కగాడిదఁ దెచ్చి దాని లావుగ మేపఁ దలఁపు పుట్టి
పులితోలు పైఁ గప్పి పొసఁగఁ బండినచేలు మేయ రాత్రులు దోల మేసి తిరుగఁ
బులి యనుబుద్ధి నాపొలముకావలివారు దూరంబునను జూచి తొలఁగి పఱవఁ
బైరెల్ల వృథ యైనఁ బరికించి యొకనాఁడు విసివి యొక్కరుఁడు సాహసముతోడఁ

గీ. గడఁగి దూరంబునందునఁ గంబళంబుఁ, గప్పుకొని వింట శర మిడి కాచియుండ
నాఖరము వచ్చి యాతని నచటఁ గాంచి, పెంటిగాడిద యనిచాలఁ బృథురవమున.

వ. చేరం జూచి దానికయి పొంచినయతండు. 69

క. పులి యని పాఱితి నక్కట, బలుగాడిద యొలుఁగుకతన బైలయ్యె నిఁకన్
దొలఁగ భయం బేలని యొక, యలఘుప్రదరమున దాని యసువులఁ బాపెన్. 70

వ. కావునఁ గాకులకు నులూకంబులకు వాగ్దోషంబునం జేసి ప్రబలవిరోధంబు సంభ
వించె నవ్విధంబు విను మని యిట్లనియె. 71

క. ఈక్షితిలోనం గలిగిన, పక్షులు దమలోనఁ గూడి ప్రభువై మనలన్
రక్షింపఁగవలె నని నిజపక్షమున నులూకవిభునిఁ బట్టము గట్టన్. 72

వ. ఉద్యోగించుసమయంబునం దొకవృద్ధకాకం బాపక్షిసమూహంబుకడకుం జనుదెం
చిన నవి తమయుద్యోగించినకార్యం బాకాకంబున కెఱింగించిన నది యిట్లనియె.

ఉ. క్రూరము ఘోరదృష్టియు విరూపము నీచము నైజకోపదు
ర్వారము నై దివాంధ మన వర్తిలుఘూకముఁ బక్షిరాజుఁగా
మీరలు సేయు టేమిటికి మీఁదట దీనినెపంబునన్ మదం
బారఁగ రాజ్యరక్షణము కబ్బగు సుం డెడ రైనవేళలన్. 74

ఆ. రాజు లేక యున్న రా జున్నయట్లకా, రాజునెపము చెప్పి బ్రతుకవచ్చుఁ
జంద్రునెపము వెట్టి శశకంబు లొకచోట, నెడరు వాసి సుఖముఁ బడసెఁ గాదె.

వ. అనిన విని పక్షు లావృత్తాంతం బంతయు నెఱిఁగింపు మని యడిగిన నావృద్ధకాకం
బిట్లనియె. 76

సీ. ఏకొండ చూచిన నెరగలి పడిఁ బర్వి పొగ లేనియనలంబు లెగయుచుండ
నేచెట్టు చూచిన నెలమిఁ బచ్చనియాకు వెదక నందున కైనఁ జిదుమలేక
యేనది చూచిన నెల్లెడ జల మింక విసరెడిగాలితో నిసుము చల్ల
నేదిక్కు చూచిన నెండమావులపజ్జ మృగములు జల మంచుఁ దగిలి పఱవ

గీ. సలిలతత్త్వంబు వనరుహాసనుఁడు మాన్పఁ, బోలునో కాక యింతలోఁ బొడవడంగ
నసఁగ సకలజంతుభయావహంబు గాఁగ, దూషితముగ ననావృష్టిదోష మయ్యె.

వ. ఇవ్విధంబునం బండ్రెండుసంవత్సరంబు లనావృష్టిదోష మైన నొక్కయెడ మహాగహనంబునం గలగజంబు లన్నియుం గూడుకొని తమకు నేలిక యైన గజయూథనాథునిం గనుంగొని యిట్లనియె. పల్వలోదకంబు లల్పమృగంబులకు నొడలు దడుపం జాలుఁ గాక ఖరకరకిరణంబులం దపియించు మాకుం దగినయుదకంబులు లేవని మఱియు నిట్లనియె. 78

గీ. వెన్ను మునుఁగంగ నుదకంబు విరివి గలుగు, వారిజాకర మెందైన మాకు వలయు
నల్పజలముల మా దాహ మడఁగనేర, దేమి సేయుదు మనిన గజేంద్రుఁ డనియె 79

క. దిక్కులకుఁ గొంద ఱరుగుం, డక్కడ జల మరసి యిచటి కరుదేరంగా
జొక్కు మగుచోటి కరుగుద, మిక్కడున కేల వెఱవ నేఁ గలుగంగన్. 80

వ. అని యగ్గజేంద్రుఁ డగ్గజంబులలోన నధికజవసత్త్వంబులు గలయేనుంగులఁ గొన్నిఁటిని దిక్కులకు నీరారయం బంచిన నవియునుం బోయి జలం బెందునుం గానక తిరుగ నొక్కమహానాగం బాగజేంద్రునిఁ గదియం జని యిట్లనియె. 81

ఉ. ఇన్నిదినంబు లయ్యును గజేశ్వర చంద్రసరోవరంబు నా
నెన్నిక కెక్కి నట్టికొల నేర్పడి యున్నది గాన మైతి మీ
యున్నవనంబుపొంతఁ గమలోత్పలకైరవహల్లకాదిసం
చన్నవపుష్పసౌరభవిశంకటశీతపయఃప్రపూర్ణమై. 82

చ. కురువకతింత్రిణీలికుచకోమలతాలతమాలసాలకే
సరకదళీలవంగపనసక్రముకార్జుననారికేళని
ర్జరకనకామ్రవంశముఖచారుమహీరుహపంక్తిచేత సు
స్థిరతర మైనయక్కొలనితీరము సొంపు వహించు నెంతయున్. 83

గీ. జమ్ము ముమ్మర మశ్వత్థసమితి యమిత; మబ్జములు కేతకంబులు నపరిమితము
లధిప మన కుండ మంచిచోటబ్బె నేఁడు, వేగ విచ్చేయు మన మదద్విరదవిభుఁడు.

వ. నితాంతసంతుష్టాంతరంగుం డగుచు నచ్చోటికిఁ గదలి పోవ నుత్సహించుచుండు నంతట నీరారయం బోయినగజంబులు చనుదెంచి నిలిచి చంద్రసరోవరంబుం గాంచి వచ్చితి మని విన్నవించిన శతసహస్రసంఖ్యలు గలగజంబులఁ గూడుకొని సంరంభవిజృంభితుండై కదలునట్టిగమనవేగంబున. 85

సీ. పాదఘట్టన నేల భార మగ్గల మైన మ్రగ్గి దిగ్గజములు మ్రొగ్గిపడఁగ
నురవడిఁ బాఱుచో నెరసినతరు లెల్లఁ దిట్టలై మహిఁ జాఁపకట్టు పడఁగ

ఘీంకారరవము సంకీర్ణమై పర్వఁగ దంతకొండలు ప్రతిధ్వనుల నీనఁ
గర్ణజానిలమున గగనభాగమునకుఁ దేలి మేఘంబులు దూలి పోవ

గీ దేవసైన్యంబులకు నోడి దితిజకులము, నిలువఁ జోటెచ్చటను లేక జలధి చొరఁగఁ
బాఱుతెంచినచందమై భద్రకరులు, త్వరితగమనంబునను సరోవరము చేరె 86

గీ అట్టిసంరంభగమనంబునందు నందుఁ, గల శశంబులు తత్పాదఘట్టనమున
ప్రాంది మృతిఁబొందు లయ్యుఁ జింతనొందె శశక, నాయకుండు శిలీముఖనాముఁడొకఁడు

వ తా నరణ్యంబునం గలశశకంబుల కెల్లను రాజు గావునఁ దనబంధువ్రాతంబు మృతిఁ
బొందుటకుఁ బరితప్తాంతఃకరణుం డగుచుఁ జింతించుసమయంబున నతనియమాత్యు
లుకొందఱు దైవయోగంబున శేషించినవార లచ్చటికిం జనుదెంచి యభినందనంబు
లాచరించినం గన్నీరొలుక వారలం గనుంగొని శిలీముఖుం డిట్లనియె. 88

చ వలపు జనింప నేల యనివారణవారణపంక్తు లింతగాఁ
బలపఁగ నేల యిట్లు గలబాంధవు లందఱు గాలిధూళిగా
నులక విధాత యేమిటికి నుండఁగఁ జేసెను నాదుజీవనం
బెలుఁగఁగ నేర నైతి మతిహీనుల కెక్కుడి వేశుధంబులున్. 89

వ. అని యిట్లు చింతాక్రాంతుండై యున్న తనయేలికం జూచి బహువృత్తాంతవిదుం
డగు విజయుం డనునమాత్యుం డిట్లనియె. 90

ఉ. వచ్చినవారికిన్ వగవఁ జయ్యన వారలు లేచి క్రమ్మఱన్
వచ్చుట లేమి దెల్ల మిఁక వారణముల్ మగుడంగ నింతగా
వచ్చిన నున్నవారము నవశ్యముఁ జత్తుము గాన దీనికిన్
జెచ్చెరఁ జింత సేయుము విశేషమతిం బ్రతుకం దలంచినన్. 91

వ. అనినం దెలివొందినచిత్తంబుతోడ సుముఖుం డగుచు శిలీముఖుండు దనయమాత్యుం
డగువిజయున కిట్లనియె. 92

క. గిరిగహ్వరముల కొండెను, ధరణీవివరముల కొండెఁ దడయక చని య
య్యరవుల నొరుగుద మనినన్, వెరవగు నది మనకు ననుచు విజయుం డనియెన్

గీ ఏమఱుటఁ జేసి యిటువంటియొడరు పుట్టె, మోసపోయితి మెఱిఁగిన మోస గలదె
నెలవు విడువక నిలువంగవలయుఁ గాక, పందతనమునఁ బాఱు టేపౌరుషంబు

వ. అనిన శిలీముఖుం డిట్లనియె. 95

ఆ. నిన్నుఁ గడచినట్టి నిజమైన హితుఁడును, నీతియుతుఁడుఁ గలఁడె నిర్మలాత్మ
జయము నాకుఁ గలుగుసమధికోపాయంబు, తలఁపు నీవు నాకుఁ గలఫలంబు 96

వ. అనుమాటకు విజయుం డిట్లనియె. 97

క. దేవ నను భారపెట్టితి, గావున నాసామజములకడకుం జని యా
త్రోవ మనమీఁద రాకయె, పోవునుపాయంబు చేసి పుచ్చెదఁ గడఁకన్. 98

వ. అని యతం డాప్రొద్దెదలి పోయి చంద్రసరోవరతీరంబున నున్నయగ్గజయూథం
బులం బొడగని దనమనంబున. 99

సీ. చేరినఁ జేసాచి చెనకెడుగతి దంతి నిజకరంబునఁ బట్టి నేలఁ గలుపు
నొక్కింతమూర్కొన్నయోజమై నురగంబు గదియఁబోయినమాత్రఁ గఱచిచంపు
మేలమాడెడువాఁడుపోలె వినోదంబు వెలయ నవ్వుచు మహీవిభుఁడు చెఱచు
నత్యంతవినయసాంగత్యంబు మెఱయంగఁ గూడి దుర్మార్గుండు గీడు సేయుఁ
ఆ. గాన నాకు వీనిఁ గదియంగ నేలంచుఁ, జెంత నున్నశైలశిఖర మెక్కి
నిక్కి యోగజేంద్ర నీకు సేమమె యన్నఁ, దొండ మెత్తి చూచెఁ గొండమీఁదు.

వ. చూచి సూక్ష్మరూపంబున నున్నయాచెవులపోతుం గనుంగొని గజేంద్రుం డోరీ
నీ వెవ్వండ వెచ్చటనుండి యిచ్చటికిం జనుదెంచితి వనిన నతఁడు నా పేరు విజయుం
డని యిట్లనియె. 101

గీ. ఓషధులఁ బ్రోచి జీవుల నుద్ధరించు, కైరవాప్తునిదూత నిక్కడకు నన్ను
నతఁడు పుత్తేర వచ్చితి ననిన గజము, కార్య మే మిచ్చటను మాకుఁ గనుట కనిన.

వ. అగ్గజశ్రేష్ఠునకు విజయుం డిట్లనియె. 103

చ. పెఱికినయాయుధంబు గొని భీతిలఁగాఁ బొడువంగఁ జూచినన్
వెఱవక దూత స్వామిహితనిశ్చితకార్యము పల్కు టొప్పు న
త్తెఱఁగున వాఁడు రాజునకుఁ దెల్లమి పుత్త్రిసమానుఁ డట్లకా
నెఱుఁగుము నన్నుఁ జంద్రునకు నిష్టతనూభవుఁగా మనంబునన్. 104

వ. కావున నేను నిజంబు పల్కెద నాకర్ణింపుము. 105

క. ఎదిరి తనసత్త్వ మెఱుఁగక, మదమున వైరమ్ము గొన్నమతిహీనునకుం
దుదిఁ గీడు పొందకుండునె, వదలక యివ్విధముఁ దెలియవలయున్ మీకున్.

క. ఈకొలను చంద్రుపేరన్, బ్రాకటముగ మున్ను కలిగె బహుపక్షికుల
వ్యాకీర్ణతటసమీపా, నోకహసురసిద్ధసాధ్యనుతిపాత్రంబై 107

క. ఇందులకుం గావలిగాఁ, బొందుగ మ మ్మునిచినాఁడు బుధజనకుఁడు మ
మ్మిందఱను మట్టి చంపితి, రిందునితో వైరపడఁగ నెంతటివారల్. 108

క. శశికిఁ బంక్త్యుల మగుటను, శశకము లనఁ బరఁగి ధాత్రిఁ జరియింతుము క
ర్కశహృదయులార మీకును, వశ మగునే నిలువ ననిన వారణ మనియెన్. 109

క. ఈతెఱఁ గెఱుఁగక వచ్చితి, మీతెరువున నడవ మింక నేఁగద మిదెక
రీశ పోవఁగఁ దగు నన, మాతంగమ్మునకు శశము మఱియుం బలిమిన్. 110

క. ఈయపరాధంబున క్షీరేయి కరానిధికి మ్రొక్కి ప్రియముగ ననుపన్
బోయెదవుగాక యనుటయు, నాయేనుఁగు నీయెఱుకొనిరె నాఁగా ననుచున్. 111

ఉ. అంతటఁ బ్రొద్దు గ్రుంకుటయు నాశశకంబు గజేంద్రు రోహిణీ
కాంతునిఁ గొల్వఁ జూచుటకుఁగాఁ దోడితెచ్చితిఁ జూడు మంచు ని
శ్చింతతఁ జేరి దంతికి శశిప్రతిబింబముఁ జూప మ్రొక్కి యో
రంతులు చిత్తగింపు మపరాధము సైపు మటంచు వేడుచున్. 112

క. ఆచెవులపోతు కరిపతిఁ, జూచి శశాంకుండు కరుణసొంపున నిన్నున్
గాచి విడిచి యనిపెను సంకోచింపక వేగ పొమ్ము కోరినయెడకున్. 113

క. వచ్చినతెరువునఁ బోయిన, వచ్చుఁ జుమీ చేటు కాన వచ్చినపని నే
మచ్చికఁ జెప్పితి ననుటయు, నెచ్చరికన్ గరివిభుండు నెఱుఁగుచు ననుచున్. 114

క. గజయూథంబులు గొలువఁగ, గజనాథుఁడు గదలె తీవ్రగమనంబున న
వ్వ్యాజముఁ గైకొని చెలఁగుచు, విజయుం డనుశశక మేగె విభుఁ డున్నెడకున్.

వ. చనుదెంచి తత్పాదంబులకుం బ్రణామంబు గావించి దేవా గజయూథంబులు మన
మీఁద రాక యుండునట్టియుపాయంబును సరోవరతీరంబున నిలువ నేరక దూరం
బరుగునట్టితెఱంగునుం జేసి వచ్చితి నెలవు దొలంగక సుఖస్థితినుండుం డనిన నవ్వ్యాజ
యుం గౌఁగిలించుకొని ప్రీతుండై బహువిధంబులఁ బ్రశంసింపుచు నవ్వోటుకద
లక శిలీముఖుండు సుఖంబున నుండె. 116

క. కావున నీయల్పుఁడు ప్రజ, నేవెరవునఁ బ్రోచు టరిది హీనునిఁ బతిఁగా
సేవింప శశ కపింజల, భావంబునఁ జేటు గల్గుఁ బరమార్థ మిలన్. 117

వ. అనినఁ బక్షులు మాకు నక్కథ వినవలయుఁ జెప్పు మనిన వృద్ధకాకం బిట్లనియె.

చ. ఒకపెనుమ్రానికొమ్మతుద నొప్పగుగూఁట వసింతు నేను దా
నికి నట క్రిందితొఱ్ఱఁ దగ నిల్చి కపింజలముండు నన్నచో
నకుటిలమిత్రభావమున నర్మిలి నాహృదయంబు దానిపైఁ
బ్రకటము గాఁగ నిద్దఱము పాయక యుండుదు మెల్లకాలమున్. 119

గీ. అట్లు మెలఁగంగ నొక్కనాఁ డాఖగంబు, పొసఁగ మేఁతకునై పోయి మసలుటయును
గొందలంబున వెదకంగఁ గోరి పోవ, వెనుక నాపక్షి యుండెడునునికిపట్టు 120

వ. దీర్ఘకర్ణం బనుపేరం బరఁగుశశకంబు చొచ్చుకొనియున్నసమయంబున నాపక్షి
యుం జనుదెంచి యిట్లనియె నే నుదరపోషణార్థం బరిగి వచ్చునంతను నాయిల్లు
చొరఁ దగ వగునే వెడలు మనిన దీర్ఘకర్ణం డిట్లనియె. 121

గీ. విడిచిపోయినయింటికిఁ బుడమి లేఁడు, లేనిధరణికి మగడిక్కు లేనిసతికిఁ
గడఁక నెవ్వనికిని నాస గాకమాన, దేను బలవంతుఁడను నీవు నేల విడుతు. 122
క. నా కిప్పు డుండ నర్హం, బీకోటర మేల విడుతు నిలఁ జెఱువులుఁ బ
ద్మాకరములుఁ గూపంబులుఁ, గైకొన్నవి వారిసొమ్ముగా మను వనియెన్. 123
వ. మనుస్మృతిమార్గంబు గలదు గావున నే నిచ్చోటు విడువ ననినఁ బక్షి యిట్లనియె.
క. మొగమోట లేక నాయి ల్లగు నని కైకొనఁగ నీవు నర్హమె యిటులన్
దగవునకు రమ్ము లేదా, జగడం బగు నీవు నాకు శత్రుత్వమునన్. 125
వ. అనుటయు దీర్ఘకర్ణుండు తగ వనినం గా దనవచ్చునే రమ్మని వెడలిన నాపక్షియుం దోడన కదలునప్పు డీయాశ్చర్యంబు నేనునుం జూచెదఁ గాకనుచు నింతనంతం జనుచుండ నవి గొంతద వ్వరిగి యరిగి మనకుం దగవుచెప్పందగువా రెవ్వరనినఁ బక్షికి శశకం బిట్లనియె. 126
క. యమునానదీతటంబున, దమసత్యవ్రతుఁడు గలఁడు దధికర్ణుఁ డనన్
గ్రమ మెఱిఁగినమార్జాలము, తెమలక మన మతని నడిగి తెలియుద మనినన్. 127
వ. కపింజలం బిట్లనియె. 128
క. పిల్లి కడుఁ గ్రూరహృదయం, బెల్లప్పుడు నమ్మఁ బోల దే నెఱుఁగుదు నీ
యుల్లమున కెట్లు గలిగెన్, జెల్లంబో నమ్మి కనినఁ జెప్పం దొడఁగెన్. 129
క. ఆచారవంతుఁ డుత్తముఁ, డీచేరువవారి లెల్ల నెఱుఁగుదు రతనిన్
నాచేరువగా నెఱవక, వే చనుద మ్మనినఁ బక్షి విని యిట్లనియెన్. 130
ఆ. భయము నీకు నాకుఁ బరఁగంగ నేకంబు, నాకు వచ్చుకీడు నీకు రాదె
చెప్పఁ దగినబుద్ధి చెప్పితిఁ గాకంచు, నదియు నదియుఁ గదలి కదియఁ జనక. 131
వ. ఎడదవ్వుల నిలిచి దధికర్ణు నుద్దేశించి. 132
క. ఇరవునకునై వివాదం, బిరువురకుం గలిగి యిటకు నేతెంచితి మీ
వరుసను సముచిత్తుఁడవై, వెరవున మముఁ దీర్చి పంపు వేగం బనినన్. 133
వ. విని యల్లన తల యెత్తి చూచి దధికర్ణుం డిట్లనియె. 134
గీ. మున్నువలెఁ గాదు మిక్కిలి ముసలి నైతిఁ, గదిసి యుండినయది గాని కాన రాదు
వాటముగ నంతదూరంపుమాట వినను, మిగుల నింద్రియవైకల్య మగుటఁ జేసి. 135
క. నను విశ్వసించి చేరం, జనుదెం డని పలుక నవియుఁ జకితస్థితి నా
య్యనఁ గదియ వెఱవ నేటికిఁ, బనిపడి యిట వచ్చి ప్రకృతిబాంధవు లయ్యున్.
క. ధర్మంబు చెఱుపఁ జెఱుచును, ధర్మము రక్షించువానిఁ దా రక్షించున్
ధర్మంబు చెడక యుండను, నిర్మలమతి నడపవలయు నిశ్చలనియతిన్, 137

క. ధర్మంబు పరమమిత్త్రుఁడు, ధర్మము వెనువెంట వచ్చుఁ దక్కినధనముల్
కర్మాయత్తశరీరము, నిర్మూలం బైనచోట నే వసియించున్ 138

ఆ. ఇట్టిమాట లెల్ల నివి నిజంబులు గాని, యాథవృత్తిఁ గల్లలాడ నేను
గల్లలాడునట్టి కష్టుఁ డెవ్వం డైన, మొనసి నరకకూపమున వసించు. 139

క తలఁప నహింసను మిగులం, గలిగినధర్మంబు లేదు గావున నే నీ
తెలివిని దగ జీవాత్మం, దలఁపుచు నున్నాఁడ నొంపఁ దలఁపనిబుద్ధిన్. 140

క. పరభామఁ గన్నతల్లిఁగఁ, బరధనముం బెంకు గాఁగ భావించుచు స
త్పురుషుండు సర్వజీవుల, నిరతముఁ దనయాత్మఁ గాఁగ నెమ్మదిఁ జూచున్. 141

ఆ. సకలభూతసమితిసౌఖ్యదుఃఖంబులు, తనవిగాఁ దలంచు తత్త్వవిదుఁడు
జన్మమృత్యుభయవిచారంబు దిగఁ ద్రోచి, లలితగతిని మోక్షలక్ష్మిఁ జెందు. 142

వ. అట్లు గావున. 143

గీ. ఎవ్వరికి హింస చేయక హితము చేసి, నాఁటినాఁటికిఁ జాంద్రాయణవ్రతంబు
సలుపుచున్నాఁడ నాతపోబలముకలిమి, నడుగుఁ డేమైనఁ జెప్పెద నభిమతములు.

క. అని తమ్ము నమ్మఁ బలికిన, విని వెఱవక చేరఁబోవ వేగమె రెంటిన్
మునుగాళ్ల నడఁచి వానిన్, దినియెన్ గ్రూరాత్ము సమ్మతింతురె యెందున్. 145

వ. కావున నీయులూకంబు రాజ్యార్హుండు గాఁ డని యావృద్ధకాకంబు పలికినం బక్షులు విని యిది నిజంబు పలికెం దప్ప దని యాయులూకంబును రాజ్యాభిషేకంబునకుం దొలంగించి పక్షు లయ్యైదిక్కులకుం జెదరిపోయినఁ దదనంతరంబ యయ్యులూకంబు వృద్ధకాకంబుకడకుం జనుదెంచి రోషసంరక్తలోచనంబులు మెఱయ నుద్ధతంబగుచు నిట్లనియె. 146

క. నీ కేమికీడు చేసితిఁ, గాకమ రాజ్యార్హుఁ డితఁడు గాఁ డని నన్నున్
గైకొనక పలికి తల్పుఁడ, నై కానంబడినభావ మది యెయ్యదియో. 147

వ. అని మఱియు నిట్లనియె. 148

సీ. తొడరి వాఁడిశరంబు దూఱి పాఱినగంటి మంత్రౌషధంబుల మాన నేర్చుఁ
బరశుఖండితమహాపాదపోన్నతశాఖ జిగి మించఁ గ్రమ్మఱఁ జిగురు వెట్టు
దర్పితభయదోగ్రదావాగ్నిశిఖలచే మాడినతృణ మెల్ల మగుడ మొలుచు
నిష్ఠురోక్తులచేత నెఱిఁ జెడ్డకార్యంబు మగుడ నెన్నండును నిగుడ కుండుఁ

ఆ. గాన నాకుఁ బక్షిగణము లనుష్ఠించు, ప్రాభవంబు చెఱుపఁబడియెఁ గాన
నోరి మీకు మాకు వైరంబు వాటిల్లె, ననుచు గూబ చనియె నాగ్రహమున. 149

వ. అదియు కారణంబుగా నులూకంబులకుఁ గాకంబులకు సహజవైరంబు వాటిల్లె నని చిరంజీవి చెప్పి మఱియు నిట్లనియె. దేవా మున్ను చెప్పంబడినషాడ్గుణ్యంబులలోన

సంధివిగ్రహంబు లిప్పటికిఁ బ్రయోజనంబులుగా వాసనయానద్వైధీభావసమాశ్ర
యంబులు విచారణీయంబు లనిన విని యతం డాసనక్రమం బెట్టి దనిన. 150

గీ. విమతుఁ డధికుఁడై కడు సమీపమున నున్న, హీనబలునకుఁ దనయున్నచోనునికి
కడుఁ బ్రమాదంబు గావునఁ గాదు మనకు, సబలునకునైన నొప్పునాసనగుణంబు.

క. యానంబు గదలి పోవుట, గాన బలము లేనిమనకుఁ గా దదియుం బెం
పూనినద్వైధీభావము, ధీనిరతులు ఘనసమృద్ధిఁ దీర్పఁగవలయున్. 152

గీ. చిరసమాశ్రయవర్తన స్థిరతఁ జేసి, శత్రువరులను గెలుచుట సంశ్రయంబు
తద్గుణంబులు దెలిసి యుద్దండరిపుల, మూల మడఁచిన వారలు మున్ను గలరు. 153

క. ఒడలికి నలజడి యైనన్, గడఁగి సమాశ్రయము సేన కావించెద ని
ప్పుడు వైరు లధికులైనన్, దడఁబఱచెద నాదుబుద్ధితోలిమి పేర్మిన్. 154

క. బలవంతులైనశత్రులఁ, బలువుర నేనియును బుద్ధిబలమున గెలువన్
వలనగు నాగార్థము ధూర్తులచే విప్రుండు వంచితుం డగుభంగిన్. 155

వ. అనినఁ గాకప్రభుం డత్తెఱంగెఱింగింపు మనినఁ బ్రధానాగ్రగణ్యుం డగుచిరం
జీవి యిట్లనియె. 156

సీ. యజ్ఞార్థ మనురు ధరామరుఁ డొక్కఁడు కొని యొక మేషంబుఁ గొంచు రాఁగఁ
దెరువున దుర్జనుల్ దృష్టించి తమలోన మోసపుత్తము గాక ముని నటించుఁ
గడు నిర్దయాత్ముండు గా నుర్వి విప్రుండు వెఱవక హింస గావించు నెట్లు
గనుఁగొన్నమా కెల్లఁ గనికరం బయ్యెడు దీనిఁ జంపఁగ సమ్మతించుట కిది

గీ యనఁగ నమ్మి చింబోతుఁ దా నచటఁ గట్టి, యాతఁ డాచమనార్థమై యరుగఁ దడవ
సరభసంబునఁ జింబోతుఁ జంపి తినిరి, బుద్ధిగలవారు గెలువనోపుదురు పరుల. 157

ఉ. కావున నేను శాత్రవనికాయము గెల్చెద సాహసంబుతో
నావచనంబు నమ్ముఁడు మనంబున నింతయుఁ జింతదక్కి నే
జీవముఁ బాసినట్టు గతిచేడ్పడి యుండెద రక్తపూరముల్
జేవురుచాయగా నొడలఁ జిప్పిలఁ జల్లుఁడు చల్లి యత్తఱిన్. 158

గీ. మున్ను వచ్చినకాకులమూఁక నడుమ, నన్నుఁ బడవైచి తొలఁగి మిన్నక చనుండు
నే సమాశ్రయ మొనరించి మోసపుచ్చి, పత్తు ననుటయు నామేఘవర్ణుఁ డపుడు.

గీ. ఆచిరంజీవిఁ జెప్పినయట్ల చేసి, తాను దనవారు నవ్వల తరువుఁ బాసి
తొలఁగి తనమంత్రిపల్కినయాలఘుకార్య, మాత్మఁ దలపోయుచుం డెనయ్యవసరమున.

ఉ. పొంగినవేడ్కతోడ మను పూర్వదిశాంగనఁ గూడి యుంటి నా
కుం గల రాగ మెల్ల ననుకూలతఁ జూపెద నంచుఁ బశ్చిమా

కాంగనఁ జేరెనో యనఁగ నస్తగిరిన్ రవి చేరి క్రుంకినన్
నింగియు నేలయుం దమము నెక్కొన దిక్కులఁ గప్పె నొప్పఁగన్. 161

వ. అత్యంధకారంబునఁ జిరంజీవి తాను మున్నున్నవటమహీరుహంబు క్రింద మృత
కాకమధ్యంబునం బడి రక్తంబునం దొప్పదోఁగి యీఁకలు విచ్చి నేత్రంబులు
మూసికొని మృతిం బొందినచందంబున డెందంబు కొందలం బడపుకొని యున్నసమ
యంబున నక్కడ నుపమర్దనుండు తనమంత్రులం గనుంగొని యిట్లనియె. 162

గీ. శత్రు నిశ్శేషముగఁ జేసి చంప కున్న, నొకఁడు దప్పిన మనకది యొప్ప కుండు
గాన వేగంబ యామఱ్ఱికడకుఁ బోయి, వెదకి చంపుట గార్య మీవేళ ననిన. 163

వ. అప్పలుకు లాకర్ణించి యతనిమంత్రు లేకవాక్యంబుగా నిట్లనిరి. 164

ఉ. దేవర నీతివాక్యము సుధీవిభవాఢ్యులు మెచ్చ నాడితోఁ
బోవుట మేలు నాఁ గదలి పోయి వటం బరికట్టి చుట్టునుం
గావలి వెట్టి చొచ్చి యొకకాకముఁ గానక కాకు లన్నియున్
జీవములం దొఱంగె నని చెప్పఁగఁ గ్రమ్మఱి పోవున త్తఱిన్ 165

వ. అవ్విధం బంతయు నెఱింగి చిరంజీవి తనలో నిట్లని వితర్కించె. 166

ఆ. మొనసి చేయవలయు మొదల నుద్యోగంబు, చేసెనేని కార్యసిద్ధిఁ బొందఁ
జేయవలయుఁ గానఁ జేసెద నని చిరం,జీవి నిశ్చయించి చింత దక్కె. 167

వ. ఉన్నసమయంబున. 168

క. కాకంబు లెల్ల నుడిసెం, గా కిచ్చట నొకటి దైవనఁ గలిగెనె యనుచున్
గాకారు లరుగునంతట, నాకాకము కావుకావు రని యొలఁగింపన్. 169

వ. ఇట్లు గూసినచిరంజీవికూఁత విని యులూకంబులు పోక మగిడి వచ్చి యచ్చోటు
వెదకి చిరంజీవిఁ బట్టుకొని పోయి తమయేలిక యగు నుపమర్దముందటం బెట్టినఁ
గనుంగొని యతండు నీవెవ్వఁడ వనిన నతండు నాపేరు చిరంజీవి యనుటయు
నోరీనీవు మేఘవర్ణునకుఁ బ్రధానాగ్రగణ్యుండవే తెఱంగున నిట్టివాఁడ వైతి వనినఁ
జిరంజీవి యతని కిట్లనియె. 170

సీ. అవధరింపుఁడు నన్ను నమ్మేఘవర్ణుండు దప్పక కార్యంబు చెప్పు మనిన
నుపమర్దభూపాలుఁ డుగ్రుండు సాహసి యధికబలప్రతాపాన్వితుండు
సరగున మన మేగి శరణంబు చొచ్చిన నతఁడు నీ కెంతయు హిత మొనర్చు
నని బుద్ధి చెప్పిన నతనిచిత్త మెఱింగి యనుచరవర్గంబు లాగ్రహించి

గీ. యోరి పగవారిపక్షమై నోరికొలఁది, నోడితివి దీనఁ జేటగుఁ గుడువు మనుచుఁ
జరణఘాతంబులను మేను చఱచి మట్టి, చంచుపుటములఁ గఱచి నొప్పించి చనిన.

క. దిగ విడువక ప్రాణంబులు, తగ నాకంఠమున నిలిచి తల్లడపడితిచెన్
దెగ నడవుఁడు మీరైనను, సుగతికిఁ జనునట్టిభంగి చొప్పడ నన్నున్. 172
వ. అనుటయు నుపమర్దుండు రక్తాక్షుండు మొదలయినతనయమాత్యులం గనుంగొని వీని
నేమిసేయుద మనిన నందు రక్తాక్షుం డిట్లనియె. 173
ఉ. ఈతఁ డసాధ్యశత్రుఁ డని యించుకయు న్మతి లేక వీని గు
ర్నీతిఁ గృపాకటాక్షమున నిల్పఁగఁ జూచెదు గాని మీఁద న
త్యాతురతం బ్రమాద మని యాత్మ నెఱుంగవు వీనియున్నయీ
రీతి నిజంబు గాదు ప్రహరింపుఁడు పంపుఁడు కాలుప్రోలికిన్. 174
ఆ. వీఁడె కాఁడు హీనవిమతుఁ డైనను నొచ్చి, చిక్కినపుడ వేగ చెఱుపవలయు
గరుణఁ గాచెనేని కాలాంతరంబునఁ, బ్రతిఘటించి వాఁడె పగ యడంచు. 175
వ. అనుటయు నుపమర్దనుండు క్రూరాక్షుం డనుతనయమాత్యు నడిగిన నతం డిట్లనియె.
క. శరణము చొచ్చినవానిన్, బరిమార్చినయతని కధికపాపం బనుచున్
బొరిఁ జెప్పు ధర్మశాస్త్రము, పరమకృపం గావు వీనిఁ బక్షికులేంద్రా. 177
వ. అనిన నతండు దీప్తాక్షుం డనునమాత్యుం గనుంగొని నీమదిం దోఁచినకార్యంబు
చెప్పుమనిన నతం డిట్లనియె. 178
చ. అనఘ యెఱుంగ నెందు శరణాగతుఁ జంపినచోటు చెప్పఁగా
వినవె కపోతమున్ శరణు వేఁడిన నాత్మశరీరమాంసమున్
గొను మని బోయ కిచ్చె శిబి క్రొత్తగ విన్నది చెప్ప నేల యె
ప్పుడు మును వైశ్యచోరులకుఁ బుట్టినవాదము చిత్తగింపుమా. 179
వ. అనుటయుఁ దత్కథాక్రమం బెట్టి దనిన నుపమర్దున కతం డిట్లనియె. 180
ఉ. ము న్నొకపట్టణంబునఁ బ్రమోదమునన్ ధనగుప్తనామసం
పన్నుఁడు వైశ్యుఁ డుండు నొకభామిని వానికిఁ జంద్రరేఖ నా
నెన్నిక కెక్కి యొప్పుఁ గమలేక్షణ రూపవిలాసవిభ్రమో
త్పన్నవయోవిభాసి కలభామమె యొప్పుఁ దృణీకరింపుచున్. 181
గీ. మెలఁగునాసతి దనపతి మిగుల వృద్ధు, గాన నెన్నఁడు నొల్లక కదియనీక [య.
యున్నయెడఁ జోరుఁ డొకఁడు వారున్నయిల్లు, కన్నమిడిచొచ్చి ధనమున్నకందువర
వ. ఆచోరుండు నలుదిక్కులం బరికించునప్పు డనర్ఘ్యమణికనకభూషణాలంకృతయై
మృదుతల్పంబునం దనపురుషునొద్దఁ బరాఙ్ముఖియై నిద్రించునంగనాతిలకంబుం
బొడగని నాకు నితనిమందిరంబున ధనంబు వెదక నేల యివ్విభూషణంబులలోన
నొక్కటొడవు నాకుఁ జేపడిన నంతియ చాలునని దీప్తజ్వాలాజాలంబులకుం దగిన

తదీయాభరణకాంతు లినుమడింప నక్కంబుకంఠికంఠాభరణం బపహరింపం గరంబు
చాఁచిన. 183

క. తొడగినతొడవులదీప్తులు, తొడిఁబడి చీఁకట్లు దూలఁ దూలఁగఁ దనపైఁ
దొడరినహస్తము సోఁకినఁ, బడఁతుక మేల్కాంచి చూచి భయకంపితయై. 184

వ తనజీవితేశ్వరుం డున్నదిక్కున కభిముఖియై 185

సీ కరికుంభములకంటెఁ గడుసైనచనుదోయి యుగ్మలి బిగియార నొత్తి యొత్తి
బిసకాండములకంటెఁ బసమించుకరముల నతివ యంతంతకు నలమి యలమి
పల్లవంబులకంటె బాగైనకెంగేలు లలితాంగి యల్లన తెలిపి తెలిపి
పికనాదమునకంటెఁ బెంపారునెలుఁగున బింబోష్ఠి పలుమాఱు పిలిచి పిలిచి

గీ తెలుపునంతట మేల్కని తెలివి నొంది, తనకుఁ బ్రియకాంత చేసిన ధన్యతకును
మేను పులకాంకురంబుల నీనుచుండ, నొలసి సౌఖ్యాంబునిధిలోన నోలలాడి. 186

వ ఆవైశ్యుండు కొండొకసేపున కాకుటిలకుంతల కిట్లనియె 187

క ఏకాలంబున వెనుకను, నీకౌఁగిలి నాకు నబ్బనేరదు భాగ్యం
బోకాంత నేఁడు గలిగెను, మేకొనుటకు దీని కేనిమిత్తము చెపుమా. 188

వ అనిన నయ్యింతి భయముకతనం బలుకక నిజకటాక్షవీక్షణంబులం గరాభినయ
సంజ్ఞాభావంబులం దెలుపం దెలియక యాలేమ యిటు చేయుటకుఁ గతం బెయ్యది
యని నలుదిక్కులం గనుంగొనునప్పుడు తనవెనుకదిక్కున నొదిగియున్న చోరునిం
గనుంగొని యిట్లనియె. 189

ఉ ఈరమణీలలామ నను నెప్పుడు వృద్ధుఁ డటంచు దగ్గఱం
జేరదు నేఁడు నిన్నుఁ గని చెందినభీతిని గౌఁగిలించుటన్
వారివిశేషసౌఖ్యముల నందికృతార్థుఁడ నైతిఁ గావునన్
నారుచిరార్థసంపద గొనం దగు నిచ్చెదఁ బుచ్చుకోవనా. 190

వ అనినఁ జోరుం డిట్లనియె. 191

చ. కలధన మెల్ల దేవుకొని గ్రక్కునఁ బోయెద నంచు వచ్చి నీ
యలఘుమృదూక్తుల న్వనము హర్షముఁ జేయుట నర్థ మొల్ల ను
గ్మలి విను నేఁటియి ట్లితనిఁ గౌఁగిటఁ జేర్చి రమింపకున్న నన్
దలఁచినవేళ వచ్చి మొగ తప్పక మ్రింగును నంగిటం బడన్. 192

వ అనిన వైశ్యుం డతని కిట్లనియె 193

క ఉపకారంబునకును బ్రత్యుపకారము చేయ కుంట యుచితమె నీ వీ
యపరిమితార్థముఁ గొని చను, నెవ మేమియుఁ బలుక కనుచు నిలయమునందున్.

వ. తనకుం గలిగినధనం బంతయు నతనియుండటం బెట్టి నీ వేమియుం బెనంగక కొనిపో
మ్మనిన నతం డేమియు నొల్లక నన్నీపక్షంబు తుదిముట్టం జూడు మనుచు నేమి
యు ముట్టక చనియెఁ జోరవ్యవహారంబు జీవనంబుగా నొడ లెత్తినయతండును
నశ్వైవ్యక్తికి నుపకారంబు చేసి పోయెం గావున నీవును నీవాయసంబువలనఁ గృప
గలుగవలయు ననిన నుపమర్దనుండు వక్రనాసుం డనుమంత్రిం జూచి నీతలంపునుం
జెప్పు మనుటయు నతం డిట్లనియె. 195

క. తెగి చంపరాదు కాకముఁ, బగతుర దమలో విరోధపడిరేని శుభం
బగు మన కొకరాక్షసగో, యుగచోరులకథ వినంగ నొప్పగుఁ దెలియన్. 196

వ. అనినఁ దత్కథాక్రమం బెట్టి దని యుపమర్దుం డడిగిన నావక్రనాసుం డిట్లనియె.

చ. ఘన మగు నగ్రహారమునఁ గశ్మవిదుం డొకబ్రాహ్మణుండు పా
వనచరితుండు గోవులఁ బ్రవర్ధన మొందఁగ రెంటి మేపఁగాఁ
గనుఁగొని తాఁ బ్రమోదమునఁ గైకొనఁగాఁ దటి వేచి యుండు ము
చ్చనిశము నొక్కనాఁ డొకమహానిశి నొక్కఁడు పోవుచుండఁగన్. 198

గీ. మొగులు సన్నపుఁజినుకుతో ముసురుకొనుట, మీఁదఁ జీఁకటి దట్టమై మెండుకొనుట
మనుజవిరహితమును నిశామధ్య మగుటఁ, బొదలుమనమున నాదొంగ పోయిపోయి

సీ. ఎదురుగా నొక్కరుఁ డేగుదెంచిన వానిఁ దరలక చోరుండు దాఁకి బెదరి
యెవ్వండ వనుటయు నే బ్రహ్మరాక్షసుఁడను నన్నుఁ దాఁకిన ఘనుఁడ వైన
నీ వెవ్వఁ డవునన నే ముచ్చుఁ బొమ్మన నింతప్రొద్దెచ్చటి కేగ దనిన
నీపురిలోన మహీసురోత్తముధేనువులు రెండు మంచివి గలుగఁ జూచి

ఆ. యపహరించుకొనఁగ నరిగెద నే నన్న, నేను నతనిఁ బట్టి నిపుడు పత్తు
రమ్మటంచుఁ గదలి బ్రహ్మరాక్షసుఁడును, నతఁడు నంతఁ గూడి యతనిగృహము.

వ. కదియం బోయి యమ్మహీదేవుగృహద్వారంబునొద్ద నిలిచి చోరునిం జూచి బ్రహ్మ
రాక్షసుం డిట్లనియె. 201

ఆ. ఏను మున్న పోయి యీయింటివిప్రునిఁ, బట్టి భుక్తి నాకుఁ బెట్టఁ జూచి
పిదప నీవుఁ గడసి మొదవులఁ దోలుకొ, మ్మనిన నతనిమాట కాగ్రహించి. 202

వ. చోరుం డిట్లనియె. 203

ఆ. తొలుతే నీవు విప్రుఁ దెలిపిన మఱి నాకుఁ, బట్ట నెట్టు వచ్చుఁ బశుయుగంబు
వారు నతనిపొరుగువారును మేల్కన్నఁ, బాఱవలసియుండుఁ బసుల విడిచి. 204

వ. అని మఱియు నిట్లనియె. 205

క. చోరఁబడి గోయుగముం గొని, పరగున నే నూరు వెడలి చనునంతట భూ
సురు నీవు పట్టు మనుటయు, నరుణాక్షులు మెఱయ నతఁడు నాతని కనియెన్.

క. పసుల మును నీవు దోలిన, ముసరిన నెవ్వగల నతఁడు ముచ్చిరుచుండెన్
బస లేదు నాకుఁ బట్టఁగ, వెస నే మున్నరుగ నీవు వెనుచను మనినన్. 207

వ. ఇవ్విధంబున నయ్యిరువురు నొండొరులమీఁదియాగ్రహంబున మెల వెఱుంగక రొదకొట్టునంతట నాయింటిగృహపతి మేల్కని తలవాకిటికిం జనుదెంచి యర్ధరాత్రసమయంబున వచ్చి మావాకిటం బోరుచున్నవా రెవ్వ రనిన నతనికిఁ జోరరాక్షసు లిట్లనిరి. 208

ఉత్సాహ. వెస నితండు నిన్నుఁ బట్టవేచి వచ్చె బ్రహ్మరా
క్షసుఁ డటంచుఁ జోరుఁ డనినఁ గవలి నీపశుద్వయం
బెసఁగ వేడ్క వీఁడు వేగ యిపుడు దోల వచ్చె సా
హసికవర్యుఁ డితఁడు దొంగ యంచుఁ జెప్పెఁ జెప్పినన్. 209

గీ. విని మహీసురవర్యుండు వితతమంత్ర, బలమునను బ్రహ్మరాక్షసుఁ బాఱఁదోల
నంత నటమున్న చోరుండు నరిగెఁ గానఁ, బొసఁగ నహితులు దమలోనఁ బోర మేలు.

క. కావున శరణాగతునిం, గావం దగుఁ గాని చంపఁ గా దనినయెడన్
దా విని ప్రాకారవర్ణుని, నీవివరము చెప్పు మనిన నేర్పున నతఁడున్. 211

వ. వక్రనాసుండు చెప్పినయట్లు చెప్పిన విని రక్తాక్షుండు సముత్థితుండై మొక్కి యుపమర్దున కిట్లనియె. 212

గీ. దీనదశ డోఁపఁ బగతుండు హీనవృత్తి, నడఁగి బల మబ్బువేళను మడఁగఁ జేయు
ధృష్టముగఁ గీడు చేసినదుష్టవలని, వినయవాక్యంబులకు మెచ్చ వెఱ్ఱివాఁడు. 213

వ. అని మఱియు నిట్లనియె మున్నిట్టిప్రియాలాపంబుల కలరి. 214

క. ప్రేమను జారిణి యగుతన, రామను శిరసావహించె రథకారుఁ డొకం
డీమహి నవివేకి యనుడు, నామంత్రిమొగంబు చూచి యతఁ డెట్లనినన్. 215

వ. అతం డిట్లను రథకారుని కొక్కకులకాంత గలదు దానితెఱంగు వినుండు. 216

క. నగుమొగముఁ గలికికన్నులు, బిగిచన్నులు నసుగునడుము బింబాధరముం
జిగి దొలఁకుపదతలంబులుఁ, దగియొప్పుం బద్మముఖికిఁ దరుణులలోనన్. 217

క. ఆపొలఁతుక పరపురుష, వ్యాపారము చేయుచుండ నపుఁ డెఱిఁగి నిజం
చేపారఁ దెలియుతలఁపునఁ, గోపం బడఁచుకొని పలికెఁ గోమలితోడన్. 218

ఉ. బాలరొ నన్ను రాజు పనిపంపఁగఁ బోవుచున్నవాఁడఁ బోఁ
జాల నటంచు భృత్యునకు సంపుల దాఁగఁగఁ బోల దెందు నే

నేల నృపాలుకొల్వునకు నేగతి వచ్చె నవస్థ యంచుఁ జిం
తాలసుఁడైన నాథునకు నంగన యిట్లనియెన్ ముదంబునన్. 219

ఉ. ఎన్నికబంట వీవు నిను నేలిక పిల్చి ప్రియంబు చెప్పినన్
సన్నక సన్నఁ బోక పెఱసన్నల సాహసు లన్ను టొప్పునే
తిన్నఁదనంబుతోడఁ బని దీర్చక వచ్చి సుఖింతు గాని పో
కున్న నృపాలుఁ డుగ్రుఁ డదయుండు చలంబున నేమిసేయునో. 220

వ. అని ససంభ్రమంబును సకౌతుకంబునుంగా నమ్మగువ యతని మజ్జనభోజనాదులం
బరితృప్తుం జేసి తాంబూలం బిచ్చి సెజ్జకుఁ దార్చి యిట్లనియె. 221

క. తడ వోర్వవు ప్రాణంబులు, దడసి నినుం బాసి నాకుఁ దప్పదు నీకున్
బడఁతుక లచ్చటఁ గల రని, తడవుచు రా కున్న విడుతుఁ దనువు నిజేశా. 222

గీ. అనుచుఁ గందర్పసంక్రీడ నాత్మనాథు, నుల్ల మలరంగ నేర్పుల నోలలార్చి
చలిదియును సంబడంబును జాల నొసఁగి, ప్రొద్దు గ్రుంకెడునంతన పుచ్చె నతని.

క. పుచ్చి యుపనాథుఁ బిలువం, బుచ్చి యుదక మాడఁబోవఁ బోవక మగుడన్
వచ్చి యిలు చొచ్చి సూతుం, డచ్చటిమంచంబు క్రింద నడఁగినవేళన్. 224

వ. పదంపడి యక్కాంతయు. 225

చ. ఒడలికి వాడి సన్నమణుఁ గొప్పఁగఁ గట్టి సుగంధ మంతటం
బొడవడకుండ మేన నెగపూఁతగఁ బూసి వినీలకేశముల్
ముడివడ కుండఁ దీర్చి విరులం గురువేరుఁ గదంబకంబు గాఁ
బొడవుగఁ గొప్పు వెట్టి మణిభూషణముల్ ధరియించె వేడుకన్. 226

గీ. ఇవ్విధంబునఁ గైసేసి యిందువదన, దీప్తు లడరంగ నద్దంబు తెచ్చి చూచి
తనముఖావయవంబులు తానె మెచ్చి, సుదతి యుపకాంతున కెదురుచూచుచుండె.

వ. అయ్యవసరంబున నుపనాథుండును నతిసంభ్రమంబున నలంకరించుకొని దూతి
కానుగమ్యమానుండై పద్మముఖిమందిరంబునఁ బ్రవేశించి పర్యంకంబునందుఁ
గూర్చుండి యుండె. 228

క. ఆసమయంబునఁ బుష్పశరాసనసామ్రాజ్యలక్ష్మి యన శృంగారో
ద్భాసితయై నిజపర్యం, కాసనమునఁ గాంత జారు నల్లన చేరెన్. 229

వ. ఇట్లు చేరినకాంతాతిలకంబునకుం గదిసి యతం డిట్లనియె. 230

ఉ. ఎప్పుడు పిల్చుఁ బద్మముఖి యెప్పుడు దానిప్రియుండు పోవు న
న్నెప్పుడు గారవించుఁ గమలేక్షణ యంచు నహర్నిశంబు నే

నెప్పుడుఁ గోరుచుండుదు మహిం దలపోయఁగ నేను ధన్యుఁడన్
జెప్పఁగ నేల నన్నిపుడు శ్రీఘ్రము తమ్మని పిల్వఁ బంచుటన్. 231

క ఆని మఱియుఁ బ్రియము చెప్పుచు, ఘనపరిరంభంబు చేసి కాంతయు నతఁడున్
మనసిజసంక్రీడలమై, ననుపమశయ్యాతలంబునం గున్నయెడన్. 232

ఆ మగువ కాలు చాప మగనిఁ దాఁకుటయును, నతివ యాత్మలోన నది యెఱింగి
వీఁడు మగఁడు గాని వింతవాఁ డెవ్వఁడుఁ, గాఁ డటంచుఁ గొంత కళవళించి.

వ. విచారించుసమయంబునం గూటమితమకంబున నమ్మగువయభిప్రాయం బెఱుంగమిం
జేసి పరపురుషుండు దాని కిట్లనియె. 234

ఆ నాకు వలతొ మున్ను చేకొన్నమగనికి, వలతొ నిజము చెప్పవలయుఁ దెలియ
నోపి చెప్పకున్నఁ గోసెదఁ జూ ముక్కు, సెవులు ననిన దాని కవిద యనియె.

ఉ. ఓరి దురాత్మ నీవును బ్రియుండవె నాహృదయేశు కాలిపై
గోరును బోల వీవు ననగూఁటఁ గడున్ జపలస్వభావలై
నారులు రూపయౌవనమున న్నిలుపోపక యిన్వలవ్వలన్
జారహితంబు సేయ విభుచక్కటి మోహము మాన నేర్తురే. 236

వ. అదియునుంగాక. 237

సీ మగఁడు దైవం బని మదిఁ దలంచినయట్టి మగువ పుణ్యాంగన మగువలందు
విభుఁడు శరీరంబు విడిచి పోయెడివేళ నగ్నిముఖంబున నరుగఁగాక
తరుణి యుండఁగ లేక తగనికార్య మొకటి నేరక చేసిన నిముడుకొనుచు
పతిలేనిధర్మంబు పతికి నేయెడ లేదు పతి వెలిగా లేదు సతికి మేలు

ఆ గాన సతియుఁ బతియుఁ గలకాల మెల్లను, దోడునీడ గాఁగఁ దొలఁగ రనిన
శయ్యక్రింద నుండి సంతోషమున రథకారుఁ డద్భుతంబు గ్రమ్ముమదిని. 238

వ ఇట్లని తలంచె 239

ఆ మిగులఁ బత్తి మైన మెలఁతుక యొకనాఁడు, ప్రియము పుట్టి యొకనిఁ బిలిచె నేని
నేమి దప్పె ననుచు నెంతయు ముద మంది, యలుక విడిచి యున్నయవసరమున.

క. పరపురుషుండును దరుణియు, సురతశ్రమపారవశ్యసుఖసుప్తిమెయిం
గరచరణంబులు పెనఁగొనఁ, బరిరంభణకేళి నున్న భావించి మదిన్. 241

ఉ. అరథకారుఁ డల్లన నిజాంగనఁ దెల్పినఁ గన్ను విచ్చి యా
సారసనేత్ర యిట్లనియెఁ జయ్యన నీవు తొలంగు మంతకా
కారుఁడు వీఁడు మేల్కనిన గ్రక్కున నిన్నును నన్నుఁ జంపు ము
న్నారసి వీఁడె పట్టిన భయంబునఁ బోవక చిక్కి యుండితిన్. 24[illegible]

ఆ. అనిన దానినాథుఁ డటఁ బాసి తొలఁగిన, నొద్ద నిదురవోవుచున్న విటునిఁ
దెలుప వెఱచి తాను దెలియక నిద్రించు, మగువఁ గాంచి యపుడు మగఁడు కినిసి.

క. ఆమంచము తల నిడుకొని, ప్రేమంబునఁ బెద్దవీథిఁ బెట్టిన జారుం
డామగువఁ బాసి తొలఁగిన, నేమియు నన కతివఁ గొనుచు నింటికిఁ జనియెన్.

వ. కావునఁ బ్రత్యక్షదోషంబు చేసినవానిం జూచియైన నవివేకి మంచిమాటలకుం జొక్కి మోసపోవు నని పెక్కుభంగుల రక్తాక్షుండు చెప్పిన నతనిమాట లవధరింపక యాచి రంజీవిం దోడ్కొని నిజనివాసంబునకుం జని యతని నత్యంతగౌరవంబునం గొలిపించుకొని యున్నసమయంబున నచిరకాలంబునకు నొక్కనాఁ డుపమర్దుండు సకలభృత్యామాత్యనివహంబుతోడం గొలువున్నసమయంబునఁ జిరంజీవి చనుదెంచి యతనికి మ్రొక్కి యిట్లనియె. 245

ఉ. నీపగవానిముందటను నీగుణముల్ గొనియాడఁ గోపసం
తాపపరీతచిత్తుఁ డయి దండితుఁ జేసెను నన్నుఁ బ్రాణముల్
తీపని యుండ నొల్ల నడి తెచ్చినయీ బ్రతు కేల యగ్నిలో
నేపునఁ జొచ్చి దేహము దహించెద నడ్డము రాకుఁ డెవ్వరున్. 246

క. తనయేలిక మదిలకొనక, గొనకొని ప్రాణంబు విడువఁ గొఱ గా దనినన్
విని రక్తాక్షుఁడు వానిం, గనుఁగొని యిట్లనియె మనసు గనుఁగొనుబుద్ధిన్. 247

ఆ. చచ్చి యేమి చేయు దిచ్చట నీ వన్న, నతఁడు దా నులూక మగుచుఁ బుట్టి
కాకకులము నెల్ల గ్రక్కునఁ జంపుదు, గాలి వోవకుండఁ గాంతు దీఱ. 248

వ. అనిన విని రక్తాక్షుం డవ్విధంబు సేయ నీకు సాధ్యంబు గా దెట్లనినఁ దొల్లి యొక్కమూషికంబు సూర్యానిలదేవేంద్రమేరుపర్వతంబులు దనకుఁ బ్రత్యక్షంబులై నను నెప్పటిరూపంబునె పొందెఁ గాని యుత్కృష్టజన్మంబు నొందనేరదయ్యె ననినఁ జిరంజీవి తత్కథాక్రమం బెట్టి దనిన రక్తాక్షుం డిట్లనియె. 249

సీ. మునివరుఁ డొకరుండు ముఖ్యతీర్థము లెల్ల నాడి భాగీరథి కరిగి యందు
నవగాహనము చేసి యాదిత్యుఁ డుదయించుతఱి నర్ఘ్యజలము హస్తములఁ బట్ట
నయ్యవసరమున నాకాశవీథి గా నొకడేగ యెలుకఁ బట్టుకొని చనఁగ
నాయెల్క విడివడి యమ్మహీసురుచేతి యర్ఘ్యజలంబులయందుఁ బడిన

గీ. నతఁడు గనుఁగొని కౌతుకాయత్తచిత్తుఁ, డగుచు నమ్మూషికముమీఁద నిగుడుకరుణఁ
గన్య యగుఁగాక యనుటయుఁ గాంత యయ్యె, దానిఁ దనభార్యచేతికిఁ దా నొసఁగ. 250

క. ఆరామయుఁ దనకన్నను, మారితకంటెను గరంబు మక్కువ మెఱయన్
గారామునఁ బెనుపఁగ నన్నారీరత్నంబు యౌవనప్రాయము నన్. 251

వ. అతిమనోహరాకార యైనయక్కొమ్మం గనుంగొని యొక్కనాఁ డమ్మునీశ్వరుండు
మనంబున నిట్లు విచారించె. 252

క. ఈకన్నియఁ దగువరునకు, నీకున్న రజస్వల యయి యిది వృషలి యగున్
బ్రాకటనిందాపాత్ర,వ్యాకుల యగు ననుచుఁ దనమహత్వము పేర్మిన్. 253

క. త్రిభువనదీపకుఁ డగునా, నభోమణిఁ దలఁచిన వేగ యమ్ముని మ్రోలన్
శుభమూర్తి వచ్చి నిలిచిన, నభివందన మాచరించి యతఁ డిట్లనియెన్. 254

క. ఈరూపవతికి మర్త్యులు, గా రని నిలిపితిని భార్యఁగాఁ గైకొనుమీ
కోరిక నా కిది యనుటయు, నారవి విని యపుడు వేడ్క నాతని కనియెన్ 255

ఉ. ఏణవిలోలనేత్ర వరియింప మహాబలుఁ డైనయాజగ
త్ప్రాణుఁడు గాని కాఁ డతనిఁ బ్రార్థన సేయుము నన్ను మీఱు న
క్షీణవిభూతి నాతఁ డని చెప్పి దివాకరుఁ డేగినన్ దప
స్ప్రాణపరాయణత్వమునఁ దాపసుఁ డయ్యనిలుం దలంచినన్ 256

చ. తలఁచిన నాసమీరుఁడును దత్పరతం బొడచూపి నిల్చినన్
దళితసరోజనేత్ర యిది నాకుఁ దనూభవ నీకుఁ బత్నిఁగా
నొలసి పరిగ్రహింపు మని యుగ్మలిఁ జూప మునీంద్రుఁ జూచి హా
సలలితవక్త్రుఁ డై మృదువచస్స్మితితోఁ బవమానుఁ డిట్లనున్. 257

ఉ. నా కధికుండు దేవపతి నాతుక నాయన కిచ్చినన్ దగుం
గాక మహేంద్రుఁ డైనతనిఁ గా దని యాచ్యల కిచ్చు టర్హమే
నాకనివాససౌఖ్యసుమనస్సరసీరుహలోచనాశిర
శ్శ్రీకరపాదపద్మ యయి చెన్నెసలారుచు నుండు టొప్పదే. 258

వ. అని యిట్లు వాయుదేవుం డమ్మునీంద్రు నొడంబడం బలికి యతనిచేత ననుజ్ఞా
తుండై నిజేచ్ఛం జనియెఁ దదనంతరంబ యమ్మునీంద్రుం డింద్రు నారాధించి తలంచిన
నతండును జనుదెంచి పొడచూపి నిలిచి నన్నుఁ దలంచినకారణం బేమి యని యడి
గిన నయ్యింద్రునకు నమ్మునీంద్రుం డిట్లనియె. 259

చ. అతులతపస్సమాధినియతాత్ములు నధ్వరకర్తలున్ దృఢ
వ్రతులును దానశూరులును వాసవునిన్ బొడగాన నేర ర
ద్భుతము దలంచినంత పృథ పుచ్చక నన్నుఁ గృతార్థుఁ జేయ వ
చ్చితి మునికోటిలోపలఁ బ్రసిద్ధుఁడ నైతిఁ ద్రిలోకనాయకా. 260

వ. అని మఱియు ననేకప్రకారంబులఁ బ్రస్తుతింపఁ బ్రసన్నముఖుం డైనశతమఖున
కతఁ డిట్లనియె. 261

సీ. కలికిచూపులకాంతిఁ గలువతోరణములు పచరించిన ట్లున్నబాలఁ జూడు
మెఱుఁగుఁజెక్కిళ్లను మించుటద్దంబులఁ జూపెడు నీకు నీసుదతిఁ జూడు
గురుకుచంబులు పూర్ణకుంభంబులనుబోలె నిలిపిన ట్లున్నయీ నెలఁతఁ జూడు
చిఱునవ్వువెన్నెల శీతలామృతమట్లు చిలుకుచు నున్నయీచెలువఁ జూడు
గీ. సమరవల్లభ నీకైన సమరుఁ గాని, నరసురాసురయక్షకిన్నరవరులకు
నీడు గా దని నిలిపితి నీమృగాక్షిఁ, గోర్కి నిగుడంగ దీనిఁ జేకొందు గాక. 262
వ. అని యిట్లు మహేంద్రుండు నన్నారీరత్నంబుపయిం బ్రియంబు పుట్టం బల్కిన తప
స్విం గనుంగొని దానిజన్మప్రకారంబును మునీంద్రునకుం గలిగినవాత్సల్యంబును
నెఱింగినవాఁడై నవ్వుచు మునీంద్రునకు నింద్రుం డిట్లనియె. 263
చ. సురుచిరరత్నసానువుల శుద్ధసువర్ణమహోన్నతాయత
స్ఫురదురుశృంగసంఘముల సూర్యసుధాకరతారకానిరం
తరపరివర్తనంబుల గదాధరపద్మభవాదిదేవతా
పరిచితవాళిభాగములఁ బ్రస్తుతి కెక్కి వెలుంగు నెంతయున్. 264
ఉ. మేరుమహామహీధరము మీకును మాకును బెద్ద గావునన్
వారిరుహాక్షి నగ్గిరి కవశ్యము నిచ్చుట మేలు కాంతకుం
గోరిక వల్లభుండు ధనికుండును సత్త్వయుతుండుఁ గాఁగ మే
లారసి కాంచనాద్రికిఁ బ్రియంబున నిమ్మని యింద్రుఁ డేగినన్. 265
వ. అమ్మునీంద్రుండు తనమనంబున. 266
గీ. పిలిచి యీఁబోవ నెవ్వారు దొలఁగనాడి, పడుచు నొల్లమి లోకంబుపాడి గాదె
భాస్కరానిలస్వర్లోకపతులు దగిన, యొరపు చెప్పిరి గాని తా రొల్లరైరి. 267
వ. ఒల్లకున్న నేమి యగు నని మహామేరువుం దలంచిన నమ్మహీధరంబును నత్యంతసుకు
మారత్వంబును ధరియించి యాతనిముందట నిల్చినం గనుంగొని యర్ఘ్యసత్కారంబు
లఁ బరితుష్టుం జేసి మునీంద్రుం డిట్లనియె. 268
గీ. ఎవ్వరికి నీక నీకు నే నిత్తు ననుచు, నింత గాఁ బెంచినాఁడ నీయిందువదన
నింపు సొంపార నీవు మాయింట నిపుడు, వివాహ మొందంగవలయు నుర్వీధరేంద్ర.
వ. అన నమ్మహీధరం బిట్లనియె. 270
గీ. చూడ సూక్ష్మంబు గానినాసొబగు మేను, ఘాతిగొని పెక్కులాఁగలుఁ గాఁగఁ ద్రవ్వ
గాన నాకంటె నధికమై ఘనతఁ బేర్చు, వేషధారిణి యైనయిమ్మూషికంబు. 271
ఉ. కావున నీకుమారికకుఁ గాంతుఁడు మూషిక మైన నొప్పుఁ గా
కీవగ గాఁగ నల్పులకు నిచ్చుట నీ కది బుద్ధి గాదు నన్
బోవఁగ నంపు మంచు మునిపుంగవు వీడ్కొని మేరు వేగినన్
దేవసమానవిప్రునకు దీని నొసంగెద నంచు వేడ్కతోన్. 272

క. ముని పుణ్యాశ్రమభూములు, వనితం గొని తిరిగి తిరిగి వరియింపుచు డేలిం
చును విప్రవరుల నడిగిన, గను గొని వా రధికబోధకలితాత్ములై. 273

గీ. ఇంతచక్కనితరుణి మహీసురులకు, నమర నేర్చునె రాజులకైనఁ గాక
చెలువునే మెల్ల మనకు నిచ్చేయు మనిన, నతఁడు కడు లజ్జ నింటికి నరుగుదెంచి.

క. ఇది దాఁ గన్యాత్వంబున, ముదిసినఁ గడు ధర్మహాని మున్నిటిరూపం
బొదవంగ మూషికంబై, చదలక చరియించుఁ గాక వసుమతి నెందున్. 275

క. అని పలుక నపుడు మూషిక,తనువునఁ దవమైరాఁ నున్న దానిని ఖేదం
బున నొక్కపురుషమూషిక, మున కంటఁగఁ గట్టి రెంటి మునివరుఁ డనిపెన్.

వ. అట్లు గావున 277

తరల. ఇనసమీరణదేవతాధిపహేమశైలము లాదిగాఁ
దనకు సన్నిధి చేసెనేనియు దానిమూషికజన్మము
న్వినుము మాఱఁగ నేర దయ్యెను నీవు నట్టిద మాకులం
బున జనించు టనంగ నాతఁడు పొంక మింక నడంగినన్. 278

వ. అంతట నుపమర్దుండును జిరంజీవిఁ జేరంబిలిచి యాధియం బిచ్చి వెఱవకుండు మని
వీడ్కొల్పినఁ గొంతకాలం బుండి దుర్గస్థానమర్మంబు లెఱింగి యా చిరంజీవియొక్క
నాఁడు దనలో నిట్లని తలంచె. 279

క. అరులకుఁ గలసత్వంబును, దెరువులు నునికియును వారు ద్రిమ్మరుతావుల్
గిరిదుర్గము సాధించెడు, వెరవును నెఱిఁగితిని నాకు వేళగుఁ జెలుపన్. 280

గీ. అని విచారించి గుహముట్టు నరయఁ దొల్లి, యాలమందలయునికిప ట్టగుటఁ జేసి
కుప్పలై యున్నయొరు వెల్లఁ గొక్కిరించి,చరణముల సన్న తెరువుల సరవిఁ బఱచి.

వ. తిరిగి పెద్దనాకిట వచ్చి యులూకంబులఁ జూచునప్పు డవి రాత్రి దూరదేశంబులఁ
బరిభ్రమించి మేసి వచ్చి యలసి సూర్యోదయసమయంబున మే నెఱుంగక యొం
డొంటిపయిం బడి నిద్రింపఁ జూచి తల యూఁచి చిరంజీవి తనలో నిట్లనియె

ఉ. నమ్మినవారిఁ జంపినను నాకు నధర్మము గాదు లెస్సగా
నమ్మక చంపరాదు రిపు నన్ను నిజంబుగ నాత్మభృత్యుఁగా
నమ్మినదోష మెవ్విధమునం దగఁ బొందె విచార మేటికిన్
నమ్మిననానిజేశునకు నాదుహితం బెఱిఁగింతు నెంతయున్. 283

ఉ. ఏపని చేయ మంచుఁ దనయేలిక సేవకుఁ బంచెఁ బొందుగా
నాపని దీర్చి వచ్చుటయు యాతనికిం దగుధర్మ మిట్టిచోఁ
బాపము పుణ్యభూమిన్ విభునిపా లగు భృత్యుని కేమికారణం
బేపున మేఘవర్ణునకు నీసమయం బెఱిఁగింపఁ బొం దగున్. 284

సీ. అని నిశ్చయింపుము నతివేగమునఁ జని యేలికఁ గాంచి కే లెత్తి మ్రొక్కి
మనపగ సాధింప ననువైన కాలంబు తఱిగాంచి వచ్చితిఁ ద్వరితముగను
వెనుక నత్తెఱఁ గెల్ల విన్నవించెదఁ గాని వీరు వారన కెల్లవారిచేతఁ
గాష్ఠతృణంబులు గఱచి తే నియమింపు మని తాను మండుచున్నట్టికొఱవి
గీ. మెఱసి నేర్పున ముక్కునఁ గఱచిపట్టి, కడుఁదృణకాష్ఠములు గొంచుఁ గాకములును
మేఘవర్ణునివెనుక నమిత్రతతిని, గెలుచు వేడుక నుడువీథిఁ జెలఁగి పఱవ. 285
క. ఘూకంబు లున్నగుహకును, వాకిటఁ గాష్ఠములుఁ దృణము వడిఁ గప్పింపన్
వే కవిసి చిరంజీవియుఁ, దాకొనఁ దనముక్కుకొఱవిఁ దగిలించి వడిన్. 286
వ. తనదుపక్షానిలంబునం జేసి యయ్యనలంబు నిగుడం జేసిన. 287
శా. ధూమజ్వాలలతోడి వహ్ని గుహలోఁ దూరంగ నయ్యండజ
స్తోమంబుల్ భయసంభ్రమంబు లడరం దూరంబుగాఁ బాఱఁ ద
త్సీమారంధ్రము లెందు లేకునికి నార్తిం బొంది యవ్వో్చ నిజ
స్వామిం జేరి యచేతనంబు లగుచుం జావంగ వీక్షింపుచున్. 288
వ. రక్తాక్షుం డుపమర్దున కిట్లనియె. 289
క. తెగి చంపరాదు గాకముఁ, దగ వని దుర్నీతు లపుడు దలకొల్పఁగ నీ
దగుమంత్రులు నీవును నీ, పగిదిం బడవలసె నిట్టిపాపము గంటే. 290
క. హితుఁడైనమంత్రిపలుకులు, మతి ననుమానించి విననిమానవపతి యీ
గతి దుర్దశలం బొందును, సుతసోదరబంధుమిత్రసుదతులతోడన్. 291
వ. అనిన విని యుపమర్దుం డిట్లనియె. 292
ఆ. విను మధర్మ మైనపని ధర్మమని తోఁచుఁ, గానితెరువు తెరువుగాఁ దలంచు
శత్రు మిత్రుఁగాను మిత్రు శత్రునిగాను, గాంచు నరుఁడు చేటుకాలమునను. 293
ఉ. కావున నాకుఁ బథ్య మగు కార్యము గాఁ గడు నొత్తి యమ్మెయిన్
నీవు హితంబు చెప్ప విననేరక దుర్నయశీలినై చిరం
జీవిఁ బరిగ్రహించి జముఁ జేర నుపాయము చేసికొంటి నే
దైవిక మైనచేఁతను దప్పనుపాయము లొండు గల్గునే. 294
మ. ఒకయక్షౌహిణితోడఁ బాండవబలం బున్నన్నిశామధ్యవే
ళను ద్రోణాత్మజుఁ డొక్కఁడుం గదిసి లీలన్ సంహరింపంగ ను
త్సుకతన్ మాన్పఁగఁ జాలెనే హరియు నచ్చోనుండి సర్వంబు దై
వికమంచున్ దెలియంగలేక విధిపై ద్వేషించినం దప్పునే. 295
క. అని యూరకుండు నంతట, ననలశిఖాసమితిచేత నన్నియు సమయం
గనుఁగొనుచు వాయసంబులు, పనివడి గుహఁ జొచ్చి చూచి పరమప్రీతిన్. 296

క. అవి యుపమర్దనసంగము, లివి యారక్తాక్షముఖ్యహితమంత్రిసుహృ
న్నివహములతనువు లనుచును, వివరించి యులూకసమితి వెడలి కడంకన్. 297
గీ. అపుడు మేఘవర్ణాదివాయసకులంబు, పాఱఁ జిరంజీవిఁ బొగడుచుఁ బోయి విజని
వాసమున నంచితోన్నతవైభవమున, మేఘవర్ణుండు కొలువున మెఱయుచుండి
వ. చిరంజీవి నాలోకించి నీ విన్నిదినంబులు శాత్రవజనంబులు నమ్మునట్లుగా నెవ్విధం
బునం గొలిచి తిరిగితి వనిన నతం డిట్లనియె 299
గీ. సకలదిక్కులరాజుల శౌర్యమహిమ, గెలిచి తనుఁ గొల్చుతమ్ములు గలుగునట్టి
పాండవాగ్రజుఁ డనువు గాకుండునట్టి, వేళ హీనుఁడై కొలువఁడె విరటునగరి.
సీ. కాషాయదండంబు గైకొని యమసూతి కంకుభట్టను నామకంబు దాల్చె
నడబాలతనమున నధముఁడై పావని వలలుండు నాఁగ నవ్వలన నిలిచె
నటవేషమున నింద్రనందనుఁ డొకయేఁడు పేడితనంబునఁ బెంపు దొఱఁగె
హయశిక్షకుం డయి యాలగాపరియు నై మాద్రేయు లుండిరి మహిమ దొలఁగి
గీ. కృష్ణ సౌభాగ్యరేఖ మత్కృష్ట యయ్యె, నిలిచె సైరంధ్రి యనుపేర నీచవృత్తి
బలపరాక్రమవంతు లాపతులు గలిగి, బ్రతుకరా వారు మగుడంగఁ బక్షినాథ.
క. ఏనును నవ్విధమునఁ గడు, హీనదశం బగరఁ గొలిచి యీడేర్చితి నీ
దైనమహాకార్యమును, మానసమున నెపుడు నిలిపి మహితవిచారా. 302
వ. అనిన మేఘవర్ణుండు చిరంజీవి కిట్లనియె. 303
క. నీ వసిధారావ్రతమున, నావంతయు శంక లేక యహితులలోనన్
జీవ చెడ కెట్లు మెలఁగితి, నావుడు నాతండు పక్షినాథున కనియెన్. 304
సీ. అవధరింపుం డులూకాధీశమంత్రులలోన రక్తాక్షుఁ డనూనవిభవ
సంపన్నుఁడును నయశాస్త్రవిదుండును సజ్జనప్రియుఁడును సాధుహితుఁడు
విక్రమోదగ్రుండు నక్రూరచరితుండు నగుచు సర్వజనంబు పొగడుచుండ
బుద్ధిబలంబునఁ బూజ్యుండు నాకంటె నతఁ డుపమర్దుతో నర్థి నెపుడు
ఆ. నన్నుఁ జంప బుద్ధు లెన్నియేనియుఁ జెప్ప, వినయమున నులూకవిభుఁడు వినక
మఱియుఁ దనకుఁ గలుగుమంత్రులతో నాదు, మతము నడుగ నొక్కమాట గాఁగ.
క. శరణాగతులం జంపెదు, పురుషుల నెచ్చోటఁ గానమును వినమును సు
స్థిరధర్మనిర్మలుఁడవై, పరమకృపం గావు వీనిఁ బక్షికులేంద్రా. 306
వ. అనిన వారివచనంబు లవలంబించి రక్తాక్షుపలుకు లనాదరంబు చేసి నన్నుఁదోడ్కొ
ని పోయి కొలిపించుకొని యతం డింత దెచ్చుకొనియె నని యుపమర్దవృత్తాంతం
బంతయుం జెప్పి చిరంజీవి వెండియు నిట్లనియె. 307

క. పగవానిపక్షమునవాఁ, డగపడినం గాచెనేని నత్యాసన్నుం
డుగ మెలపఁ దగదు మెలపినఁ, దెగు నుపమర్దుండవోలె ధీరహితుండై. 308

ఆ. అరులయొద్దనుండి యరుదెంచి కొల్చిన, భటుఁడుఁ బాము నొక్కభంగి గాన
మోసపుచ్చి చెఱుచు నాసన్నుఁ డౌవాని, నమ్మినట్లు యుండి నమ్మఁ దగదు. 309

వ. అని చెప్పి మఱియును. 310

సీ. జలక మాడెడువేళ సరసాన్నపానంబు లింపైనయవి భుజియించుతఱిని
కామినీసంభోగకాలంబులెడ మృగయావినోదంబుల కరుగుపట్ల
విమతులపై దండు వెడలువో నటపోయి విడియుచు నిద్రించువేళలందు
నాస్థానమునఁ గొలు వైయున్న యప్పుడు నారామకేళీవిహారములను
గీ. నృపుఁడు దేహంబుసంరక్ష నియతిఁ జేయఁ, దగును ధర్మార్థకామసాధనము గాఁగ
మనుజనాయకుఁ డించు కేమఱియె నేని, చెడుట సహజంబు నయశాస్త్రసిద్ధమతము.

సీ. దుర్మంత్రి నేలినతోడనే చెడు రాజు చెడు నపథ్యంబులు చేసి రోగి
కలిమికి గర్వించి కలవాఁడు చెడు వేగ లోలుఁడు చెడుఁ బరస్త్రీలవలన
బుద్ధి చాలక యుండుపురుషుచేఁ జెడు గీర్తి నడపడి గొఱగామిఁ జెడును మైత్రి
చెడు ననాచారిచేఁ జెందినకుల మెల్ల నర్థలోభమునఁ బుణ్యంబు చెడును
గీ. వింతభంగి దుర్వ్యసనికి విద్య చెడును, జెడు సుఖంబు పరాధీనసేవకునకు
నాజ్ఞ పాలింపఁ గొఱ గానియధిపుఁ డేలు, మండలం బెల్లఁ జెడు మాటమాత్రలోన

సీ. శుష్కకాష్ఠంబులసోఁకున నగ్నియు నతిమూర్ఖువలనఁ గ్రోధానలంబుఁ
జపలునివలన దోషంబును మగువలవలనఁ గామోద్రేకవర్ధనంబు
దక్షునివలన నుదాత్తధనంబును దయగలవారిచే ధర్మములును
మహితాత్మువలనను మహితధైర్యంబును మనుజేంద్రువలన భూమండలంబు
గీ. నంతకంతకు నభివృద్ధి నందునట్లు, విశ్రుతోద్యోగనిజధైర్యవిక్రమముల
నతిసమర్థుఁడ వగుట నీ వరుల గెలిచి, యనుపమజయలక్ష్మిఁ గొంటి వాయసకులేంద్ర.

వ. అని మఱియును. 314

ఉ. మూఁపున మోసి నైన రిపుమూర్తిఁ జెడం దఱి వేచి యుండఁగా
నోపుట లెస్స బుద్ధియుతుఁ డోపిక గల్గి చలంబు పట్టి ము
న్నేపునఁ జేరి కృష్ణభుజగేంద్రుఁడు కప్పల మోచి యన్నిఁటిన్
రూపు చెడన్ వధించె నని రూఢిగ వింటిమి గాదె యేర్పడన్. 315

వ. అనిన మేఘవర్ణుం డక్కథ వినవలతుం జెప్పు మనినఁ జిరంజీవి యిట్లనియె. 316

గీ. మందవిషుఁ డనుపేరట బొందుపడిన, యురగ మిట్టట్టు నాఁకటఁ దిరుగుచుండి
కాంచె మండూకగణసమాక్రాంతికలిత, జీవనం బగునొక్క సరోవరంబు. 317

క. కని యక్కొలనిసమీపంబునకుఁ జేరంగ నరిగి భోగివిభుఁడు గ్ర
క్కున జలపాదుం డనియెడు, ఘనభేకముఁ గాంచి దైన్యకంపితుఁ డగుచున్. 318
వ. ఎలుంగు కుత్తుకం దగుల హీనస్వరంబున నిట్లనియె. 319
క. నాకడుపుకొలకు దైవం, బీకార్పణ్యంబు దెచ్చె నెవ్వరి నడుగం
బోకుండితి గతకాలము, మీ కిదె భృత్యుండ నగుచు మెలఁగఁగ వలసెన్. 320
వ. అనుటయు నమ్మండూకాధీశ్వరుం డగుజలపాదుండు మమ్ము నిప్పు డాశ్రయించు
టకుఁ గతం బేమి యని యడిగిన నమ్మందవిషుం డిట్లనియె. 321
సీ. అర్ధరాత్రపువేళ నాఁకొని దప్పి నే నెరకునై యిట్టట్టుఁ దిరుగుచుండ
నవనీసురాన్వయునర్భకుఁ డొక్కరుం డాచమనార్థమై యరుగుదెంచి
కానక నామేను కడుఁబడిఁ ద్రొక్కిన నత్యుగ్రభంగి నే నతనిఁ గఱవ
విష మెక్కి మూర్ఛిల్లి వేగ నతఁ బొడఁగాంచి పిన్నపాపనితండ్రి భీతి మిగుల
గీ. మంత్రవాదులఁ గొనివచ్చి మందులొసఁగి, యతని బ్రతికించుకొనినన్ను నాత్మఁ దలఁచి
యద్భుతోత్పన్నకోపారుణాత్ముఁ డగుచు, బాంధవులఁ జూచి యిట్లనె బ్రాహ్మణుండు.
క. పసిపాపఁ డనక నాసుతుఁ, గసుమాళపుఁ జెడుగుఁ బురుగు కఱచెను దీనన్
మసుఁగువడుపాపమున నది, దెసలం జరియించుఁ గాక దీనతతోడన్. 323
వ. అని యాతం డెంతయు నలుక వొడమిన వెండియు. 324
ఉ. కప్పల మోచిమోచి కడగానక వానిన గొల్చి యాఁకటన్
గప్పిన నెవ్వగన్ బనరఁగా నవి చూచి కృపాకటాక్షముల్
చొప్పడుగ్రాస మిచ్చి తమలో నొకఁడై చరియించువానిఁగా
నెప్పుడు నాత్మలం దలఁప నీభుజగం బటు లుండుఁ గావుతన్. 325
ఆ. సుతుఁడు చచ్చెనేని సుతునితోడనె కూడ, నరుగునట్లు గాఁగ నహి శపింతుఁ
జావఁ డయ్యెఁ గానఁ జావనిమనువట్టి, నుగ్రయై చరించు నోరుమాలి. 326
వ. అని యిట్లు ఘోరంబుగా శపియించిన నమ్మహీసురవరునిష్ఠురాలాపంబులు నాకుఁ
గర్ణశూలంబులుగాఁ దత్సమీపవల్మీకగతుండనై యాకర్ణించి మదాత్మగతంబున.
గీ. అశనిహతుఁ డైనశూలవిద్ధాంగుఁ డైనఁ, బడకయొకవేళఁ గొఱడప్పి బ్రతుకుఁ గాని
విప్రశాపాగ్ని తొడరిన వికృతిఁ బొంద, కుండ బ్రతుకుజంతువులు లే వుర్విమీఁద.
తరల. అనువిచారము నామదిం గడు నగ్గలంబుగఁ బర్వినన్
విను మహీసురశాపభీతిని నీప దిక్కని చేరితిన్
గనికరంబున నన్నుఁ గైకొని గ్రాస మొక్కకపూఁటగా
నను భరించిన నీకుఁ గీర్తివినాశ మెప్పుడుఁ గల్గునే. 329
వ. అని మఱియును. 330

శా. మామీఁ బెద్దలు బుద్ధిచాలమిఁ గడున్ మైత్రిన్ సుఖామోఘవి
శ్రామంబుల్ నడపంగ నొల్లక వృథాక్రౌర్యంబు వాటించి తా
రేమేలుం గనలేక పోయి రిది దా నేకార్య మూహింపుమా
యేమున్ మీరును బాయకుండఁ దగుఁగా నెల్లప్పుడుం జూడఁగన్. 331

ఉ. ఉండిన నూరకుండుదునె యొక్కరుఁ డీపని చేయ నోపఁ డీ
తం డనుచుం దలంపకు నిధానమునంటినినుం బ్రధానులన్
మండితమస్తకాగ్రముల నాదగువీఁపున మోచి యాడెదన్
మండెడుదీపనానలము మాన్పఁగ భారము మీది గాదొకో. 332

వ. అనినం బ్రమోదాయత్తచిత్తుండై జలపాదుం డలవు మిగులఁ బుట మెగసి ఫణిపతి శిరంబులపయిం బ్రవేశించి తత్ఫణామణిమరీచులఁ దనమొగంబు ప్రతిబింబంబు గానం బడం జూచుచుండె నతనియమాత్యులును నయ్యురగంబువెన్నెక్కి నిలిచి రివ్విధంబున మండూకంబుల మోచుకొని నానాగతివిశేషంబులఁ గొంతప్రొద్దు పుచ్చి యలసినవాఁడుంబోలె మందవిషుండును మందగమనంబునం గదల నతనికి జలపాదుం డిట్లనియె. 333

క. వడిగా నడచిన మాకుం, గడు వేడుక గాక మందగమనము మా కి
ప్పుడు హర్ష మొదవఁ జేయదు, బడుగవుగా వెద్దికతము బలహీనతకున్. 334

వ. అనుటయు మందవిషుం డిట్లనియె. 335

గీ. మీరు పెట్టక కాని యాహార మిచట, నబ్బకుండుట తెలిసినయదియ కాదె
వెట్టిపనివాని కైనను వేళతోడఁ, గడుపునకుఁ బెట్టి పనిగొంట గలదు గాదె. 336

వ. అని మఱియును. 337

క. ఈకొలఁది చూడ దేహము, నా కేమియు వశము గాదు నడవఁగ నోపన్
మీ కేను భృత్యభావము, గైకొనుటకుఁ బ్రాణరక్ష గావింపఁ దగున్. 338

వ. అనుటయు భేకకులాధీశ్వరుం డయ్యహికిం గరుణించి నీకు ముదల వెట్టితి నిక్కొలని మండూకంబులలోన నీవలసినవానితోడ నుదరపోషణంబు చేసికొని శీఘ్రంబ చనుదెంచి నాకు వాహనప్రయోజనంబు దీర్పు మనిన మహాప్రసాదం బని యతనిఁ బ్రధానుల నచ్చట డించి మందవిషుండు జలమధ్యంబునకుం జని. 339

చ. వలసినకప్పలం గడుపువాచఁగఁ బారణచేసి వచ్చి ని
చ్చలుఁ దనుపూనువాహనపుఁజందము కొండొకసేపు దీర్చి లో
పలికుటిలత్వ మేమియును బాహిరమై చననీక యన్నిఁటిం
బొలియఁగఁజేసె నమ్మఁగఁ బొల్పెసఁగన్ జలపాదశేషమై. 340

వ. అంతట నొక్కనాఁడు మందవిషుండు జలపాదశేషం బైనసరోవరంబునఁ గ్రుమ్మరి
మండూకంబులం గానక నా కింక నిచ్చట నిలువం బని లేదు జలపాదభక్షణానంత
రంబునఁ జనియెదం గాక యని యెలుఁ గెత్తి పలికిన నప్పలుకు లాకర్ణించి జల
పాదుండు నాకుం గీడు సేయం దలంచితివే యనిన మందవిషుం డిట్లనియె 341

క. భూసురశాపము నన్నుం, జేసినదోషంబు నన్నుఁ జెందినపనికిం
గాసిలఁగ నేల రమ్మని, డాసినజలపాదు రూపడంగ వధించెన్. 342

వ. వధియించి యాకృష్ణసర్పంబు నిజేచ్ఛం జనియెం గావున నేనును నవ్విధంబున
శత్రులనాశ్రయించితి నని పలికి వెండియు నిట్లనియె. 343

గీ అగ్నిశేషంబు ఋణశేష మహితశేష, మడఁపలేకున్న నవి వృద్ధి యగుచు నేచి
నిర్దహించును బోదలును నిగిడి చెఱచు, పెఱిఁగి నిశ్శేషముగ నడఁగించు టురవు.

ఆ. అడవి నిర్దహింప ననలంబు తరుమూల, రక్షసేయు మొలచుఁ గ్రమ్మఱంగ
నట్లుగాక శత్రు నాబాలవృద్ధంబు, మొనసి చంపవలయు మొదలడంగ. 345

వ. అని విచారించి పగతుర నిరవశేషంబుగా సంహరించిన భాగ్యవంతుండ వని పలికి
చిరంజీవి యిట్లనియె. 346

సీ. వ్యసనశీలుఁడు గాక వసుమతీనాథుండు సకలప్రజానురంజనము వడసి
క్రోధలాభమదాదిగుణముల వర్జించి సత్యధర్మక్షమాశాలి యగుచు
మొనసి యాత్మచ్ఛిద్రములు గాననీ కన్యమానవచ్ఛిద్రము ల్మది నెఱింగి
దేశకాలంబులు దెలిసి సప్తాంగసంరక్షకుండై పరాక్రమము మెఱసి
గీ. యాత్మసంరక్ష మఱవ కహర్నిశంబు, ధార్మికుం డని జగ మెల్లఁ దన్నుఁ బొగడ
నిగిడి సత్కీర్తి దిక్కుల నించెనేని, దేవతాంశమువాఁ డని తెలియవలయు. 347

వ. అని మఱియును. 348

క. కడిఁదిపగరు గైదువు గొని, పొడిచినయెడ నైన బ్రదుకు బుద్ధిని జెఱుపం
బడినయమిత్త్రుఁడు మఱి యెన్నఁడుఁ దా బ్రతుకంగలేక నాశమునొందున్. 349

చ. అలఘునిశాతహేతి నదరంటఁగి దాఁకినవైరి యాహవ
స్థలమున నోర్చుఁ గాని బహుసైన్యములన్ బొలియింపలేఁడు ని
శ్చలనయతత్త్వసాధనము శాత్రవపుత్త్రకళత్త్రమిత్త్రిమం
డలబలశౌర్యవైభవవిశేషములన్ హరియించు గ్రక్కునన్. 350

వ. అని మఱియును. 351

క. ఏపని యుద్యోగించిన, నాపని దైవానుకూల మైన ఫలించున్
రూపింపఁగ మానుష మని, చేపట్టి పెనంగ నేని సిద్ధింప దిలన్. 352

వ. కావున దైవానుకూలత లేనిపౌరుషవ్యాపారంబు నిరర్థకం బెట్లంటేని. 353

సీ. తాపసవేషంబు ధరియించె రాముఁడు బంధనప్రాప్తుఁడై బలి యడంగె
వనవాసగతు లైరి వగఁ బాండుతనయులు యాదవు లన్యోన్యహతులఁ జనిరి
ఘోరదుర్దశ నొంది కుంచె నైషధరాజు శరతల్పగతుఁ డయ్యె శాంతనవుఁడు
వామనరూపంబు వాసుదేవుఁడు దాల్చె దశకంఠుఁ డర్జునోద్ధతికి నొదిగె

గీ. సర్వమును దైవవశమున జరుగు జగము, గాన నేరక తాఁ గర్తగాఁ దలంచు
మూఢచిత్తుఁడు సుజ్ఞానమూర్తి యైన, పురుషుఁ డిన్నియు నెఱిఁగి సుస్థిరతనుండు.

వ. అని మఱియును. 355

చ. శ్రుతమునఁజేసి బుద్ధి మతిశూన్యఘనవ్యసనంబుచేత మూ
ర్ఖతయు మదాలసత్వమునఁ గాంతయుఁ జంద్రునిచేత రాత్రియుఁ
వితతసమాధిచే ధృతి పవిత్రజలంబులచేత నేలు నూ
ర్జితవయమార్గవర్తనముచే నృపతిత్వ మలంకృతం బగుఁ. 356

వ. అని యిట్లు చిరంజీవి చెప్పినహితోపదేశంబునకుఁ బగ సాధించినసాహసంబునకుఁ
బ్రియం బంది మేఘవర్ణుం డతని కర్ధరాజ్యం బిచ్చి తానును సామ్రాజ్యంబునం
బూజ్యుండై సుఖం బుండెనని చెప్పుటయు. 357

ఉ. హారపటీరహీరరజతాద్రితుషారధరాధరేంద్రమం
దారమరాళరాజహంసనారదపారదకుందచంద్రికా
క్షీరమృణాలశంఖసురసింధురఫేనఫణీశకాశక
ర్పూరసమానకీర్తివరభూషణ సజ్జనలోకపోషణా. 358

క. ఉభయదళరుద్ర లక్ష్మీ, శుభమందిర సతతదానశోభిత సమ్య
గ్విభవసురాధిప విలసత్ప్రభవా హేమాద్రిధీర బసవకుమారా. 359

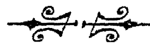
మత్తకోకిల. వాసవప్రతిమానవైభవ వైరిరాజభయంకరా
వాసుదేవపదాబ్జషట్పద వాంఛితార్థసురాంఘ్రిపా
భాసురప్రమదామనోభవ భానువంశసముద్భవా
ప్రాసతోమరకుంతముద్గరపట్టసాయుధసాధనా. 360

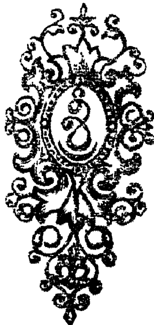
గద్యము. ఇది శ్రీమైత్రావరుణగోత్రపవిత్ర బ్రహ్మామాత్యపుత్త్రి సుకవిజనవిధేయ
నారాయణనామధేయప్రణీతం బైన పంచతంత్రం బనుమహాకావ్యంబునందు
సంధివిగ్రహం బనునది తృతీయాశ్వాసము.

శ్రీరస్తు.

పంచతంత్రము

లబ్ధనాశము.

సమధికగుణమందిర
వాసవవిభవాభిరామ వర్ధితదానా
భ్యాసకరకమల నిర్మల
భాసురసత్కీర్తిహార బసవకుమారా. 1

వ. అవధరింపుము సుదర్శనక్షితీశనందనులు విష్ణుశర్మకుం బ్రణామం బాచరించి లబ్ధనాశం బనుచతుర్థతంత్రం బెఱింగింపు మనిన నతం డిట్లనియె. 2

క. చెందినయర్థం బితరుల, యందపుమాటలకు విడుచునతిమూఢుఁ డిలన్
డెందంబు గలిసి కపితోఁ, బొందై యొకమొసలి మోసపోయినభంగిన్. 3

వ. అనినఁ దత్కథాక్రమం బెట్టి దని నృపకుమారు లడిగిన నతం డిట్లనియె. 4

సీ. రంగదుత్తుంగతరంగసంఘంబులు సరసాభినయకరాబ్జములు గాఁగ
బహువిధప్రచలనపాఠీనపఙ్క్తులు ధవళవిలోలనేత్రములు గాఁగ
సురుచిరస్నిగ్ధపాండురఫేనపటలంబు చారుతరాట్టహాసంబు గాఁగ
లాలితభూరిబాలప్రవాళంబులు విరిసినఘనజటాభరము గాఁగ
గీ. ఘుమఘుమధ్వని వాద్యఘోషములు గాఁగఁ, జండతాండవాడంబరశంభుమూర్తిఁ
బోలు నని తన్ను జనములు పొగడునట్టి, వర్ణనకు నెక్కు యొప్పు మహార్ణవంబు. 5

ఉ. ఆలవణాంబురాశిదరి నర్జునతాలతమాలసాలహిం
తాలరసాలభూరుహవితానము సొంపు వహింప నచ్చటన్
వేలతరంబులైనకపివీరులతో బలివర్ధనాముఁ డి
చ్ఛాలఘువర్తనంబుల నజస్రముఁ గ్రుమ్మరుచుండు నత్తఱిన్. 6

వ. మఱియును దత్సమీపంబున నొండొకయూథనాథుండైనకపీశ్వరుండు బలివర్ధను నుద్దేశించి. 7

ఉ. ఈముదిమర్కటంబునకు నేటికి నీకపిరాజ్య మంచు ను
ద్దామపటుప్రతాపబలదర్పమునన్ వెడలంగఁ దోలినన్

సీమకుఁ బాసి యొక్కరుఁడు సిగ్గెసఁగన్ బలివర్ధుఁ డేఁగె నా
రామవిహారముల్ విడిచి రాజసవృత్తిఁ దొఱంగి యయ్యెడన్. 8

వ. చనిచని యొక్కనదీతీరంబున మధుగర్భం బను నౌదుంబరంబు ఫలభరితం బైనదాని
నాలోకించి బలివర్ధనుండు దనమనంబున. 9

క. కామితఫలముల నొసఁగం, గా ముందటఁ గల్పకంబు గానంబడిన
ట్లీమేడి కడు ఫలించెను, నాముందటిభాగ్యవాసనకు దృష్టముగాన్. 10

వ. అని తలంచి డాయం బోయి. 11

క. తరు వెక్కి దీర్ఘశాఖలఁ, బరిపక్వఫలంబు లరసి భక్షించుతఱిన్
గరమునకుఁ దప్పి యొకఫల, మురుదుగఁ బడె నీటిలో మహాధ్వనితోడన్. 12

క. ఆచప్పుడు తనచెవులకు, నేచినకౌతుకముఁ బెనుప నెడనెడ ఫలముల్
వైచుచును సహజచాపల, మైచనుమర్కటము చప్పు డాలించుతఱిన్. 13

వ. క్రకచనామధేయం బగుశింశుమారం బమ్మేడిక్రింది జలంబులలోనఁ గ్రుమ్మరుచుండి
మత్స్యమీంబున నెన్నండును నిట్టియపూర్వధ్వని విన్నది లేదని తలయెత్తి చూచి
యప్పు డౌదుంబరతరుశాఖాసమారూఢశాఖామృగకరవిముక్తఫలపతనం బమ్మహాగ్రా
హంబు దెలిసి తాను నమ్మధురఫలంబు లుపయోగించి యావృద్ధవానరంబుతోడఁ
జెలిమి చేసి తన్మిత్రత్వానందంబున నమ్మధురఫలాస్వాదనలాభంబున నచ్చోటు
గదలం జాలక కొన్నిదినంబులు మఱచి యున్నమొసలిం దలంచుకొని యమ్మొసలి
భార్య తనసఖిం బిలిచి దానితో నిట్లనియె. 14

ఉ. ఇంతకుమున్న నాదుహృదయేశ్వరుఁ డెయ్యెడ కైన నేఁగినన్
సంతస మొప్పవచ్చు నిమిషంబున నిన్నిదినంబు లయ్యెఁ దాఁ
జెంతలఁ జేరఁ డేమిటికిఁ జిక్కెనొ కాక పరాంగనారతి
భ్రాంతి నిజాలయంబునకు రా కచటం బ్రియ మంది నిల్చెనో. 15

క. తెలియంగవలయుఁ బొ మ్మని, పలికిన నది పోయి వచ్చి ప్రాణసఖికి నే
ర్పలవడఁగఁ జెప్పఁ దొడఁగెన్, గలవియు లేనివియుఁ గూర్చి కలఁకం బొందన్.

సీ. నెలఁత నీవిభుఁజూడ నీవు న న్నంపినఁ జయ్యన నేను బ్రచ్ఛన్నవృత్తిఁ
గదిసి చూచితి నొక్కకపిభామ రూపలావణ్యవిలాసభావములఁ బెద్ద
మధుగర్భమను నుదుంబరముపై నుండంగఁ బొడఁగని దానితోఁ బొందు చేసి
యాపొందు మక్కువ నంతకంతకుఁ బెంప నీయింటితెరువును నిన్ను మఱచెఁ

గీ. చేర్చుమతిఁ బూరుషులు నవప్రియులు గాన, వారి మాన్పంగ నేరికి వశము గాదు
చెలియ నీమీఁదిభక్తిమైఁ జెప్పవలసెఁ, గాక వివరింప నా కేమికారణంబు. 17

క. అమ్మాట మొసలితేమను, నమ్మయి తోఁకుటయు నిశ్చయం బని మదిలోఁ
గ్రమ్మెడువిరహానలమున, సమ్మోహనమూర్ఛ పరవశత్వముఁ జేయన్. 18

వ. అమ్మకరవధూటి ప్రియసఖీసంభాషణంబులఁ బెద్దయుంబ్రొద్దునకుఁ దెలివి నొంది.

ఆ మగఁడు చేసినట్టి నెగులునఁ గడు నొచ్చి, విరహవహ్నిచేత వేఁగి వేఁగి
పొరలుచుండునంతఁ బొలఁతిపై మక్కువఁ, గొన్నిమేడిపండ్లు గొనుచు వచ్చి. 20

వ. ఆక్రకచుం డట్లున్నతనప్రాణవల్లభం జూచి యిట్లనియె. 21

ఉ. పంకజనేత్ర నీయొడలిభారము చూచి భయంబు పుట్టెడున్
గింకకుఁ గారణంబు పరికించి యొకించుక నాకుఁ జెప్పినన్
గొంకక తీర్తు నన్న విని కోమలి నెచ్చెలిమోము చూచినన్
శంక యొకింత లే కది నిజంబుగఁ బుట్టెడునట్టిభంగి గాన్. 22

వ. ఆశింశుమారంబున కిట్లనియె. 23

ఉ. అక్కట నీవు పోయినది యాదిగ నీకలకంఠి దుర్గతం
జిక్కినఁ జావకుండఁగ బ్రసిద్ధుఁడు సిద్ధుఁడు వచ్చి యౌషధం
బొక్కటి చెప్పి పోయె నది యుత్తమ నీ కెఱిఁగించువారమై
యిక్కమలాయతాక్షియును నేనును నీపొడఁ గాన మెన్నఁడున్. 24

వ. అనిన నమ్మహాగ్రాహంబు. 25

క. సంజీవని మొదలుగ నే, నంజక కొనివత్తు నెట్టియౌషధ మైనన్
రంజకపుమాట గా దిది, కంజాతదళాయతాక్షి క్రక్కునఁ జెపుమా. 26

వ. అనిన నది యిట్లనియె. 27

క. వానరహృదయముతోఁ దగ, నూనినయౌషధము పెట్ట నువిదకు మానున్
మేనఁ గలరోగ మనుచును, దా నెంతయుఁ గరుణఁ జెప్పి తాపసుఁ డరిగెన్. 28

ఆ. కానఁ గోఁతిగుండెకాయ నీ విప్పుడు, తెచ్చి యిచ్చితేని తెఱవ బ్రతుకు
తేక యుండితేని నీకులభామిని, తనువు విడుచు గడియతడవులోన. 29

వ. అనినఁ దద్వచనంబు లాకర్ణించి యతం డట్టిద కాక యనుచుఁ గొంతద వ్వరిగి
యరిగి తనమనంబున నిట్లని వితర్కించె. 30

క. తరుచరహృదయము నాకుం, దరమే దొరకింపఁ గష్టదశ వచ్చెఁ గపీ
శ్వరుఁడు బలివర్ధుఁ డొక్కఁడు, పురుషార్థపరుండు వానిఁ బొరిఁగొనఁ దగునే. 31

చ. అతని వధించు టెంతయు మహాదురితంబు సమస్తధర్మసం
తతికి నిధాన మీసతి వృథా మృతిఁ బొందినఁ బాప మీయెడన్

మతిఁ దలపోయ నిద్దఱును మాన్యులె యైనను భార్యరక్ష దా
నతిశయధర్మ మంచుఁ దగ నార్యులు చెప్పఁగ విందు నెట్లనన్. 32

ఉ. ఎక్కువ చెప్పఁ జూపఁ గలయింట జనించుమలాంగనాళిలోఁ
జక్కఁదనంబు గల్గి గుణసంపద మించి యలౌకికస్థితిన్
నిక్కక యేమృగాక్షి పతి నిర్మలచిత్తము పట్టు భక్తిమై
నక్కమలాక్షి యెవ్వనికి నా లగు వాఁడు కృతార్థుఁ డిమ్మహిన్ 33

వ. కావునఁ గులకాంతను రక్షించుటయ యుత్తమధర్మంబు మిత్త్రం డైనబలివర్ధనుఁ బరిత్యజింతు నని కృతనిశ్చయుండై యాశింశుమారప్రవరుం డనుమానించుచు మంద మందగమనంబున నయ్యుదుంబరంబు చేరం జనుదెంచినం జూచి మిత్త్రం డైన బలివర్ధనుం డతని కిట్లనియె 34

గీ. ఎంత వేగిర మింటికి నేగి తిప్పి, డింతలోనన మరలి రా నెద్దికతము
మందగమనంబుతోఁ జింత నొందె దేమి, కారణం బన్న నమ్మహాగ్రాహ మనియె. 35

క. చిరకాలమైత్త్రి సేయుడ, జరగంగా నింటి కరుగఁ జాలక నేఁ డ
ట్లరిగిన నచ్చటినాయి, ల్లెరవై మదిఁ దోఁచె నిలువ నెట్లగుఁ జెపుమా. 36

క. ఉపకారవాంఛ సఖ్యము, నిపుణతఁ జేయుదురు గాక నీ వేమియుఁ బ్ర
త్యుపకార మపేక్షింపని, సుపురుషుఁడవు కావె యెపుడు సుస్థిరచరితా. 37

వ. అనుటయు బలివర్ధనుం డిట్లనియె. 38

గీ. డాని యుపకార మే నేమి చేసినాఁడఁ, బూని నీతోడఁ జేసినపొందువలన
రాజ్యవిరహితదుఃఖభారంబుఁ ద్రోచి, తొల్లి యున్నాఁడ నదియు యుక్తంబు గాదె.

గీ. శోకశాత్రవభయములచొప్పు మాన్పు, ప్రీతివిశ్వాసగుణహేతుభూత మైన
మిత్త్రి మనునక్షరద్వయామిత్ర మైన, రత్న మేవేల్పు సృజియింపఁ బ్రబలెనొక్కొ-

వ. అని పలికిన విని క్రకచుం డిట్లనియె. 41

ఉ. మింటికి నిక్కునీతరువుమీఁదను నీవును నేను నీటిలో
నొంటిఁ జరింప నోపుటకు నోర్తునె వీఁపున మోచి నిన్ను మా
యింటికిఁ గొంచుఁ బోయెదఁ గపీశ్వర రమ్మన నాక్షణంబ ని
ష్కంటకబుద్ధిఁ బెల్లుతికి గ్రక్కున వీఁపున వచ్చి నిల్చినన్. 42

క. నిలిచినకపివరుఁ దోడ్కొని, నిలుపోపక మొసలి పలికె నేఁ డీమిత్త్రుం
జలముకొని చంపవలసెను, కలఁడే నావంటిపాపకర్ముఁడు జగతిన్ 43

క. స్త్రీకార్యము బలవంతము, నా కింతటిసాధుమిత్త్రు వనచరు మృతుఁ గాఁ
జేయుటఁగఁ జేయుకతమున, లోకంబున నింద కేను లోనైతిఁ గదా. 44

వ. అని విచారించి మఱియును దనమనంబున. 45

సీ. హేమంబు మేలుగీ డెఱుఁగంగఁ దలఁచిన మానుగా నొరసినఁ గానవచ్చుఁ
బురుషులగుణములు పరికించి చూచిన నెందైన నడవడి నెఱుఁగవచ్చు
లలితగోవృషములఁ దెలియ భావించిన భారముల్ గాంచి యేర్పఱుపవచ్చు
స్త్రీస్వభావంబులు దెలియుద మన్నచో నెంతధీయుతులకు నెఱుఁగరాదు
గీ. మాయలకు నిక్క మందులమనికిపట్టు, సకలదోషంబులకు నెల్ల జన్మభూమి
మగువ గావున నిపుడు నన్నగడుచేసి, యేమిపన్నెనొ నాసతి యెఱుఁగరాదు 46

వ. అని తలపోసి వెండియుఁ దనమనంబున. 47

ఆ. ఆఁడుదానికొఱకు నకట నాప్రియమిత్త్రు, వ్యర్థుఁ జంప నెట్లు బుద్ధి పుట్టె
ననుచు వినఁగ నాడునమ్మాట లాలించి, వానరుండు పలికె వానితోడ. 45

క. ఏమంటి విపుడు నీలో, నేమిటి కీచింత నాకు నెఱిఁగింపు మనం
గా మొసలియు నిట్లను నే, నేమియు ననఁ దప్ప వింటి నే నేమంటిన్. 49

క. అనుమాట కాత్మలోపల, ననుమానము నొంది వానరాధిపుఁ డీతం
డనుమానించుచు వగచుచు, ననుఁ గొనిపోవుటకుఁ గారణం బెయ్యదియో 50

గీ. అడిగి చూచెదఁ గాకంచు నగచరుండు, కలఁక నొందినమదితోడ జలచరేంద్రు
నాకుఁ దోఁబుట్టువైన నీనాతి కిపుడు, సేమమే యన్న నామాట చెవులు సోఁక 51

ఉ. అల్లన శింశుమారవిభుఁ డాకపినాథునిఁ బల్కె మన్ననో
వల్లభ రోగపడ్డయది వైద్యు లసాధ్య మనంగ దాని కే
నల్లమునం దలంకెదఁ బ్రయోగము చెప్పినఁ దీర్చువారు లే
రెల్లెడ నీటిలోనిపని యింతియ నాపని మిత్త్రవత్సలా. 52

వ. అనుటయు న్వాబలివర్ధనుం డిట్లనియె. 53

చ. జలములఁ గాని వెల్పలికిఁ జాల నటంచు విచార మేటికిన్
బలికినమందు దెత్తు ననుఁ బంపు మటన్నఁటికేను బోయి భూ
వలయము నెల్లఁ గ్రుమ్మరి దివాకరుఁ డస్త్యపరాంబురాశిలో
వల దిగి పోకమున్న వడిఁ బాఱి రయంబున వత్తుఁ బోయెదన్. 54

క. పొ మ్మనవు పోయి మందులు, దె మ్మనవు చికిత్స చాలఁ దెలిసినవైద్యున్
ర మ్మనవు భార్య నిజ మగు, సా మ్మనవు దలంక నేమిచోద్యము చెపుమా 55

వ. అనిన నమ్మకరకులాధీశ్వరుం డిట్లనియె. 56

చ. అడిగినవాఁడఁ బండితుని నాయన చెప్పఁగ మందు నీకడం
దడవఁగఁ జాల్ల కేను బరితాపముఁ బొందుచు నున్నవాఁడ ని

ప్పుడు నెఱిఁగింపకున్న నది పోవదు నామదిలోన దుఃఖమున్
గడవఁగ నీవ కారణ మకారణబాంధవ యెన్నిభంగులన్. 57

వ. అనినఁ దరుచరనాథుం డిట్లనియె. 58

గీ. మనసు గలిసినచో నొకమాట యైనఁ, గపటమునఁ జెప్పకుండుట కలుష మండ్రు
ప్రాణసఖుఁ డగు నాకు డాపంగ నగునె, చెప్పఁ దగనిది యైనను జెప్పు మనిన 59

వ. అమ్మాటకుఁ బుయిలోట దక్కి మొసలి యిట్లనియె. 60

క. వానరహృదయముతోఁ దగ, నూనినయౌషధముఁ దెచ్చి యువిదకుఁ బెట్టన్
మేనఁ గలరోగ మంతయు, మాను ననుచు నొక్కవెజ్జు మగువకుఁ జెప్పెన్ 61

ఉ. చెప్పిన నన్నుఁ జెమ్మనియెఁ జెప్పెడి దేమి మఱెందు నేరికిం
జెప్పక నీకునుం దెలియఁ జెప్పఁగఁ జాలక యాత్మ నాకు నేఁ
జెప్పఁగ నీవు నన్నడుగఁ జెప్పితిఁ గాని భయంబు పుట్టఁగాఁ
జెప్పుట గాదు కార్యగతి చెప్పితి వానరయూథనాయకా. 62

క. తనసతికి రోగ మైనం, గనుఁగొని యది చక్కఁబెట్టఁగా నేరఁ డితం
డని నన్ను బంధుజనములు, మనుపీనుఁగుఁగాఁ దలంప మను టేమిటికిన్ 63

వ. అని చెప్పినఁ గపీశ్వరుండు. 64

గీ సగముచచ్చినమేనితోఁ జకితుఁ డగుచుఁ, గంపమొందుచు వృద్ధమర్కటముమూర్ఛ
మునిఁగి కన్నులు గానక మునిఁగి కొంత, వడికిఁ దెప్పిఱి యాత్మ దైవంబుఁ దూఱి.

వ. తనలో నిట్లని వితర్కించె. 66

గీ. ప్రేమ నటియించి యింటికిఁ బిలువఁ దడవ, మొసలిమాటకు నా కేల మోసగలిగె
నెంతముదిసిన నేను జితేంద్రియుండఁ, గామి నాపదఁ బడితి యుక్తంబు గాదె. 67

వ. అని మఱియును. 68

సీ. రాగసంయుక్తుఁ డరణ్యవాసంబునఁ బహుకాల మున్నను ఫలము లేదు
నెఱయఁ బంచేంద్రియనిగ్రహంబున నిల్లు గదలకున్నను వాని కదియు ఫలము
వీతరాగుండును వినయశీలుండును వివిధధర్మాధర్మవిదుఁడు నగుచు
సత్యదయాదానశౌచంబు లెవ్వఁడు గలిగి.వర్తించు నిష్కపటవృత్తి
గీ. వానినిలయంబు ఘనతపోవనము గాని, దండకాషాయవస్త్రకమండలువులు
ముండితయును భిక్షాటనముం జదువును, నాటకమ్ము లివి ప్రయోజనములు గావు.

వ. అని తలంచి బలివర్ధనుండు దైవానుకూల్యంబున నాయుశ్శేషంబుకతంబునం దనకు
నప్పటి కొక్కయుపాయంబు దోఁచిన నాశింశుమారంబునకు నిట్లనియె. 70

క. ఓయన్న కల్ల చేసితి, నీయర్థము మున్ను నాకు నెఱిఁగించిన నే
నాయంతరమునఁ గలిగిన, యాయాపద మపుడ కొంచు నరుదెంతుఁ గదే. 71

ఉ. గుండియ పుచ్చి పెట్టుకొని కొమ్మపయిం బదిలంబు చేసి నే
నుండుదు నట్టిభారమున కోర్వక యెప్పుడు నేఁడు నే నభా
గ్యుండను నీకు నక్కఱకుఁ గూర్చినసొమ్మని మున్నెఱింగి తే
కుండుటఁజేసి యే మని ప్రియోక్తులు పల్కుఁదు నేమి సేయుదున్. 72

వ. అయినను ద్వరితగమనంబున నయ్యుదుంబరంబుకడకుం జని యస్మదీయహృదయం
బు గొని చనుదెంత మని పలికి వెండియు. 73

గీ. మొనసి ధర్మార్థకామముల్ మూఁటివలన, ఫలము లెవ్వాఁడు దా నాసపడియె నేని
వాఁడు రిక్తహస్తములఁ బోవంగఁ దగదు, భూమిసురరాజకాంతలపొంత కెందు.

క. మానుగ హృదయం బచ్చటి, ద్రూనం దగిలించి యుంటి మన మట మగుడం
గా నరిగి వేగ యది గొని, మానిని యున్నెడకు నిపుడ మరలఁగవలయున్. 75

వ. అనిన. 76

క. అమ్మాటల జలచరమును, సమ్మతితో నమ్మి వృక్షచరమును గొనుచుం
గ్రమ్మఱ మున్నున్నతరువు, కొమ్మం గదియింపఁ గపియుఁ గుప్పించి పడిన్. 77

గీ. అంతికంతకుఁ బొడవుగా నరిగి యరిగి, వృక్షశాఖాగ్రమున నున్నవృక్షచరముఁ
గాంచి చెలికాఁడ రమ్ము వేగంబ మనకుఁ, బోవలె నటన్న జలచరంబునకు ననియె.

ఆ. పొందు చేసిచేసి పొసఁగక మతి పోయి, తిఱిగి వచ్చునతఁడు తిరుగఁ జెడును
గార్దభంబు నక్కకఱపుల హరిఁ జేరి, పోయి తిరిగి వచ్చి పొలిసినట్లు. 79

వ. అనినఁ దత్కథాక్రమంబు తెలుంగు జలచరపతి యడిగినఁ దరుచరపతి యిట్లనియె.

సీ. కలఁ డుగ్రవనములోపల నొక్కమృగరాజు గోమాయు వతనికిఁ గూర్చుభృత్యుఁ
డై పంపు చేయంగ నమ్మృగేంద్రుఁడు జంబుకముఁ జూచి పలికె దైన్యము దలిర్ప
ననఘ మహోదరవ్యాధి నాతనువున నొదవి యంతంతకు ముదురఁ జొచ్చె
ననుగుణం బగుమందు లరసి సేవింపక యూరకుండిన మీఁద నొప్పకుండు
గీ. గార్దభముకర్ణ మొక్కటి గలిగె నేని, యాపథంబున నది గూర్చి యారగించి
మచ్ఛరీరంబురోగంబు మాన్పుకొందుఁ, గానఁ గొనిరమ్ము ఖరము నాకడకు వేగ. 81

చ. అనిన మహాప్రసాద మని యామృగధూర్తము పోయి రోయుచున్
జని నగరోపకంఠమునఁ జాకలవానికృశాంగగార్దభం
బును బొడగాంచి సద్వినయపూర్వముగా మృదుభాషణంబులన్
గనికర మొప్పఁ బల్కె నధికం బగునేర్పున నాక్షణంబునన్. 82

ఎఱియించి తెచ్చి యిచ్చినఁ, బొలియింప మృగేంద్రుఁ డసరఁ బొడమినభీతిన్
నిలువక పడిఁ జని మున్నిటి, సెలవున గార్దభము పోయి నిలిచినపిదపన్. 83

వ. ఆమృగపతి గోమాయువుం గనుంగొని మనయత్నంబు విఫలంబయ్యె నింకను బ్రయత్నంబున ననుసంధింపవలయు ననిన నాసృగాలం బిట్లనియె. 84

మునుపు గార్యంబు దెలియనిమూఢచిత్తుఁ, బొసఁగ నిది సేయుమన మోసపోవుఁగాని
దృష్టముగఁ జూచి కపటంబు దెలిసెనేని, పూని క్రమ్మఱ మఱి మోసపుచ్చరాదు

వ. అయినను నా బుద్ధిబలంబునను బలుకులనేర్పునను నా గార్దభంబుమనంబునం గల భయం బుడిపి దేవరదివ్యశ్రీపాదపద్మంబులసన్నిధిం బెట్టి నవధరించెదం గాక యని క్రమ్మఱం జని గార్దభంబుఁ గాంచి యిట్లనియె. 86

మ. మృగరాజుం గని కొల్చి యాయనకడన్ మేఁ తెల్ల నీసొమ్ముగాఁ
దగ భృత్యప్రకరంబు లెల్ల నినుఁ దాత్పర్యంబునం జూడఁగా
జగతిం బెద్దఱికంబు గట్టుకొన కీజాడన్ భయభ్రాంతి నొ
ప్పగునే క్రమ్మఱి పాఱ సాహసవిహీనాత్ముండు పెం పొందునే. 87

వ. అని మఱియును 88

ఉ. మానుగ నంటరానికొఱమాలిన మైలమోపు వీఁపునం
బూని ధరించి తిట్టియును మొత్తియు నీరజకుండు నొంపఁగా
వీనిగృహంబునందుఁ దగవే నడపీనుఁగవై చరింప ని
చ్ఛానుగుణంబుగా నభిమతార్థము లానఁగ లేక యక్కటా. 89

వ. అనుటయు నాగార్దభం బిట్లనియె 90

క. నమ్మించి యేను నీవును, నిమ్ముల బ్రదుకుద మటంచు నెలయించి ననున్
రమ్మని కొనిచని మృగపతి, సమ్ముఖమునఁ బెట్టి చంపఁ జనునే నీకున్. 91

గీ. శితనఖంబులు మెఱయంగ జేగురించు, ఘనతరానన మతిభయంకరము గాఁగ
నుఱుక నుంకించున ట్లున్నయుగ్రహరికి, బెదరి పాఱక నిలువ నే బిరుదనయ్య.

వ. అనిన నమ్మాటకు జంబుకం బిట్లనియె. 93

మ. మొదలం జూడనివాఁడ వైనకతన న్మం దెన్ భయం బెంతయున్
గదియం బోయి నమస్కరింప నతఁడున్ గారుణ్యపూర్ణాంగుఁడై
చెదరం బాఱఁగనీక ప్రోచు నధికశ్రీయుక్తుఁగా భృత్యు నీ
వది గాన న్వెర వేది వచ్చితివి పంచాస్యంబుపొం దొప్పదే. 94

వ. అని మఱియును. 95

చ. వలసిన భక్ష్యభోజ్యము లవారణఁ బారణ సేయవచ్చు ని
చ్చలు హరిమూలభృత్యవనజంతునికాయములోన నెక్కుడై
మెలఁగఁగ వచ్చుఁ జల్లనిసమీరము వీవఁగ నిచ్చవచ్చుశ
య్యల శయనింప వచ్చును మహామహిమాఢ్యుని బంటుగా మదిన్
దలఁపనిపేదకున్ బ్రతుకు దాఁ గలదే తలపోయ నెమ్మెయిన్. 96

శా. నాయత్నంబు ఫలింప దయ్యె నకటా నాస్నేహభావంబునన్
బాయం జాలక కూడి యుండుటకునై ప్రార్థించినట్టే కదా
ధీయుక్తుండు త్రివర్గముం బడయ నర్థిం గోరఁగా నెయ్యెడన్
శ్రేయఃప్రాప్తికిఁ బెక్కువిఘ్నము లగున్ జింతింప నింతేటికిన్. 97

వ. అని మఱియునుం బ్రియాలాపంబులు పలుకునగ్గోమాయువుమృదుమధురభాషణంబులకు నోటుపడి గార్దభం బిట్లనియె. 98

క. కందువచుట్టమవై మది, కం దంతయుఁ బాపి మీఁదఁ గలభాగ్యము నా
కందించి మనుపఁ దలఁచితి, కందళితస్నేహభావగౌరవ మెసఁగన్. 99

క. కడుపున కందియు నందని, కుడుపుల ననుదినముఁ గుదిలఁ గుడుచుటకంటెన్
గడు దొడ్డరాజుసేవకు, నొడఁబడి యొకనిమిష మైన నుండఁగ రాదే. 100

క. అని నిశ్చయంబుగాఁ బలికి గార్దభం బమ్మృగధూర్తంబువెనుకం జనఁ గొనిపోయి మృగేంద్రుముందటం బెట్టి యిట్లనియె. 101

క. నమ్మించి తోడితెచ్చితి, నమ్మినభృత్యుండు గాఁడు నాక యితని నీ
సొమ్ముగ నోరం గన్నుల, నిమ్ముగఁ జూడంగఁ దగు మృగేంద్రకులేంద్రా. 102

వ. అని విన్నవించి యామృగధూర్తంబు దొలంగిన మృగనాథుండు. 103

ఆ. ఉఱికి గార్దభంబు నుగ్రదంష్ట్రలు గల, ముఖమునం దుదగ్రనఖములందు
నొత్తి పట్టఁ దడవ యుసురు పోయినదానిఁ, జూపి జంబుకంబుఁ జూచి పలికె.

గీ. దినముఖోచితకర్మంబు దీర్చి వచ్చి, యనుభవించెద నందాఁక నరసి యుండు
మనుచు సింగంబు నదికిని నరుగ జూచి, జంబుకంబుఁ దలంచె మనంబులోన.

సీ. దివ్యౌషధం బని తెప్పించి మృగరాజు నన్నుఁ గావలి పెట్టి నదికిఁ బోయె
నీమందు మృగపతి కేల పోవఁగనిత్తు గ్రక్కున నతఁ డిందు రాకమున్న
భక్షించి నామేనఁ బరఁగురోగము లెల్ల హరియింతు ననుచు మహాభిలాష
మొదవ గార్దభకర్ణహృదయంబులప్పుడు తోడిఁబడఁ దిని మూతి దుడుచుకొనుడు
గీ. నంత హరివచ్చి యాగార్దభావయవము, లెక్కడికిఁబోయె నివు డన్న నెఱుఁగనట్లు
మూర్ఖచిత్తున కెంతైన మొదలఁగలవె, హృదయకర్ణంబులవి చూడ కెఱుఁగకంటి,

వ. కావున నీగార్ధభంబునకు హృదయకర్ణంబులు లేవనిన నట్లకాఁబోలు నని యామృ
గేంద్రుం డూరకుండె నేను నవ్విధంబున మోసపోవ నగ్గార్దభంబుఁ గాను విచ్చేయు
మనిన నాశింశుమారవల్లభుండు లబ్ధనాశంబునకుఁ జింతాక్రాంతుం డగుచు సిగ్గు
పడి జలమధ్యంబునకుం బోయె నని యిట్లు విష్ణుశర్మ లబ్ధనాశం బనుచతుర్థతంత్రం
బెఱింగించిన కుమారు లసంప్రేక్ష్యకారిత్వం బెఱిఁగింపు మనుటయు. 107

ఉ. తెల్లదలాటరాయ సుదతీజననూత్నమనోజ మల్లికా
వల్లభ సప్తసప్తికులవర్ధన మేరునగేంద్రధీర సం
ఫుల్లసరోజనేత్ర గుణభూషణ యాహవభీమ తమ్మభూ
వల్లభుకూర్మిపుత్ర బసవక్షితిపాలక రాజశేఖరా. 108

ఉత్సాహ. మందరాచలేంద్రధీర మనుచరిత్రసంతతా
నంద కులపవిత్ర ధర్మనందితావనీజనా
కుందచంద్రహారహీరగురుయశః ప్రకాశ గో
విందచరణకమలయుగళవిస్ఫురన్మనోంబుజా. 109

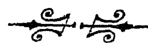
భుజంగప్రయాతము. రమానూనరేఖావిరాజత్స్వరూపా
యుమానాథఫాలానలోద్యత్ప్రతాపా
సమస్తావనీచక్రసంస్తూయమానా
నమద్రాజసంరక్షణాసంవిధానా. 110

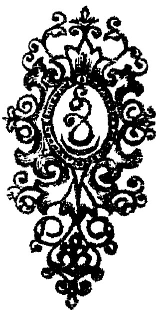
గద్యము. ఇది శ్రీమైత్రావరుణగోత్రపవిత్ర బ్రహ్మనామాత్యపుత్ర సుకవిజనవిధేయ
నారాయణనామధేయప్రణీతం బైనపంచతంత్రం బనుమహాకావ్యంబునందు
లబ్ధనాశం బనునది చతుర్థాశ్వాసము.

శ్రీ రస్తు.

పంచతంత్రము

అసంప్రేక్ష్యకారిత్వము.

కారుణ్యకటాక్ష
స్వీకృతబుధబంధునికర జృంభితవిమతా
నీకగ్రీవాఖండన
భీకరకరవాల బసవపృథ్వీపాలా. 1

వ. అవధరింపుము సుదర్శనక్షితీశ్వరనందను లసంప్రేక్ష్యకారిత్వం బెఱింగింపు మనిన విష్ణుశర్మ వారల కిట్లనియె. 2

చ. నిజమును గల్లయుం దెలియ నేరక క్రోధమునం బ్రమత్తుఁడై
సుజనుల కగ్గు చేసి చెఱుచుం దనయున్నటిమైత్రి మానవుం
డజగరముఁ హరించినమహానకులంబు వధించి బ్రాహ్మణుం
డజితమనోవ్యథం బొరలు నయ్యవివేకముఁ బోల్పఁ బట్టగున్. 3

వ. అనుటయు నృపకుమారులు తత్కథాక్రమం బెఱింగింపుఁ డనిన నతం డిట్లనియె. 4

సీ. గౌడదేశంబునఁ గల దగ్రహారంబు సకలసౌఖ్యములకు జన్మభూమి
తన్నివాసంబుగ ధరణీసురాన్వయజాతుఁ డుండును దేవశర్మ యనఁగ
నాయనకులకాంత యాజ్ఞసేని యనంగ శుభలక్షణాంగి యాసుదతి తనకు
ఘనపురాకృత పుణ్యకర్మంబుననుజేసి సమధికం బైనగర్భము ధరింప
గీ. నధికసంతోషచిత్తుఁడై యతివఁ జూచి, నాతి నీగర్భమున నున్న నందనుండు
మనకులం బెల్ల నుద్ధరింపంగ నోపు, భాగ్యవంతుఁ డౌ ననఁ దనభర్తఁ జూచి. 5

వ. యాజ్ఞసేని యిట్లనియె నాథా నీమనోరథసహస్రంబు లేమియుఁ గొఱగా వీయస్థిరంపుసంసారంబునకుఁ గడకట్టినకార్యంబు తుదముట్ట నేర దని పెద్దలచే వినంబడు విను మని యిట్లనియె. 6

గీ. మహి ననాగతకార్యంబు మదిఁ దలంచి, కోరునాతఁడు దుఃఖసంకులత నొందుఁ
బెక్కువిధములఁ జింతింప బెండువడుట, సహజ మది సోమశర్మునిజనకునట్లు. 7

వ. అనినఁ దత్కథాక్రమంబు విప్రుండు తనభార్య నడిగిన నానితంబినీతిలకం బిట్లనియె. 8

సీ. పఠనగ విద్యాభ్యాసపరుఁ డొక్క భూసురుం డనువుగా మహాళయంబున భుజించి
చనుదేర నొండొకసదనంబు విప్రుండు పెతరులకై పేలపిండి యిడినఁ
గైకొని తా నొక్కఘటము సంపాదించి పొంగుగా నాసక్తు వందుఁ బోసి
చేతి కందెడునట్టి చేరువ నాసంభ మెలమితోఁ బ్రీతుఁడై యచటఁ బెట్టి
గీ. సమధురోత్కృష్టభోజనోత్సవముకతన, నతఁడు సుఖసుప్తి నొందెడునవసరమున
నంతకంతకు దట్టమై యలముఁబడిన, గురుమనోరథ మంతయుఁ గోరుచుండి. 9
వ. ఆనైష్ఠికుండు తనలో నిట్లని తలపోయం దొడంగె. 10
చ. కఱవరుదెంచినన్ ఘటముగర్భమునం గలసక్తు వంతయున్
దఱుఁగక యమ్మి మేఁకఁ గొన దానికిఁ బిల్లలు రెండు గల్గు న
మ్మఱికలు రెంటికిం గలుగు మానుగ దూడలు నాల్గు వాని కి
ట్లిఱిమతి నెన్న నెన్మిదిఁ బదాఱును ముప్పదిరెండుఁ బుట్టఁగన్. 11
వ. ఇవ్విధంబునం గ్రమక్రమవృద్ధిం బొందినఛాగంబులు కాలాంతరంబున శతసహస్రసంఘంబు లగుటయు వాని నమ్మి గోధనంబులు సంపాదింప నవియును బ్రతిసంవత్సరంబును వత్సంబుల నిడ ననేకసంవత్సరంబులకు నసంఖ్యాతగోధనంబు లగుటయు వానియందు 12
సీ. కోడెలన్నింటిని గూడంగఁ దోలించి మేదింప దుక్కికి మెతక లైన
మ్రుచ్చుగిత్తలఁ బట్టి ముకుద్రాళ్ళు గట్టించి గంతగోనెను వాని సంతపఱచి
చేహొర మాడింపఁ బెరిఁగినధనమునఁ గమ్మతంబులు పెట్టఁగా ధరిత్రి
నమరినధాన్యంబు లమ్మించి ధనములు గోటులసంఖ్యలై కొలఁది మీఱ
గీ. రాజుచేత మహాగ్రహారములు వడసి, గుళ్ళుఁ జెఱువులు వనములు గోపురములు
సౌధములు మల్లెసాలలుఁ జప్పరములు, నంతిపురములు లోనుగా నమరఁ జేసి. 13
సీ. గజనికేతనములు గట్టించి యన్నిఁట భద్రదంతావళప్రతతి నుంచి
వాజిశాలలు గట్టి వరరూపజవసత్త్వసంపన్నవర్ణితాశ్వములఁ గట్టి
వరకుపట్టసగదాప్రాసతోమరకుంతకోదండహస్తులఁ గూడ నేలి
భేరీమృదంగగంభీరరావంబులు కలయంగ నుందటఁ జెలఁగుచుండ
గీ. రత్నభూషణాలంకృతరమ్యగాత్రు, ననుదినంబును వాహ్యాళి కరుగునన్నుఁ
జూచి బంధుజనంబులు చోద్యపడుచు, నెలమిఁ దమకన్నియల నాకు నీఁదలంప.
క. కులమును రూపును గుణమును, గలకోమలిఁ బెండ్లియాడి కాయజకేళిం
జెలఁగంగఁ బెద్దకాలము, జలజాక్షికిఁ జనుచునుండ సంతతిలేమిన్. 15
గీ. పెక్కు నోములు నోమంగ భీతహరిణ, నేత్ర గర్భంబు ధరియించి పుత్త్రుఁ గాంచ
వాఁడు నత్యంతసుకుమారవైభవమునఁ, జేరు సోమశర్మ యనంగఁ బెరుఁగుచుండ.

గీ. కనకసూత్రంబుతో మొలగంట లమర, జోక నలికంబుపై రావిరేక లమరఁ
జరణయుగమున నందియల్ మొరయుచుండ, నంతటంతటఁగూర్చుండి యాడునపుడు.

చ. పనితమకంబునన్ గృహిణి బాలకు నెత్తక యుండు టెట్లు నీ
వని భృకుటీవికారవదనాంబుజుఁడై వసుధామరుండు తాఁ
దనకర మొప్పఁ జూచి ఘనదండము గైకొని ప్రేసఁ బిండి పె
ట్టినకలశంబు భగ్న మగుడుం దెలి వొంది యనంతరంబునన్. 18

క. తలయుం జీరయు నొడలును, దెలతెలఁగాఁబడ్డపిండి దిక్కులు గప్పన్
బలపలని వేడ్కతో డుత, వెలవెలనై బ్రాహ్మణుండు విస్మితుఁ డయ్యెన్. 19

వ. విస్మితుండై మనోరాజ్యంబు మిథ్య యగుటకుం జింతాక్రాంతం బగునంతఃకరణంబుతో నెగ్గుపడి యూరకుండెం గావున నీవును నమ్మహీసురునట్ల యనాగతమతిం దలంపం దగ దన్న కొన్నిదివసంబులకుం బరిపూర్ణం బయినగర్భంబున నాతన్వికి శుభలక్షణాలంకృతుం డైననందనుండు పుట్టిన సాంద్రానందంబునం బొదలుచున్న సమయంబున. 20

గీ. పుణ్యదివసంబు వచ్చినఁ బొలఁతి వేడ్క, నర్భకుని నాత్మనాథున కప్పగించి
విప్రకన్యాసమేతయై వెడలి నదికిఁ, బావనస్నాన మొనరింపఁ బోవునంత. 21

ఉ. ఆనగరంబుభూపతిగృహంబునఁ బుణ్యదినంబు వచ్చినన్
దానముఁ గైకొనం దలఁచి తక్కినవిప్రులు పాఱుచుండఁగాఁ
దా నది చూచి బ్రాహ్మణుఁడు తద్దయు శోకము నొంది యాత్మలో
మానిని నేల పంపితిఁ గుమారునిరక్షకు నెవ్వ రిత్తఱిన్ 22

వ. అని మఱియు నమ్మహీసురవరుండు తనమనంబున. 23

ఉ. ఎన్నఁడు వచ్చుఁ బుణ్యతిథి యెన్నఁడు దానముచేయు భూవరుం
డెన్నఁ డకించనత్వమును నేఁ బెడఁబాసి సమస్తవస్తుసం
పన్ననికేతనుండ నగుభాగ్యము గల్గునొ యంచుఁ గోర్కిమై
నున్నయెడన్ ధనాగమము నొందుటకుం దఱి తప్పె నెట్లొకో. 24

ఉ. అక్కఱ లెల్లఁ దీఱవు నృపాగ్రణికిం బొడసూపకున్న నా
కిక్కడ వెన్నపాపనికి నెవ్వరు కాపిఁక వేళ దప్పెఁ బో
నక్కడ నేప్రయోజనము లబ్బ మనంబున మానవుండు దా
నొక్కటి చింతసేయ విధి యొక్కఁడు వేఱ తలంచు నక్కటా 25

ఆ. అనుచుఁ గదలి పోవునట పోయి క్రమ్మఱ, మగిడి వచ్చి బాలుమొగము చూచు
సుదతి వచ్చుతెరువు చూచు దిక్కులు చూచు, నిక్కి చూచు గోడ లెక్కి చూచు.

వ. ఇవ్విధంబున నాందోళించుచు డెందంబు కొందలం బంద నందందు సందడిం బొం
దుచుఁ బొందుపడి డిందుపఱుచుకొని పుత్త్రసమానంబుగా మునుమున్న పెంచిననకు

లంబు నాలోకించి దాని బంధించినసూత్రంబు విడిచికొనివచ్చి కుమారునిచుట్టునుం
ద్రిప్పి సంజ్ఞగా నెఱింగించి తలవాకిటం బదిలంబుగా నిలిపి పుత్త్రసంరక్షణంబు
నీకుం గర్తవ్యం బని పలికి బ్రాహ్మణుండు చనినం దదనంతరంబ. 27

సీ. నకులంబు చూడంగ నొకకృష్ణసర్పంబు వడిగొని మూషికద్వారవీథి
గాఁ జొచ్చి బాలునిఁ గవియునంతట ముంగి యుదరినాగము ముట్టె యొడిసి పట్టి
కంఠంబు గ్రక్కున ఖండించి మేనెల్ల శతఖండములు చేసి చంపి వైచి
నవరక్తధార లాననమున జొత్తిల్లి శోభిల్లు మున్నున్నచోన నిలువ

ఆ. దాన మంది యపుడు ధరణీసురుఁడు తన, పట్టిఁ దలఁచుకొనుచుఁ బాఱుతెంచి
శిరము నోరు రక్తపరిషిక్తముగఁ దన, ముంగిటఁ దనుఁ గన్నముంగిఁ జూచి 28

క ఈనోరు రక్త మూరక, కానేరదు శిశువుఁ జంపెఁగా దుర్జాతం
బైనపురు వంచు నుగ్రత, దానిం జావంగ నడిచెఁ దత్క్షణమాత్రన్. 29

వ. అడిచి యమ్మహీదేవుం డభ్యంతరమందిరంబునకుం జని శతఖండీకృతకృష్ణసర్పంబు
ను జెలంగి యాడుచున్న తనకుమారుం గనుంగొని నకులమరణంబునకుఁ బరితప్తాంతః
కరణుం డగుచు నుదరతాడనంబు చేసికొనియు శిరంబు పగుల మోఁదుకొనియు ధర
ణింబడి పొరలుచు మొఱలు వెట్టుచు ననేకకాలంబునంబట్టి పట్టివలెఁ బెంచిననకులం
బుం బరామర్శింపక వధించినపాపం బేమిటం బాయు నని మఱియు ననేకప్రకారంబు
లఁ బ్రలాపించు సమయంబున భార్య చనుదెంచి యిది యేమినిమిత్తం బని యడిగిన
నతండు తద్వృత్తాంతం బంతయుం జెప్పిన నమ్మగువ యతని కిట్లనియె. 30

క. పదిలముగ వినక చూడక, మొదలఁ బరామర్శ చేసి మొనయక పరుసం
బొదవించు నెవ్వఁ డాతం, డదయత క్షౌరకుఁడువోలె నాపదఁ బొందున్. 31

వ అనిన నవ్విధం బెఱింగింపు మని యావిప్రుండు భార్య నడిగిన నమ్మానినీతిలకం
బిట్లనియె. 32

చ కలఁ డొకపట్టణంబునను గ్రామణి వైశ్యకుమారుఁ డెల్లవా
రలుఁ గొనియాడునట్టివిభవంబుగలం డతిధార్మికుండు పె
ద్దలయినతల్లిదండ్రులును దత్పరివారము రోగబాధలన్
బొలిసిన దాదిచేఁ బెరిఁగి పూర్వవయఃపరిపాకశాలియై. 33

ఆ. ఉండి సెట్టిబిడ్డఁ డొకనాఁడు తనదాదిఁ, జేరఁ బిలిచి నాకుఁ జెప్పు మఱవ
యయ్య చేర్చినట్టియర్థ మెక్కడఁ బోయెఁ, దెలిసి లేమి నెట్లు తిరుగువాఁడ. 34

సీ. తల మాసినపుడును దైల మించుక లేక ముదమునఁ గోకయు మొలకు లేక
కడుపార నన్నంబు కుడువ నెన్నఁడు లేక మనసైన నొకపోఁక తినఁగ లేక
కమ్మపువ్వులపూఁత కలలోపలను లేక పేర్మి కతంబునఁ బెండ్లి లేక
ప్రియబంధుజనులకుఁ బెట్ట నేమియు లేక దీవించునర్థులఁ బ్రోవ లేక

గీ. యేల యున్నాఁడ నీదేహ మేల నాకు, విడుతు నీప్రొద్దె కాదేని విపినభూమి
చొచ్చి మునివృత్తిఁ దపము భాసురముగాఁగఁ,జేసి పుణ్యలోకంబులు చేరువాఁడ.
వ. అనినం గన్నీరొలుక నయ్యుపమాత యిట్లనియె. 36
క. నాకన్నతండ్రి నీకీ, శోకం బేమిటికి నేను జూడఁగ భాగ్య
శ్రీకలిమి మెఱయుచుండెదు, లోకంబులు వొగడ బంధులోకములోనన్. 37
గీ వెలయ నీవు జనించినవేళఁ దొల్లి, దివ్యయోగీంద్రు వడిగినఁ దేటపఱిచె
నిన్ని సంవత్సరంబులు నిట్టిమాస, మిట్టిదినమున శ్రీకాంత యితనిఁ జేరు. 38
వ. అని యతం డిట్లు చెప్పె నది యాదిగ నేను సంవత్సరమాసదినంబు లెన్నికొనుచుండు దు నదియును నెల్లింటికిం బరిపూర్ణం బగుచు వచ్చెఁ దప్పదని యవ్వైశ్యకుమారు నూఱడం బలికి మజ్జనభోజనాదుల నతనిఁ బరితుష్టుం జేసి మృదుతల్పంబున నునిచిన నారాత్రి నిద్రించె నక్కుమారుండును దీర్ఘనిశ్వాసవ్యాకులమానసుం డగుచుఁ దృతీయయామంబున నిద్రాముద్రితలోచనుం డయ్యెఁ జతుర్థయామావసానంబున.
ఉ. బద్ధగజాజినాంబరము బాలశశాంకకలావతంసస
న్నద్ధజటాభరంబు కరుణారసపూర్ణము నైనమూర్తితో
శుద్ధపటీరహీరరుచిశోభితవర్ణము నైనమూర్తితో
సిద్ధవరేణ్యుఁ డొక్కరుఁడు చెచ్చెర నాతనిఁ జేరి యిట్లనెన్. 40
శా. ఓశ్రీ వైశ్యకుమార సాహసమహోద్యోగంబునన్ జావఁగాఁ
గోరం గారణ మేమి యేఁ గలుగ నీకుం జింత యింతేల న
న్నారాధించితి పూర్వజన్మమున నయ్యాత్మంబునన్ సంపదల్
చేరం బ్రాప్తము నేఁటరేపటను నిశ్చింతుండవై యుండుమీ. 41
క. కల యని చూడకుమీ నా,పలు కంతయు నిక్కవంబు భావించి మదిన్
దలపోసి యేను జెప్పిన, తెలివిం దగ నాచరింపు ధీయుక్తుఁడవై. 42
వ అవ్విధం బెట్టి దనిన. 43
సీ. అరుణోదయంబున హరిహరస్మరణంబు చేయుము మేల్కాంచి చిత్త మలరఁ
దల దువ్వి ముడిచి వస్త్రము పొందుగాఁ గట్టి చెనసి యాచమనంబు చేసి వచ్చి
సుస్నాన మొనరించి సురభూసురార్చనాయత్తచిత్తుం డెట్లు యట్లు యుండు
తఱి వచ్చి భిక్షుకత్రయము నీముందటఁ బొడమినఁ గని వారిఁ బూజ చేసి
గీ లగుడమున మస్తకంబులు పగుల నడువఁ, దాఁకు పడునట్టిభిక్షుకత్రయముచూడఁ
దక్షిణంబున ఘననిధిత్రయము నగుచుఁ, గోటిసంఖ్యలమాడల కుప్ప లగును. 44
వ. ఇవ్విధంబున సంప్రాప్తం బయిన ధనంబువలన. 45
సీ. దేవతాగృహములు దృఢముగాఁ గట్టించి ఘనతటాకంబులు కలుగఁ జేసి
వనములు పెట్టించి వడుగులఁ బెండ్లిండ్లు భూదేవసమితికిఁ బొందుపఱిచి

కీర్తికి నెలవైనకృతులకుఁ గర్తవై నెలకొన నంతంత నిధులు నిలిపి
యధిపతిచేఁ గొని యగ్రహారము లిచ్చి మఱియుఁ బొందైనధర్మములు చేసి
గీ. యాశ్రితుల బంధుజనముల నరసి మనిచి, పుత్త్రపౌత్త్రాభివృద్ధితోఁ బొగడువడఁగ
లాలితంబుగ బెద్దకాలంబు బ్రతుకు, మనుచు సిద్ధుండు కానరా కరుగుటయును.

వ. అప్పు డావైశ్యకుమారుండు తనదాదిం బిలిచి యిట్లనియె నేఁ డరుణోదయానంతరంబ మనగృహం బలంకరించి శుచిస్నానంబు చేయించి గృహదేవతలఁ బూజింపు ముదయవేళను నెద్దియేనియు శుభప్రాప్తికిఁ గారణంబు గలదు పొమ్మనిన నమ్ముదుసలి దాదియు నట్ల చేసిన యనంతరంబ. 47

సీ. పాకశాసనపురప్రాసాదశిఖరాగ్రగురుతర సౌవర్ణకుంభ మనఁగఁ
బూర్వదిగంగనాస్ఫురితఫాలస్థలీదీపితసిందూరతిలక మనఁగ
బహుళవీచీస్ఫురత్ప్రాగ్దిగంభోరాశికూలప్రవాళనికుంజ మనఁగ
నమరాధిపతిసతీహస్తాబ్జవిన్యస్తమోహనమాణిక్యముకుర మనఁగ
గీ. నరుణకిరణుండు పొడచూపె నఖిలజనక,రాబ్జములతోడఁ గుముదవనాలి మొగుడ
జారచోరులచిత్తంబు జల్లనంగఁ, జక్రవాకంబు లానందజలధిఁ దేల. 48

వ. ఇవ్విధంబున సూర్యోదయం బగుటయుఁ గనుంగొని యావైశ్యకుమారుండు తన దాదిం బిలిచి యిట్లనియె. 49

క. క్షౌరాభ్యంగస్నానము, లారంగ నవశ్య మగుట నతిశీఘ్రగతిన్
జేరంగఁ బిలువు నాపితు, నీరసు నటకలియుఁ గాచి నీవు లతాంగీ. 50

వ. అనిన నాయమ విదగ్ధక్షౌరకుం బిలిచి తెల్పిన వాఁడును దంతధావనపదనఖధావనాది క్షౌరకర్మంబులు తనకు నత్యంతసమీచీనంబుగాఁ జేసినం బ్రియంబంది యావైశ్యుం డతని కిట్లనియె నీవింతకుమున్న నావలన నెన్నఁడును బ్రయోజనం బెఱుంగవు నేఁ డించుకతడవు మద్గృహంబున నిలువు మని నిలిపి తైలాభ్యంగనస్నానం బాచరించి ధౌతపరిధానశోభితుండై మహాదేవు నర్చించి గృహదేవతలం బూజించి విశుద్ధాత్ముం డయి యుండ నంత విధిప్రేరితం బైనక్షపణకత్రయం బావైశ్యకుమారునిముందఱం బొడచూపి నిలిచిన నతండు వారలం బూజించి తదీప్సితాహారంబులఁ దృప్తులం జేసి లగుడఘాతంబుల నమ్మువ్వురం బ్రహరించిన వారు సంపూర్ణనిధిత్రయం బగుటయుఁ దద్ధనంబుఁ దనగృహంబున నిండించుకొని సుఖంబుండి నాపితునకు విశ్వాససంరక్షణార్థంబుగా సువర్ణనిష్కశతం బొసంగి నిగూఢంబుగా ననిపిన. 51

క. కొనిపోయి నిష్కశతమును, తనకాంతకు దాఁప నిచ్చి తద్వృత్తాంతం
బెనయంగఁ దెలిపి మంగలి, మనమునఁ దలపోసి వైశ్యమతముం జేయన్. 52

వ. తనభార్య కిట్లనియె. 53

క. పరదేశు లైనజోగుల, తిరిపంబున నడఁచి ధనముతిప్పలఁ బడసెన్
వెర వెఱిఁగి సెట్టిబిడ్డఁడు, తరుణీ నే నొద్దనుండి తప్పక కంటిన్. 54

వ. అని క్షౌరకుండు క్షౌరాభ్యంగనస్నానధౌతపరిధానాదికర్మంబు లావైశ్యకుమారు నట్ల తాను నాచరించి వేల్పుల వలగొని భిక్షుకాగమనంబును గోరుచుండు నంత నప్పురంబునఁ గాపురంబున్న వృద్ధజంగమయ్యయొక్కరుండు క్షౌరకునిగృహద్వారంబు చొచ్చి లోపలికిం జని ధర్మమే సంచితార్థం బని పేరెలుంగున భిక్షం బడుగుటయుఁ గనుంగొని నాపితుం డాభిక్షుకున కిట్లనియె. 55

ఆ. నీవు గాక యుండ నెరయంగ నిరువురఁ, దోడికి వచ్చితేని తోడిక మైన
భంగి మువ్వురకును భైక్షంబు పెట్టెదఁ, గూర్చి తెమ్ము మ్రొక్కు తీర్చుకొనఁగ.

వ. అనినం బ్రమోదంబు నొంది యాభిక్షుకుండు మఱియును నిరువురం దోడ్కొని వారుం దానును జనుదెంచి నిలిచినం జూచి క్షౌరకుండు 57

గీ. మెచ్చు లొదవంగ నర్చనలిచ్చి వారి, కిచ్చవచ్చినభోజనం బిడుచు నుండి
త్వరితముగఁ బాఱి వాకిటితలుపు వైచి, శీఘ్రగతి ముట్టి లగుడంబు చేతఁ బట్టి. 58

క. వాడవు గలజంగమయ్యను, బెడతల లగుడంబుచేత బెట్టడువ మహిం
బడినఁ గని పాఱునిరువుర, బడి తప్పక మొఱలు పెట్టఁ బరువడి నడచెన్. 59

క. అప్పుడు మొఱ్ఱో యనుచుం, దప్పక మువ్వురును గూయఁ దలవరులు వడిం
దప్పగొని మదురుగోడలు, కుప్పించి యదల్చి వెఱువకుఁడు మీ రనుచున్. 60

వ. ఆభిక్షుకత్రయంబును మోపించుకొని నాపితుం బెడకేలు గట్టి కొనివచ్చి భూవరు సమ్ముఖంబునం బెట్టిన నతండు నాక్షౌరకునిం జంపించి తద్గృహంబు సర్వంబునుం జూఱగొనియెం గావున నీవు నట్ల విచారమూఢుండ వని పలికి వెండియు 61

క. నెఱయంగఁ బలుక నేరని, యొఱుకయు నాచారహీనునిలువడియును నీ
వెఱుఁగమి నిరర్థకం బని, యుతిమతి భస్మమున నిడినయాహుతిఁ బోలెన్. 62

వ. అని మఱియుం దనపురుషు నుద్దేశించి. 63

చ. తనమతి వేగిరించి నెఱి దప్పఁగఁ గర్జము సేయరాదు చే
సినయవివేకి నాపదలు చెందుట సిద్ధము నీతికోవిదుం
డనయము సద్విచారమతియై యొనరించినయట్టికృత్యముల్
పనుపడి భవ్యసంపదలఁ బాయకొనర్చు ధరామరేశ్వరా. 64

వ. అని యిట్లు తనభార్య చెప్పినవివేకవచనంబులకుఁ బ్రమోదంబును నవిచారమూర్ఖత్వంబునం దాను జేసిననకులవ్యాపారంబునకుఁ బరితాపంబును నైన చిత్తంబుతో సర్వమ్మును దైవాధీనంబు గాక యని పలికి యమ్మహీదేవుండు దననందను నుపలాలనంబు చేయుచుఁ దనభార్యయుం దానును జిరతరజీవనస్థితిం బ్రవర్తిల్లి రని చెప్పి సుదర్శనక్షితీశ్వరనందనులకు విష్ణుశర్మ యిట్లనియె. 65

చ. కదిసి పఠింప లోకహితకార్యము లెల్లను దోఁచు మూఢులై
చదువనివారికిం దెలివి చాల నొనర్పదు నీతిసంపద

స్పద మగునీప్రబంధము విశాలగుణోన్నతి నెల్లనాఁడు న
భ్యుదయము జేయు భక్తి వినుచుండినఁ బాఠము చేయుచుండినన్. 66

క. ధర్మార్థకామసాధన, కర్మములకుఁ దగిన యట్టి కథ లన్నియు మీ
కర్మిలిమై వినిపించితి, నిర్మలదృఢచిత్తు లగుచు నెగడుఁడు మీరల్. 67

వ. అనిన విష్ణుశర్మకుం గుమారు లిట్లనిరి. 68

చ. విమలగుణోన్నతా పరుసవేది యొకించుక సోఁకినట్టి లో
హములను శుద్ధకాంచనమయత్వమునుం గనునట్టిభంగి ను
త్తమభవదీయవాగమృతధారల నాత్మలు నిర్మలంబులై
యమర వివేకసంపదకు నర్హుల మైతిమి మీకతంబునన్. 69

వ. అని యతనికిం బ్రణామంబులు చేసి మఱియు నక్కుమారులు నృపనీతిశాస్త్రం
బులు చదువుచున్న యనంతరంబ సుదర్శనక్షితీశ్వరుండు విష్ణుశర్మ రావించి యన
ఘా మీవలనం గుమారు లత్యంతప్రజ్ఞాధురంధరులై బ్రతికి రిటమీఁద నాయుధా
భ్యాసంబు చేయింపఁ గాలంబె గావునఁ జదువు చాలింపు మని యమ్మహీదేవు
నగణ్యగోహిరణ్యాదిదానంబుల నధికసంతుష్టుం జేసి బహుమానంబుగా ననుపుట
యును. 70

శా. బాలాహ్వాత్సరసీమరాళ పరిభూభవ్యోన్నతోద్యద్భుజా
లీలారూఢజయంత పద్మవదనాళీనూత్నకందర్ప నా
రీలావణ్యధనాధిపాత్మజ కుమారిపూర్ణరాకాశశీ
భూలోకప్రమదారమాధిప సితాంభోజాతపత్త్రేక్షణా. 71

లయగ్రాహి. కింకరజనాంబురుహపంకరుహమిత్త్రరిపుపంకరుహరాజిహరిణాంకనిభమూర్తీ
శంకరమనోజ్ఞకరకంకణవచోవిభవ వేంకటగిరీశకరుణాంకురితభాగ్యా
సంకులమణీనిచయసంకలితహేమసదలంకరణదేహ మకరాంకురకరాసీ
కుంకుమహిమాంబుశశిసంకుమదసంకరవిశంకటపటీరయుతపంకిలశరీరా. 72

భుజంగప్రయాతము. దిగంతప్రమేయప్రదీప్తోరుకీర్తీ
ధగన్మేరుధైర్యా సదాదానమూర్తీ
యగణ్యోరుభర్మాద్యలంకారభారా
దృగంతానుకూలప్రతిక్ష్మాపవీరా. 73

గద్యము. ఇది శ్రీమైత్రావరుణగోత్రపవిత్ర బ్రహ్మనామాత్యపుత్త్ర సుకవిజనవిధేయ
నారాయణనామధేయప్రణీతం బైన పంచతంత్రం బను మహాప్రబంధం
బునం దసంప్రేక్ష్యకారిత్వం బనునది సర్వంబును బంచమాశ్వాసము.

చెన్నపురి: 'వావిళ్ల' ప్రెస్సున ముద్రితము.—1924.